

ಶೋಧ SHODHA

ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ
ಸಂಶೋಧನ ನಿಯತಕಾಲಿಕ

ಡಾ. ಬಿ. ಯಶೋವರ್ಮ
ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಎಸ್. ಡಿ. ಶೆಟ್ಟಿ
ಸಂಪಾದಕರು

ಜನವರಿ ೨೦೨೦

ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ಕಾಲೇಜು (ಸ್ವಾಯತ್ತ)
ಉಜಿರೆ-೫೭೪ ೨೪೦, ದ. ಕ.

Biannual Bilingual Research Periodical

Published by : Dr. HaMaNa Research Center, Sri D. M. College, Ujire, D. K.
© Rights : Reserved
Price : Rs. 75-00
Issue : January 2020
Pages : 168
Printed at : Manjushri Printers, Ujire

ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿ

ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ
ವಿಶ್ರಾಂತ ಕುಲಪತಿಗಳು
“ಸುಯಿಲ್”
ಜೆಪ್ಪು, ಕುಡ್ಲಾಡಿ ರಸ್ತೆ
ಮಂಗಳೂರು - 575002

ಡಾ. ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ
ನಂ. 1079 ಸ್ವನಿಮಾ 18ನೇ ಮೇನ
5ನೇ ಬ್ಲಾಕ್, ರಾಜಾಜಿನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಡಾ. ಶ್ರೀಪತಿ ಕೆ. ಪಿ.
ಪ್ರೊಫೆಸರ್
ಪಿ. ಜಿ. ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್
ಅಫ್ ಸ್ಟಡೀಸ್ ಅಂಡ್
ರಿಸರ್ಚ್ ಇನ್ ಎಕೊನೋಮಿಕ್ಸ್
ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
ಮಂಗಳೂರು - 574199

ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿ

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕ

ಡಾ. ಬಿ. ಯಶೋವರ್ಮ
ವಿಶ್ರಾಂತ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಸಂಪಾದಕ

ಡಾ. ಎಸ್. ಡಿ. ಶೆಟ್ಟಿ
ನಿರ್ದೇಶಕರು
ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಸಹ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಸಂಪಾದಕ

ಡಾ. ದಿವಾಕರ ಕೆ.
ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಸಹ ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಶಂಕರ ನಾರಾಯಣ ಕೆ.
ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು,
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಡಾ. ಬಿ. ಪಿ. ಸಂಪತ್‌ಕುಮಾರ
ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಡಾ. ಎ. ಜಯಕುಮಾರ ಶೆಟ್ಟಿ
ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಡಾ. ಶಶಿಪ್ರಭಾ
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು
ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ.

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಲೇಖನಗಳ ವಿಷಯ ಪರಿಣಿತರು

ಡಾ. ಎ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರೈ
ಕುಲಸಚಿವರು
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಹೊಳ್ಳೆ
ಹಿರಿಯ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಮಂಗಳೂರು

ಡಾ. ಕೆ. ಟಿ. ಮಂಜುಳಾ
ಹಿರಿಯ ಆಂಗ್ಲಭಾಷಾ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಮಂಗಳೂರು

ಡಾ. ಅಶೋಕ್ ಕುಮಾರ್ ಟಿ.
ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ
ಉಜಿರೆ

ಚಂದಾ ವಿವರ : ರೂ. 750 ಮಾತ್ರ. ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ (10 ಸಂಚಿಕೆಗಳು)
ಚಂದಾ ಹಣವನ್ನು - ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಜಿರೆ - 574 240 ದ. ಕ.
ಈ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಎಂ. ಓ. ಅಥವಾ ಡಿ. ಡಿ. ಅಥವಾ ನಗದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ. ಕರ್ನಾಟಕ

ಇಮೇಲ್ : shodha@sdmcyjire.in ಫ್ಯಾಕ್ಸ್ : 08256 - 236220 ದೂರವಾಣಿ : 236225 / 236488, ವೆಬ್‌ಸೈಟ್ : www.sdmshodha.in

'ಶೋಧ' ಇದು ಉಜಿರೆ ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜಿನ ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದ ಅರ್ಧವಾರ್ಷಿಕ ದ್ವಿಭಾಷಾ ಸಂಶೋಧನ ಪತ್ರಿಕೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವಿಜ್ಞಾನ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದೇ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ಹೊಸ ಶೋಧನೆಗಳಿರುವ ಲೇಖನಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿ ವಿಷಯ ತಜ್ಞರಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ನೀಡಿ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಲೇಖನಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಲೇಖನಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸದೇ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗೆ ಲೇಖಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಗುವುದು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಲೇಖನವನ್ನು ನೀಡಲಿಚ್ಛಿಸುವವರು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಚಂದಾದಾರರಾಗಿರಬೇಕು.

- ಲೇಖನಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳು ಆಯಾ ಲೇಖಕರದ್ದು.
- ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಬರೆದ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರವು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಲೇಖಕರಿಗೆ
ಮಾರ್ಗಸೂಚಿ : > ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲೇಖನವನ್ನು Times New Roman 10 Font size single space (12 Font for Heading and subheadings) indented Ms word format ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಲೇಖನವನ್ನು ನುಡಿ 12 ಫಾಂಟ್ ಸೈಜ್‌ನಲ್ಲಿ ಟೈಪ್ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

- > ಲೇಖನವು ಗರಿಷ್ಠ 44 10 ಪುಟಗಳನ್ನು ಅಥವಾ 5000 ಪದಗಳನ್ನು ಮೀರಬಾರದು.
- > ಲೇಖನವನ್ನು ಹಾರ್ಡ್ ಪ್ರತಿ ಮತ್ತು ಸಾಫ್ಟ್ ಪ್ರತಿ ನಮೂನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.
- > ಲೇಖನವು ಈ ಹಿಂದೆ ಯಾವುದೇ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರಬಾರದು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಪ್ರಕಟಣೆಗೋಸ್ಕರ ಕಳುಹಿಸಿರಬಾರದು.
- > ಒಂದು ವೇಳೆ ಲೇಖನವು ಈ ಹಿಂದೆ ಬೇರೆ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಲೇಖನದ ಜೊತೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.
- > ಲೇಖನವು ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ/ಕೊನೆಟಿಪ್ಪಣಿ, ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು.
- > ಲೇಖನದ ಸ್ವೀಕೃತಿ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಇಮೇಲ್ ಮೂಲಕವೇ ತಿಳಿಸಲಾಗುವುದು.
- > ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಮಾಲೆಯ ಅನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನೀಡಬೇಕು.
- > ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಲಾಗುವುದು.
- > ಲೇಖಕರಿಗೆ ಶೋಧದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗುವುದು.
- > ಲೇಖನವು ಕನ್ನಡ ಇಲ್ಲವೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರಬಹುದು.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೂಚನೆ : > ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರು, ಪೂರ್ಣವಿಳಾಸ, ದೂರವಾಣಿ ಸಂಖ್ಯೆ, ಇಮೇಲ್ ವಿಳಾಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಲೇಖನದ ಜೊತೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ನಮೂದಿಸಿರಬೇಕು.

ಸಂಪರ್ಕ ವಿಳಾಸ : ಡಾ. ಎಸ್. ಡಿ. ಶೆಟ್ಟಿ, ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಸಂಪಾದಕ, 'ಶೋಧ', ಅರ್ಧವಾರ್ಷಿಕ ದ್ವಿಭಾಷಾ ಸಂಶೋಧನ ಪತ್ರಿಕೆ, ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಶ್ರೀ ಧ. ಮಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಜಿರೆ - 574 240, ದ. ಕ. (ದೂರವಾಣಿ ಸಂಖ್ಯೆ : 9448724697)

ಡಾ. ದಿವಾಕರ ಕೆ., ಸಹಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಸಂಪಾದಕ (ದೂರವಾಣಿ ಸಂಖ್ಯೆ : 9902032480)

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

1. “ಗರತಿಯ ಹಾಡು” ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ/ ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರ್ / 5
2. ರಸರತ್ನಾಕರ : ಕನ್ನಡದ ವಿಭಿನ್ನ ಅಲಂಕಾರಾತ್ಮಕ ಕೃತಿ
/ ಡಾ. ವೀರೇಶ ಬಡಿಗೇರ / 25
3. ಯಕ್ಷಗಾನ ಮಟ್ಟು ಮತ್ತು ತಿಟ್ಟುಗಳು / ಸತೀಶ ಜಿ. ನಾಯ್ಕ/ 36
4. ಕರಜಗಿ ಪ್ರದೇಶದ ಮಾಂಡಳಿಕರು (ಶಾಸನಾಧಾರಿತವಾಗಿ)
/ ಡಾ. ಕೆ. ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ / 43
5. ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಶ್ರೀಮಠದ ಭಟ್ಟಾರಕ ಪರಂಪರೆ
/ ಡಾ. ಸಂಜಯ ಎನ್. ಹಂಚೆ / 46
6. ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯದ ಬಹುಮುಖಗಳು / ಚಂದ್ರಹಾಸ ಪಿ. / 64
7. ನವೋದಯ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಡತನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ / ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ವೆಂಕಟೇಶ / 78
8. **Content Based Image Retrieval Using Deep Learning**
/ Santosh S., Dr. B. s. Shylaja / 100
9. **Influence of Titanium-dioxide based nanoparticles on silk quality in bivoltine silkworm breeds of Bombyx mori L.**
/ Shreshta Jain, Kusuma L., Ranjini M. S., Satish L., Moorthy S. M.,
S. M. Hukkeri, Pankaj Tewary, Sainath Malligemadu / 109
10. **Isolation and biochemical characterization of halophiles from Mangalore region and selection of a potential protease producing strain** / Megha, Sowmya, Prarthana, Aravinda Narayana / 117
11. **Antiquity of Libraries in Ancient Medieval Karnataka**
/ Dr. K. G. Vasantha Madhava / 126
12. **Microwave assisted, solvent free, green synthesis of Pyrimidine derivatives**
/ Shashiprabha, Sanjay S., Mohan T. P., Vishwanatha / 134
13. **Jainism : Its' Bearing on the Political, Social and Religious Developments of South India** / Dr. P. N. Narasimha Murthy / 141
14. **Public View-Point Regarding Print Media Coverage of Human Rights Violation** / Dr. Arun Pratap, Prof. A. R. Dangwal / 154

೧. “ಗರತಿಯ ಹಾಡು” ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ

* ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರ್

I

‘ಗರತಿಯ ಹಾಡು’ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಜಾನಪದ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ಗ್ರಂಥ. ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆ ಆಧುನಿಕ ಯಂತ್ರಗಳು ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಸಾಧನ. ಈಗ ಎಂತಹ ಚಿಕ್ಕ ಹೆಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಕುಟ್ಟುವುದು, ಬೀಸುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗಿದೆ. ಊರೂರಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟುವ ಬೀಸುವ ಗಾಣಿಗಳು (Flour mill & Rice mill) ಬಂದಿವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹಿಟ್ಟಿನ ಪಾಕೆಟ್‌ಗಳೇ ಬಂದಿದ್ದು ‘ಬೀಸುವ’ ಮತ್ತು ಕುಟ್ಟುವ’ ಕೆಲಸಗಳು ನಿಂತೇ ಹೋಗಿವೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೋಳ, ಗೋದಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮನೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದುದು, ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ತಾವೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವೊಂದಿತ್ತು. ಆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಆಯಾಸವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೆಲಸ ಋಷಿಋಷಿಯಾಗಿ ಮುಗಿಸಲು, ಮತ್ತೆ ನಿತ್ಯ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಜೋಳ ಬೀಸಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಇಷ್ಟದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸಿ - ವಂದಿಸಿ - ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ರಾಗಿ ಕಲ್ಲು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತು ಹಾಕುವ ಮುನ್ನ -

ಕಲ್ಲಿಗೆ ಮುಕ್ತುಕಿ ಎಲ್ಲ ದೇವರ ನೆನೆದೆ
ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಅರಸರ | ಮಲ್ಲಯ್ಯನ
ಮುಕ್ತುಕು ಮೊದಲೆ ನೆನೆದೇನ || 60 || ಪು. 44
ಸುಮ್ಮನೆ ಬೀಸಿದರ ಬೀಳದು ಈ ಕಲ್ಲು
ನಾಗಸೂರದಂತೆ ದನಿಯೆತ್ತಿ | ಹಾಡಿದರ
ಗಮ್ಮನೆ ಬೀಳುವುದು ಈ ಕಲ್ಲು || 2 || ಪು. 37

* ನಿವೃತ್ತ ಶಾಸನ ತಜ್ಞ, # 406/ಬಿ.1 ಮೇನ್ - 3, ಕ್ರಾಸ್ - ಸರಸ್ವತೀಪುರಂ, ಮೈಸೂರು-570009, ಫೋನ್ - 0821 - 2546273

*1 ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ “ಗರತಿಯ ಹಾಡು” ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಬಳಸಿದ್ದೇನೆ.

(ಸುಮ್ಮನೆ ಬೀಸಿದರೆ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಳು ಹಿಟ್ಟಾಗಿ ಹೊರಬಂದು, ಬೀಸುವ ಕಲಾಕಾರನಿಗೆ ನಾಗಸ್ವರ ಅಥವಾ ಶಹನಾಯಿ (ಸೆನೆಯ) ಸೂರಿನ ಜೊತೆಗೆ ಹಾಡು ಹೇಳುತ್ತ (ಆಯಾಸ ಮೆಟ್ಟಿ) ಬೀಸಿದರೆ ಗಮಗಮಿಸುವ ಹಿಟ್ಟು ತಂತಾನೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ) ಆಯಾಸವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲು ಹಾಡುಗಳು ಬೇಕು. ಬೆಳೆಯೊಳಗಿನ ಸತ್ತೆ(ಕಸ) ತೆಗೆಯುವಾಗ, ಕಣದಲ್ಲಿ ತೆನೆ ಮುರಿವಾಗ, ನಾವು ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಿದ್ದಾಗ (ಇನ್ನೂ ಜಿನ್ನಿಂಗ್ Ginning Machine ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ) ಹತ್ತಿಯಿಂದ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಹಲವರು ರಾಟೆಗಳಿಂದ ಬೀಜ ತೆಗೆಯುವಾಗ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹಲವು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟು ಬೀಸುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಇತರ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರ ಮಧ್ಯೆ ಸವಾಲ್-ಜವಾಬ್ (ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳು) ಸಂವಾದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಪೈಪೋಟಿಯಿಂದ ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೊಂದು ಸಂತೋಷದ ಕಾಲ. ಯಂತ್ರಗಳು ಬಂದವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪತನದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಿತು. ರಾಟಣಗಳು, ಬೀಸುವ(ರಾಗಿ) ಕಲ್ಲುಗಳು, ಕುಟ್ಟಲು ಬಳಸುವ ಒನಕೆಗಳು ಮನೆ-ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟಗಳನ್ನು ಏರಿದವು ಮತ್ತೆ ಮೂಲೆ ಗುಂಪಾದವು. ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ನಿಂತು ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಬೀಸಿಸಿಕೊಂಡೋ, ಭತ್ತದಿಂದ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡೋ ಬರುವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಈಗ ಅಪರೂಪ. ದಿನೇ ದಿನೇ ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತ ನಡೆಯಿತು.

II

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ 'ಗರತಿಯ ಹಾಡು' ಕೃತಿಯ ಹಾಗೆ ಐದು ಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಕಟವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿ ಇಲ್ಲ.

i) ದಿವಂಗತ ವಿನೀತ ರಾಮಚಂದ್ರ ರಾಯರು (ಧಾರವಾಡ) ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಜಯಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. 1931ರ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದುದನ್ನು 1936 ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ (ಎರಡನೆಯ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು) ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಆಗ ಅವರು ಜಯಕರ್ನಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಸಂಪಾದಕರು. ಮೂರನೆಯ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ದಿವಂಗತ ಮಂಗಳೂರು ಗೋವಿಂದರಾಯರ ಮುಖಾಂತರ ಹುಬ್ಬಳಿಯ "ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ" ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನದಲ್ಲಿ 1956ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸುವಾಗ ಶ್ರೀಯುತರು ದಿವಂಗತ ಸಿಂಪಿ ಲಿಂಗಣ್ಣರವರಿಗೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿಕೊಡಲು ಬಿನ್ನಹಗೈದರು. ಆ ಬಿನ್ನಹದ ಮೇರೆಗೆ ಲಿಂಗಣ್ಣನವರು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ವಿಸ್ತೃತ ಮುನ್ನುಡಿ (ಅರಿಕೆ)ಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ii) ಪ್ರೊ. ಬಿ.ಎಂ. ಶ್ರೀ. ಅವರ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತರು 'ಜನವಾಣಿ ಬೇರು; ಕವಿವಾಣಿ ಹೂ' ಎಂಬ ಸೂತ್ರವೊಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಈಗ ಈ ಸುಂದರ ಸೂಕ್ತಿ ಜಾನಪದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಕ್ಷೀಣೆ ಎನ್ನಿಸುವಷ್ಟು ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಳಿಯದೆ ಉಳಿದು ಬೆಳೆಯಲೆಂದು ಹಾರೈಸಿದ್ದಾರೆ.

iii) ದಿ. ಪ್ರೊ. ದ.ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರು 'ಪರಿಚಯ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಗರತಿಯ ಹಾಡು' ಗ್ರಂಥದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಎಂಟು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಷ್ಟು ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮಗಳು-ಸೊಸೆ, ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ಹೀಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ನಾಲ್ಕು ಜನ್ಮ - ನಾಲ್ಕು ಅವತಾರಗಳ - ನಾಲ್ಕು ತಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆದಿಮಾಯೆಯ ತಾಯಿ, ತಂಗಿ, ಅಕ್ಕ, ಹೆಂಡತಿ, ಮಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ಇಡೀ ಜೀವನವನ್ನು ಆಡಿಸಲು ನಿಂತಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಯುತರು ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವರಚನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಜಾನಪದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಜನತೆಯನ್ನು ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸಹೃದಯರಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣ ಮಾಸ್ತಿ ಅವರೂ ಒಬ್ಬರು. ಈ ತಮ್ಮನೂ ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಕೇಳಿದ ನೆನಪು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಅವರು ಭಿನ್ನ ಪಾಠ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು; ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ (ಶ್ರೀ ದ.ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ):

ಆಡಿ ಬಾ ಎನ ಕಂದ ಅಂಗಾಲ ತೊಳೆದೇನ
ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಎಳನೀರ | ತಕ್ಕೊಂಡು
ಬಂಗಾರ ಮೋರೆ ತೊಳೆದೇನ || (ಪು. 12)

ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಪದ್ಯ ಹೀಗಿಲ್ಲ; ನೋಡಿ:

ಗ.ಹಾ. ಪುಸ್ತಕ ಪುಟ 86 ;

ಆಡಿ ಬಾ ಎನ ಕಂದ ಅಂಗಾಲ ತೊಳೆದೇನ
ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ತಿಳಿನೀರ | ತಕ್ಕೊಂಡು
ಭಂಗಾರ ಮಾರಿ ತೊಳೆದೇನ || 383 ||

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು 'ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಎಳನೀರ |' ಎಂಬ ಪಾಠವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ನಮ್ಮ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ 'ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ತಿಳಿನೀರ' ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರೆ ಹೀಗೆ ಪಾಠ ಬದಲಿಸಿರುವಾಗ 'ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿಗೆ' - 'ರಾಗಿಯ ಕಲ್ಲಿಗೆ' ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರಗಳು ಸೃಷ್ಟಿ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅಚ್ಚರಿಪಡುವಂತಹದ್ದೇನಿಲ್ಲ. ಪದ್ಯಗಳು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರಬಹುದು. ಬೀಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ರಾಗಿ, ಜೋಳ, ಗೋದಿ -ಧಾನ್ಯಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದವು, ಆದರೆ ಅವರ ಹಾಡುಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

“ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಜಾಪುರದ 'ತದ್ದೇವಾಡ' ನಾಡಿನ ಪದ್ಯಗಳೇ ಮೂರು ಮುಕ್ಕಾಲು ಪಾಲಾಗಿ ಇವೆ” ಎಂದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಸರಿಯಾಗಿಯೆ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

iv) 'ಆಶೀರ್ವಾದ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಿ. ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ವಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರು “ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜನತೆಯ ಮನಸ್ಸು ಸಹಜವಾಗಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ “ಈ ಪದಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವು ಕನ್ನಡ ಜನರ

ವಿನಯದ ಚಿತ್ರ, ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಗೆಲುವಿನ ಕಳೆ, ಕನ್ನಡದ ಹೊಸ ಕವಿತೆಯ ಪೈರಿಗೆ ರಸ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

v) ದಿ. ವಿನೀತ ರಾಮಚಂದ್ರ ರಾಯರ ಬಿನ್ನಹದ ಮೇರೆಗೆ ದಿ. ಸಿಂಪಿ ಲಿಂಗಣ್ಣನವರು ಮೂರನೆಯ ಆವೃತ್ತಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಹೊಸ ತ್ರಿಪದಿಗಳನ್ನು - ಪದ್ಯಗಳನ್ನು - ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಈ ಆವೃತ್ತಿಗೆ “ಈ ತ್ರಿಪದಾಗಾಯತ್ರೀ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿಸುವಂತಹ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ‘ಅರಿಕೆ’ ಎಂಬ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ಮಹೋಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸುಮಾರು 15 ಪುಟಗಳಷ್ಟು (ಕ್ರೌನ್ ಸೈಜಿನಲ್ಲಿ) ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಗರತಿಯ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀವನ ಚಿತ್ರ ಇದೆ. “ಗರತಿಯ ಹಾಡು” ಪುಸ್ತಕ ನಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀ ಜೀವನದ ಒಳಗನ್ನಡಿಯೂ ಅಹುದು, ಹೃದಯದ ಪಡಿಗನ್ನಡಿಯೂ ಅಹುದು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ(ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ).

‘ಗರತಿ ತ್ಯಾಗದ ಪುತ್ಥಳಿ’. ತೌವರಿನ ಕುಟುಂಬದ, ಅತ್ತೆಯ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಕೆ ಬದುಕುತ್ತಾಳೆ. ತಾಯಿ-ತಂದೆ, ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ, ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿ, ಸೋದರತೆ-ಸೋದರಮಾವ(ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೊಂದು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಗಂಡ) ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡ, ಗಂಡನ ಬಳಗ ಮತ್ತು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗಂಡನ ಅಸಹನೀಯ ವರ್ತನೆ, ಚೆಲ್ಲತನ ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸೂಚನೆ ಮತ್ತು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತೌರು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬಿಡುವೆ ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆಗಳ ಮಾತುಗಳು; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ತೌರು ಮನೆಯೂ ಟೊಳ್ಳು ಎಂಬ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಬಗೆಗಳು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

1950ಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. “ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಅತಿಕ್ಷಿತ ಪಟುತ್ವಂ”, “ಹೆಂಗಸಿನ ಬುದ್ಧಿ ಮೋಣಕಾಲು ಕೆಳಗೆ” ಎಂದು ಮುರೈತಾಗಿ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಗಂಡಸರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಲಿಂಗಣ್ಣನವರು ‘ಹೆಂಗಸಿನ ಹೃದಯ ಮಾಸದೆ ಉಳಿದಿದೆ’ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿವಂತನೆಂದು ಬಗೆದ ಗಂಡಸಿನ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ‘ಗಂಟಲಿನಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತವೆ’ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

vi) ಕಾವ್ಯ ಭಾವ ಭರಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಅದು ರಸಾನಂದವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಲಂಕಾರವು ಬೇಕಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ ದಿ. ಪ್ರೊ. ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ ಅವರು ‘ಗರತಿಯ ಹಾಡು’ ಕೃತಿಯ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ (ಭಾ. ಕಾ. ಮೀಮಾಂಸೆ, ಪು. 45)¹

ನಿರಾಭರಣವಾದ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ನಿರ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯ ಹಾಡುಗಳಿಂದ ಕೊಡಬಹುದು. ತೌರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಣಂತಿತನ ನಡೆದ ಬಳಿಕ ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿಯ ಚಿತ್ರ ಇದು:

1. ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆ (ಲೇ. ಪ್ರೊ. ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ) 2ನೇ ಆವೃತ್ತಿ. ಪು. 45)

ತೊಟ್ಟಲ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ತೌರುಬಣ್ಣ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು
 ಅಪ್ಪಕೊಟ್ಟಮ್ಮಿ ಹೊಡಕೊಂಡು - ತಂಗ್ಯಮ್ಮ
 ತಿಟ್ಟತ್ತಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡ್ಯಾಳು

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ತಿಟ್ಟನ್ನು ಹತ್ತಿ ಇಳಿಯುವ ಮುಂಚೆ ತೌರೂರಿನ ಕೊನೆಯ ದರ್ಶನ
 ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಹುಡುಗಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಆ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಆಶೆ, ಎಷ್ಟು
 ಖೇದ! ಪದ್ಯದ ಮಾತು ಮಾತ್ರ ಎಷ್ಟು ಸರಳ!

ಈ ಪದ್ಯ ಗರತಿಯ ಹಾಡು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದೆ :

ತೊಟ್ಟಲ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ತವರು ಬಣ್ಣ ಉಟ್ಟೊಂಡು
 ಅಪ್ಪ ಕೊಟ್ಟಮ್ಮಿ ಹೊಡಕೊಂಡು | ತೌರೂರ
 ತಿಟ್ಟತ್ತಿ ನಿಂದು ನೋಡ್ಯಾಳೋ ||

ಪದ್ಯ ಒಂದೇ ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪಾಠಾಂತರಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ
 ಪಂಕ್ತಿ ಪ್ರೊ. | ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆ ಇದ್ದರೆ 'ಗರತಿಯ ಹಾಡು'
 ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆ ಇದೆ. ಭಂದೋಲಯ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿ
 ಇಲ್ಲ; ಪ್ರೊ. ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ ಅವರಲ್ಲಿ

ವಿ ರು ರು ರು

ತೊಟ್ಟಲ | ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು | ತೌರುಬಣ್ಣ | ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು
 (- - - | - - - - | - - - - | - - - -)

ಎಂದರೆ ವಿ+ರು+ರು+ರು ಎಂಬ ಅಂಶಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇದು
 ಸರಿಯಲ್ಲ. ಗರತಿಯ ಹಾಡು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ

ವಿ ವಿ ರು ವಿ

ತೊಟ್ಟಲ | ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು | ತವರುಬಣ್ಣ | ಉಟ್ಟೊಂಡು
 (- - - | - - - - | - - - - | - - - -)

ಎಂದರೆ ವಿ+ವಿ+ರು+ವಿ ಎಂಬ ಅಂಶಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ತ್ರಿಪದೀ
 ಭಂದೋಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯು ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳನ್ನು
 ಹೊಂದಿರಬೇಕು; ಆದರೆ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ವಿಷ್ಣುಗಣ, ಬ್ರಹ್ಮಗಣ ಇಲ್ಲವೇ
 ರುದ್ರಗಣ ಆಗಿರಬಹುದು, ಎಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲ, ನೋಡಿ ;

ಸಾಧುಗೆ | ಸಾಧು | ಮಾಧುರ್ಯ್ಯನೆ | ಮಾಧುರ್ಯ್ಯಂ

ವಿ | ಬ್ರ | ರು | ವಿ

ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಪ್ಪೆ ಆರಭಟ್ಟನ ಶಾಸನದ ಪದ್ಯದ ಮೊದಲ ಪಂಕ್ತಿಯ
 ಪ್ರಸಾರ 'ಗಣ ಪರಿವರ್ತನೆ' ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಇದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.
 ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಿಡಬಹುದಾಗಿದೆ,

ಅದೆಂದರೆ ಗರತಿಯ ಹಾಡು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ಶೇಕಡಾ 40 (80%)ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಸೋಜಿಗ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸವು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದು ನಮಗೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ.

III

‘ಗರತಿಯ ಹಾಡು’ ಪುಸ್ತಕದ ಪುಟಗಳನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಎಂಬುದು ಮೊದಲ ಪ್ರಶ್ನೆ ಆಯಿತು. ಯಾವ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಿಷ್ಟೇ ಪದ್ಯಗಳು ಇವೆಯೆಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಸಂಗ್ರಾಹಕರು ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಪ್ರೊ. ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಹತ್ತಿರವಾದ ಪದ್ಯವೊಂದು ಹೀಗಿದೆ ;

ತಂಗೀಗಿ ಖಳುವ್ಯಾನ ತೆವರೇರಿ ನಿಂತಾನ
ಅಂಗೀಲಿ ನೀರು ವರಸ್ಯಾನ ನನ್ನಣ್ಣ
ಇಂದೀಗಿ ತಂಗಿ ಎರವೆಂದಾ || 191 || ಪು. 61

ಅಣ್ಣನೊಬ್ಬ ಪ್ರೀತಿಯ ತಂಗಿಯನ್ನು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಲು ಬಂದು ತೆವರಿನಲ್ಲಿ (ತಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ) ನಿಂತು ದುಃಖ ತಡೆಯದೇ ಹರಿದು ಬಂದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಅಂಗಿಯ ಮುಂಭಾಗವನ್ನೇ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಒರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹೆತ್ತ ಹೆಣ್ಣು ಕುಲಕ್ಕೆ ಹೊರಗು. ಕೊಟ್ಟ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಎರಡೂ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಯೂ ಬರುವಂತೆ ಬಾಳಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ನಾಗರಪಂಚಮಿಗೋ, ಗೌರಿಯ ಹಬ್ಬಕ್ಕೋ, ದೀವಳಿಗೆಯ ಹಬ್ಬಕ್ಕೋ ಬರುವುದು, ಒಳಾರೆ ಆಕೆ ಇದುವರೆಗೆ, ಹುಟ್ಟಿದಾರಭ್ಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವಳು ಮದುವೆ ಆದಮೇಲೆ ದೂರ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ನಿತ್ಯದ ಹತ್ತಿರದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಆ ಅಗಲಿಕೆ ನೋವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಗಲಿಕೆ ಅಳುವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ; ಹೆಣ್ಣಾದರೇನು, ಗಂಡಾದರೇನು?

ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪದ್ಯ ಮತ್ತೆ ಪ್ರೊ. ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ ಅವರು ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪದ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡಾಗ ‘ತಿಟ್ಟು’, ‘ತೆವರು’, ‘ದಿನ್ನೆ’, ‘ದಿಬ್ಬ’ ಮತ್ತು ‘ಅಣ್ಣ(ಣ್ಣಿ)’ (Hillrock) ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬರಬಹುದು; ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶ ಎಂದರ್ಥ.

ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ಹೊರಟಾಗ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 738 ತ್ರಿಪದಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ 10 ಏಳೆ ಪದ್ಯಗಳೂ ಮತ್ತು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಛಂದಸಿನ 2 ಪದ್ಯಗಳು ಇವೆ ಎಂಬುದು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಏಳೆಗಳು ‘ಸಂವಾದ’ ಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಪುಟ : 116-128) ಬಂದಿವೆ.

1	2	3	4	
(i) ಮಾತಿನ	ಮಡದೀಗಿ	ಸೂತಕದ	ಗೊಂಬೀಗಿ	(ವಿ+ವಿ+ರು+ವಿ)
5	6	7		
ಯಾತರದೆ	ಹೊಡದಿ	ನನತಮ್ಮ		(ರು+ಬ್ಬ+ವಿ)
(ವಿ)	(ರು)	(ವಿ)		(ರು)
ಕೊಕ್ಕಿಹ	ಣ್ಣಿಲಿ ಹೊಡೆದ	ಕಮಳದೂ		ವಿಲಿ ಹೊಡೆದ

(ಎ)	(ಬ್ರ)	(ಎ)	(ಎ)
ತ್ವಾಟದಾ	ಗಿರುವ	ಗಜಲಿಂಬಿ	ಲೊಡೆದರ
(ಎ)	(ಬ್ರ)	(ಎ)	
ಮೋಜಿಲ	ಞ್ತಾಳೆ	ಹಡೆದವ್ವ 610	(ಎ+ಬ್ರ+ಎ)

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಏಳೆ (ಏಳು ಗಣ ಅಂಶಗಣಗಳ) ಪದ್ಯ; ಅದರಲ್ಲಿ ಸವಾಲು (ಏನನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊಡೆದ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ). ಆ ಸವಾಲಿಗೆ (ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ) ಒಂದು ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ :

ಕಾಕಿ ಹಣ್ಣಿನಿಂದ ಹೊಡೆದ; ಕಮಲದ ಹೂವಿನಿಂದ ಹೊಡೆದ; ತ್ವಾಟದಾಗಿರುವ ಗಜಲಿಂಬಿ (ಸುಂದರ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು) ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊಡೆದ, ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ದುಃಖಿಸಿ ದುಃಖಿಸಿ (ಮೋಜಿಲಿ) ಅತ್ತಳು. ಯಾವ ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಗಂಡ ಪರಸ್ತ್ರೀಯೊಂದಿಗೆ ಇರಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾಳೆ? ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅನ್ಯಾಯ ಎಂದು ಆಕೆ ಅಳುತ್ತಾಳೆ.

ii) ಇನ್ನೊಂದು ನಿದರ್ಶನ :

(ಎ)	(ಎ)	(ಎ)	(ಎ)
ಸಂಜೆ ಹೊ	ಟ್ಟಿಗಿಮಾಡಿ	ಗಂಗಿನೀ	ರಿಗಿ ಹೋದ
(ಎ)	(ಬ್ರ)	(ಎ)	
ಗಂಗಮ್ಮ	ತಾಯಿ	ಕೊಡನೆತ್ತ	
ಯಾರಂತ	ಎತ್ತಲಿ	ಯಾರಂತ	ಹೊರಿಸಲಿ
ಯಾರಂತ	ಕೊಡವ	ನೆಗವಲಿ	

616ನೇ ತ್ರಿಪದಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಈ ಏಳೆಗಳು ಬಂದಿವೆ. (ಗರತಿಯ ಹಾಡು, ಪು. 116-117)

ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರಕಾರ (ಡಾ. ಎಸ್.ವಿ.ಪಿ.) ಏಳೆಯ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ರೂಪ (ಛಂದೋಬಂಧ) ತ್ರಿಪದಿ. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. 10ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ನಾಗವರ್ಮನು ಛಂದೋಬಂಧಿ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪದಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಬಿಸರುಹೊದ್ಧವಗಣಂ ರಸದಶಸ್ಥಾನದೊಳ್
 ಬಿಸರುಹ ನೇತ್ರಗಣಮೆ ಬರ್ಕ್ಕು ಪೆದವು
 ಬಿಸರುಹನೇತ್ರ ತ್ರಿಪದಿಗೆ ||

(1. ಎ + ಎ + ಎ + ಎ |

(6)

2. ಎ + ಬ್ರ + ಎ + ಎ

(10)

3. ಎ + ಬ್ರ + ಎ ||) - ಇದು ಅಂಶಗಣಘಟಿತ.

ಜಯಕೀರ್ತಿಯು 'ಭಂದೋನುಶಾಸನ' ಗ್ರಂಥ ಒಂದನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ದೇಶೀ ಭಂದೋಬಂಧಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಕ್ಷರ (ಪಿರಿಯಕ್ಕರ) ಭಂದಸ್ಸೇ ಮೂಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ (I-22) :

ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಚ್ಯಾಯ್ಯಾದ್ಯಾ
ಪ್ರಾಕೃತ ವಿಷಯೇತುಗಲಿತಕಾದ್ಯಾ ಬಹುಧಾ ||
ಕರ್ಣಾಟಕೇಸ್ತಕ್ರಾದ್ಯಾ
ವಿಷಯೇ XX ಶೀರ್ಷಕಾದಿ ಜಾತಯ ಉದಿತಾಃ ||

ಇದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ. ಕನ್ನಡದ ದೇಶೀಯ ಭಂದೋ ಬಂಧಗಳೆಲ್ಲ ಅಕ್ಷರ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಪಾದಗಳನ್ನೇ ಒಡೆದು ಮಾಡುವ ಜೋಡಣೆ ಹಾಗೂ ಮರು ಜೋಡಣೆಗಳೆ (Permutation and Combination) ಬಂಧಗಳು - ಭಂದಗಳು. ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳು. ಪ್ರತಿ ಪಾದದಲ್ಲು ಏಳು ಅಂಶಗಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅದರ ಲಕ್ಷಣ :

ಮೊದಲೊಳಜಗಣಂ ಕುಂದದೆ ಬರ್ಕ್ಕತ್ತಮಯ್ದುಗಣಂಗಳೆ ವಿಷ್ಣುವಕ್ಕುಂ
ತುದಿಯೊಳೆಂಬಾಣದೊಳೆಲ್ಲಿಯುಂ ಕಂದರ್ಪರಿಪುಗಣಂ ನೆಲಸಿನಿಲೈ |
ಪದದೊಳೆರಡೆಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯೊಳೆಣಿಸೊಳಜಗಣಂ ಸಮಪೇತಮಪ್ಪೊಡಕ್ಕುಂ
ಸದಮಲೇಂದುನಿಭಾನನೇ ಕರ್ತೃವಿನಿಷ್ಪದಿನಱುವುದು ಪಿರಿಯಕ್ಕರಂ ||

ಬ್ರ + ವಿ + ವಿ + ವಿ + ವಿ + ವಿ + ರು = 7 ಗಣಗಳು ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಗಣ ಮತ್ತು ಆರನೆಯ ಗಣ ಇವು ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವು ಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬೇಕು.

ಈಗ ನಾವು ಈ ಅಕ್ಷರದ ವಿಕಲ್ಪ ರೀತಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಒಡೆದು ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಏಳೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಪಿರಿಯಕ್ಕರದ ಪಂಕ್ತಿ : ವಿ + ಬ್ರ + ವಿ + ವಿ + ವಿ + ಬ್ರ + ರು ||

ಏಳೆ : ವಿ + ಬ್ರ + ವಿ + ವಿ + ವಿ
ವಿ + ಬ್ರ + ವಿ + ವಿ + ವಿ
ವಿ + ಬ್ರ + ವಿ ||

ಗಣ ಪರಿವರ್ತನೆ ಯಥೇಚ್ಛ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಈ ಪಿರಿಯಕ್ಕರದ ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿದರೆ ಅಂಶಗಣದ ಷಟ್ಪದಿಯ (ಷಟ್ಪದ - ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ) ಅರ್ಧಭಾಗ :

ವಿ + ವಿ
ವಿ + ವಿ
ವಿ + ವಿ + ವಿ + ರು ||

ಅರ್ಥಾತ್ ಒಂದು ಪಿರಿಯಕ್ಕರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಂಶಗಣದ ಷಟ್ಪದಿಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಏಳೆ ಭಂದಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ಪಿರಿಯಕ್ಕರದ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಿಸಿದರೆ ಸಾಂಗತ್ಯ ಆಗುತ್ತದೆ (ಅಕ್ಷರದ ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳು)

ಇಷ್ಟೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ, ಕೊನೆಯ ರುದ್ರಗಣಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯ (ಪ್ರತಿ) ಆಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಣ ಇರಬೇಕು ;

ವಿ + ವಿ + ವಿ + ವಿ
ವಿ + ವಿ + ಬ್ರ

ಏಳೆಯ ಆರನೆಯ ಬ್ರಹ್ಮಗಣ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಗಣವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಛಂದೋರಚನಾ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು' ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರಗಳಿವೆ.

'ಮದನ ತಿಲಕಂ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಕರ್ತೃ 'ಚಂದ್ರರಾಜ' (ಸು. 1025) 22 ಅಕ್ಷರಗಳ ಒಂದು ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ: "ಅಂಗನೃಪಾಯತಿ ತುಂಗಭುಜಂ ಕಲಿಯಿಂಗಿತಶಿಕ್ಷಿತನಿಂದುಯಶಂ" ಇತ್ಯಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ 84 ಛಂದೋಬಂಧಗಳು (ವೃತ್ತಗಳು) ಮತ್ತು ಚಿತ್ರ ಬಂಧಗಳೂ ಇವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.² ಈ ಮಾತನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಅಕ್ಷರ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಛಂದೋಬಂಧಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. (ಕವಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲವೇ?)

ಅಂಗನೃಪಾಯತಿ (ವಿ + ವಿ)
ತುಂಗಭುಜಂಕಲಿ (ವಿ + ವಿ)
ಯಿಂಗಿತಶಿಕ್ಷಿತನಿಂದುಯಶಂ || (ವಿ + ವಿ + ರು)

ಇದೊಂದು ಅಕ್ಷರಗಣ ಷಟ್ಪದ(ದಿ) ಬಂಧದ ಅರ್ಧಭಾಗ. ಅರ್ಧಾತ್ ಈ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಷಟ್ಪದಿಗಳಿವೆ.

IV

'ಗರತಿಯ ಹಾಡು' ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಯಾರೂ ಸಾಮಾಜಿಕೋ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದರೆ ಒಂದಷ್ಟು ಅಚ್ಚರಿ ಪಡಿಸುವ ಸಂಗತಿಗಳಿವೆ.

(ಅ) ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ :

- 1) ರಾಗಿಯ ಕಲ್ಲಿಗೆ ರಾಜ್ಯವ ತಿರುಗಾರ
ರಾಯ ಸಂಪನ್ನರ ಮಗಳಿಗೆ | ನೀಲಮ್ನೆ ರಾಜ್ಯ
ತಿರುಗಾರ ಬಸವಯ್ಯ || 4 ||
- 2) ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿಗೆ ದೇಶವ ತಿರುಗಾರ
ಸಕಲ ಸಂಪನ್ನರ ಮಗಳಿಗೆ | ನೀಲಮ್ನೆ ರಾಜ್ಯ
ತಿರುಗಾರ ಬಸವಯ್ಯ || 5 ||

2. ಕವಿಚರಿತೆ (ಲೇ. ರಾ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ) ಭಾಗ-1, ಪು.87 (1961)

ಈ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ 7 ಭಗಣಗಳು + ಗುರು ಇದ್ದು (22 ಅಕ್ಷರಗಳು) ಇದರ ಹೆಸರು 'ವನಮಂಜರಿ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ-ಶ್ರೀ ಆರ್.ಎನ್. ಇದಕ್ಕೆ 'ಮದಿರಾ' 'ಲತಾಕುಸುಮ' 'ಸಂಗತಾ' ಹಾಗೂ ಮಾನಿನಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ಇವೆ.

- 3) ಬಸವನ ಹೆಂಡೂತಿ ಹಸುಮಗಳು
ನೀಲಮ್ಮ ಬಸರಾದರ್ಶಾಂಗ ನಡೆದಾಳ | ಗೋದಿಯ
ಸಸಿಯಾಗ ನವಿಲು ನಡಿದಾಂಗ || 563 ||
- 4) ಬಸವಣ್ಣನಂತಹ ಭಕ್ತಿವಂತರು ಇಲ್ಲ
ನೀಲಮ್ಮನಂಥ ಶರಣೆಯಿಲ್ಲ | ಹೇಮರಡ್ಡಿ
ಮಲ್ಲಮ್ಮನಂಥ ಸೊಸೆಯಿಲ್ಲ || 574 ||

ಮೇಲಿನ ನಾಲ್ಕು ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಬಸವಣ್ಣ ಹಾಗೂ ನೀಲಮ್ಮ ಇಬ್ಬರೂ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಿವಶರಣರು - ದಂಪತಿಗಳು. ನೀಲಮ್ಮ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪತ್ನಿ, ಅವರು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಮಹಾಮನೆ ಆರ್ಥಾತ್ 'ಅನುಭವ ಮಂಟಪ' ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಶರಣರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಊಟೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ; ಊಟೋಪಚಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ದವಸಧಾನ್ಯಗಳು ಬಾಣಸಮನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಅಕ್ಕಿ, ಹಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು (ಜೋಳದ ಹಿಟ್ಟು, ಗೋದಿಯ ಹಿಟ್ಟು) ಬೇಳೆ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಅವರೇ ಸಿಕ್ಕುವ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ತರಿಸಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. 'ರಾಯಸಂಪನ್ನರ ಮಗಳು' ನೀಲಮ್ಮ ಎಂಬ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಭಂಡಾರಿಗಳು (ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು - ದಂಡನಾಯಕರು). ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಡಾಗಾಡಂಗುರವಾಗಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಜೀವನ, ಅಂತಸ್ತು ಏನಲ್ಲವೂ ರಾಜ ಮಾದರಿಯದ್ದೇ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಅಂದು ಬೀಸುವ ಅವಸ್ಥೆ ಬಂದಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಹುಚ್ಚುತನ; ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಸಹಜ ಬೀಸುವ ಅರ್ಥ ಅಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಪ್ರತೀಯಮಾನವಾದ ಅರ್ಥ. ಮಹಮನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಿಟ್ಟು ಬೇಳೆಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಅನೇಕ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲುಗಳ (ಗೋದಿ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು, ಜೋಳ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು, ಬೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಗರಿಬೇಳೆ ಒಡೆಯುವ ಕಲ್ಲು, ಹೆಸರು ಬೇಳೆ ಒಡೆಯುವ ಕಲ್ಲು ಇತ್ಯಾದಿ) ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇತ್ತು. ಕಾರಣ ಬಸವಯ್ಯನವರು ಅವುಗಳು ಸಿಕ್ಕುವ ನಾನಾ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ತರಿಸಿದರು. ಈ ಹಾಡುಗಳು ಅನುಷಂಗಿಕವಾಗಿ ನೀಲಮ್ಮನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದೆ. ಆಕೆ ದಿ. ಎಂ.ಎಂ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಅವರು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಕೇವಲ 'ವಿಚಾರ ಪತ್ನಿ' ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು 'ರಾಯ ಸಂಪನ್ನರ ಮಗಳು' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ 'ರಾಜಕನ್ಯೆ' (ಮಂಡಲೇಶ್ವರನ ಮಗಳು) ಎಂಬ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಇದು ನನ್ನ ಲೇಖನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದುದಕ್ಕೆ ಉಪಷ್ಠಂಭಕವಾಗಿದೆ.³

ಆ) ಪದ್ಯ : 170 (ಗಹಾ. ಪು. 58) ಹೀಗಿದೆ :

ಕೆಂಚನನ ತಮ್ಮಯ ಕೆಮಚೋಳ ತೂರ್ಯನ
ಸುಂಕಹಾರ್ಯವ ಸುರಸೂರ | ಬಾಲ್ಯಾರು
ಸುಂಕ ನೋಡುತಲೆ ಬೆರಗಾರ ||

3. ಬಸವಣ್ಣನ ಪತ್ನಿ ನೀಲಾಂಬಿಕೆಯ ಇತಿವೃತ್ತ ;
ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತರಿಕೆ, ಸಂಪುಟ-93, ಸಂಚಿಕೆ - 1, ಪು. 22-25

ಇದರ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪ ಹೀಗಿದೆ :

ಕೆಂಚ | ನನತಮ್ಮ | ಕೆಂಚೋಳ | ತೂರ್ಯಾನ್ |
ಸುಂಕಹಾ | ರ್ಯಾವ | ಸುರಪೂರ್ಯ | ಬಾಲ್ಯಾರು
ಸುಂಕನೋ | ಡುತಲೆ | ಬೆದರ್ಯಾ ||

ಸರಳ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ : ಕೆಂಚ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಕೆಂಪು ಜೋಳ (ಕೆಂಪುಜೋಳ?) ರಾಶಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ; ಆ ರಾಶಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಾಲಗಿ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ತೂರಿದ್ದಾನೆ. ತೂರಿದಾಗ ಹಾರಿದ ಸುಂಕ (ಹೊಟ್ಟು) ಸುರಪುರಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿನ ಬಾಲೆಯರು (ಅಪ್ಸರೆಯರು) ಬೆರಗಾಗಿದ್ದಾರೆ!

ಪ್ರತೀಯ ಮೌನವಾದ ಅರ್ಥ : ಸುರಪುರ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥಾನ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಆನಿಕೊಂಡ - ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ - ಪ್ರದೇಶ. ಅಲ್ಲಿನ ಬೆಳೆಗಾರರು ಇತರ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಸುರಪುರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಒಳಗೆ ಸರಕನ್ನು ಒಯ್ಯಲು ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಬೇರೆಡೆ ಒಯ್ಯಲು ಒಳವಾರು ಹಾಗೂ ಹೊರವಾರು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾಣಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರು. ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ತಾಣದಾರ ಇಲ್ಲವೇ ಟಣಕೇದಾರ, ಚೌಕಿದಾರ ಬಗೆಯ ಮರಾಠೀ ಮೂಲದ ಶಬ್ದ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವುದಲ್ಲದೆ ಆ ಫಸಲನ್ನು ಮಾರಲು ಹೋದವರು ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ವಿಶೇಷ ಸುಂಕ (ತೆರಿಗೆ) ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸುಂಕ, ಸುರಪುರ (ಸಂಸ್ಥಾನ)ಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. ಕವಯಿತ್ರಿ 'ಸುಂಕ' ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥವನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. 'ತುರುಕರು' (ತುರು+ಕರು) ಇಲ್ಲದ ಊರು ನರಕಭಾಜನಮಕ್ಕು - ರೀತಿಯಲ್ಲಿ. ಸುರಪುರ ಸಂಸ್ಥಾನ ನಿಜಾಮನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾದಾಗ ಈ ಸುಂಕದ ವ್ಯವಹಾರ 'ಕರೋಡಗಿರಿ' ಇಲಾಖೆಗೆ ಸೇರಿತ್ತು, ತಾಣಗಳು ಜಕಾತಿಕಟ್ಟೆಗಳಾದವು. ಟಣಕೇದಾರರ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಜಕಾತಿ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಬಂದರು. ಉಚಿತ ಪದಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ (Terminology) ಶಬ್ದಗಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸತನ ಬಂತು. ಹೊಸದರ ಆವಿಷ್ಕಾರ, ಹಳೆಯದರ ಸಂಸ್ಕಾರ. (Old order changeth yielding place to new) ಇದು ಲೋಕನೀತಿ. ತೆರಿಗೆ (Tax) ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ, ಬೆದರುವುದೂ ಸಹಜ. ದವಸ, ಧಾನ್ಯಗಳ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಸುಂಕ (Tax) ಕಂಡು ಬೆದರಿರಬಹುದು. ಈ ಪದ್ಯ ಸುರಪುರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. 'ಸುಂಕದ' ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಜೇಡರ ದಾಸಮಯ್ಯನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ಶು. 1012-1044) ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇದ್ದಿತೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅವನದೊಂದು ವಚನವಿದೆ. ಬಡ ಕೃಷಿಕ ಸುಂಕಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ಭತ್ತ ಕಳಕೊಂಡ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರವಿದೆ. 'ಆಕ್ರಾಯ್' (Oetroi) ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇದೆ. ಸುರಪುರದ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಭಯಪಡುವಷ್ಟು 'ಸುಂಕ' ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಈ ಸುರಪುರ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಒಂದೊಮ್ಮೆ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ.

ಸುರಪೂರ ಬೆಳೆಯಲಿ ಸುರಪೂರ ಬಿತ್ತಲಿ
 ಸುರಪೂರ ಗುಡ್ಡ ಚಿಗಿಯಲಿ | ನನ್ನಂಥ
 ಹೆಣ್ಣಿನ ನ್ಯಾಯ ಹರಿಯಲಿ || 532 ||

(ಗಹಾ ಪು. 105) ಮತ್ತೆ ಸುರಪುರದ ಗುಡ್ಡ ಚಿಗಿತರೆ ದೇಶವೆಲ್ಲ ಚಿಶಾಫಲ ಹೆಣ್ಣಿನಿಂದ ಸಂತೋಷ ಪಡುವಂತಿತ್ತು. ಇದು ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವ, ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ - ನೋಡಿದವರಿಗೆ - ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿನ ಗಿಡಗಳು ಚಿಗಿತರೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಚಂದ ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಹಣ್ಣುಗಳು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅಂದ - ಸಿಹಿ, ಆ ಹಣ್ಣುಗಳ ರಸದ ಸವಿಗೆ ಯಾವ ಐಸಕ್ರೀಂ ಬರದು, ಆಗುವ ಆನಂದ ಅಪ್ರಮೇಯ - ಅಳತೆಗೆ ಸಿಕ್ಕದು.

ನನಗೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವೊಂದು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಸುರಪುರದ ದೊರೆಗಳಿಗೂ ಪೇಶ್ವೆ ಅವರಿಗೂ ಆಗದೆ ಇದ್ದಾಗ ಅವರ ಸೇನಾನಾಯಕನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಲೂಟಿ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಎದುರಾದವರನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುತ್ತಲೂ ಧೀರತನದಿಂದ ಪುಣೆ ನಗರದವರೆಗೆ ದಂಡತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಬಹದ್ದೂರುಗಿರಿ ಮೆರೆದನು. ಅದನ್ನು ಸಹಿಸದ ಆಸ್ಥಾನದ ಕೆಲವರು ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಸೇನಾನಾಯಕನ ವಿರುದ್ಧ ಚಾಡಿಚುಗಲಿ ಹೇಳಿ, ನಂಬಿಸಿ, ಸೇನಾನಾಯಕನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. . ಸತ್ತ ಸೇನಾನಾಯಕನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು, 2-3 ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆಯುವುದರೊಳಗೆ ಆ ದೇಶಪಾಂಡೆಗಿತ್ತಿಗೆ ಸಂಸಾರ ನಡೆಸುವುದು ತುಂಬ ಕಷ್ಟಕರವಾಯಿತು. ಹರಸಾಹಸ ಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ದೊರೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದೇಶಪಾಂಡೆಗಿರಿಯನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ವಿನಮ್ರಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳಂತೆ. ದೇಶಪಾಂಡೆ ಗಿರಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಮತ್ತೇನಾದರು ಕೇಳಿ ಎಂದಾಗ ಆ ತಾಯಿ ದುಡ್ಡು ದುಗ್ಗಾಣಿ ಬೇಡ ಹರಿಯಲಾರದ ಸೆರಗನ್ನು (ಎಂದರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು) ಕೊಡಿಯೆಂದು ಕೇಳಿದಳಂತೆ. ಆಗ ದೊರೆಯು ಆಗಲಿ ಎಂದು ಆ ತಾಯಿಗೆ 64 ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ (ಅವರ ದೇಶಪಾಂಡೆಗಿರಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ) ಜಮೀನ್ ಜಾಗೀರ್ ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟನಂತೆ. ಇದು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. 1773-1802ರಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಇಮ್ಮಡಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ನಾಯಕನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಸಬ್ಬೀಸ್ ಎಲ್ಲಪ್ಪನವರ ಮಗ ಸಬ್ಬೀಸ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. 'ಸಬ್ಬೀಸ್' ಎಂದರೆ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರಿಗೆ- ಸೇನೆಗೆ ಸಂಬಳವನ್ನು ವಿತರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿ (An Officer who pays salaries to the Govt. servants). ಈ ಶಬ್ದಗಳು; ಸಬ್‌ನೀಸ್/ಸಬ್ಬೀಸ್; ಫಡನೀಸ್, ನಗದೀನವೀಸ್, ಕಾರ್‌ಖಾನೀಸ್. ಚಟ್ಟೀಸ್. ಮೊಕಾಶಿ ಮಿರಾಶಿ ಮುಂತಾದವು ಪೇಶ್ವೆಯವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದವು.

ಇ) ಗ.ಹಾ. ಪದ್ಯ : 601, ಪುಟ 115 :

ಕರಿಯ ಕಾಗೀನ ಸೀರೆ ಗರಿಯೊಡೆದ ಹೊಂಬಾಳೆ
 ತರಿ ಕೆರೆಯೆಂಬೋ ದೊರೆಗಳು | ಕಳ್ಳದ ಬಣ್ಣ
 ಶಿವದಾರದ ಮೇಲೆ ಹೊಳೆದವೆ ||

ಈ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ತರಿಕೆರೆ ದೊರೆಗಳು ಕಳಿಸಿದ ಕರಿಯಕಾಗೀನ ಸೀರೆ (ದಟ್ಟ ನೀಲಿ ಬಣ್ಣದ NavyBlue ಸೀರೆ) ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಂಬಾಳೆ ಇರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಅವುಗಳು ಶಿವದಾರದ ಮೇಲೆ ಹೊಳೆದಿವೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮೂರ್ತಿಯ ಸೊಬಗನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು. ಕೆಲವು ವಿಶೇಷಣಗಳು ಮೂರ್ತಿಯೊಂದರ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯಮಾನವಾದ ಅರ್ಥ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹಿಂದು ಮುಂದುಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನನ್ನು ಬರೆಯಬಹುದು? ವಿಭಾವಾನುಭಾವ ಸಂಚಾರಿಭಾವ ಸಂಯೋಗಾದ್ ರಸನಿಷ್ಪತ್ತಿ: ರಸದಿಂದ ಸವಿ, ಸವಿಯಿಂದ ಆನಂದ. ಇಲ್ಲಿ ಇದು ಪರಮಾನಂದ. ಮೂರ್ತಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿದಂತೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂರ್ತಿ ಮಹಾದೇವನೋ, ಮಹಾದೇವಿಯೋ ಇಲ್ಲವೆ ಮನಸಾರೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ದೇವತೆಯೋ ಆಗಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ದೋಷ 'ಬಣ್ಣ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಬಳಸಿದುದರಿಂದ ಆಗಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು. ಇದು ಪುನರಾವೃತ್ತಿ (Redundant) ಮತ್ತೆ ಇದರಿಂದ ಛಂದೋ ದೋಷವು ಆಗಿದೆ. 'ಕಳಿದ ಬಣ್ಣ' ಐದು ಅಂಶಗಳಾಗುತ್ತದೆ. 'ಬಣ್ಣ' ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ 'ಕಳಿದ್ದು' ಎಂದು ತಿದ್ದಿದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಕರಿಯ ಕಾ | ಗೀನಸೀರೆ | ಗರಿಯೊಡೆದ | ಹೊಂಬಾಳೆ

ತರಿಯಕೆರೆ | ಯೆಂಬೋ | ದೊರೆಗಳು | ಕಳಿದ್ದು

ಶಿವದಾರದ | ಮೇಲೆ | ಹೊಳೆದವೇ ||

(ವಿ + ರು + ರು + ವಿ

ರು + ಬ್ರ + ವಿ + ವಿ

ರು + ಬ್ರ + ವಿ ||)

ರಸ (6) ದಶ (10) ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಣಗಳು ಬಂದಿವೆ.

ಈ) ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳು (ಗಹಾ. 579 ಮತ್ತು 580, ಪು. 112) 'ಹೈದರ' ಎಂಬ ಶೂರನ ತ್ಯಾಗವೀರನ (Martyr) ಸಾವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿದೆ;

ಮಂದಿ ಮಾಳಾಗಿ ಏರಿ ದಂಡು ಚಾವುಡಿ ಏರಿ

ನೋಡೆ ಹಲಸಂಗಿ ಐಸಿರಿ | ಹೈದರನ

ಆನೀಗಿ ಕಟ್ಟಿ ಏಳಸ್ಯಾರ || 579 ||

ಬಿದ್ದಾನೊ ಬಿದ್ದಾನೊ ಬಿಳಿಯಂಗಿ ಮ್ಯಾಲಾಗಿ

ರುದ್ರ ಚೋಡಂಗಿ ರಗತಾಗಿ | ಹೈದರ

ಬಿದ್ದ ಹಲಸಂಗಿ ಹರಿಯಲಿ || 580 ||

ಆನೆಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆಸಬೇಕಾದರೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅರಸರೊ, ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊ ಆಗಿರಲೇಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಆನೆ ಕಟ್ಟುವಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಇರಲೇಬೇಕು. ಏನೋ ಮಹಾನ್ ವಿರೋಧದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೈದರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ; ತತ್ಕಾರಣ ಆ ಹೈದರನನ್ನು ಆನೆಯ ಕಾಲುಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆಸಿ ಸಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಘಟನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಹಲಸಂಗಿಯವರೇ ಆದ ಮಧುರ ಚೆನ್ನ (ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಪ್ಪ) ಮತ್ತೆ ಹತ್ತಿರದ ಚಡಚಣದ ಹಾಗೂ ನಿಂಬರಗಿ ಊರವರಾದ ಸಿಂಪಿಲಿಂಗಣ್ಣ ಮತ್ತೆ

ಕಾಪ್ ರೇವಪ್ಪನವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದರೆ ಅದೊಂದು ಉತ್ತಮ ದಾಖಲೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಅನಭಿಜ್ಞ ವೀರನ ಚರಿತ್ರೆ ಆಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಆತನೊಬ್ಬ Alfred Tennyson ಕವಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ 'Un-herd, Un wept and Un sung' ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಉ) ರಾಣಿ ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ.

ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಕಿತ್ತೂರ ಬಿಡು [ವಳ್ಳು]
ಏಳುನೂರೆಮ್ಮಿ ಏಳೆಗರ | ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು
ಹಂಗಿಲ್ಲದ್ದಾದಿ ಹಿಡಿದಾಳೆ || 582 ||

ಬ್ರಿಟಿಷರ ಸೈನ್ಯ ಕಿತ್ತೂರನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿದಾಗ ಆದ ಹಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಧೀರಳಾದ ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಯುದ್ಧಗೈರು ಮಡಿದಳು; ಆ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಊರ ದನಕರುಗಳೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮ ಆಗಿ ಹೋದವು. ಜಾನಪದ ಕವಿ ಆಕೆಯ ಸಾವನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಊರಿನ ದನಕರುಗಳ ಸಾವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಹಂಗಿನ ಅರಮನೆ - ನರಕಸದೃಶ ಜೀವನ, ಸತ್ತರೆ ಸತ್ತ ಜೀವಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಗಲಯ ಅಂತೆಯೇ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ತನ್ನ ಸಾವಿನೊಂದಿಗೆ ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ಸಾಯಲಿಲ್ಲ ತನ್ನ ಊರ ದನಕರುಗಳನ್ನೂ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಹಂಗಿಲ್ಲದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು !

ಊ) ಸುಮಾರು ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ನರಗುಂದದ ಬಂಡಾಯ ಕೂಡ. ಸಮಸ್ಯೆ ಕೂಡ ಅದೇ ಬಗೆಯದ್ದು; ದತ್ತಕ ಪುತ್ತರನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಸಂತಾನ ಇಲ್ಲದಂತಾದಾಗ ದತ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತಗಳು ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು! ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಸಂತಾನ(ವಂಶ) ಸೇರದ್ದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ - ಕೊನೆಗೊಂಡಾಗ - ಅಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ಅರ್ಥಾತ್ ಕಬಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಒಂದು ಅವಸ್ಥೆ ನರಗುಂದದ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಸ್ಥಾನಿಕ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬ್ ನರಗುಂದ (ಭಾಸ್ಕರರಾವ್ ಭಾವೆ) ಹರಸಾಹಸವನ್ನುಗೈದ. ಆದರೆ ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆ ಈಡೇರಲಿಲ್ಲ. ಇದೊಬ್ಬ ಮಗನ ಸಾವಿನ ನೋವು ಒಂದು ಕಡೆ ಮತ್ತೆ ಬ್ರಿಟೀಷರ ಕಿರುಕುಳ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ. ಈ ನೋವುಗಳು ಅವನು ಬ್ರಿಟಿಷರ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡಾಯ ಏಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು. ಬ್ರಿಟೀಷರ ಸೈನ್ಯ ಮತ್ತು ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬನ ಸೈನ್ಯ ಕೈಗೆ ಕೈಮಿಲಾಯಿಸಿ ಘೋರ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದವು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬನ ಸೈನ್ಯ ಸೋತಿತು ಮತ್ತು ಅವನು ನರಗುಂದದಿಂದ ಪಲಾಯನ ಗೈದನು; ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆಗ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೊಲೀಸ್ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಆಗಿದ್ದ ಫ್ರಾಂಕ್ ಸೌಟರ್ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬನನ್ನು ತೊರಗಲ್ಲ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತಂದ. ಅನಂತರ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬನನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಜನರ ಎದುರಿಗೇ ನೇಣು ಹಾಕಿ ಸಾಯಿಸಿದ್ದು ಲೋಕವಿಶ್ರುತ ಸಂಗತಿ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನರಗುಂದದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಗೊಪ್ಪವಾಗಿ ಅನೇಕರು ವರದಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ತ್ರಿಪದಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ :

ನರಗುಂದ ಕಾಳಪನ ಮರಿಗುಂದಿ ಸಾಯಲಿ
ಚಿದುರಂಗ ಮಾಲ ಮುರಿಯಲಿ | ಸೋರಚೂರ
ಸದರೀಗಿ ಸುದ್ದಿ ಬೈಲಾಗಸ ||

(ಗಹಾ. ಪದ್ಯ 581, ಪು. 112)

ಆತನೇ ಕಾಳಪ್ಪ ಎಂಬ ನರಗುಂದದ ವ್ಯಕ್ತಿ.

V

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಪರಂಪರೆ(ಇತಿಹಾಸ) ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ(ಭೂಗೋಲ) ಇವು ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳು. ಈಗ ಗರತಿಯ ಹಾಡು ಪುಸ್ತಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮೂರ್ತಿಯ (ಒಂದು ಕಣ್ಣಿನ ವಿವರ ಇದುವರೆಗೆ ಬಂದಿದೆ) ಇನ್ನೊಂದು ಕಣ್ಣಿನ ಬಗ್ಗೆ ಇನಿತು ವಿವರಣೆ.

‘ರಾಗಿಯ ಕಲ್ಲು’ ಎಂದಾಗ ರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶ (ಕರ್ನಾಟಕದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗ) ಆಗುತ್ತದೆ. ‘ಬೀಸು ಕಲ್ಲು’ ಎಂದ ಕೂಡಲೆ (ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ) ಪ್ರದೇಶದ ಕಲ್ಲಿನ ಬರುತ್ತದೆ ಓದುಗನಿಗೆ. ಒಂದು ‘ದಕ್ಷಿಣ ಧ್ರುವ’ ಇನ್ನೊಂದು ‘ಉತ್ತರ ಧ್ರುವ’. ಜಾನಪದ ಚುಂಬಕ ಗಾಳಿ ಈ ಎರಡರ ಮಧ್ಯೆ ಒನೆದಾಡುತ್ತದೆ. ರಾಜಾನ್ನ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ರಾಗಿಯ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಒಡೆದು ಬರುತ್ತದೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟಿಬರುತ್ತದೆ.

ರಾಗಿ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲೆ ರಾಜಾನ್ನ ಒಡೆಗಲ್ಲೆ
ರಾಯ ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಅರಮನೆ | ರಾಗಿ ಕಲ್ಲೆ
ರಾಜಬೀದಿಗೆ ದನಿದೋರೆ || 7 ||

ರಾಗಿಯ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಒಡೆದು ಬರುತ್ತದೆ, ಹಿಟ್ಟಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಭತ್ತಕುಟ್ಟಿದಂತೆ ಕುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೆ ಅದು ಭತ್ತದ ತರಹದ ಅಕ್ಕಿ ! ಅದು ಬೆಳೆಯುವ ಭೂಮಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಒಂದೆ; ಇತ್ತ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲ, ಅತ್ತ ಬೆದ್ದಲ್ಲ. ಸರ್ವಜ್ಞ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ;

ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಶಿಷ್ಯ ಗೊತ್ತುಗೆಟ್ಟುಪದೇಶ
ಬತ್ತಿದಸ ಕೆರೆಯ ಬಯ್ಲಲ್ಲಿ | ರಾಜಾನ್ನ
ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆದಂತೆ ಸರ್ವಜ್ಞ ||

ನಮಗಿಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ. ಆ ಬೆಳೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಭೂಮಿಯ ಹದ.

ಗಹಾ ಪುಸ್ತಕದ ಶಿಲ್ಪಕೋಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೇ ಊರುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವೆಂದರೆ (ಪುಟ 140 - 143) ;

(i)	ಉಮದಿ	ಒಂದು ಊರು
(ii)	ಥಂಬ	ಒಂದು ಊರು
(iii)	ಬಬಲಾದಿ	ಒಂದು ಊರ ಹೆಸರು.

(iv)	ಭಂತ್ಯಾಳ	ಒಂದು ಊರು
(v)	ಮಸಳಿ	ಒಂದು ಊರು
(vi)	ರಬಕವಿ	ಒಂದು ಊರು
(vii)	ವಂಗರುವಳ್ಳಿ	ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ
(viii)	ಸಾಲುಟಗಿ	ಒಂದು ಊರು
(ix)	ಸುರಪುರ	ಒಂದು ಊರು
(x)	ಸೋಗಲ	ಒಂದು ಊರು
(xi)	ಸೋಲ್ವಾಪುರ	ಒಂದು ಊರು
(xii)	ಹಲಸಂಗಿ	ಒಂದು ಊರು

ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಇಷ್ಟೆ ಊರುಗಳಲ್ಲ, ಕೆಳಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ನೋಡಿ :

1) ಭಂತ್ಯಾಳ ಶರಣಯ್ಯ ನಾ ನಿನ್ನ ಮಗಳಯ್ಯ
ಲೇಸಗಿತ್ತಯ್ಯ ಬಡವೆಯ | ನನಮ್ಯಾಲ
ಸಾಸಿವಿ ಕಾಳಟ್ಟು ದಯವಿರಲಿ || 15 || ಪುಟ - 39

ಭಂತ್ಯಾಳ ಗ್ರಾಮ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇಂಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಊರಲ್ಲಿ ಸಂಗನಬಸವ ಎಂಬ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು ಆಗಿ ಹೋದರು. ಅವರು ಮಹಾ ಶರಣರು (ತಪಸ್ವಿ) ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಥಂಬ (ತಾಂಬೆ), ಮಸಳಿ, ಸಾಲುಟಗಿ - ಮೂರೂ ಊರುಗಳು ಇಂಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲೇ ಇವೆ ಮತ್ತು ಅವು ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಶಿವಯೋಗಿಗಳ ಕಾರ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವು;

ಥಂಬ ಮಸಳಿ ಮುಂದ ಛಂದವ್ವ ಸಾಲುಟಗಿ
ಜಂಬ ಹೊಯ್ಯಾವ ಎಳೆಹುಣಚಿ | ಬನದಾಗ
ತಂದೆ ಶಿವಯೋಗಿ ನೆನದಾಗ || 24 ||

ತಂದೆ ಶಿವಯೋಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಪದ್ಯ 59ನೂ ನೋಡಿ

2) ಯಾಲಕ್ಕಿ ತಂದೀದ ಏಳಪ್ಪ ಬಲಭೀಮ
ಯಾಲಕ್ಕಿ ಒಳಗ ಎಳಿನಾಮ | ತಂದೀದ
ಏಳೋ ನಿಮ್ಮರಗಿ ಬಲಭೀಮ || 17 || ಪುಟ - 39

ನಿಮ್ಮರಗಿ ಚಡಚಣದ ಬಳಿಯ ಊರು, ಇಂಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲೇ ಇದೆ. 'ಬಲಭೀಮ' ಎಂದರೆ ಹನುಮಂತ (ಆಂಜನೇಯ) ದೇವರು. ಅವನಿಗೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆನೆ ಸುಪ್ತಭಾತ ಗೀತೆ ಹಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ಬಲಭೀಮನ ಸ್ತುತಿ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಕಮಲದ (ಸೌಗಂಧಿಕಾ ಪುಷ್ಪದ) ನಾಳ ಇರುವ ಮೂರುತಿ. 'ಹನುಮ' ಹಾಗೂ 'ಭೀಮ' ಈ ಎರಡೂ ವಾಯುದೇವರ ಅವತಾರಗಳು. ಈ ದೇವತೆಗೆ ಪದ್ಯಗಳು : 23,38,40 ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ.

ಹೋಗಾಗ ಎಡಕಾದ ಬರುವಾಗ ಬಲಕಾದ
ಈಗ ನನ ಕೊಡಕ ಇದಿರಾದ | ಬಲಭೀಮ
ಕೊಡಹೊತ್ತು ಕೈಯಮುಗಿದೇನ || 38 ||

3) ಶ್ರೀಶೈಲ ಪರ್ವತ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವುಳ್ಳ ಒಂದು ಮಹಾನ್ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ (ಸೊನ್ನಲಿಗಯ) ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕರ ಆರಾಧ್ಯದೇವತೆ. ಆ ದೇವರು ಅಲ್ಲಿಯ ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತೆ ತೀರ್ಥ ಪಾತಾಳಗಂಗೆ (ಕೃಷ್ಣಾನದಿ) ಎಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರ. 'ಶ್ರೀಶೈಲ' ಇದು 'ಪರ್ವತ' (ಪರವುತ) ಎಂಬ ಸಂಕ್ಷೇಪಣೆಗೊಂಡ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ.

ಪರವುತಕ ಹೋಗ್ಯಾಳ ಪಾತಾಳ ಗಂಗಮ್ಮ
ಯಾತ ಹಚ್ಚಿದರ ಸವಿಯುಳ್ಳ | ಮಲ್ಲಯ್ಯನ
ಯಾತರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲೆತಾಳ || 41 || ಪು. 42

ಯಾತ (ಏತ) ಹಚ್ಚಿದರೂ ಇಲ್ಲಿನ ನೀರು ಸವೆಯದು! ಕವಿ(ಕವಯಿತ್ರಿ) ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅದ್ಭುತ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ(ಇಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ). ಕೃಷ್ಣಾ (ಎಂಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು) ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಆಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದ್ದಾಳೆ !

ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಸಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರು ಬತ್ತಿ ಬತ್ತಿ ಅಂತರ್ಜಲ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಊರಬಾವಿಯೂ ಗಂಗಾಸ್ಥಳ. ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ (ಆಳ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದ) ಗಂಗೆಯೇ ಶ್ರೀಶೈಲ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸ್ವಾಮಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಯಾತ್ರೆಯ ಕಾರಣ (ಇಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವರಗಿದವಳು) ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ 'ಪಾತಾಳಗಂಗೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಹಾಗೆಯೆ ನಿಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಆಕೆ ಅಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸ್ವರಗಿದ್ದವಳು ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾಳೆ. (ಮಲೆತಾಳ!). 'ಪರವುತ' ವಿರಳಗೊಂಡ ರೂಪ.

4) ಜೋಗುಳಭಾವಿ (ಗಹಾ ಪದ್ಯ 44, ಪು.42)

ಶಿವಶರಣೆ ಸತ್ಯಕ್ಕನ ಊರು. ಈಗ ಯಾದ್ಗೀರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಭೂಭಾಗ ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಲಿಂಗೂರು(ಲಿಂಗೂರು) ಆಗಿತ್ತು.

5) ಕಲ್ಲೊಳ್ಳಿ ಊರು ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಕಲ್ಲೊಳ್ಳೆ - ಕಲ್ಲೊಳ್ಳಿ ಆಗಿದೆ.

ಯಾರಾಸಿ ನನಗಿಲ್ಲ ಭಾಗ್ಯದ ಬಲವಿಲ್ಲ
ಕಲ್ಲೊಳ್ಳಿಊರ ಕರಿರಂಗ | ವೆಂಕೋಬ
ನಿನ್ನಾಸೆ ನನಗೆ ಅನುಗಾಲ || 45 || ಪು. 42

ಇಲ್ಲಿ ಕರಿರಂಗ ಹಾಗೂ ವೆಂಕೋಬ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಏಕೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದರೆ 'ನಿನ್ನಾಸೆ' ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ 'ನಿಮ್ಮಾಸೆ' ಎಂದಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ರಂಗ(ರಂಗನಾಥ) ಎಂದರೆ ಶೇಷಶಾಯಿ ಮತ್ತೆ 'ವೆಂಕೋಬ' ಎಂದರೆ 'ವೆಂಕಟರಮಣ' ಅಭಂಗಮೂರ್ತಿ. ಕಲ್ಲೊಳ್ಳಿ ಒಂದು ಜೈನಕೇಂದ್ರ ಆಗಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಪ್ರಸಿದ್ಧ.

6) 'ಸಂಗಯ್ಯನಿರುವುದು ಸಣ್ಣ ಉಪ್ಪಲದಿನ್ನಿ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿನ 'ಉಪ್ಪಲ ದಿನ್ನಿ' ಊರು. ಇದು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ.

7) 'ಕೊಡೇಕಲ್ಲು' ಊರ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಪದ್ಯ 56ರಲ್ಲಿ (ಪು. 44) ಬಂದಿದೆ.

ಆ ಕಲ್ಲ ಈ ಕಲ್ಲ ಹಸಿರು ಹಳದಿಯಕಲ್ಲ
ಹೆಸರಾದ ಕಲ್ಲ ಕೊಡೆಕಲ್ಲು | ಬಸವಗ
ಹಸಿರು ಗಲ್ಲೀಪ ಹೊಲಿಸೀನ || 56 || ಪು. 44

ಕೊಡೇಕಲ್ಲು ಬಸವಣ್ಣ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಈ ಊರು ಯಾದ್ಗೀರ್ (ಗುಲ್ಬರ್ಗ) ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಈಗ ಹುಣ್ಣಿ ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮ (ಮೊದಲು ಸುರಪುರದ್ದು)

ಇಲ್ಲಿನ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ವಚನಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ನೀಲಗಾರರ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಂಟೇಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ದೊರಕಿದ್ದು ಈ ಊರಲ್ಲಿ. ಈ ಪರಂಪರೆಯ ರಾಜಪ್ಪಾಜಿ ಮಂಟೇಸ್ವಾಮಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ (ಮೈಸೂರ ಕಡೆಗೆ) ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾನೆ. (ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ವಕೋಶದಲ್ಲಿ ಮಂಟೇಸ್ವಾಮಿ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ) ಅಲ್ಲಾದರೂ ಕೊಡೇಕಲ್ಲಿನ ಬಗೆಗೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಬಸವಣ್ಣನ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಲ್ಲ. ವಚನಕಾರ ಬಾಗೇವಾಡಿ ಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಇವರು ಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಕೊಡೇಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಇವರ ಸಮಾಧಿಯು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದರ್ಗಾದಂತಿದೆ. ಆ ಸಮಾಧಿಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಹರಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತವರು ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ಪೋಷಾಕನ್ನು ಎಂದರೆ ಗಲ್ಲೀಪನ್ನು ಹೊದಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಗಲ್ಲೀಪು' ಶಬ್ದ ಅರಬ್ಬೀ ಶಬ್ದ "ಖಿಲ್ಲತ್" ಇದರ ಅಪಭ್ರಂಶಿತ ರೂಪ. ಗರತಿಯ ಹಾಡಿನ ಸಂಪಾದಕರು ತಪ್ಪಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೊಡೇಕಲ್ಲಿನ ಬಸವಣ್ಣ ಎತ್ತಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅವರು ಗಮನಿಸಿಲ್ಲ.

8) ಬಿಳಿಗಿರಿ. ಇದರ ಉಲ್ಲೇಖ ಗಹಾ ಪುಸ್ತಕದ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಾನಪದರಿಗೆ ಈ ಊರು, ಬೆಟ್ಟ ಇಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಯ ವಿವರಗಳು ಎನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಬಿಳಿಗಿರಿ ರಂಗನ ಬೆಟ್ಟ ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಗ ಎಂಬ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನಾಂಗ ಇದೆ. ಮಿಕ್ಕಿನ ಸಂಗತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ 'ಮಾದಯ್ಯ' ದೇವತೆಯ ಕುರಿತ ಹಾಡುಗಳು ಮಹದೇಶ್ವರ ಬೆಟ್ಟದ ದೇವತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಈ ಬೆಟ್ಟವೂ ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೇ ಇದೆ.

9) ಗಣಪತಿ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ ಅರಸೀಕೆರೆ ತಾಲೂಕಿನ ಹಾರನಹಳ್ಳಿ (ಪದ್ಯ 85, ಪು. 47) ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಣಾವರ ಊರುಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಗಣಪತಿ ಕುರಿತ ಪದ್ಯ ಒಂದು ಹೀಗಿದೆ ;

ಹೆಬ್ಬಾಕಲಲ್ಲಿರುವ ಕಬ್ಬಲ್ಲ ಬೆನವಗೆ
ಕಬ್ಬಿನ ಜಲ್ಲೆ ನೆನಗಡಲೆ | ಸಲಿಸುವೆ
ಕಬ್ಬಲ್ಲ ಬೆನವ ಕೊಡುಮತೀಯ || 87 || ಪು. 47

'ಕಬ್ಬಲ್ಲ' ಎಂಬುದು 'ಕಬ್ಬಾಳ' ಎಂದಿರಬೇಕು. 'ಕಬ್ಬಾಳ' ಎಂಬುದು ಶಿವಗಂಗೆ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿ (ಹತ್ತಿರ) ಇರುವ ಊರು. ಈ ಬೆನವ (ಬೆನಕ) ಮತ್ತು

ಶಿವಗಂಗೆಯ ಬೆನವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. 'ಮೊದಲ ನೆನದೆವು ಸ್ವಾಮಿ ಲಿಂಗನ | ಸನುಮತಿ ಶಿವಗಂಗೆ ಬೆನವನಾ" ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು

10) ಬಾದಾಮಿ, ದೇವದುರ್ಗ, ಭತಗುಣಕಿ (119, 132, 133) ಸೊಲ್ಲಾಪುರ (171, 340, 594) : ವಚನಕಾರ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರನ ಊರು ಅಲ್ಲಿಯ ಗುಡಿ, ಸುತ್ತ ಇರುವ ಕೆರೆ ಏನೆಲ್ಲ ಪರಿಸರ ಬಹಳ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಮುನವಳ್ಳಿ (ತಾ. ಶಿಗ್ಗಾವಿ, ಪದ್ಯ 209), ಸೊಲಗ (262) ಗೋಕಾವಿ (269 & 441), ಆಡಕಿ (ಪದ್ಯ 371, ಸೇಡಂ ತಾಲೂಕಿನ ಊರು), ತೊರೆಗಲ್ಲ (391), ಕಲಕೇರಿ (ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಊರು. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣ ಮಡಿವಾಳಪ್ಪನ ಜಾತ್ರೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ತೇರು ಎಳೆಯುತ್ತದೆ : ಪದ್ಯ 451 & 517), ಊರಿನ ಅಲಂಕೃತ ಊರು ನೋಡಲು ಚೆಂದ. ಬಿಜ್ಜರಗಿ ಊರು ಕಬ್ಬುಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧ (ಪದ್ಯ 455) ಹೊನ್ನ (ಪದ್ಯ 474) ಜಿನಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇದು ಈಗಿನ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಿಜಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಊರು ಅಥವಾ ತಾಲೂಕಿನ ಸೀಮೆಯ (Border) ಊರು ಹೊನ್ನವಾಡ. ಬಾಗೋಡಿ (ಪದ್ಯ 573), ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ (ಮೈಸೂರು), ಪಟ್ಟ (ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ, ಪದ್ಯ 583), ನಂಜನಗೂಡು (ಪದ್ಯ 585), ಚಿಂಚಲ (ಪದ್ಯ 596), ರಬಕವಿ (ಪದ್ಯ 615) ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಊರು ಮತ್ತು ನಿಂಬರಗಿ (ಪದ್ಯ 616) ಕೂಡ ಅದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇಂಡೀ ತಾಲೂಕಿನ ಊರು; ಎರೆಡೂ ಊರುಗಳು ನೀರಿನ ಬರಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ, ರಬಕವಿ ಈಗ ಹಾಗಿಲ್ಲ, 'ಕಲ್ಯಾಣ' ಈಗ ಇದರ ಹೆಸರು ಬಸವ ಕಲ್ಯಾಣ, ಇದು ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ(ಹಂಪೆಯ ಹಾಗೆ ಹಾಳು ಕೊಂಪೆ) ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಹಾಡು ಯಾವುದೋ ಊರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಹಾಡುವವರು ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಪಾಠ ಬದಲಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಬಸವಣ್ಣ ಹುಟ್ಟಲಿ ಹೊಸಪ್ಯಾಟಿ ಕಟ್ಟಲಿ
ರಸಬಾಳಿ ಕಬ್ಬು ಚಿಗಿಯಲಿ | ಪಟ್ಟಕಲ್ಲ
ಬಸವಣ್ಣನ ತೇರ ಎಳಿಯಲಿ || 672 || ಪು. 127

ಇದು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಪಾಠಾಂತರಗೊಂಡಿದೆ :

ಹಸುಗೂಸು ಹುಟ್ಟಲಿ ಹೊಸಪ್ಯಾಟಿ ಕಟ್ಟಲಿ
ರಸಬಾಳಿ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಯಲಿ | ನಮ್ಮೂರ
ಬಸವನ ತೇರು ಎಳೆಯಲಿ || 531 || ಪು. 105

ಹಾಡೊಂದೆ ಹಾಡುವವರ ಆಶೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಗಿದೆ, 'ಪಟ್ಟಕಲ್ಲು' (ಪಟ್ಟದ ಕಲ್ಲು) ಬಾದಾಮಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಈಗ ಬಾಗಲ್ಕೋಟೆ (ಆಗ ಬಿಜಾಪುರ) ಜಿಲ್ಲೆ. ಈ ಊರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯ ದೊರೆಗಳು ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಕಾರಣ ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು.

ಉಪಸಂಹಾರ

'ಗರತಿಯ ಹಾಡು' ಪುಸ್ತಕ ಓದಿದವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಹತ್ತಾರು ಪದ್ಯಗಳು, ನವುರಾದ ಭಾವನೆಗಳು, ಶೃಂಗಾರ ಸಂಗತಿಗಳು ಹೃದಯವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ವಜ್ರಕ್ಕೆ ವಾಲಿ ಆಶ್ರಯವಾದಂತೆ ಅದನ್ನೇ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಡಲು

ಹೊರಟ ದ.ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಹೃದಯವನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡವು; 'ವಾಲಿಗೆ ವಜ್ರ ಜಡಿದ್ದಾಂಗ' ನಿಂತಬಿಟ್ಟವು. ಅವರ ಮೊದಲ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ "ಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ" ಬಂದದ್ದು ಈ ಗರತಿಯ ಹಾಡುಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ.

ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ ಹೂವ ಭೂಮಿ ತಿರುಗಿದರಿಲ್ಲ
ಕೋಮಲಿ, ಚೆಲುವಿ ನನಮಗಳ | ನಿನನೋಡಿ
ಭೂಮಿ ತೂಕದ ವರಬಂದ || 479 || ಪು. 98

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಅಲ್ಲಿನ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಇಲ್ಲಿನ 'ಸಂವಾದ' ಭಾಗ ಪ್ರೇರಣೆ; ಆಲಂಬನ ವಸ್ತು ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು. ಶ್ರೀಯುತರ ಮೇಘದೂತದ ಮೊದಲ ಪದ್ಯದ ಮೊದಲ ಸಾಲು ಆರಂಭವಾಗುವುದು "ಕಾರಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಮಾರನೆಯ ದಿನ" ಎಂದು ಇದರ ಮೂಲ ಗಹಾ. ಸಂಗ್ರಹದ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿದೆ, ಅವು ಹೀಗಿವೆ ;

- 1) ಕಾರ್ಡುಣ್ಣೀ ಹಬ್ಬಕ ಕರಿಲಾಂಕ ಬರಬ್ಯಾಡ
- 2) ಕಾರ್ಡುಣ್ಣೀ ಮರುದಿನ ಇತ್ಯಾದಿ

'3+3+2 ; 3+3+2' ಮಾತ್ರಾ ಛಂದೋ ಬಂಧ ಗಮನಾರ್ಹ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ಜಾನಪದ ಸೊಗಡು ಗರತಿಯ ಹಾಡುಗಳ ಸಂಗ್ರಹದ ಓದಿನಿಂದ ಬಂದದ್ದು ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು. 'ಮರುದಿನ', 'ಮಾರನೆಯ ದಿನ' ಆಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ತ್ರಿಪದಿ ಛಂದದ ಪರಿಚಯ ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಇದೆ. ಸು. ಕ್ರಿ.ಶ. 400-430ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾದ ಉದ್ಯಾವರ (ಉದಯಪುರ) ಊರಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಪಾಂಡ್ಯ ಬಿಲ್ಲರಸನ ಪುತ್ರ ದೇವು ಎಂಬ ರಾಜಕುಮಾರನ ಸ್ಮಾರಕ ಶಾಸನದಿಂದ (ವೀರಗಲ್ಲ ಶಾಸನದಿಂದ) :

ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಪಾಣ್ಡ್ಯವಿಲ್ಲರಸರಾಮಗನ್ನೇವು
ಸಾಧುಪ್ಪಿ | ಯನ ಸಾಧು | ಜನವರ್ಜ್ಜಿ | ತನ್ನೇತ
ವಾಹನ | ರುದಯ | ಪುರಮಾನ್ವೊ | ಗುವಲ್ಲಿ
ಎಟಿದು ಸ್ವ | ಗ್ಗಾಲ | ಯಕ್ಕೇಟಿದೋನ್ || 4

ಗರತಿಯ ಹಾಡಿನ 738 ತ್ರಿಪದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕಿ ನೋಡಿದ ನನಗೆ (Scanning ನಲ್ಲಿ) ಅಂದಿನಿಂದ ಕಂಡದ್ದು ಜಾನಪದ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿಪ್ರಾಸ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ವಿಧ್ವಾಂಸರು ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ನಿಯಮವನ್ನು (ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ) ಪಾಲಿಸಿರಬಹುದು.

4. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದ ಪತ್ರಿಕೆ ; ಶೋಧ, ಸಂಪುಟ - 6, ಸಂಚಿಕೆ - 2, ಪು. 38

೨. ರಸರತ್ನಾಕರ : ಕನ್ನಡದ ವಿಭಿನ್ನ ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರ ಕೃತಿ

* ಡಾ. ವೀರೇಶ ಬಡಿಗೇರ

ಸಾಳ್ಯ ಕವಿಯ ರಸರತ್ನಾಕರವು ಕನ್ನಡದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥ. ಶೃಂಗಾರವೇ ಮೊದಲಾದ ನವರಸಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಅಪರೂಪದ ಕೃತಿ. ರಸ ಮತ್ತು ಧ್ವನಿ ತತ್ವಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ್ದ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ದೃಶ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಧೋರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡನೆಯಾದ ರಸತತ್ವದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು, ಶ್ರವ್ಯ ಕಾವ್ಯಗಳ (ಓದುಗಬ್ಬ, ಹಾಡುಗಬ್ಬ) ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ರಸರತ್ನಾಕರದ ವಿಭಿನ್ನತೆ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಅಡಗಿದೆ. ರಸಾನುಭವವು ಭಾವಗಳ ಸಂವಹನದ ಮೂಲಕವೇ ಉದ್ದೀಪನವಾಗುವಂತಹದ್ದೇ ಹೊರತು ಅದು ಅರ್ಥದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತೀತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಾಪಾರದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಅದು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ದೊರೆಯುವಂತಹದ್ದು ಎನ್ನುವ ವಿಭಿನ್ನ ನಿಲುವು ಸಾಳ್ಯನ ರಸರತ್ನಾಕರದ್ದು. ಓದುಗಬ್ಬ ಅಥವಾ ಹಾಡುಗಬ್ಬಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿ ಮತ್ತು ರಸದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ ಇಂಥ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯನ್ನು ಆನಂದವರ್ಧನ ಮತ್ತು ಅಭಿನವಗುಪ್ತರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಸಾಳ್ಯ ಕವಿ.

ಸಾಳ್ಯಕವಿ ಬದುಕಿದ್ದು (1550)¹ ಹಾಡು ಮತ್ತು ಓದುಗಬ್ಬಗಳ ಉತ್ಕರ್ಷದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಷಟ್ಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ತ್ರಿಪದಿ, ಗಮಕ, ಇತ್ಯಾದಿ ಗೇಯ ಮಟ್ಟುಗಳ ಏರುಗಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾಲ್ಪಭಾರತ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ 'ನೇಮಿನಾಥ ಚರಿತೆ' ಯನ್ನು (ಚಂಪೂ), 'ರಸರತ್ನಾಕರ' ಎನ್ನುವ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು (ವೃತ್ತ-ವಿಚಾರ-ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯ) 'ಶಾರದಾ ವಿಲಾಸ' ಎನ್ನುವ ಧ್ವನಿತತ್ವದ ಕೃತಿಯನ್ನು, ವೈದ್ಯವಿಷಯವನ್ನೊಳಗೊಂಡ 'ವೈದ್ಯ ಸಾಂಗತ್ಯ' (ಸಾಂಗತ್ಯ)ದಂತಹ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಚಂಪೂ, ಷಟ್ಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯದಂತಹ ಕನ್ನಡದ ದೇಸಿ ಮಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಯ ಭಾವಗಳನ್ನು ನಾಟಕೀಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಸಂಗತಿಗಳು, ಸಾಳ್ಯನು ಶಾಸ್ತ್ರಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಹಾಡುಗಬ್ಬ ಮತ್ತು

* ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ-583 276

ಓದುಗಬ್ಬಗಳಿಗೊಲಿದ್ದ ಬಗೆ ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. “ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಜನಮುಖಿ ಧಾರೆಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕವಿಯಾದ ಸಾಳ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಜೈನಧರ್ಮದ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿವೇಷವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಲೌಕಿಕ ರಸವಾದ ಶೃಂಗಾರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಸವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೊದಲಬಾರಿ ಎನ್ನುವಂತೆ ಸಾಳ್ವಕವಿ ಜೈನ ಕಾವ್ಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.”² ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಸಾಳ್ವನ ಹಾಡುಗಬ್ಬ ಅಥವಾ ಓದುಗಬ್ಬದ ಮಟ್ಟಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ.

ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆ

ಸಾಳ್ವಕವಿ ತನ್ನ ರಸರತ್ನಾಕರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಮೃತಾನಂದಿ, ರುದ್ರಭಟ್ಟ, ವಿದ್ಯಾನಾಥ, ಹೇಮಚಂದ್ರರಂತಹ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳು, ನಾಗವರ್ಮ ಕವಿಕಾಮನಂತಹ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ‘ನಾಗವರ್ಮ ಕವಿ. ಕಾಮಾದಿಗಳ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ರಸಭಾವಾಭಾಸಂಗಳ್ ವಿದ್ವತ್ಸಭೆಗಮುಭಯ ಭಾಷೆಗಮಿಷ್ಠಮಪ್ಪಂತು ಕನ್ನಡಿಸಿದೆ’ ಎಂದು ತನ್ನ ಪೂರ್ವ ಕವಿಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರ ಕೃತಿ ಬರೆದ ಪ್ರಾಚೀನ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ‘ಅಲಂಕಾರವೆಂದರೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ’³ ನವೀನ ಅಲಂಕಾರರು⁴ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ‘ರಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ’ ಇರಬೇಕೆಂದೂ ಕಾವ್ಯದ ಗುಣಗಳೇನಿದ್ದರೂ ರಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಳ್ವಕವಿ ನವೀನ ಅಲಂಕಾರರ ರಸತತ್ವದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ರಸರತ್ನಾಕರ ಹಾಗೂ ಶಾರದಾ ವಿಲಾಸ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆ ಇರಬೇಕು. ‘ರಸಮಿಲ್ಲದ ಕಾವ್ಯ ನೀರಸಮದರಿಂ ಕೃತಿಗೆ ರಸವೇಸಾರಂ’ ಎಂಬುದು ಸಾಳ್ವನ ಖಚಿತ ನಿಲುವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರಸಗಳನ್ನು ಕುರಿತೇ ‘ರಸರತ್ನಾಕರ’ ಎನ್ನುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ಯಾವೊಬ್ಬ ಕವಿಯೂ ಹೀಗೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನವರಸಗಳ ಕುರಿತು ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ, ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಆಂಶಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದರು.

ಇಂದುವರಮಾರುಮೀತರ

ದಿಂದ ಕನ್ನಡದೊಳಾರ್ಯರಾ ಎಂಬಿನ ಮೋ

ಳಿಂದೆ ವಿವರಿಸಿದುದಿಲ್ಲೆನೆ!

ಚಂದದೆ ಬಿಚ್ಚಳಿಯೆ ರಚಿಸಿದಂ ಕವಿಸಾಳ್ವಂ (ಪು.5)

ತನಗಿಂತ ಮೊದಲು ಯಾರೂ ರಸ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ, ಹಾಗಾಗಿ ನಾನು ಬರೆದೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿನ ಸಾಳ್ವನ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಎದ್ದುಕಾಣುವಂತಹದ್ದು.

ನಾಗವರ್ಮ (1185) ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ರೀತಿ ರಸಗಳೆರಡೂ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವೆಂದೂ ಅಲಂಕಾರಗಳಿರದಿದ್ದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಉದಯಾದಿತ್ಯ (ಕ್ರಿ.ಶ.1150) ತನ್ನ ಉದಯಾದಿತ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ನಾಗವರ್ಮನಂತೆ

ರೀತಿ ರಸಗಳ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕವಿಕಾಮ (ಕ್ರಿ.ಶ 1200) ತನ್ನ ಶೃಂಗಾರ ರಸರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ರಸಭಾವಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪಭೇದ, ನಾಯಕ ನಾಯಕಿಯರು ಲಕ್ಷಣಭೇದ, ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು (ಕ್ರಿ.ಶ 1500) ವಿವೇಕ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ವಿವಿಧ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಸ್ವಾಯಿಭಾವಗಳು, ಆಲಂಭನ ವಿಭಾವಾದಿಗಳು, ಸಂಚಾರಿ ಭಾವಗಳು ಹಾಗೂ ನವರಸೋತ್ಪತ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸಾಕ್ಷ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುವಂತೆ ನವರಸಗಳನ್ನು ರಸರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಸಮೇತ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ರಸರತ್ನಾಕರಮೀಕೃತಿ
 ಪೆಸರಿಂದಿಡೆ ಸುಕವಿನಿಕರ ಬುಧಸಮಿತಿಗಳೀ
 ಕ್ಷಿಸಿ ಕೆಯೊಂಡೆಸೆವಿದರೊಳ್ |
 ರಸರತ್ನಂಗಳನೇ ಪಡೆಯದಿರ್ಕುಮೆ ಚದುರರ್ (1-3)

ಎಂದು, 'ಈ ರಸರತ್ನಾಕರದೊಳ್ ನೆರೆ ರಸಭಾವಮನರಿದ ಕವಿಯ ಕಬ್ಬಮೇ ಸಾರಂ' (1-4) ಎಂದು ಸಾಕ್ಷ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮೊದಲು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರ, ನಾಗವರ್ಮ, ಕವಿಕಾಮ, ಮಾಧವ, ಉದಯಾದಿತ್ಯರು ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೂ

ಮುನ್ನೂರೆದ ಕೃತಿಗಳರೆ ಬಳಿ
 ಕಿನೇವುದೊ ಕಬ್ಬಮೆನ್ನದಿರ್ ಕನ್ನಗೆ ಮು||
 ನ್ನಂ ನಗೆಗಣ್ ನೆಗೆಳ್ಳರೆ ಬಳಿ
 ಯಂ ನೆಲೆಮೊಲೆ ಮೂಡಿ ಮಾಡವೇ ಮೋಹನಮಂ (1-9)

ಎಂದು ತನ್ನ ಕೃತಿಯ ಅಗತ್ಯತೆಯ ಕುರಿತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದುವರೆದು _ _ _ |

ವೃಥಮಿದಲ್ಲಿದು ಜಿನನ ಪ
 ದಾರ್ಥ ಮನೋಧರ್ಮ ಬೋಧ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚಿದ್ವಿ
 ಧ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಹೇಯೋಪಾದೇ
 ಯಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಮುಪ್ಪುದೀ ರಸಶಾಸ್ತ್ರಂ (1-12)

ಎಂದು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಮಹತ್ವ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕೃತಿ 'ಕವಿತಾಕಾಂತೆಗೆ ತಾನೆ ನವರಸಂ ಸೆಲೆ ರಸರತ್ನಾಕರಂ' ಆದುದರಿಂದ ಇಳೆ, ಶಶಿ, ರವಿ, ರತ್ನಾಕರಮಿರ್ಪನ್ನೆಗಂ ಜಯಿಕ್ಕುರ್ವರೆಯೊಳ್' ಎಂದು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ರಾಚನಿಕ ಸ್ವರೂಪ

ರಸರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರಪ್ರಪಂಚ ವಿವರಣಂ, ನವರಸ ಪ್ರಪಂಚಂ, ನಾಯಕ ನಾಯಿಕಾ ವಿವರಣಂ, ವ್ಯಭಿಚಾರಿಭಾವ ವಿವರಣಂ ಎನ್ನುವ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕರಣಗಳಿವೆ.

ಜನಸುತಿಯೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗುವ ರಸರತ್ನಾಕರದ ಬಹುಭಾಗದ ಸೂತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಂದ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ವೃತ್ತ ಮತ್ತು ವಚನಗಳ ಬಳಕೆಯೂ ಇದೆ. ವೃತ್ತ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಂ ಎನ್ನುವ ಭಾಗಗಳು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರತಿ ಪ್ರಕರಣವು ಇದು 'ಶತೇಂದ್ರ ಮುನೀಂದ್ರವಂದಿತಾರ್ಹತ್ವರಮೇಶ್ವರ ಪಾದಾರವಿಂದಾ ಮಂದಮಕರಂದಾನಂದಿತ ಭೃಂಗಾಯಮಾನ ಸಾಳ್ವಕವಿ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ರಸರತ್ನಾಕರದೋಳ್.... ಪ್ರಕರಣಂ' ಎಂದು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

'ಶೃಂಗಾರ ಪ್ರಪಂಚ ವಿವರಣಂ' ಎನ್ನುವ ಮೊದಲ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರರಸ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಸಂಗತಿಗಳೇ ಇಡಿಕಿರಿದಿವೆ. ರಸನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಹಾಗೂ ರಸಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಸಾಳ್ವನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಿಭಾವ ಅನುಭಾವ ವ್ಯಭಿಚಾರಿ ಭಾವಗಳ ಉತ್ತಮ ಮತ್ತು ಉದ್ದೀಪನ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸ್ಥಾಯಿ ವ್ಯಭಿಚಾರಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ರ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕನು ಅನುಭವಿಸುವುದರಿಂದ ಅನುಭಾವಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮತಿ ಮೊದಲಾದವು ಸ್ಥಾಯಿಯನ್ನು ಅಭಿಮುಖ ಮಾಡಿ ಸಂಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಅವು ವ್ಯಭಿಚಾರಿಭಾವಗಳೆಂದೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಳ್ವ ಕವಿಯು ವಿಶೇಷ ಎನಿಸುವುದು 'ಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷ' ಮತ್ತು 'ಸ್ವೀಕಾರ ನಿಯಮದಿಂದ' ಸಾಮಾಜಿಕನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಯಿಭಾವಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ. ರಸವು ವಿಭಾವಾದಿಗಳಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ವಿಭಾವಾದಿಗಳ ಕಾರ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಚಿತ್ರವೂ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ, ಭಾವದಿಂದ ರಸವು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ, ಈ ರಸವನ್ನು ವದನ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ. (1:2) ರಸವನ್ನು ಪುಷ್ಪಿಗೊಳಿಸುವುದು ವಿಭಾವ. ಭಾವದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ರಸವನ್ನು ಅರಿತು ಸವಿಯುವುದು ಅನುಭಾವ ಅವನೇ ಸಾಮಾಜಿಕ. ಅಂದರೆ ದೃಶ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ರಸಸಿದ್ಧಾಂತದ ತತ್ವಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹಾಡುಗಬ್ಬ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಭವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ರಸಸಿದ್ಧಾಂತದ ತತ್ವವನ್ನು ಸಾಳ್ವಕವಿ ಮಂಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೃತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೈತಳೆದಿದ್ದರೂ ಭಾಷೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ ಭಾಷೇತರ ಸಂಗತಿಗಳ ಮೂಲಕವೂ ರಸವು ಪ್ರತೀತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಕಾಲದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಕಾವ್ಯಾನುಭವವನ್ನು ಹಾಡುಗಬ್ಬ ಮತ್ತು ನೋಡುಗಬ್ಬಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಭವವನ್ನು ರಸನಿಷ್ಪತ್ತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ರಸಸೂತ್ರ, ವಿಭಾವಾದಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ರಸನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ನವರಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಂಭತ್ತು ಸ್ಥಾಯಿಭಾವಗಳು, ಶೃಂಗಾರಾದಿ ಒಂಭತ್ತು ರಸಗಳು (1:11) ಮೂವತ್ತೂರು ವ್ಯಭಿಚಾರಿ ಭಾವಗಳು (1:10) ಎಂಟು ಸಾತ್ವಿಕ ಭಾವಗಳು, ಅನುಭಾವಗಳು, ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅಧಿದೈವಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ಶೃಂಗಾರರಸದ ವಿಸ್ತೃತ ವಿವರಣೆಗೆ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ.

'ಎಲ್ಲಾ ರಸದೊಳಂ ಶೃಂಗಾರರಸಮೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸೊಗಯಿಪ್ಪುದಾದ ಕಾರಣ ಮೊದಲೋಳಿ ಶೃಂಗಾರ ರಸಂ ಪೇಳಿಪಟ್ಟುದು' ಎಂದು ಶೃಂಗಾರ ರಸದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಶೃಂಗಾರ ರಸವನ್ನು ರಸಗಳ ರಾಜನೆಂದೇ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. 'ಸೀ ರೂಪಮೇ ರೂಪಂ ಶೃಂಗಾರಮೇ ರಸಂ' (ನಯಸೇನ) 'ಶೃಂಗಾರರಸಂ ಮಿಕ್ಕರಸಂಗಳ್ಗಧಿ ದೈವಮನೆ ನರರೋಲಿಗಿಪರ್' (ಕವಿಕಾಮ)

ಚಂದ್ರರಾಜ ತನ್ನ ಮದನ ತಿಲಕದಲ್ಲಿ 'ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಾಮವೇ ಹೇತುವಾದರೂ ಕಾಮವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ತಾನು ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.' ಅಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ 'ಪ್ರಜಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರವರ್ಧಕಂ ಕಾಮವದು ಕಾರಣದಿಂ ತ್ರೈಭುವನಂ ಕಾಮಮಯ, ಕಾಮ ಸೇವ್ಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ದೋಷ ದೂರವಾಗಿರಬೇಕು' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಸಾಕ್ಷನು ಇಂತಹ ಉತ್ಪತ್ತಿಶೀಲವಾದ ಹಾಗೂ ದೇಹ ಭಾಷೆಯಾದ ಶೃಂಗಾರವನ್ನು ಬಹಳ ಸೃಜನಶೀಲವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶೃಂಗಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಭೋಗ ಶೃಂಗಾರ ಮತ್ತು ವಿಪ್ರಲಂಭ ಶೃಂಗಾರ ಎಂದು ಎರಡು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸೀ ಪುರುಷರ ಸಂಯೋಗ ಮತ್ತು ವಿಯೋಗ (ತೋಲಗಿಕೆ) ಈ ಭೇದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ (1-14) ದಂಪತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಆಲಂಬನ ವಿಭಾವ (ಅನ್ಯೋನ್ಯಮಾಲಂಬನ ವಿಭಾವಂ)ಕ್ಕೆ ಕಾರಣರು. ಅಂದರೆ ರಸೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯನ ವಿವಿಧ ಸ್ವಭಾವ ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೇ ಶೋಧಿಸುವ ವಿಭಿನ್ನ ಕ್ರಮ ಸಾಕ್ಷನದು. ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು ರುದ್ರಭಟ್ಟನ ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಜಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ರಸಕಳಿಕೆ' ಪದ್ಧತಿಯ ಮೂಲಕ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಚಿತವಾದ ವೀರ ಮತ್ತು ಶೃಂಗಾರ ರಸಗಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ರುದ್ರಭಟ್ಟ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವೀರನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ದೇವರನ್ನಾಗಿಯಲ್ಲ. ದೇವಕಿ ಪುತ್ರ ಕೃಷ್ಣ ಈಗಾಗಲೇ ಜೈನ ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಕಾಲದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ. ತನ್ನ ದೈವೀ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಜೈನಕಾವ್ಯಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕವಿ ರುದ್ರಭಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣ ರಕ್ತಿನಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಸಂಭೋಗ ಶೃಂಗಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶೃಂಗಾರದ ವಿದಗ್ಧತೆಯನ್ನು ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ರುದ್ರಭಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯ ಲೀಲೆಗಳಾಗಲಿ, ದೈವತ್ವವಾಗಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಾಕ್ಷನು ಕೂಡ ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಲಂಬನ ಗುಣವನ್ನು "ರೂಪ ಯೌವನ ಪ್ರಧಾನವಾದದು" ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆರಂಭದ ನಾಲ್ಕು ಉದ್ದೀಪನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ 'ತದನುಭವ' ಮತ್ತು 'ಪರ' ಎಂಬ ಎರಡು ಭಾಗಗಳು ಎಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಸಮೇತ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ರಸ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯ ಸಂವೇದನೆಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಭವಗಳನ್ನಾಗಿ ಸಾಕ್ಷನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯಾಕೆಂದರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸಕರು ರಸಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಯ (ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯ) ಭಾಗವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದರು. ಕವಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಸ ಭಾವಗಳು ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಹೃದಯನನ್ನು ತಲುಪುತ್ತವೆಂದು, ಕವಿಗೆ ಮೊದಲ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನೂ ಸಹೃದಯನಿಗೆ ಎರಡನೇ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ರಸ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯವಾಗಿಸಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಅದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಭಾವಗಮ್ಯವಾಗಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಸಾಕ್ಷನದು.

ಅನುರಾಗ, ಲಜ್ಜೆ, ಭಯ, ಕೋಪ, ಗರ್ವ, ಹರ್ಷ, ಸಂಮೋಹ ಮುಂತಾದವು ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತಃಕರಣದ ಧರ್ಮಗಳು. ಮನುಷ್ಯ ಭಾವಗಳ ಗೊಂಚಲು.

‘ಗರ್ವವ್ರೀಡಾಕೋಪಹರ್ಷಾಸಂಮೋಹ ವ್ಯಭಿಚಾರಿ ಭಾವಂಗಳಿದುಃಖಾ| ಇಂತೊಂದೊಂದಾದಡಂ ಮತೊಂದೊಂದು ನೈದುತಿರ್ಪುದುರಿಂ ವ್ಯಭಿಚಾರಿ ಮಲ್ತು.’ ಒಂದೊಂದು ಭಾವವು ಒಂದೊಂದು ಭಾವದ ಉದ್ದೀಪನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಲಂಕಾರಿಕರು ಇವುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರ ವೃತ್ತಿಗಳೆಂದೂ, ಉದ್ರಿಕ್ ಚಿತ್ರ ವೃತ್ತಿಗಳೇ ರಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ರಸಗಳು ಯಾವತೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಜೀವಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಸಾಳ್ವನ ಅಭಿಮತ. ನಾಟಕೀಯತೆ ಹಾಗೂ ಹುಸಿ ಅಲೌಕಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋಗಿದ್ದ ರಸಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಭವದ ಜೀವಸೆಲೆಯನ್ನಾಗಿ ಸಾಳ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ರಸವು ಯಾರಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಸಾಳ್ವನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಯಾವತೂ ಸಾಮಾಜಿಕನ ಅನುಭವದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆನ್ನುವುದು ಅವನ ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿಲುವು. ‘ಜ್ಞಾನವೇ ಚಿತ್’, ಅದು ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಸುಖಕರವಾದದ್ದು. ಸುಖಕಾರಕ ಗುಣವೇ ರಸ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಸವೇ ಆನಂದ. ಇದು ಒಂದೇ ಆದರೂ ಉಪಾದಿಭೇದದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ’ ಎನ್ನುವುದು ಆನಂದವರ್ಧನರಂತಹ ಅಲಂಕಾರಿಕರ ನಿಲುವು. ಭೋಜರಾಜನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ಒಂದೇ ಪ್ರಧಾನ ರಸ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಹಂಕಾರ ಅಥವಾ ಅಭಿಮಾನ ಸ್ಥಾಯಿ ಭಾವಗಳು. ಸಾಳ್ವ ಈ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನಲ್ಲಿ ರಸ ಒಂದೇ ಸತ್ಯ ಉಳಿದವೆಲ್ಲ ಪೂರಕ.

ಶೃಂಗಾರದ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗವಾದ ವಿಪ್ರಲಂಬ ಶೃಂಗಾರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳನ್ನು ಏಳು ಒಳಭೇದಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರುಣಾತ್ಮಕ ವಿಪ್ರಲಂಬದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ‘ಕಿಲರ್ ಕರುಣರಸಮೆದೊಲ್ತರ್’ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ‘ಪರಮ ಪ್ರೀಯರು ಪರಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಪರೋಕ್ಷಾಂತರದೊಳ್ ಮರಗುವ ಮರುಕಂ ಕರುಣಾತ್ಮಕಂ ವಿಪ್ರಲಂಬಮನೆ ಪೆಸರ್ವಡೆಗುಂ’ (1:38)

ಸಾಳ್ವನ ವಿಶೇಷತೆ ಎಂದರೆ ಕರುಣಾತ್ಮಕ ವಿಪ್ರಲಂಭನಲ್ಲಿನ ದಶವಿಧ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಗುಣಕೀರ್ತನ ‘ಸಂತಾಪ, ಗಮನ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಇಂಥ ಅವಸ್ಥಾಭೇದಗಳು ಕೇವಲ ‘ಸೀಯರೊಳಪವೆನಬೇಡ ಉಚಿತ ವಿದಿಯಿಂ ಪುರುಷರೊಳಮಪ್ಪವು’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಶೃಂಗಾರದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಪರಿಭಾಷೆ ಪರಿಮಾಣ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳು ಸೀಯರ ಸುತ್ತಲೇ ಗಿರಿಕಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಳ್ವನು ಅಂಥ ಭಾವಗಳನ್ನು ಪುರುಷನಲ್ಲಿಯೂ ಸಮನಾಗಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕವಿಸಾಳ್ವ ಉಳಿದ ಅಲಂಕಾರರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಎರಡನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಸೂತ್ರ ಮತ್ತು ಮೂವತ್ತಾಲ್ಕು ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಎಂಟುರಸಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ವಿಭೇದಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ‘ಇಂತು ಹಾಸ್ಯ ರಸಂ ಪನ್ನೆರಳ್ಳೆರಂ’ ಎಂದು ಹಾಸ್ಯರಸ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

‘ವಿಚಾರಂ’ ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಯಾನಕ ರಸದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ವೇಶ್ಯೆಯರು ತೋರುವ ರತಿ, ರಾಜರು ತೋರುವ ಕ್ರೋಧ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ಮಯಗಳು

ಸ್ಥಾಯಿಭಾವಗಳಲ್ಲ ಅವು ಸಂಚಾರಿಭಾವಗಳು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶಾಂತ ರಸದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ವೀರ ಮತ್ತು ಶಾಂತ ರಸಗಳು ಎರಡು ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ. ವೀರವು ಅಭಿಮಾನರೂಪವೆಂದಿಂತೆ ಕೊಡಿದ್ದರೆ ಶಾಂತವು ಅಹಂಕಾರೋಪಶಮನ ರೂಪದ್ದು. ವೀರಾದಿಗಳ ಚಿತ್ರವೃತ್ತಿ ಸರ್ವಾಹಂಕಾರ ರೂಪದ್ದಾದರೆ ಶಾಂತ ಅಹಂಕಾರರಹಿತವಾದದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ರೌದ್ರ ಮತ್ತು ಶಾಂತರಸಗಳ ಏಕತ್ವ ಸಂಬಂಧದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಕವಿ ಸಾಳ್ವ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಭಾವಗಳ ಹುಸಿ ಮತ್ತು ಅಸಲುತನದ ಮೂಲಕ ರಸದ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮೂರನೇ ಪ್ರಕರಣವಾದ 'ನಾಯಕ ನಾಯಿಕಾ ವಿವರಣಂ' ದಲ್ಲಿ 36 ಸೂತ್ರಗಳ 46 ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾಯಕನ ಧೀರೋದ್ಧಾತ್ಮ, ಧೀರ, ಲಲಿತ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಭೇದಗಳನ್ನು, ನಾಯಕಿಯ ಮುಗ್ಧಾ ಮಧ್ಯಾ ಪ್ರಗಾಲ್ಭ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧಾರಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಾಯಕರ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳನ್ನು ಅವರ ಗುಣ ಸ್ವಭಾವವನ್ನಾಧರಿಸಿ ನಲವತ್ತೆಂಟು (ನಾಯಕರ ಗುಣಿಸೆ ನಾಲ್ವತ್ತೆಂಟು) ಬಗೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ನಂತರ ನಾಯಕಿಯ ಹದಿಮೂರು ತರದ ಸ್ವಕೀಯ ಭೇದಗಳನ್ನು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹದಿನಾರು ಭೇದಗಳ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹದಿನಾರು ತರದ ನಾಯಕಿಯರಲ್ಲಿನ ಎಂಟು ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ 128 ತರದ ಭೇದದ ನಾಯಕಿಯರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಗುಣಸ್ವಭಾವ ಮೊದಲಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಕವಿ ನಿರಕರ ರಚಿತ ಕಾವ್ಯಾದಿಗಳೋಳ್ ನಾಯಿಕಾ ಏಕಲ್ಪ ಮೂನೂರೆಂಬತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಭೇದಂ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ನಾಲ್ಕನೆ ಪ್ರಕರಣವಾದ ವ್ಯಭಿಚಾರ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತೂರು ವ್ಯಭಿಚಾರಿ ಭಾವಗಳನ್ನು 40 ಸೂತ್ರಗಳ 98 ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಹೇಮಚಂದ್ರ ಸೂರಿಯ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಾಗಿ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಕರಣದ ಕೊನೆಗೆ 'ಲೇಸಾದ ಸತ್ಯಗುಣೋತ್ಕರ್ಷದಿಂ ಪ್ರಾಣಸ್ವರೂಪಮಾದ ವಸ್ತುವೇ ಸತ್ಯಂ ಅಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದುದೇ ಸಾತ್ವಿಕಂಗಳ್.' ಈ ಸಾತ್ವಿಕ ಭಾವಗಳು ಎಂಟು ಎಂದು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಲಂಕಾರಿಕರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ನವರಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ರಸೋತ್ಪತ್ತಿ, ರಸಸ್ವಾದನೆ ಬಗ್ಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಸಾಳ್ವ ಕನ್ನಡದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಾಕ್ಷಣಿಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ರಸರತ್ನಾಕರದ ಮಿತಿಗಳು

ರಸರತ್ನಾಕರವು ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದೊಂದು ಸಂಕಲಿತ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಪೂರ್ವದ ವಿವಿಧ ಕವಿಗಳ ವಿವಿಧ ಕೃತಿಗಳ ಆಯ್ದಪದ್ಯಗಳಿಂದ ತನ್ನ ರಸಸಿದ್ಧಾಂತದ ವಿವಿಧ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಸಮೇತ ಸಾಳ್ವ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಆಯಾ ಕವಿ ಕೃತಿಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಹರೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಿನ್ನತೆಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ. ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಧ್ವನಿ ಅಥವಾ ರಸೋತ್ಪತ್ತಿಯ ನಿರ್ದರ್ಶನವನ್ನಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ

ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃತಿಯ ಒಟ್ಟು ರಾಜನಿಕ ಸ್ವರೂಪವೇ ಅವಗಣನೆಗೆ ಒಳಗಾದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕೃತಿಯ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣ ಭಾಗವೇ ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಆಯ್ಕೆಯೇ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಓದಿನಿಂದ, ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ಮರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣ ಪದ್ಯ ಭಾಗಗಳ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ರಸ ಅಥವಾ ಧ್ವನಿ ಎಂಬುದು ಕೇವಲ ತಾತ್ವಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಯಾಗಿ ಅದು ರಸವನ್ನು ಹುಡುಕಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಯತ್ನವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ರಸ ಪ್ರತೀತವಾಗುವುದು ಕೇವಲ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಇಂಥ ವಿಚಾರಗಳು, ರಸೋತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶನಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುವ ಭಾಷೇತರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ರಸತತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕನ್ನಡವು ಹಲವಾರು ಮೂಲಗಳಿಂದ ನುಡಿಬೆರಕೆಯ ಕ್ರಮದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಕಾವ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಪರಿಷ್ಕರಣದ ಚರಿತ್ರೆ

ರಸರತ್ನಾಕರದ ಮೊದಲ ಪ್ರಕರಣದ 120 ಪದ್ಯಗಳು 1893ರಲ್ಲಿ ಬುಧಜನ ಮನೋರಂಜನಿ ಎಂಬ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸಹಿತವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದವು. 1893 ಅಂದರೆ ಅದೇ ವರ್ಷ ಪದ್ಮರಾಜ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಪರಿಷ್ಕೃತಗೊಂಡು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಎ.ವೆಂಕಟರಾವ್ ಮತ್ತು ಎಚ್ ಶೇಷಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರು ನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಎರಡು ಅಪೂರ್ಣ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ 1932ರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಎರಡನೆಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಕ,ಖ,ಗ,ಘ,ಙ. ಚ ಎಂದು ಸಂಕೇತ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕ>ಮೈಸೂರು ಶಾಸನ ಇಲಾಖೆಯ ಮ ರಾ ಪದ್ಮರಾಜ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿದ್ದ ಓಲೆಪ್ರತಿ. ಇದು ನುಸಿ ಹಿಡಿದು ಹಾಳಾಗಿದ್ದರೂ ಪಾಠಶುದ್ಧತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಪ್ರತಿಯನ್ನೇ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಖ-ಗ> ಇವೆರಡೂ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಲಯದ ಪ್ರತಿಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಶುದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಪಾಠ ಭೇದಗಳಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಘ> ಮದರಾಸು ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಲಯದ ಪ್ರತಿ. ಗ್ರಂಥಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಪಾಠ ಭೇದ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲಿ ಗ್ರಂಥಪಾಠಗಳಿವೆ. ಙ> ಮೈಸೂರು ಟ್ರೇನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಕಾಗದ ಪ್ರತಿ. ಇದು (ಖ) ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರತಿಯಾದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಚ> ಮದರಾಸು ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಲಯದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥದ ನಡುವೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೆಲವು ಓಲೆಪ್ರತಿಗಳು.

ಕೃತಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ತುಂಬಾ ಮೌಲಿಕವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತಹ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿವರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಇತರ ಆಕರಗಳ ಮೂಲಕ ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಯದಾತ ರಾಜನ ಇತಿವೃತ್ತವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಳ್ವಕವಿ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದ, ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿದ ಕವಿಗಳ ಉಪಯುಕ್ತ ವಿವರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು ಆರು ಪರಿಶಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಸಾಳ್ಯ ವಿರಚಿತ ಶಾರದಾ ವಿಲಾಸ ಕೃತಿಯ ದ್ವಿತೀಯ ಅಧ್ಯಾಯವಾದ ಧ್ವನಿ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯ-ಲಕ್ಷಣ ಪದ್ಯಗಳ ಅಕಾರಾದಿ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ರಸರತ್ನಾಕರದ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾ. ರಸರತ್ನಾಕರದ 'ಅಂಬುಜನಾಬೆಂಬ' 247ನೇ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯವೆಲೋಕನದ 689ನೇ ಲಕ್ಷ್ಯ ಪದ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉಗ್ರಭಾವಾಭಾಸಂ ರಸಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ನೀಡಿದ್ದು, ಅನಿಶಂಗೆಯ್ದರೆಂಬ 38ನೇ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಆದಿಪುರಾಣದ 12-37ನೇ ಪದ್ಯವನ್ನು ಧೈರ್ಯಂ ಭಾವಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದು, 'ಅರಮುಗಿದಿದರ್ ಕಣ್ಣುಲರ್ಗಳುಂ ನಿಮಿದೆತ್ತಿದ' ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಗದಾಯುದ್ಧದ 4-53ನೇ ಪದ್ಯವನ್ನು 'ನಿರ್ವಿಕಾರಮನುಭಾವಶೂನ್ಯಂ' ಭಾವಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಳ್ಯಕವಿ ರಸರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಮೂಲ ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಆ ಕೃತಿಗಳ ವಿವರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಪದ್ಯಗಳ ಅಕಾರಾದಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥಗಳ ವಿವರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳ ಛಾಯಾನುವಾದವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಸ ಮತ್ತು ಅದರ ಸ್ಥಾಯಿಭಾವ, ಸಂಚಾರಿ ಮತ್ತು ಅದರ ವೃತ್ತಿ ಕುರಿತು ವಿವರವಾದ ಪಟ್ಟಿಕೆ ನೀಡಿರುವುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಐದರಲ್ಲಿ ನಾಯಕ ನಾಯಿಕಾದಿ ಭೇದಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸುದೀರ್ಘ ವಿವರಗಳು ಹಾಗೂ 384ಕಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾವಾದಿಗಳ ವಿವರವಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಆರರಲ್ಲಿ ಹಸ್ತ ಲಿಖಿತ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಿತ ಪಠ್ಯಗಳ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಪಾಠಗಳ ವಿವರ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಪಾಠಾಂತರದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಮಧ್ಯೆಯೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರ ನಂತರ 1971ರಲ್ಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಕೊಟ್ಟಲಗಿಯವರು ರಸರತ್ನಾಕರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪೀಠಿಕೆಯಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೂ ಅದರ ಭಾವಗಳ ಹೆಸರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಕರ ಸೂಚಿಯ ಗೊಡವೆಯಿಲ್ಲ. ಸರಳ ಮತ್ತು ಸುಂದರ ಅಚ್ಚಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. 1972ರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್.ಕೆ ನರಸಿಂಹೇಗೌಡರು ರಸರತ್ನಾಕರವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗೆ 1932ರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿನಿಂದ ಅಚ್ಚಾದ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತೇ ಮೂರು ಓಲೆಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಕ, ಗ, ಚ, ಟ ಎನ್ನುವ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕ> ಹೆಚ್.ದೇವೀರಪ್ಪನವರ ಸ್ತುತ ಪ್ರತಿ, ಗ> ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕೆ 231ನೆಯ ಪ್ರತಿ, ಚ> ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕೆ 126ನೆಯ ಪ್ರತಿ, ಟ> 1934ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸು ವಿವಿಯಿಂದ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಪ್ರತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಕೊನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು 'ಟ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕೃತಿ-ಕರ್ತೃಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮೂಲಕೃತಿಯೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. 'ಶಾರದಾ ವಿಲಾಸ' ಗ್ರಂಥದ ದೊರೆತಷ್ಟು ಭಾಗವನ್ನು ಇದರೊಂದಿಗೆ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 1975ರಲ್ಲಿ

ರಸರತ್ನಾಕರವನ್ನು ಸದರಿ ಸಂಪಾದಕರು ಪುನರ್ ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಬದಲಾವಣೆಗಳೇನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

ಮದನ ತಿಲಕದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಶೃಂಗಾರ ರಸವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಕನ್ನಡದ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗಿನ ಪಾರಂಪರಿಕ ಮತ್ತು ಏಕಮುಖವಾದ ಸಾಮಂತಶಾಹಿ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ರೂಪಿತಗೊಂಡಿವೆ. ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು 'ರೇಚ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ರಸಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವ ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ವ್ಯಂಗದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. 'ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಕೂಡ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕಟ್ಟಹಾಕಲು ಬಳಸಿದ ಹಗ್ಗಗಳಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರಬೇಕು.' ಎನ್ನುವ ಡಾ.ಸಿ ವೀರಣ್ಣ ಅವರ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಭೋಗ ಮತ್ತೆ ಬಸಿರಿನ ಬೀಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಟ್ಟಹಾಕಿದ ಪರಂಪರೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವ ಗುಣಾವಗುಣಗಳು, ನಿರ್ವೇಗಗಳು, ಗಂಡಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವ ಮೂಲಕ ಭಿನ್ನರೀತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಶೃಂಗಾರರಸಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರ ಅಥವಾ ಶೃಂಗಾರರಸ ಒಂದು ಸೃಜನಶೀಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅದರ ಸ್ಥಗಿತರೂಪಿ ಮತ್ತೆ ಏಖಮುಖಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಹೊರತರುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ತ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಎಲ್ಲಾ ರಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಸಾಕ್ಷ್ಯ ರಸರತ್ನಾಕರದ ವಿಶೇಷತೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಭಂದಸ್ಸು, ಅಲಂಕಾರ, ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿ ಓದುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನವಿಕ ಆಯಾಮಗಳ ಮೂಲಕ ಓದುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

1. ಕವಿ ಚರಿತೆಕಾರರ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಕ್ಷ್ಯನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ 1550. ಆದರೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯದೇವ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಮಲ್ಲನ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಹಂಪಾ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ ನವರು ಕ್ರಿ.ಶ 1485 ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ನೋಡಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಸಂ.5 ಭಾಗ-2, ಪ್ರ ಸಂ, ಡಾ.ಆರ್.ವಿ.ಎಸ್. ಸುಂದರಂ, ಪುಟ, 445:2008)
2. ಬಿ.ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ, ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಸಂಪುಟ, XI : 2006
3. ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬರೆದ ಭರತ (ಕ್ರಿ.ಶ ಸು.1ನೇಯ ಶತಮಾನ) ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಬರೆದ ಭಾಮಹ (ಸು. 3ನೇಯ ಶತಮಾನ) ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶವನ್ನು ಬರೆದ ದಂಡಿ (ಸು.3ನೇ ಶತಮಾನ) ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಬರೆದ ವಾಮನ(ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು. 8ನೇಯ ಶತಮಾನ) ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಬರೆದ ರುದ್ರಟ(ಸು.9ನೇಯ ಶತಮಾನ) ಕಾವ್ಯಾಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ಬರೆದ ರಾಜಶೇಖರ ಇವರು ಪ್ರಾಚೀನ ಅಲಂಕಾರಿಕರು. (ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು. 10ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿ)
4. ನವೀನ ಅಲಂಕಾರಿಕರು,; ಧನ್ಯಾಲೋಕವನ್ನು ಬರೆದ ಆನಂದವರ್ಧನ (ಸು.9ನೇಯ ಶತಮಾನ) ದಶರೂಪಕವನ್ನು ಬರೆದ ಧನಂಜಯ (ಸು.10ನೇ ಶತಮಾನ) ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬರೆದ ಮಮ್ಮಟ (ಸು.11ನೇಯ ಶತಮಾನ) ಕಾವ್ಯಾನುಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದ ಹೇಮಚಂದ್ರ (1088-1133) ಪ್ರತಾಪರುದ್ರಂ ಯಶೋಭೂಷಣವನ್ನು ಬರೆದ ವಿದ್ಯಾನಾಥ (12ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆ)

ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಪಣವನ್ನು ಬರೆದ ವಿಶ್ವನಾಥ (ಸು.14ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿ) ಕುವಲಯಾನಂದವನ್ನು ಬರೆದ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತ (ಸು.16ನೆಯ ಶತಮಾನ) ರಸಗಂಗಾಧರವನ್ನು ಬರೆದ ಜಗನ್ನಾಥ (ಸು.17ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆ)

5. ಉದ್ಯತ: ಕೆ. ನರಸಿಂಹೇಗೌಡ, ಸಾಳ್ವಕವಿ ವಿರಚಿತ ರಸರತ್ನಾಕರ, (ಪು. X- Xi : 1972)

ಪರಾಮರ್ಶನ ಕೃತಿಗಳು

- ಎ. ವೆಂಕಟರಾವ್, ಹೆಚ್. ಶೇಷ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ (ಸಂ) ರಸರತ್ನಾಕರ, ಮದರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, 1975 ದ್ವಿ.ಮು.
- ಹೆಚ್. ನರಸಿಂಹೇಗೌಡ (ಸಂ) ಸಾಳ್ವಕವಿ ವಿರಚಿತ ರಸರತ್ನಾಕರ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು: 1972
- ರಾಮಚಂದ್ರ ಕೊಟ್ಟಲಗಿ (ಸಂ) ಕವಿ ಸಾಳ್ವ ಕೃತಂ ರಸರತ್ನಾಕರ, ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, 1971
- ಶಿ. ಚ. ನಂದೀಮಠ, ಜಾಯಗೊಂಡ ವಿರಚಿತ ಕನ್ನಡ ಕುವಲಯಾನಂದ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು 2004
- ಎಂ. ಎ. ಜಯಚಂದ್ರ (ಸಂ), ಸಾಳ್ವ ಸಂಪುಟ-18 ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, 2009
- ಆರ್. ವಿ. ಎಸ್. ಸುಂದರಂ(ಪ್ರ.ಸಂ) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂ.5 ಭಾಗ 3, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, 2008
- ಕೆ. ಎನ್. ಗಂಗಾನಾಯಕ್ (ಪ್ರ.ಸಂ.) ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ , ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು 2011
- ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗಾತಿ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, 1995
- ಬಿ. ಎಸ್. ಸಣ್ಣಯ್ಯ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನೆ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, 2002
- ಮಲ್ಲೇಪುರಂ ಜಿ. ವೆಂಕಟೇಶ, ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಭಾಷೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, 2000
- ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ (ಪ್ರ.ಸಂ) ಸೀಮಾಂತೀತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂ.4, ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು 2014

ವಿ.ಸೂ. ಅಕ್ಟೋಬರ್ 13, 14ರಂದು ಬೆಳಗಾವಿಯ ಭರತೇಶ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಹದಿನೈದನೆಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಗೋಷ್ಠಿ ಐದರಲ್ಲಿ (14.10.2018) ರಸರತ್ನಾಕರ ಕುರಿತು ಮಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧ.

೨. ಯಕ್ಷಗಾನ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ತಿಟ್ಟುಗಳು

* ಸತೀಶ ಜಿ. ನಾಯ್ಕ

ಜಗತ್ತಿನ ಜನಪದ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದಾದ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಗಮ-ವಿಕಾಸವಾದರೂ, ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ದ್ರಾವಿಡ ಮೂಲದ ಆರಾಧನಾ ಕಲೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಲಾ ಪರಂಪರೆ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ನಿಸರ್ಗದ ಆರಾಧನೆಗಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದವು. ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಆರಾಧನಾ ಮೂಲವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ. ಇದು ದೇವಾಲಯ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದಿಂದ ಜನತೆಯನ್ನು ರಂಜಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಸಮಷ್ಟಿ ಕಲೆಯಾದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಸರ್ವಾಂಗದ ಅಭಿನಯಗಳಾದ ಆಂಗಿಕ, ವಾಚಿಕ, ಆಹಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾತ್ವಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವಸ್ತುವಿಷಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನನ್ನು ಸದಾಕಾಲ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಜನಪದರೊಂದಿಗೆ ಜನ ಜೀವನದ ಕಲೆಯಾಗಿ ಜನರಿಂದಲೇ ಬೆಳೆದು ಉಳಿದು ಬಂದ ಜೀವನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿರುವ ಕಲೆ ಯಕ್ಷಗಾನ.

ಮಟ್ಟುಗಳು

“ದೇವತಾರಾಧನೆ, ದೇವತಾ ವಿಚಾರದೊಳಗಿಂದಲೇ ತತ್-ರೂಪಧಾರೀ ನಾಟ್ಯವು, ಕಲೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರಲಿಕ್ಕೆಬೇಕು. ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಇವು ಬಳಿಕ ಬೇರೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಷಯಗಳಾದವು, ಎಂದು ಬಲ್ಲವರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತೀರಾ ಆರಂಭದ ನಾಟ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಕಲೆ, ನೃತ್ಯ ದೇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೇ ಇದೆ. ದೇವರ ಆವೇಶ, ಅಥವಾ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದು, ಇದು ಒಂದು ಹಂತದ ಜೀವನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಜತೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ.”¹ ಹಾಗಾಗಿ ಕಲೆಗಳ ಉಗಮ-ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ದೇವಾಲಯಗಳೇ ಕಾರಣ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಲೆಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನರಂಜನೆಗೂ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ರಂಜನೆಯಿಲ್ಲದ ಧಾರ್ಮಿಕತೆ ತನ್ನ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯ ಕಲೆ ಜನಪದದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಮಟ್ಟುಗಳು ಜನರ ಶುಭ ಸೋಬಾನೆಯ ಹಾಡುಗಳಿಂದಲೇ ಮೂಲದಲ್ಲಿ

* ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಎಸ್. ಡಿ. ಎಂ. ಪದವಿ ಕಾಲೇಜು, ಉಜಿರೆ

ಹುಟ್ಟಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಇದು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಹರಿದು ಬಂದ ಪಠಣ ಶ್ರವಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಲೆಯಾಗಿತ್ತು.² ಅದನ್ನು 'ಮಟ್ಟು' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಇದು 17 ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೂ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದನ್ನು ಇಂದಿನ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಾವಿದರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಕೈ ಬರಹದ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವತರು ಹೇಳುವ ಪದಗಳಿಗೆ ದಾಟಿ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ 'ಎಲ್ಲಿ ಪೋದನು ಜಾಣ.....' ಎಂಬಂತೆ 'ಕೋಮಲಾಂಗಿ ಕೇಳಿ.....'. ಕರೆಸಿ ಸಂಜಯನ ಕುಳ್ಳಿರಿ.....' 'ಎಲವೋ ಕಂಸಾಂತಕನೆ.....' ಎಂಬಂತೆ 'ಬಿಡು ಬಿಡು ಶೋಕವ ನುಡಿಯನು ಲಾಲಿಸು.....' ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರಸಂಗ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂದಿಗೂ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಮುದ್ರಣಗೊಂಡ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಂಗ ಪಟ್ಟಿ ಎಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದಾಟಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಮೂಲ ದಾಟಿಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇಂದು ಇವು ನವರೋಜು, ಸುರುಟಿ, ಕೇದಾರಗೌಳ, ಭೈರವಿ ಏಕತಾಳ, ಮಾರವಿ ಏಕತಾಳಗಳೆಂದು ಆಗಿವೆ. ಈ ಮೂಲ ದಾಟಿಗಳ ಮಟ್ಟುಗಳು ಪಾರ್ಶ್ವಸುಬ್ಬನ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿದ್ದಿದ್ದು ಮತ್ತು ಇವು ಮರೆಯಾದದ್ದನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಮೂಲದಾಟಿಗಳನ್ನು ಯಾವ ಭಾಗವತರಿಂದಲೂ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಇಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಮಟ್ಟುಗಳು ಜನರ ಬದುಕಿನ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಯರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನಾಡಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಇವು ಸೀಮೆಯಿಂದ ಸೀಮೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಉಡುಪಿ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲಾಡಿ ಮಟ್ಟು ಮತ್ತು ಹಾರಾಡಿ ಮಟ್ಟು, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಭಾಹಿತ ಮಟ್ಟುಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಈ ಎಲ್ಲ ಮಟ್ಟುಗಳ ಮೂಲ ಜನಪದ ಆಚರಣೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಇವು ಇಂದಿಗೂ ಈ ಎರಡೂ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಆಟದ ಮೇಳಗಳು ಆಟ ಕುಣಿಯುತ್ತಿವೆ. "ಇದು ದೇವಾಲಯ ಮೂಲದ ನಿತ್ಯ ಸುಮಂಗಲೆಯರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಆಟದ ಸೂಳೆಯರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ತಪ್ಪು ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಬಂತು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ ಪುಸ್ತಕದ ಪುಟ 56 ರಲ್ಲಿ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. (ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ) ಈ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಉಡುವ ಬಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೀರೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪಗಡಿಯನ್ನು ಕೂಡಾ ಸೀರೆಯ ಕೋರಿಯಿಂದಲೇ ಕಟ್ಟಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಲೆಯ ಪುರುಷ ವೇಷ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಷ್ಟು ಇನ್ನಾವ ಕಲೆಯ ಪುರುಷ ವೇಷವೂ ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಇದು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಸೀಯರಿಂದ ದೇವಾಲಯಗಳ ರಂಗ ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡು ನಂತರ ಬಯಲಿಗೆ ಬಂದು ಬಯಲಾಟವಾಗಿರುವುದು; ಈ ಕಲೆಯ ಕುರಿತು ಇಂದಿಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಜನರು ದಿನ ನಿತ್ಯ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಹಾಡು, ಶೇಡಿ, ಆರತಿ, ಅಕ್ಷತೆ ಇವೆಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣಿನದೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಪುರೋಹಿತರನ್ನು, ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಹೌದು ಎಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂಗಳೂರಿನ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತೆಂಕು ತಿಟ್ಟಿನ ಮಟ್ಟು ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ಉಡುಪಿ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವತರು

ಪದ ಹೇಳುವಾಗ ತಾಳ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಮಂಗಳೂರಿನ ಕಡೆ ಜಾಗತಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ತೆಂಕು ಮತ್ತು ಬಡಗಿನ ಭಾಗವತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪದ ಹೇಳುವ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿವೆ. ಆ ಮಟ್ಟಗಳು ಇಂದು ರಾಗದ ಹಾವಳಿಗಳಿಂದ ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಡೊಂಬಾರಾಟವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಖೇದದ ಮತ್ತು ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿ. ವಿದ್ವಾಂಸ ವರ್ಗ ಈ ಕಲೆಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡವನ್ನು ತೆಂಕುತಿಟ್ಟು ಎಂದು, ಉಡುಪಿಭಾಗವನ್ನು ಬಡಗುತಿಟ್ಟು ಎಂದು, ಕುಂದಾಪುರದಿಂದ ಯಲ್ಲಾಪುರದವರೆಗಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಬಡಬಡಗು ತಿಟ್ಟು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದರು. ಪ್ರಸಂಗ ಪಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೆಂಕು ತಿಟ್ಟಿನ ಕೃತಿ, ಬಡಗು ತಿಟ್ಟಿನ ಕೃತಿ ಎಂದು ವೈವಿಧ್ಯವಿದೆ. ಸಭಾಹಿತ ಮಟ್ಟು ಎಂಬುದು ಸಭಾಹಿತ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಲಂಬಿತತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಟ್ಟಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಲಂಬಿತ ಝಂಪೆತಾಳ ಇಂದು ಯಕ್ಷಗಾನದಿಂದಲೇ ಮಾಯವಾಗಿದೆ.

ತಿಟ್ಟುಗಳು

ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಯಕ್ಷಗಾನ ತನ್ನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾದ ವೈವಿಧ್ಯದಿಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಒಡಲಲ್ಲೇ ತೆಂಕು, ಬಡಗು, ಬಡಬಡಗುಗಳೆಂಬ ಮೂರು ತಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಗಾನಕಲೆಯ ರಂಗಸಂಪ್ರದಾಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಈ ತಿಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಈ ತಿಟ್ಟುಗಳು ಅಭೇದವಲ್ಲ. ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಈ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಜನಪದರೆ. ಕಲೆಯ ವೇಷದ ವಿಧಾನ, ಹಾಡು, ಕುಣಿತ, ರಂಗಪದ್ಧತಿ, ಮಾತುಗಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯಿಂದ ಕವಲು ಮೂರಾದರೂ, ಕಲೆ ಮಾತ್ರ ಒಂದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಕೆಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಯಕ್ಷಗಾನದ ತಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಶೈಲಿಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ತಿಟ್ಟು ಎಂದರೆ ಮೂಲ ಅರ್ಥ 'ದಿಣ್ಣೆ', ಅಥವಾ 'ಒಂದು ಪ್ರದೇಶ' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಕಲಾ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಸಾರುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಕಲೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಈ ತಿಟ್ಟುಗಳು. ಈ ತಿಟ್ಟುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. "ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾದು ಹೋಗುವ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಮುಖವರ್ಣಿಕೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಹಾಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಕುಣಿತ, ಅದರ ಉದ್ದೇಶ, ಕಥಾನಕಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಕ್ರಮ, ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಜನಸಮೂಹದ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಟ್ಟು ಯಕ್ಷಗಾನ ಎಂಬುದು ತೆಂಕು ಬೇರೆ, ಬಡಗು ಬೇರೆ, ಅತೀ ಬಡಗು (ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ತಿಟ್ಟು) ಬೇರೆ ಅನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂಲತಃ ಕಲಾ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಕಲೆಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ."³ ಹಾಗಾಗಿ ಕಲೆಯು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ವಿವಿಧ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಿಸರ್ಗದತ್ತವಾದ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ತಿಟ್ಟುಗಳ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಾವಿದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಏಣಿ ಶ್ರೇಣಿಗಳುಂಟಾಗಿವೆ. ಅದರ ನೋಡುವ ಜನವರ್ಗಕ್ಕೆ ಈ

ತಿಟ್ಟುಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಇಲ್ಲ. ತೆಂಕಿನ ಆಟವನ್ನು ಬಡಗಿನವರು, ಬಡಗಿನ ಆಟವನ್ನು ತೆಂಕಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಕಲಾವಿದರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಆಟ ಕುಣಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸಂಘಟಕರು, ಪೋಷಕರು ಆಟಗಳನ್ನೂ ಆಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತುಂಬಾ ಹಿಂದಿನಿಂದ ರೂಢಿಗತವಾಗಿ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿಯ ವೇಷಭೂಷಣ, ಹಾಡುಗಾರಿಕೆ, ಕುಣಿತ, ವಾದ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಿಟ್ಟುಗಳನ್ನಾಗಿ ತೆಂಕುತಿಟ್ಟು, ಬಡಗುತಿಟ್ಟು ಎಂದು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯದನ್ನು ಬಡಬಡಗು, ತೀರಾಬಡಗು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದರೂ ಇಂದು ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೋಟದ ನೃತ್ಯದ ನರ್ತನವೇ ಎಲ್ಲೆಡೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಭಾಗವತರು ಹಿಂದೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಧಾನಗತಿಯ ವಿಲಂಬಿತ ಝಂಪೆತಾಳ ಈ ಕಲೆಯಿಂದಲೇ ಮರೆಯಾಗಿದೆ.

1. ತೆಂಕುತಿಟ್ಟು

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂಗಳೂರು, ಕುಂಭೆ ಮತ್ತು ಕಾಸರಗೋಡು ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಆಟ ಕುಣಿಯುವುದಕ್ಕೆ ತೆಂಕುತಿಟ್ಟು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ತೆಂಕುತಿಟ್ಟುಗಳ ಆಟದಮೇಲೆ ಕಥೆಗಳ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಭಾವವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಿರೀಟದಲ್ಲಿ, ಭೀಮನಮುಡಿ, ಕೊಳಗದಕಿರೀಟ, ಬಣ್ಣದವೇಷ, ತಟ್ಟಿಕಿರೀಟ, ಅಡ್ಡೆಕಿರೀಟ, ಪಗಡೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು ಸೀರೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಉದ್ದವಾದ ನಿಲುವಂಗಿಯನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗೆ ಮೂಗುತಿಯನ್ನೂ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅತಿಯಾದ ಬಣ್ಣಬಳಿಯುವಿಕೆ, ಗಿರಕಿ ಕುಣಿತ, ಪುಂಡವೇಷಗಳಲ್ಲಿ, ಬಿಚ್ಚಮಂಡೆ ರಾಕ್ಷಸವೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಕುಣಿತದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಗಿರಿಕೆಗಳ ತುಂಡಗುಪ್ಪಿನ ಕುಣಿತಗಳಿಂದ ಜನರನ್ನು ರಂಜಿಸುವುದನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇವು ಮುಮ್ಮೇಳದ ಸ್ವರೂಪಗಳು. ಹಿಮ್ಮೇಳನದ ಶೈಲಿ ತುಂಬಾ ವಿಭಿನ್ನ. ಭಾಗವತರು ದಾರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಜಾಗಟೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಚೆಂಡೆಯವರು ರಂಗಸ್ಥಳದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾಗುವವರೆಗೆ ನಿಂತು ಚಂಡೆ ಬಾರಿಸುವುದು ಪದ್ಧತಿ. ಹಾಗೆ ಮೃದಂಗದವರು ಭಾಗವತರ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಾರಿಸುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಈ ಹಿಮ್ಮೇಳನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ತುಳು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಭಾವವಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಇಂದು ತುಳು ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನವೂ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ತೆಂಕುತಿಟ್ಟಿನ ಆಟದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತರು ಗಣಪತಿ ಸ್ತುತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಅಂಬುರುಹದಳನೇತ್ರೆ.....ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಡಗಿನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯವೆಂಬ ಕುಣಿತ ಕುಣಿದರೆ, ತೆಂಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಗೆಯೆಂಬ ಕುಣಿತವಿದೆ. ಚಾಲು ಕುಣಿತವೆಂಬ ಬಡಗಿನ ಶೈಲಿ ಈಚೆಗೆ ತೆಂಕಿನಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದೆ. ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು, ಹಳದಿ, ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಭರಣಗಳು, ಒಡ್ಡೋಲಗಳೂ, ವಿಭಿನ್ನವಾದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕುಣಿತಗಳು ಎರಡು ತಿಟ್ಟುಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ತೆಂಕುತಿಟ್ಟಿನ ಯಕ್ಷಗಾನವಾಡುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ

ಹಾಗೂ ತುಂಬಾ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿದ ಮೇಳಗಳೆಂದರೆ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ಕಟೀಲು, ಬಪ್ಪನಾಡು, ಸುಂಕದಕಟ್ಟೆ, ಹೊಸನಗರ ಮತ್ತು ಮಂಗಳಾದೇವಿ.

2. ಬಡಗುತಿಟ್ಟು

ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಬಡಗುತಿಟ್ಟು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ತೆಂಕು ತಿಟ್ಟಿನ ಬಯಲಾಟದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ ಬಡಗುತಿಟ್ಟಿನ ಆಟಕ್ಕೂ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು ಬಳಸುವ ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ ಎದೆಹಾರ, ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಎದೆ ಹಾರವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಎದೆಹಾರ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಇತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಪಗಡೆಯ ಹಿಂದುಗಡೆ ಅಡಿಕೆಯ ಸಿಂಗಾರವನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಗಡೆಯ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೂವಿನ ದಂಡೆಯನ್ನೇ ಮುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಿಳಿಮಣಿಯ ಸರಗಳು ಬೆಂಡಿನ ಮತ್ತು ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಹೂವುಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಹಿಂದೆ ರೇಶ್ಮೆ ಸೀರೆಗಳನ್ನು, ನೂಲಿನ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ಉಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ಇವುಗಳ ಬದಲಿಗೆ ಚೌಕಟ ಸೀರೆಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಸೀ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು ಇಂದು ಈ ಕಲೆಯ ವೇಷಭೂಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದಿ. ಕುಂಬಳೆ ಶೇಷಪ್ಪನವರು “ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪುರುಷ ವೇಷದಲ್ಲಿಯೂ ಸೀ ಛಾಯೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಸೀ ವೇಷದಲ್ಲಿಯೂ ಪುರುಷ ಛಾಯೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.”⁴ ಎಂದು ಈ ತಿಟ್ಟುಗಳ ಕುಣಿತ ಮತ್ತು ವೇಷಗಾರಿಕೆ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇಂದಿಗೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ವೇಷಭೂಷಣ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಿರೀಟ ವೇಷಧಾರಿಗಳು ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಕೀರಿಟ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಗಡೆ ವೇಷಧಾರಿಗಳು ಪಗಡೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದೆ ಚೌಕಿ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಳದ ಪ್ರಧಾನ ಕಿರೀಟವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಇಂದು ಎರಡೂ ಮೇಳದವರು ಗಣಪತಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಬಡಗುತಿಟ್ಟಿನ ಹಿಮ್ಮೇಳವು ತೆಂಕುತಿಟ್ಟಿನ ಹಿಮ್ಮೇಳಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ತಿಟ್ಟಿನ ಹಿಮ್ಮೇಳನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಏಕಶಿಸ್ತಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಭಾಗವತರು ತಾಳದ ನಾದಕ್ಕೆ ಪದ್ಯ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ತಾಳವನ್ನು ‘ಗುಬ್ಬಿತಾಳ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಚೆಂಡೆಯನ್ನು ಕುಳಿತು ಬಾರಿಸುವುದು ಚೆಂಡೆವಾದಕರ ವಾಡಿಕೆ. ಬಡಗುತಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚೆಂಡೆಯವರು ರಂಗಸ್ಥಳದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಚೆಂಡೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮದ್ದಳೆಗಾರರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಬಡಗುತಿಟ್ಟಿನ ವೇಷಭೂಷಣಗಳು ಬಹುತೇಕ ಸರಳತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿವೆ. ಬಡಗುತಿಟ್ಟಿನ ಆಟದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತರು ಗಣಪತಿ ಸ್ತುತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ‘ಇಂದಿರೆಗೆ ತಲೆ ಬಾಗಿ’.....ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ರೂಢಿಯಿದೆ.

ಲಯಗಾರಿಕೆಗೆ ಹೆಸರಾದದ್ದು ಬಡಗುತಿಟ್ಟು. ಬಡಗುತಿಟ್ಟಿನ ವೇಷದಲ್ಲಿ, ಬಣ್ಣಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೆಯಾದ ಶೈಲಿಯಿದೆ. ವೇಷಭೂಷಣ, ತೊಟ್ಟಿಕಿರೀಟ, ಹಿಡಿದ ಅಯುಧಗಳಿಂದ ಯಾವ ವೇಷವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಪಾತ್ರಧಾರಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರವೇಶದ ನಂತರ ತಾನು ಯಾರು? ಯಾವ ದೇಶದವನು? ಯಾಕೆ ಬಂದೆ? ಎಂದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳುವುದು ರೂಢಿಗತವಾಗಿದೆ.

3. ಬಡಗುತಿಟ್ಟು ಅಥವಾ ತೀರಾ ಬಡಗುತಿಟ್ಟು

ಮೂಲ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ತಿಟ್ಟು ಎನ್ನುವುದು ಬಡಗು ತಿಟ್ಟಿನ ಒಂದು ಪ್ರಭೇದವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲೂಕಿನ ಕರ್ಕಿಮೇಳ ತೀರಾ ಬಡಗುತಿಟ್ಟು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ನಿತ್ಯ ಆಡುವ ಕೂಟದ ಆಟವಾದ ಗುಂಡಬಾಳ ಆಟಕ್ಕೂ ತೀರಾ ಬಡಗಿನ ಛಾಯೆ ಇದೆ. ಈ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಭಾಹಿತ ಮಟ್ಟುಗಳು ಆದಿಯಿಂದಲೂ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಮಟ್ಟುಗಳೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಈ ತಿಟ್ಟಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಉಳಿದೆರಡು ತಿಟ್ಟುಗಳಿಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನದ ಉಳಿದೆರಡು ತಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ತಿಟ್ಟು ಪರಿಷ್ಕಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಮೂಲದಿಂದ ಬಹುದೂರ ಬಂದು ತನ್ನ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿದೆ. ಅಭಿನಯ ಪೌಢಿಮೆ, ಪ್ರಯೋಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ, ವಿಲಂಬಿತಲಯ, ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಮುದ್ರೆಗಳ ಬಳಕೆಗಳು ಈ ತಿಟ್ಟಿನ ಜೀವಾಳ. ಈ ತಿಟ್ಟಿನ ಯಕ್ಷಗಾನ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಧವತೆ, ಮಾರ್ಧಯ ಹೆಚ್ಚು. ವೇಷಧಾರಿಗಳು ಭಾಗವತರ ಸಂಗಡ ಹಾಡುತ್ತ ಕುಣಿಯುವ ರೂಢಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಈ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ತಿಟ್ಟಿಗೆ ಬಣ್ಣದ ವೇಷ ಕಡಿಮೆ. ಮುಖದ ಅಭಿನಯ ಮತ್ತು ಮಾತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆದ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ತಿಟ್ಟಿನ ಪ್ರಮುಖ ಮೇಳಗಳೆಂದರೆ ಕೆರೆಮನೆ ಮೇಳ, ಸಿಸಿಮೇಳ, ಗುಂಡಬಾಳ ಕೂಟದ ಆಟ, ಕರ್ಕಿಮೇಳ, ಕುಮಟಾಮೇಳ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು.

ಯಕ್ಷಗಾನದ ಮಟ್ಟುಗಳು ಮತ್ತು ತಿಟ್ಟುಗಳು ಜನನಾಡಿಯ ಜೀವನಶೈಲಿಯ ರೂಪಗಳು. ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಕಲೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಜನರಿಂದ ನಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಪ್ರದರ್ಶನಕಲೆಯಾಗಿ ರೂಪಪಡೆಯಿತು. ಇವು ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿ ಆರಾಧನೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಇವುಗಳು ಕಾಲ ಕಳೆದಂತೆ ತಲೆಮಾರು ಉರುಳಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಾಗಿ ಕಂಠಸ್ಥ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದ ಪಠಣ ಶ್ರವಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರೂಪವೇ ಮಟ್ಟುಗಳಾದವು. ಆ ಮಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತೊಂದು ಕೊಂಡಿಯಾಗಿ, ಕವಲಾಗಿ ತಿಟ್ಟುಗಳಾದವು. ಈ 'ಮಟ್ಟು-ತಿಟ್ಟು'ಗಳ ನಂಟಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಯಕ್ಷಗಾನ ಜನಬದುಕಿನ ಜ್ಞಾನಪದ ಕಲೆ. 'ಕಳೆದುಹೋಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನು ಕಳೆದುಹೋಗಬಾರದು' ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನಂತೆ ಕಲೆಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸುವ, ಬೆಳೆಸುವ ಕರ್ತವ್ಯ ದೊಡ್ಡದು.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

1. ಮಟ್ಟು : ಹಾಡು, ಹಾಡಿನ ದಾಟಿ.
2. ತಿಟ್ಟು : ದಿಣ್ಣೆ, ಒಂದು ಪ್ರದೇಶ.

ಆಧಾರ ಪಠ್ಯಗಳು

1. ನಾ. ಕಾರಂತ ಪೆರಾಜಿ, ದಗಲೆ, ಶ್ರೀ ಜ್ಞಾನಗಂಗಾ ಪ್ರಕಾಶನ ಪುತ್ತೂರು, 2013.
2. ಕೇಶವ ಹೆಗಡೆ ಮಂಗಳೂರು, ಯಕ್ಷ ಸಿಂಚನ, ಕಲಾ ಸಂಗಮ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಗಳೂರು, 2011.
3. ಡಾ. ಮೋಹನ ಕುಂಟಾರ್, ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಹಾರ್ಯ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ, 2009.
4. ಡಾ. ಎಸ್. ಡಿ. ಹೆಗಡೆ 'ರಾಮಾಯಣ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಸಾಧನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಉರ್ವ- ಮಂಗಳೂರು- 2016
5. ಡಾ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, (ಪ್ರ.ಸಂ.) ಯಕ್ಷಮುಡಿ, (ಯಕ್ಷಗಾನ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಪುಟ) ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, 2012
6. ಡಾ. ಶ್ರೀಪಾದ ಭಟ್ಟ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ತಿಟ್ಟು, ಬಂಡಾಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಹೊನ್ನಾವರ, 2013
7. ಶ್ರೀಮತಿ ಶಾಂತಿ ನಾಯಕ, ಕರ್ಕಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ, ಜಾನಪದ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊನ್ನಾವರ, 2001.
8. ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ರಂಗನಾಥ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿ, ಹೇಮಂತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, 2014.
9. ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ, ಹೊಸಗನ್ನಡ ಅರುಣೋದಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು, 2000.

1. ಡಾ. ಶಂ. ಭಾ. ಜೋಶಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪೂರ್ವ ಪೀಠಿಕೆ, ಮಾನವ ಧರ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನ ಧಾರವಾಡ, 1967, ಪುಟ 232.
2. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿ ಪಾಠಸುಬ್ಬನ ತಾಯಿಗೆ ಹಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಕಂಠಪಾಠವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಭಾಗವತರಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಅಕ್ಕ, ತಾಯಿಯರಿಂದಲೇ ಭಾಗವತಿಕೆಯನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ.
3. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ (ಲೇ.) ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಟ ಕೂಟ (ಸಂ.) ಮಾಲಿನಿ ಮಲ್ಟಿ : ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಲೇಖನಗಳು : ಪ್ರಸಾರಾಂಗ : ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ : 1994.
4. ಡಾ. ಎಸ್. ಡಿ. ಹೆಗಡೆ 'ರಾಮಾಯಣ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಸಾಧನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಉರ್ವ- ಮಂಗಳೂರು- 2016

೪. ಕರಜಗಿ ಪ್ರದೇಶದ ಮಾಂಡಳಿಕರು (ಶಾಸನಾಧಾರಿತವಾಗಿ)

* ಡಾ. ಕೆ. ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 1997 ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆಯಾದಾಗ ಅಖಂಡ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯು ವಿಭಜನೆಯಾಗಿ ಧಾರವಾಡ, ಹಾವೇರಿ, ಗದಗ ಈ ಮೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಣೆಯಾಯಿತು. ಧಾರವಾಡದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಇರುವ ಹಾವೇರಿಯು ದಿನಾಂಕ 24.08.1997 ರಂದು ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಇಂದು 8 ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಎಂಟು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾವೇರಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ 'ಕರಜಗಿಯು' ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ 12 ರಿಂದ 15ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾಂಡಳಿಕ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಾಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರಜಗಿಯು ವರದಾ ನದಿ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಾಸನದ ಉಲ್ಲೇಖದಂತೆ ಅರಸನಾದ ನರಸನಾಯಕನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಸೋಮನಾಯಕನಿಂದ ಕಾಮೇಯ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಬಾಸೂರು, ಅರಳಿಕಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಾಪುರ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಇತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕರಜಗಿಯು ಹಲವು ಮನೆತನಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಒಂದು ಮಾಂಡಳಿಕ ಪ್ರಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ಕರಜಗಿಯನ್ನು ಹಲವು ಮಂಡಳಾಧಿಪತಿಗಳು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಲವು ಶಾಸನಗಳು ಆಧಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ದೇವಗಿರಿ ಯಾದವರು, ಬಾದಾಮಿ ಚೆಲುಕ್ಕರು, ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಳುಕ್ಕರು ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಮನೆತನದ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾಂಡಳಿಕರು ಕರಜಗಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಡಳಿತ ಮಾಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಸಾಹಸಗಾಥೆ, ಅವರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ 30 ಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಚಿಕ್ಕ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಗತವೈಭವದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದರ

* ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ, ಸ.ಪ್ರ.ದ. ಕಾಲೇಜು, ಧಾರವಾಡ.
ಇಮೇಲ್: kspatil11@gmail.com, ಮೊ: 9611719986

ಜೊತೆಗೆ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಅಂದಿನ ಸಮಕಾಲೀನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಹೊಯ್ಸಳರು, ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರು, ಸಿಂಧುರು, ಮರಾಠರು, ನವಾಬರು ಈ ಪ್ರಾಂಶೀಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾಂಡಳಿಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರಜಗಿಯನ್ನು ಮಾಂಡಳಿಕ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಾಯಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರೆಂದರೆ ಜೋಯಮರಸ, ಕಾಳೆಯನಾಯಕ, ಮಲ್ಲಯ್ಯನಾಯಕ, ಮಾಚಯ್ಯನಾಯಕ ಮುದೆಯನಾಯಕ, ಜೋಯನಾಯಕ, ಇಂದಪಯ್ಯನಾಯಕ, ದೇವಧರದಂಡನಾಯಕ, ಮಾರಯನಾಯಕ, ಚಿಕ್ಕಯಲ್ಲಪ್ಪನಾಯಕ, ತೆಲ್ಲಿನಾಯಕ, ಮಲ್ಲನಾಯಕ ಮತ್ತು ಮಣನಾಯಕ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಾಧಾರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. 1600 ರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರಜಗಿಯನ್ನು ಮಾಚನಾಯಕನು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಜೊತೆಗೆ ಮಾಂಡಳಿಕನಾಗಿ ಮಲ್ಲೆಯ ನಾಯಕನು ಸಹ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಈತನನ್ನು ಕುರಿತು ಹತ್ತಿಮತ್ತೂರ ಗ್ರಾಮದ ವೀರಗಲ್ಲು ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಈತನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ತರುವಾಯ ಮಣಯನಾಯಕನು ಸಹ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾಗಿ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಿಸಿದನು. ಕರಜಗಿಯ ಸಮೀಪವಿರುವ 'ಮಂಟಗಣಿ' ಶಾಸನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕರಜಗಿಯ ಮಲ್ಲೆಯನಾಯಕನು ಕಳಸೂರದ ಗಿರಿಗೆ ನಾಯಕ ಮತ್ತು ಗಂಗಮಲ್ಲಿಯರಿಗೆ ಮಂಟಗಣಿಯ ಮಾದರಿಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕರಜಗಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾಂಡಳಿಕ ಅರಸರು ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಗುತ್ತಲ ಶಾಸನದ ಉಲ್ಲೇಖದಂತೆ ಸುಂಕಾಧಿಕಾರಿ ದೇವಧರ ದಂಡನಾಯಕನಿಂದ ಮಾಳಚಿದೇವಿಗೆ ಸುಂಕದಾನ ಮಾಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ದೇವಗಿರಿ ಶಾಸನವು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಹಾನಾಯಕಾಚಾರ್ಯ ಚಿಕ್ಕಮಲ್ಲಪ್ಪನಾಯಕನು ನರಸಿಂಹ ವಿಗ್ರಹ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಕುರುಬನ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು 'ನರಸಿಂಹಪುರ' ವೆಂದು ಹೆಸರಿಸಿ ತೋರವನಭಟ್ಟನಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಬ್ಬೂರ ಶಾಸನದ ಉಲ್ಲೇಖದಂತೆ ಕಬ್ಬೂರ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಸೋಮಯ್ಯನಾಯಕನ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಾವೇರಿಯ ಮಹಾಜನರಿಂದ 'ನೆತ್ತರುಗೆಯ್' ಕೊಡುಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ದೇವಗಿರಿ ಶಾಸನವು ವಿವರಿಸುವಂತೆ ಖಚರ ವಂಶದ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಜೋಯಮರಸನು 'ಗುತ್ತಲ' ವನ್ನು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಕಾಳೆಯನಾಯಕನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕರಜಗಿಯನ್ನು ಮುದೆಯನಾಯಕ, ಜೋಯಮರಸ, ಬಾವಿಯ ಬೊಮ್ಮೆಯನಾಯಕ, ಮಲ್ಲೆಯನಾಯಕ, ಕಾಳೆಯನಾಯಕ, ತೆಲ್ಲಿ ನಾಯಕ,

ಮಣನಾಯಕ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕಯಲ್ಲಪ್ಪನಾಯಕರು ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾಂಡಳಿಕರಾಗಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ಕರಜಗಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ವೀರಗಲ್ಲು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ತದನಂತರದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರಜಗಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾಂಡಳಿಕ ಅರಸರು ವಿಜಯನಗರದ ಪತನ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಮುಸ್ಲಿಂ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರಜಗಿಯು ಅವನತಿ ಹೊಂದುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಔರಂಗಜೇಬನು 'ಅಬ್ದುಲ್‌ರಾಲುಫ್' ಖಾನನಿಗೆ 'ದಿಲೇರ್‌ಖಾನ್' 'ಬಹಾದ್ದೂರ್‌ಜಂಗ್' ಎಂಬ ಬಿರುದುಕೊಟ್ಟು ಕರಜಗಿಯ ಸಮೀಪವಿರುವ ಬಂಕಾಪೂರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವನು ಕ್ರಿ. ಶ. 1678 ರಿಂದ 1714 ರವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದನು. ಅಂದು ಅವನ ರಾಜ್ಯವು ಕೃಷ್ಣ ನದಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಯ ನಡುವಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಈತನು ಕ್ರಿ. ಶ. 1690 ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸವಣೂರಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಈತನು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಕರಜಗಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ತನ್ನ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಕರಜಗಿ ಪ್ರದೇಶ ಸವಣೂರ ನವಾಬರ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಕರಜಗಿಯು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಮಾಂಡಳಿಕ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮೆರೆದು ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಛಾಪು ಮೂಡಿಸಿ ಮಧ್ಯಕಾಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾದಂತಹ ಒಂದು ಸ್ಮರಣೀಯ ಮಾಂಡಳಿಕ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ.

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (1975) ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನ ಸೂಚಿ.
2. ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ನೋಟ 2016-17.
3. ಕಾಮತ್ ಸೂರ್ಯನಾಥ (ಸಂ) (1995) ಭಾರತ ಗ್ಯಾಜೆಟಿಯರ್ ಬೆಂಗಳೂರು, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ.
4. ರಾಜಾರಾಮ ಹೆಗಡೆ ಮತ್ತು ಅಶೋಕ ಶೆಟ್ಟರ (ಸಂ) (2001) ಮಲೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಹಂಪಿ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.
5. ಸ್ಥಳೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ.

೫. ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಶ್ರೀಮಠದ ಭಟ್ಟಾರಕ ಪರಂಪರೆ

* ಡಾ. ಸಂಜಯ ಎನ್. ಹಂಚೆ

1. ಪೀಠಿಕೆ

ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಭಟ್ಟಾರಕ ಪಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ ಪೀಠವು ದೇಶೀಯಗಣದ ಪುಸ್ತಕಗಚ್ಛದ ಕುಂದಕುಂದಾನ್ವಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಇದರ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನು ದೇವ, ಮುನಿ, ಆಚಾರ್ಯ, ಭಟ್ಟಾರಕ, ಗುರು, ಪಂಡಿತ ಎಂದೆಲ್ಲ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಮಠದ ಪರಂಪರೆ ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಸುಮಾರು 4ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮ ಶ್ರುತಕೇವಲಿ ಭದ್ರಬಾಹು ಭಟ್ಟಾರಕರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಅವರ ತರುವಾಯ ಅನೇಕ ದಿಗಂಬರ ಆಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳು ದಿಗಂಬರ ಮಹಾಮುನಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಗುರುಪೀಠಾಧೀಶ್ವರರಾದ ಭಟ್ಟಾರಕ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಗುರುಪೀಠಾರೋಹಣ (ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ) ವಿಧಿಯು ದಿಗಂಬರ ಮುನಿಗಳ ದೀಕ್ಷಾವಿಧಿ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆಯೇ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಠವು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಬಸದಿಯ ಪಕ್ಕದ ದಾನಶಾಲೆ ಬಸದಿಯ ಹತ್ತಿರವಿತ್ತು. ಕ್ರಿ. ಶ. 904ರಲ್ಲಿ ಮತಿಸಾಗರಪಂಡಿತದೇವ ಭಟ್ಟಾರಕರು ಈ ಮಠದ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಚಾವುಂಡರಾಯನು ಕ್ರಿ. ಶ. 981ರಲ್ಲಿ ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾಹುಬಲಿ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ, ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತನ್ನ ಗುರು ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೀಠಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ, ಅವರ ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಮಠವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ನಂತರ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 983), ಸಿದ್ಧಾಂತಾಚಾರ್ಯರು, ಅಮಲಕೀರ್ತಾಚಾರ್ಯರು, ಸೋಮನಂದಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1050), ತ್ರಿಧಾಮವಿಭುಬಂದಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1070), ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1090), ಗುಣಭದ್ರಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1102), ಶುಭಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1110) ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.¹

* c/o ಪ್ರೊ. ವರ್ಧಮಾನ ಎನ್. ದೇಸಾಯಿ, 2ನೆಯ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ, ಸಪ್ತಾಪುರ, ಧಾರವಾಡ - 580 001, ದೂರವಾಣಿ : 9535172433, ಇಮೇಲ್ : sanjayhanje1980@gmail.com

ಶುಭಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಹೊಯ್ಸಳರ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ 'ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯ' ಬಿರುದಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ 'ಚಾರುಕೀರ್ತಿ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇವರನ್ನು—

ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಯರಾಜಗುರು ಭೂಮಂಡಲಾಚಾರ್ಯ
ಮಹಾವಾದವಾದೀಶ್ವರ ರಾಯವಾದಿ ಪಿತಾಮಹ ಸಕಲ
ವಿದ್ವಜ್ಞನ ಸಾರ್ವಭೌಮಾದ್ಯನೇಕ ಬಿರುದಾವಳಿ ವಿರಾಜಮಾನ
ಶ್ರೀಮನ್ನಿಜಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನ ದಿಲ್ಲಿ ಕನಕಾದ್ರಿ ಶ್ವೇತಪುರ ಸುಧಾಪುರ
ಸಂಗೀತಪುರ ಕ್ಷೇಮವೇಣಪುರ ಶ್ರೀಮದ್ವೈಕ್ಯೋಳ
ಸಿದ್ಧಸಿಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರ ಶ್ರೀಮದಭಿನವ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ
ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯವರ್ಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮೀಜಿ

ಎಂಬ ಬಿರುದಾವಳಿಗಳಿಂದ ಕರೆಯುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. 1398ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಠದ ಪೀಠವನ್ನೇರಿದ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿದೇವನ ಶಿಷ್ಯ ದೇಶೀಯಗಣ ಪರಂಪರೆಯ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು (ಇವರನ್ನು ಅಭಯಸೂರಿ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ) ಸಕಲ ವಿದ್ವಜ್ಞನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೂ, ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತರೂ, ವೈಯಾಕರಣಿಗಳೂ, ವೈದ್ಯರೂ, ವಾದಚತುರರೂ ಎಂದೆಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಹೊಯ್ಸಳರ ವೀರಬಲ್ಲಾಳದೇವನ ಮಹಾರೋಗವನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸಿ 'ಬಲ್ಲಾಳ ಜೀವರಕ್ಷಾಪಾಲಕ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಪಡೆದರು. ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳಗುಳ ನಗರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಚಾವುಂಡರಾಯನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಗೊಮ್ಮಟನಿಗೆ ಸುತ್ತಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಏಳು ಬಾರಿ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಲೋಕದ ಪಾಪವನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಳೆದರು. ಪುರುದೇವನು (ಆದಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರ) ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತೆ ನಿಷ್ಕಲಂಕರಾದ ಇವರು ಮಿಥ್ಯಾಧರ್ಮಗಳ ಆವಾಂತರವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಿಸಿದರು ಎಂದು ಕ್ರಿ. ಶ. 1398ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ.²

ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿದ್ಧಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಿಳಿಗೆಯ ಕ್ರಿ. ಶ. 1593ರ ಶಾಸನವು ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಿಮೆ ಮತ್ತು ಬಿರುದಾವಳಿಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ದಾಖಲಿಸಿದೆ.

ಮತ್ತಮಾ ಕುಂಡಕುಂದಾಚಾರ್ಯಾನ್ವಯದೊಳನೇಕಾ
ಚಾರ್ಯಪೂರ್ವದಿಂ ಬಳಿಯಂ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತದೇವ
ರೆಂಬಾಚಾರ್ಯರ್ನ್ನೆಗಳ್ಲರವರ ವಂಶಪ್ರಶಂಶೆಯೆಂತೆನೆ ||
ಮುಂ ಕೃತಯುಗಾದಿಯೊಳಮ
ಲಂಕೃತ ವಿಶ್ವಾವನೀತಲಂ ಕೃತಕರ್ಮಾ
ಹಂಕೃತಿಕೃಂತನ ಪಟುಸ
ಗ್ಗಂ ಕೃತಿ ಪುರುಷಾಗ್ರಗಣ್ಯನೂರ್ಜಿತ ಪುಣ್ಯಂ ||

ಎನಿಸಿದಾದಿಬ್ರಹ್ಮನ ಕುಮಾರನುಮಾದ್ಯಚಕ್ರಿಯುಮಂತ್ರ
 ಬ್ರಹ್ಮನುಂ ಪದಿನಾರನೆಯ ಮನುವುಂ ರಾಜರುಷಿಯುಮೆನಿಸಿದ
 ಭರತೇಶ್ವರನಿಂ ಸೃಷ್ಟಮಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೈನಬ್ರಹ್ಮವಂಶದೊಳ್ಬಾಲ್ಯ
 ದೊಳೊಪಾಸಕಾಗಮಾಭ್ಯಾಸಮಂ ಯೌವನದೊಳುಚಿತಭೋಗಾ
 ನುಭವನಮುಂ ವಾರ್ಧಕದೊಳ್ ಜಿನದೀಕ್ಷಾಶ್ರವಣಮುಂ ತಮಗೆ
 ಕುಲವ್ರತಮಾಗಿ ನಿಲೆ ಪಲಂಬಸ್ಸಂದರಾ ವಂಶದೊಳೊರ್ವ್ವಂ
 ಪಂಡಿತದೇವನೆಂಬಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಧಿಗತ ಸ್ವಪರಸಮಯ
 ರಾದ್ಧಾಂತ ಹೃದಯಂ ಸಕಲ ಲೌಕಿಕ ವೈದಿಕ ಕಲಾಚಾತುರೀಧುರಂ
 ಧರನುಮಾಗಿ ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯಪರಾಯಣಂ ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯಂ ತಾಳ್ವಿ
 ನಿರತಿಚಾರ ಚಾರಿತ್ರದಿಂ ಚಾರುತರಕೀರ್ತಿಯಂ ಪಡೆದು ಚಾರುಕೀರ್ತಿ
 ಪಂಡಿತದೇವಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಪೆಸರಿಂದೆಸೆದು ಕರ್ನಾಟಕ
 ಸಿಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರನೆನಿಸಿದ ಬಲ್ಲಾಳರಾಯನಂ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಜಿನಮಾರ್ಗ
 ಪ್ರಭಾವಕನಾಗಿರಲಾ ಕಾಲದೊಳ್ಬಟ್ಟಿದುತ್ತಾದಿಂ ನೆಲಂ ಬಾಯಿಟ್ಟಿರಲದಂ
 ಪೂಳ್ವಮೆಂದು ಮಿಥ್ಯಾಮತಿಗಳನೇಕ ಹಿಂಸಾಕರ್ಮಂ ಗೆಯ್ಯಲದಕ್ಕದು
 ಪೆಚ್ಚೆ ಪಾತಾಳಂ ಬರಂ ಬಾಯಿಟ್ಟು ರಾಯನಂ ತನಗೆ ಬಲಿಗೆಯ್ಯಲ್ವೇ
 ಳ್ಕುಮನಲದಂ ಪಂಡಿತದೇವಾಚಾರ್ಯಕ್ಕರ್ಕಂಡು ಕಾರುಣ್ಯದಿಂ
 ಜಿನಶಾಸನದೇವತಾರಾಧನಂಗೆಯ್ದು ||

ಭೀಷ್ಮತರ ಜೀವವಧೆಯಿಂ ಶ್ಲೇ
 ಷಾತ್ಮಕ ಮಾತ್ರಮಪ್ಪೊಡಂ ಪೂಳದುದಂ
 ಕೂಷ್ಮಾಂಡಫಲದಿನೊಂದಲೆ
 ನೂಷ್ಮಬಿಲಂಬೂಳ್ಳನರರೆ ಪಂಡಿತರಾಯಂ ||
 ತಿಂಬೆಂ ರಾಯನನೆಂದು ನೆ
 ಲಂ ಬಾಯಿಟ್ಟೆ ತನ ಮಂತ್ರ ಜಪವಿಧಿಯಿನದಂ
 ಕುಂಬಳಕಾಯಿಂ ಪೂಳ್ಳು ಜ
 ಸಂಬಡೆದೆಸಕಕ್ಕೆ ಪಂಡಿತಾರ್ಯನೆ ನೋಂತಂ ||
 ಇಂತು ನೆಲವಾಯಂ ಪೂಳ್ಳು ರಾಯನಂ ರಕ್ಷಿಸಿ
 ಶ್ರೀಮದ್ರಾಯರಾಜಗುರು ಮಂಡಲಾಚಾರ್ಯನುಂ
 ಮಹಾವಾದವಾದೀಶ್ವರನುಂ ರಾಯವಾದಿಪಿತಾಮಹನುಂ |
 ಸಕಲ ವಿದ್ವಜ್ಜನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯುಂ | ಬಲ್ಲಾಳರಾಯ ಜೀವ
 ರಕ್ಷಾಪಾಲಕನುಂ | ದೇಶೀಗಣಾಗ್ರಗಣ್ಯನುಮೆಂಬ
 ಬಿರುದಾವಲಿಯಂ ಪಡೆದು ಕೀರ್ತಿ ವಡೆದು ನಡೆದನಾತನ

“ರಾಜರುಷಿ ಎನಿಸಿದ ಭರತೇಶ್ವರನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೈನಬ್ರಹ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ
 ಹುಟ್ಟಿದ ಪಂಡಿತದೇವ ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ
 ನಿರತಿಚಾರ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತದೇವಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ
 ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಧೀಶ್ವರನೆನಿಸಿದ ಬಲ್ಲಾಳರಾಯನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ
 ಜಿನಮಾರ್ಗ ಪ್ರಭಾವಕನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಾಪದಿಂದ ನೆಲ ಬಾಯಿಟ್ಟಿರಲು

ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಜಪ ವಿಧಿಯಿಂದ ಹೂಳಿಸಿ ಬಲ್ಲಾಳರಾಯನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ರಾಯರಾಜಗುರು, ಮಂಡಳಾಚಾರ್ಯ, ರಾಯವಾದಿಸಿತಾಮಹ, ಬಲ್ಲಾಳರಾಯ ಜೀವರಕ್ತಾಪಾಲಕ, ದೇಶೀಗಣಾಗ್ರಗಣ್ಯ ಮುಂತಾದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು”.³ ಪಂಚಬಾಣನು ‘ಭುಜಬಲಿ ಚರಿತೆ’ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ—

ಕುಂಡಕುಂದಾಸ್ವಯಾಂಬರಭಾನು ಹೊಯ್ಸಳ
ಮಂಡಲಪತಿಯ ಸುರಕ್ಪಾ
ಗಂಡುಶಾರದೆ ಚಾರುಚಾರಿತ್ರ ಕೀರ್ತಿಶ್ರೀ
ಪಂಡಿತರಾಯಗೆಳಗುವೆ ||

ಕುಂದಕುಂದಾಸ್ವಯ ಪರಂಪರೆಯ, ಹೊಯ್ಸಳ ಅರಸನ ಸಂರಕ್ಷಕರಾದ ಗಂಡುಶಾರದೆ ಚಾರುಚಾರಿತ್ರಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಗೌರವದಿಂದ ವಂದಿಸಿದ್ದಾನೆ.⁴ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಹೊಯ್ಸಳರ ವೀರಬಲ್ಲಾಳದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ನೆಲವನ್ನು ಹೊಲಿಸಿದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಡಗೂರು ಗ್ರಾಮದ ಸಮೀಪ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಇಂದು ‘ಜೈನರ ಗುತ್ತಿ’ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮುನಿಶ್ರೀ ವೀರಸಾಗರ ಮಹಾರಾಜರು ಈ ಸ್ಥಳದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ತರುವಾಯ ಪಂಡಿತಯೋಗೀಂದ್ರರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1432), ಅಭಿನವಪಂಡಿತರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1455), ಶಾಂತವರ್ಣಿ ಭಟ್ಟಾರಕರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1612), ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1619), ತ್ರೈವಿದ್ಯಚಕ್ರೇಶ್ವರ ಚಾರುಕೀರ್ತಿಪಂಡಿತ ಯೋಗೀಂದ್ರರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1634), ಗುರ್ಜರ ದೇಶದ ವಿಮಲಾಚಾರ್ಯರು, ವರಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಯೋಗೀಂದ್ರರು (ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರು ಚಿದಾನಂದ—ಕ್ರಿ. ಶ. 1680), ಚಾರುಕೀರ್ತಿಪಂಡಿತರು (ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರು ಶಾಂತಸೆಟ್ಟಿ—ಕ್ರಿ. ಶ. 1765), ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು (ಕಂಬಯ್ಯಸ್ವಾಮಿ—ಕ್ರಿ. ಶ. 1816), ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಯತಿಗಳು (ಜಿನ್ನಯ್ಯಸ್ವಾಮಿ : ಕ್ರಿ. ಶ. 1790–1860), ಚೆಲುವರಸ ಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1896), ಶಾಂತರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಗಜಪತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಶಾಂತಿರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಶೆಲ್ವರಸು ಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1915–1926), ನೇಮಿಸಾಗರ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1928–1946), ಭಟ್ಟಾಕಲಂಕ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1947–1969) ಶ್ರೀಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಚಾರವು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ, ಅಂಜನಗಿರಿ ಮೊದಲಾದೆಡೆಯ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಚಿದಾನಂದಕವಿಯ ಮುನಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯ, ಅನಂತಕವಿಯ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ಚರಿತೆ, ಪದ್ಮರಸನ ಭುಜಬಲಿ ಚರಿತೆ, ಚಂದಯ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯನ ಜೈನಾಚಾರ, ಶಾಂತರಾಜ ಪಂಡಿತನ ಸರಸಜನ ಚಿಂತಾಮಣಿ, ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿಯ ಬೆಳಗೊಳದ ಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ, ದೇವಚಂದ್ರನ ರಾಜಾವಳಿ ಕಥಾಸಾರ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿ-ಕಾವ್ಯಗಳು, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು, ವಿಜ್ಞಪ್ತಿ ಪತ್ರಗಳು, ಶ್ರೀಮಠದ ದಾಖಲೆಗಳು, ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರ ಸರ್ಕಾರದ ನಡವಳಿಗಳು, ಸ್ಥಳಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿವೆ.⁵

ಶ್ರೀಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಕ್ರಮೇಣ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಠವನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಭಟ್ಟಾರಕ ಪಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಭಟ್ಟಾರಕರು—

ಪುರದೇವಸಭೆ ಘನಗಿರಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ
 ವರವೇಣುಪುರ ಕಂಚಿ ಮಧುರೆ
 ಪುರಚಂಪೆ ಹಸ್ತಿನಗರಿ ಭಲ್ಲಾತಕಿ
 ಪುರ ಮೇಲಾಪುರ ಮತ್ತೆ ||
 ವಾರಣಾಸಿಯು ಜಯನಗರಿ ಪಾಟಲಿಪುರಿ
 ಧಾರಾಪುರಿ ಮೇರುನಗರಿ
 ದ್ವಾರಸಮುದ್ರ ಶಶಕಪುರ ಮುಂತಾಗಿ
 ಚಾರುಕೀರ್ತಿಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನಾ ||

ಕೊಲ್ಲಾಪುರ, ವೇಣುಪುರ, ಕಂಚಿ, ಮಧುರೆ, ಪುರಚಂಪೆ, ಹಸ್ತಿನಗರಿ, ಭಲ್ಲಾತಕಿಪುರ, ಮೇಲಾಪುರ, ವಾರಣಾಸಿ, ಜಯನಗರಿ, ಪಾಟಲಿಪುರಿ, ಧಾರಾಪುರಿ, ಮೇರುನಗರಿ, ದ್ವಾರಸಮುದ್ರ, ಶಶಕಪುರ ಮೊದಲಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಶಾಖಾಮಠಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಧರ್ಮಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ ಸಂಗತಿ ಅನಂತಕವಿಯ 'ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ಚರಿತೆ', ಸ್ಥಳಪುರಾಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಚಂದಯ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯನು 'ಜೈನಾಚಾರ' ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ. ಶ. 1828) ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಭಟ್ಟಾರಕ ಪೀಠದ ಪೀಠಾಧೀಶರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಚಿದಾನಂದಕವಿ 'ಮುನಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯ' ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ. ಶ. 1680) ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳು ಆಗಾಗ ಎದುರಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು 16-17ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಧಿಕಾರಿವರ್ಗ, ವರ್ತಕರು, ಅಹಿತರಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲಕಾಲ ಕಂಟಕ ಒದಗಿದ್ದಿತೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.⁶

ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಕಲ್ಲಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಿಂಹಾಸನಪುರದ (ಹಾಸನ) ಅಣ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಭಂಡಾರ ಬಸದಿಯ ಬಲಬದಿಯಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಶಿಲಾಮಯ ಮಠವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ಅದು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸೇರ್ಪಡೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟ ಮನೆಯಂತಿದ್ದು, ಸುತ್ತಲೂ ಅನೇಕ ಕೋಣೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಒಳಗಡೆಯ ಕೈಸಾಲೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಗಾರೆಯ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ತಂಭಗಳ ಪೀಠದಲ್ಲಿರುವ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಮತ್ತು ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಕಾಲದ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಪರೂಪದ ಆಕರಗಳಾಗಿವೆ. ಕೈಸಾಲೆಯ (ಅಂಗಳ / ಹಜಾರ) ಭಿತ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮೈಸೂರಿನ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ದಸರಾ ದರಬಾರ, ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳು, ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಸಮವಸರಣ, ಭರತ-ಬಾಹುಬಲಿಗಳು, ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಜೀವನ ಘಟನಾವಳಿಗಳು, ನಾಗಕುಮಾರನ ಜೀವನ ಘಟನಾವಳಿಗಳು, ಮುನಿಗಳು

ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅರಣ್ಯಗಳು, ಆರು ಬಗೆಯ ಪುರುಷ ಗುಣಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ, ಆರು ಜನರು ಮರದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವ ಲೇಶ್ಯಚಿತ್ರ, ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುವ ರೀತಿ, ಯಕ್ಷ-ಯಕ್ಷಿಯರು, ರಥೋತ್ಸವ, ಜಾತ್ರೆ, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ನೃತ್ಯಗಾರರು, ಶ್ರಾವಕರು, ಕಳ್ಳರು, ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ ಪತಾಕೆಗಳು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ತೀರ್ಥಂಕರ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವು ಇಂದಿಗೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿವೆ. ಈ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪವಾಗಿರುವ ಜೈನ ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ.⁷

ಕೆಲವು ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳಿದ್ದ ಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ಗಾಜುಗೂಡು ನಿರ್ಮಾಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತೆಗೆಯಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲಭ್ಯವಿರುವ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳು ಸರಳ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ವೀಕ್ಷಕನನ್ನು ತಟ್ಟುವಂತಿವೆ. ಈ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಹಂಪಿ, ಲೇಪಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಶೈಲಿಯ ಪ್ರಭಾವ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂದು ಎಸ್. ಶೆಟ್ಟರ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕಳೆಗುಂದುತ್ತಿದ್ದ ಈ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ನಕಲು ಮಾಡಲು 1971ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಲಲಿತ ಕಲಾ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷೆ ಸುಧಾ ವಿ. ರೆಡ್ಡಿ ಅವರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ವೈ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರಾಜು, ಎಸ್. ಎಸ್. ಕುಕ್ಕೇ, ವಿ. ಟಿ. ಕಾಳೆ, ಕಾಳಿದಾಸ ಪತ್ತಾರ, ಎಸ್. ಕಾಳಪ್ಪ, ಎಸ್. ಆರ್. ವಸ್ವಾಮಿ, ಪುಷ್ಪಾ ದ್ರಾವಿಡ, ಎಂ. ಎ. ಭಟ್ಟಿ, ಎಂ. ಜೆ. ಕಮಲಾಕ್ಷಿ, ಎಂ. ಇ. ಗುರು, ಎಂ.ಎಸ್. ನಂಜುಂಡರಾವ ಮೊದಲಾದ ಕಲಾವಿದರು ಈ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನಕಲು ಮಾಡಿದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳ ನಕಲುಗಳನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.⁸

ಅನಂತಕವಿ 'ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ಚರಿತೆ' ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಠವನ್ನು ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯ ಚಂದ್ರಪ್ರಭನಾಥ ಜಿನಾಲಯದ ಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲಿರುವ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು—

ಪ್ರಾಣಿದಯಾಮೂಲ ಧರ್ಮಾದ್ರಿಯೋ ವೇಣು
ವಾಣಿಯ ನಿಲುಗನ್ನಡಿಯೋ
ಬಾಣಪಂಚಕನ ಗೆಲಿದ ಮುನಿಪತಿ ಇಪ್ಪ
ತಾಣವೋ ಮಾಣಿಕೈ ಮಠವೋ ||
ಚಂದ್ರಪ್ರಭಜಿನರಾಲಯ ವಿಹುದಲ್ಲಿ
ಚಂದ್ರಾರ್ಕಕೋಟಿ ಪ್ರಕಾಶ
ಚಂದ್ರಪ್ರಭಜಿನ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡಿಹ ಮುನಿ
ಚಂದ್ರಕುಲದೈವವೆನಿಸಿ ||
ಅರಪತ್ತಮೂರು ಶಲಾಕಪುರುಷ ಸ
ಚ್ಚರಿತರೆ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ
ಗುರುಭಾವಚಿತ್ರ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ವಿ
ಸ್ತರ ಚಿತ್ರ ಬರೆದಿಹುದಲ್ಲಿ ||

ಎಂದೆಲ್ಲ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.⁹ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಹಜಾರದಲ್ಲಿರುವ ಬಸದಿಯ ರೂಪದ ಚಿಕ್ಕ ಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ (ಚೆನ್ನೈ) ಪ್ರಾಂತದ ಹಲವು ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಚಂದ್ರಪ್ರಭನಾಥ, ನೇಮಿನಾಥ, ನವದೇವತೆ, ಸರಸ್ವತಿ, ಜ್ವಾಲಾಮಾಲಿನಿದೇವಿ, ನವದೇವತೆ, ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ಶಿಲೆಯ ಮತ್ತು ಲೋಹದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿವೆ. ಈ ಮಠಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ. ಶ. 1930ರಲ್ಲಿ ಮೇಲುಪರಿಗೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಮಠದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ಜಂಬಿಗಕುಲದ ಧರಣಯ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠಿ ಅವರು 1916ರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮಠವು ಒರಟು ಬಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮಂಟಪವಾಗಿತ್ತು. 20ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪೀಠಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ನೇಮಿಸಾಗರವರ್ಣಿ ಭಟ್ಟಾರಕರು ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಈ ಮಠವನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದರು.

2. ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಭಟ್ಟಾರಕ ಮಹಾಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳು

ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಭಟ್ಟಾಕಲಂಕ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಇಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಠಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಪೀಠಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ವರಾಂಗ ಗ್ರಾಮದ ಚಂದ್ರರಾಜೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕಾಂತಮ್ಮ ದಂಪತಿಗಳ ಮಗನಾದ ರತ್ನವರ್ಮ (ಜನನ : 1949ರ ಮೇ 3) ಅವರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ, ಮಂತ್ರ, ಶಾಸ್ತ್ರ, ಆಯುರ್ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಘನಪಂಡಿತರಾದ ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಭಟ್ಟಾಕಲಂಕ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಅವರು ರತ್ನವರ್ಮ ಅವರನ್ನು 'ರತ್ನಾಕರ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ 83ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರತ್ನವರ್ಮ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಅನುಭವವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿ, ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿ, ತಾವು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ 1969ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 12ರಂದು ಸಮಾಧಿಮರಣ ಹೊಂದಿದರು. ತರುವಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ರತ್ನಾಕರ ಅವರು ತಮ್ಮ 19ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ 'ಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿ' ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಎಂದು ನಾಮಾಂಕಿತರಾದರು. ಅನಂತರ ಅವರಿಗೆ 20ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ 1970ರ ಏಪ್ರಿಲ್ 19ರಂದು ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರ ಜಯಂತಿಯ ಶುಭದಿವಸದಂದು 'ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮೀಜಿ' ಎಂಬ ಪರಂಪರಾಗತ ಪದವಿಯೊಂದಿಗೆ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಮಠದ ಧರ್ಮಪೀಠಾಧಿಪತಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವ ಜರುಗಿತು. ಅಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಎಸ್.ಡಿ.ಜಿ.ಎಂ.ಐ. ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದರು.

ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಭಟ್ಟಾರಕ ಮಹಾಸ್ವಾಮೀಜಿ ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನ ಕೇವಲ ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಪ್ರಾಕೃತ ಇವಿಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಇತಿಹಾಸ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹಿಂದಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶಾರದ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶಾರದದೊಡನೆ ಜೈನಾಗಮಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

2.1. ಶ್ರೀಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಸ್ವಸ್ಥಿಶ್ರೀ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಭಟ್ಟಾರಕ ಮಹಾಸ್ವಾಮೀಜಿ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಹೊಸ ರೂಪ ಪಡೆದಿದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರದ ಎಲ್ಲ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಪುರಾತತ್ವ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸುವ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಕಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾತ್ರಿ ನಿವಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ 41ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಯಾತ್ರಿ ನಿವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಐದು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಈ ಯಾತ್ರಿ ನಿವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ-ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಇಲಾಖೆಗಳು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವನ್ನು ಎಸ್.ಡಿ.ಜೆ.ಎಂ.ಐ. ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವನ್ನು ದಾನಿಗಳ ಸಹಾಯ-ಸಹಕಾರದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸುವ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ದಿನಾಲೂ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಉಪಾಹಾರ ಮತ್ತು ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.¹⁰

2.2. ಶ್ರೀಗಳ ಧರ್ಮಪ್ರಭಾವನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು

1974ರಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀರ ತೀರ್ಥಂಕರನ ನಿರ್ವಾಣದ 2500ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದ 'ಧರ್ಮಚಕ್ರ ವಿಹಾರ'ದ ಯಶಸ್ಸಿನ ಕೀರ್ತಿ ಶ್ರೀಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಗಳು ಅಮೇರಿಕ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಕೀನ್ಯಾ, ಸಿಂಗಾಪುರ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಜೈನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ, ಜೈನ ತತ್ವ-ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳ ಪ್ರಭಾವನೆ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹಲವು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮ್ಮೇಳನ, ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಶಾಂತಿ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಅನುಭವ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಗಳು ಕನ್ನಡ, ಪ್ರಾಕೃತ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಹಿಂದಿ, ಮರಾಠಿ, ತುಳು ಮೊದಲಾದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವ ಅಸಾಧಾರಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪ್ರಭುತ್ವ, ಕೇಳುಗರನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ಸುಂದರ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ, ಸರಳ ಶೈಲಿ ಅವರಾಗಿದೆ. ಆಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಚರ್ಚೆ-ಚಿಂತನೆಗೆ ಕುಳಿತರೆ ಅವರಿಗೂ, ಕೇಳುವವರಿಗೂ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದುದು ತಿಳಿಯದು.

2.3. ಶ್ರೀಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳು

ಶ್ರೀಗಳು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸಾಹದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರುತಕೇವಲಿ ಏಜುಕೇಷನ್ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್, ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ (ಬಿ.ಇ.), ನರ್ಸಿಂಗ್ ಮೊದಲಾದ ಶಾಲಾ-ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಾರಂಪರಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ವಿದ್ಯಾಪೀಠ

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಅಮೂಲ್ಯ ಕೃತಿ-ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು 1999ರಿಂದ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಅನುಮತಿ ದೊರಕಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ಕಂಕಣಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

2.4. ಶ್ರೀಗಳ ಚಾತುರ್ಮಾಸಗಳು

ಶ್ರೀಗಳು ಹಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಧರ್ಮಪ್ರಭಾವನೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಪ್ರಥಮವಾಗಿ 1997ರಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಶ್ರೀಧವಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ, 1998ರಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿ, 1999ರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಡಬಿದಿರೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಕಳ ಸಮೀಪದ ನಲ್ಲೂರಿನಲ್ಲಿ, 2000ರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾಂಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿ ಅಪಾರ ಧರ್ಮಪ್ರಭಾವನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಲ್ಲೂರಿನ ಚಾತುರ್ಮಾಸ ಆಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಕನ್ನಡ ಪ್ರವಚನ ಸಂಗ್ರಹ 'ಚೈತನ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯಮಂಡಿಗೆ', ಸಾಂಗಲಿಯ ಚಾತುರ್ಮಾಸ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ' ಪುಸ್ತಕಗಳು ಶ್ರೀಗಳವರ ಪ್ರವಚನ ಸಂಗ್ರಹದ ಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಿವೆ. ಅವರ 'ಚಾರುಕೀರ್ತಿವಾಣಿ' ಕನ್ನಡ ಪ್ರವಚನ ಸಂಗ್ರಹ ಕೃತಿಯು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. 2001ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ ಜರುಗಿತು. ಅವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸಹಸ್ರಘಂಟೆ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಬಸದಿಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಯಿತು.

2.5. ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ

ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂಶೋಧನೆ ಮೊದಲಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಸಂಶೋಧಕರು, ಸಾಹಿತಿಗಳು ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಶ್ರೀಗಳು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅನುಪಮ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ 1980ರಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿವರ್ಷ 'ಶ್ರೀ ಗೋಮುಟೇಶ್ವರ ವಿದ್ಯಾಪೀಠ ಪುರಸ್ಕಾರ' ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 1993ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸವಿನೆನಪಿಗಾಗಿ ಶ್ರೀಗಳು ಶ್ರೀಮಠದ ವತಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ವಂತಿಗೆ ನೀಡಿದರು. ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು "ಈ ಧುವನಿಧಿಯಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಬರುವ ಬಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿಗೆ 'ಚಾವುಂಡರಾಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ'ಯನ್ನು ಕೊಡಮಾಡಲಾಗುವುದು" ಎಂದು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿಗೆ ಚಾವುಂಡರಾಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಮಾಡುತ್ತ ಬರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂಶೋಧನೆ,

ಪ್ರಕಟನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಾಧನೆಗೈದ ವಿಶ್ವಮಟ್ಟದ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬಾಹುಬಲಿ ಪ್ರಾಕೃತ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದಿಂದ 'ಪ್ರಾಕೃತ ಜ್ಞಾನ ಭಾರತಿ' ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

2.6. ಶ್ರೀಗಳ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕಗಳು

ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಭಟ್ಟಾರಕ ಮಹಾಸ್ವಾಮೀಜಿ ಅವರು 1981, 1993, 2006, 2018ರಲ್ಲಿ ಬಾಹುಬಲಿಗೆ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಚಾವುಂಡರಾಯನು ಬಾಹುಬಲಿಯ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷವಾದುದರ ಶುಭಸಮಾರಂಭ (ಸಹಸ್ರಮಾನೋತ್ಸವ) ಮತ್ತು ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವ ಎರಡನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಅವರು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಹೆಲಿಕಾಪ್ಟರ್ ಮೂಲಕ ಬಾಹುಬಲಿಗೆ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿ ಅರ್ಪಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಭಾವಪೂರಿತ ನಮನ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರು. 1993ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಅಂದಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳಾದ ಶಂಕರ ದಯಾಳ್ ಶರ್ಮಾ ಅವರು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ಯಾತ್ರಿ ನಿವಾಸಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಘಾಟನೆ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳಿಗೆ 'ಧರ್ಮ ದಿವಾಕರ' ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಮಾಡಿ ಗೌರವಿಸಿದರು. ಅಂದಿನ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಪಿ. ವಿ. ನರಸಿಂಹರಾವ್ ಅವರು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ, ವಿಮಾನದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಬಾಹುಬಲಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಗೈದರು. 2006ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದ್ದಿತು. ಅಂದಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಎಪಿಜೆ ಅಬ್ದುಲ್ ಕಲಾಂ ಅವರು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರು.

2018ರ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ರಾಮನಾಥ ಕೋವಿಂದ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಸವಿತಾ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರು. ಈ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಎಂ. ವೆಂಕಯ್ಯ ನಾಯ್ಡು, ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ನರೇಂದ್ರ ಮೋದಿ, ಮಾಜಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಎಚ್. ಡಿ. ದೇವೇಗೌಡ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ವಜುಭಾಯಿ ವಾಲಾ, ರಾಜನಾಥ ಸಿಂಗ್, ಅನಂತಕುಮಾರ್, ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಸಿದ್ದರಾಮಯ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಗಣ್ಯಮಾನ್ಯರು ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ 'ಭವ್ಯ ಅಹಿಂಸಾ ಹಬ್ಬ'ವನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನ ಮಾನವಕುಲದ ಗಮನವನ್ನು ಬಾಹುಬಲಿಯ ಸಂದೇಶಗಳೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆದಿರುವುದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದೆ. ತುಂಬಾ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆದಿರುವ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿನ ಶಿಸ್ತು, ಹೈಟೆಕ್ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಊಟೋಪಚಾರ, ಸಾರಿಗೆ

ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸ್ವಚ್ಛತೆ, ತನುಮನದಿಂದ ಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿರುವ ಭಾರತದ ಹಲವು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಉತ್ಸವಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾಗಿವೆ. ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಅಲ್ಲಿಯ ಕುಂಭಮೇಳಕ್ಕೆ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಮುಂದಾಗಿ, ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ, ಶ್ರೀಗಳು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಾಗದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವು ಇದುವರೆಗೂ ನಡೆದಿರುವ 88ನೆಯ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವಾಗಿದ್ದು, 21ನೆಯ ಶತಮಾನದ ದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವ ಎಂಬ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕವು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಮಹೋತ್ಸವವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಬರೆದಿರುವ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ. ಇದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೀರ್ತಿ ಶ್ರೀಗಳ ತಪಸ್ಸಿನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅವರ ಸ್ತೂತಿ-ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕೇಂದ್ರ-ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಹಲವು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ನೂರಾರು ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಸಾವಿರಾರು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರು, ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ತನುಮನದಿಂದ ಹಗಲಿರುಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸಿ ಶ್ರೀಗಳ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಗಳು ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಆಯಾ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಸಮಿತಿಯ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದರೂ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ತಾವೇ ಹೊತ್ತಿದ್ದರು. ದಿನಾಲು ಕೇವಲ ಎರಡು ಗಂಟೆಯಷ್ಟೇ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಗಳು ರಾತ್ರಿ ಎರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಮಲಗಿ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದುಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಂಟು ಗಂಟೆವರೆಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ಇನ್ನಿತರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲಿಗೆ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಬ್ಯಾಂಡೇಜ್ ಧರಿಸಿದ್ದರೂ, ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟವನ್ನೇರಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸದಾ ಸೌಮ್ಯಭಾವ, ಹಸನ್ಮುಖಿ, ದೂರದೃಷ್ಟಿತ್ವ, ದೈವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶ್ರೀಗಳು ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರಪಂಚವೇ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಗಳು ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವಗಳಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಭಕ್ತಾದಿಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿದ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವಗಳ ಭೌತಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಲ್ಲದೇ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ

ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಗಳು ಬಾಹುಬಲಿಗೆ ನಡೆಸುವ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಜೈನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಕುರಿತು ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. “ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶವು ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಬಾಹುಬಲಿಯ ಸಂದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವಕುಲದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ದೊರೆಯಬೇಕು. ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ, ನಡೆನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವಿರಬೇಕು. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಭಗವಾನ್ ಬಾಹುಬಲಿಯ ನಾಲ್ಕು ಸಂದೇಶಗಳಾದ ಅಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಸುಖ, ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಶಾಂತಿ, ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ ಪ್ರಗತಿ, ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಾಹುಬಲಿಯ ಸಂದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಿವೆ. ಬಾಹುಬಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಆದರ್ಶವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉದಾಹರಣೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಇಷ್ಟತ್ನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥಂಕರರನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಬಾಹುಬಲಿ ಮಹಾತ್ಮಾಗಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಜೈನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ”. ಶ್ರೀಗಳು ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಪರಿಸರವನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿ ‘ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ನವ ನಿರ್ಮಾಪಕ’ ಎಂಬ ಅಭಿಧಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

2.7. ಶ್ರೀಗಳ ಸಮಾಜಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳು

ಶ್ರೀಗಳು ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಕಳಶಗಳ ಹರಾಜಿನಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಆದಾಯವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೊಂದಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಆರೋಗ್ಯ, ಸಮಾಜಸೇವಾ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಪರೋಪಕಾರಗಳ ಕುರಿತು ಈ ಮುಂದಿನ ಮನೋಭಾವನೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. “ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಉಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಆಚರಣೆಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿವೆ. ಆಚರಣೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಗ ಮನೋಭಾವ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತ್ಯಾಗ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮದು ತ್ಯಾಗ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿದೆ. ತಪಸ್ಸು, ಧ್ಯಾನ, ಪೂಜೆ, ಅಭಿಷೇಕಗಳಿಗೆ ನಾವು ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಜೈನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಷ್ಟೇ ಪರೋಪಕಾರವೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಪರೋಪಕಾರ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳಾಗಿವೆ. ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಮಸುಕಾಗಬಾರದು”.

ಶ್ರೀಗಳು 1967ರ ಜನವರಿ 12ರಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ‘ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ’ಯ ಮೂಲಕ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಲವು ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದತ್ತಿ ಯೋಜನೆ,

ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಆಯುರ್ವೇದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಕ್ಷೇಮಾ ಕ್ಷಕಿರಣ ಕೇಂದ್ರ, ಶ್ರೀ ದೇಶಭೂಷಣ ಕ್ಷಿನಿಕಲ್ ಲ್ಯಾಬೋರೇಟರಿ, ಶ್ರೀ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ಸಂಚಾರಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಪೂನಮ್‌ಚಂದ ಸೇರಿ ನೇತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯ, ಶ್ರೀ ಬಾಹುಬಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಜೈನ ಶ್ರಾವಕ ವೃದ್ಧಾಶ್ರಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. 1981ರ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದರು. ಈ ಮಹೋತ್ಸವದ ಅಂಗವಾಗಿ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿ ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣ, ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಕಟ್ಟಡ, ರಸ್ತೆ ನಿರ್ಮಾಣ, ಯಾತ್ರಿ ನಿವಾಸಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮೊದಲಾದ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದಿತು.

1993ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗಾಗಿ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ವಿಶಾಲ ಯಾತ್ರಿ ನಿವಾಸಗಳು, ಧರ್ಮಭಕ್ತಗಳು, ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣದ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಒಳಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಶಾಶ್ವತವಾದ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ತೋಟ-ಉದ್ಯಾನವನಗಳ ಮೂಲಕ ನಗರದ ಸೌಂದರೀಕರಣ ಮೊದಲಾದ ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದಿತು. ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ನಲವತ್ತೊಂದು ರತ್ನ ಕಳಶಗಳನ್ನು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಂದರಂತೆ ಮತ್ತು ನಲವತ್ತೊಂದು ಸುವರ್ಣ ಕಳಶಗಳನ್ನು ಐವತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಂದರಂತೆ ವಿತರಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ 1008 ಕಳಶಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಹಣವನ್ನು ಬಡವರಿಗೆ ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಶಾಲೆಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ, ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಮೂರುಗಾಲಿ ಸೈಕಲ್ ವಿತರಣೆ ಮೊದಲಾದ ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತು.

2006ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯ, ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ, ಗ್ರಾಮನೈರ್ಮಲ್ಯ, ಒಳಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಬಸದಿಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ, ಕೃತಿ-ಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಕಟನೆ, ಉಚಿತ ಆರೋಗ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಉಚಿತ ಫಲ-ಪುಷ್ಪ ಸಸಿಗಳ ವಿತರಣೆ, ಉಚಿತ ಕೃತಕ ಕಾಲು ಜೋಡಣಾ ಶಿಬಿರ, ಉಚಿತ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರ, ಬಾಹುಬಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ನೆರೆಹಾವಳಿ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ನೆರವು ಮೊದಲಾದ ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಂದು ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳವನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ವಿವಿಧ ರಸ್ತೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಹೇಮಾವತಿ ನದಿಯಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸರಬರಾಜು, ಅತಿ ಗಣ್ಯ ಅತಿಥಿ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಕೊಠಡಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಹಾಸನ-ಬೆಂಗಳೂರು ರೈಲು ಮಾರ್ಗ ನಿರ್ಮಾಣ ಮೊದಲಾದ ಮೂಲಭೂತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಅಂದು ಮೈಸೂರು ನಗರದಿಂದ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ರೈಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಳಶಗಳ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಹಣದಿಂದ ಶ್ರೀಗಳು 'ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ದೇಶದ ಸಂಪತ್ತು' ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಧವಲತೀರ್ಥಂ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ 'ಬಾಹುಬಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಆಸ್ಪತ್ರೆ'ಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಕಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು

ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳು ಉಚಿತ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳ ದಾನಿಗಳು ಉದಾರವಾಗಿ ಔಷಧಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

2018ರ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ-ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ನೆರವು ಹಾಗೂ ಎಸ್.ಡಿ.ಜಿ.ಎಂ.ಐ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಾಕೃತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಯೋಜನೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಆದಿಕವಿ ಪಂಪ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳವನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ಎಂಟು ರಸ್ತೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಬಹುಗ್ರಾಮ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಯೋಜನೆ, ಒಳಚರಂಡಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕಾಂಕ್ರೀಟ್ ಚರಂಡಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ 630 ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿ-ಚಂದ್ರಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ಆವರಣ ಗೋಡೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ಬಾಹುಬಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ನಿರ್ಮಾಣ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಪರಿಸರದ ಬಸದಿಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ, ಉಚಿತ ಸಸಿಗಳ ವಿತರಣೆ, ಉಚಿತ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಔಷಧ ವಿತರಣಾ ಶಿಬಿರಗಳ ಆಯೋಜನೆ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೆ, ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಒಳಚರಂಡಿ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಘಟಕ ನಿರ್ಮಾಣ, ಜನಿವಾರ ಗ್ರಾಮದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ 'ಬಾಹುಬಲಿ ಜಲಸಾಹಸ ಕೇಂದ್ರ' ನಿರ್ಮಾಣ ಮೊದಲಾದ ನೂರಾರು ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

2.8. ಶ್ರೀಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳು

ಶ್ರೀಗಳು ಶ್ರೀಮಠದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ, ಅಧ್ಯಯನ, ಪ್ರಕಟನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಷಟ್ಪಂಚಾಗಮ ಗ್ರಂಥದ ಟೀಕೆಗಳಾದ ಧವಲ, ಜಯಧವಲ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಕೃತ, ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಗಳ ಬೃಹತ್ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಈ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ಜ್ಞಾನಭಾರತಿ ಏಜುಕೇಷನ್ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಇದರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ 'ಗೊಮ್ಮಟವಾಣಿ' ಪಾಕಿಕೆ ಸಮಾಚಾರ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳ ಆಯೋಜನೆ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ, ರಾಷ್ಟ್ರ, ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಗಳ ಆಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ತೆರಪಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಕೃತ ದೂರಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಮತ್ತು ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿ

ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಕಲಿಕಾ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಆಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪಾಞ್ಚಯ ಕವ್ಯಸ್ಸ ನಮೋ
ಕವ್ಯ ಚ ನಿಮ್ಮಿಯ ಚೇಣ
ತಾಹಿಂ ಚಿಯ ಪಣಮಾಣೋ
ಪಡಿಲೂಣ ಯ ಜೇ ವಿಯಾಣಂತಿ ||
ವಿಣಓ ಸಿಕ್ಪಾವ ಫಲಂ
ವಿಣಯಫಲಂ ಸವ್ಯ ಕಲ್ಪಾಣಂ
ವಿಣಓ ಮೊಕ್ಪದ್ಧಾರಂ
ವಿಣಯಾದೋ ಸಂಜಮೋ ತವೋ ಕಾಣಂ ||

“ಪ್ರಾಕೃತ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಪ್ರಾಕೃತ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಫಲವೇ ವಿನಯವಾಗಿದ್ದು, ವಿನಯದ ಫಲವೇ ಎಲ್ಲರ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಿದೆ. ವಿನಯವು ಮೋಕ್ಷದ ದ್ವಾರವಾಗಿದ್ದು, ವಿನಯದಿಂದ ಸಂಯಮ, ತಪ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶ್ರೀಗಳು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪುನರುತ್ಥಾನ ಯೋಜನೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಸಂಶೋಧನೆ, ಅಧ್ಯಯನ, ಪ್ರಕಟನೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಮಾಡಲಾಗದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವಾಗಿ ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳ ಕೃತಿ-ಕಾವ್ಯಗಳ ಸಂಶೋಧನೆ, ಅಧ್ಯಯನ, ಅನುವಾದ, ಪ್ರಕಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು ಅನುಪಮವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಗಳು “ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳು ಅಳಿದುಹೋದಲ್ಲಿ ಜೈನಾಗಮಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ಅಳಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ” ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ 1998ರ ಮೇ 29ರಂದು ‘ಧವಲತ್ರಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಯೋಜನೆ’ಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ನಾಡಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸೇವೆ-ಸಹಕಾರದಿಂದ ಧವಲಾ, ಜಯಧವಲಾ, ಮಹಾಧವಲಾ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ನಲವತ್ತು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿರುವುದು ಈ ಶತಮಾನದ ಮಹಾನ್ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಗಳು ತಮ್ಮ ಬಹು ದಿನಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ 20ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿಖರಪ್ರಾಯ ಜೈನ ಮಹಾಮೇಧಾವಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಭಾವರಪುರದ ನೇಮಿಚಂದ್ರಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವರು (1915-1974) ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ‘ತೀರ್ಥಂಕರ ಮಹಾವೀರ ಔರ್ ಉನಕೀ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರಾ’ (ತೀರ್ಥಂಕರ ಮಹಾವೀರ ಮತ್ತು ಅವರ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆ) ಎಂಬ ಮಹಾನ್ ಬೃಹತ್ ಗ್ರಂಥದ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿಸಿ, ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿರುವುದು ಇವರ ಕನ್ನಡಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ 2006ರಲ್ಲಿ

ಜರುಗಿದ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಹಂಪಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವಿನಿಂದ ಸಮಗ್ರ ಕನ್ನಡ ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರೇರಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಜೈನ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ 2009ರ ಜೂನ್ 18 ರಿಂದ 28ರವರೆಗೆ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜೈನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಹೋತ್ಸವ-2009 ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೂನ್ 19ರಂದು ಲೋಕಾರ್ಪಣೆಯಾಗಿವೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಭೌಗೋಳಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯ ಆಕರವಾಗಿರುವ ಯತಿವೃಷಭಾಚಾರ್ಯರ 'ತಿಲೋಯಪಣ್ಣತ್ತೀ' ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಪ್ರಾಕೃತ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

1993ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತು. 2006ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಜೈನ ಯುವ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಜೈನ ಮಹಿಳಾ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದಿತು. 2018ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಗಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಚನ, ಅಖಿಲ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವತ್ ಸಮ್ಮೇಳನ, ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಜೈನ ಮಹಿಳಾ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಯುನೈಟೆಡ್ ಜೈನ ಲಾಯರ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಜೈನ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಸಮಾವೇಶ, ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಜೈನ ವಿದ್ವತ್ ಸಮ್ಮೇಳನ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೈನ ಯುವ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಸಮ್ಮೇಳನ, ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಗೊಮ್ಮಟ ಜಿನಭಕ್ತಿ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಸರ್ಧೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೈನ ಪತ್ರಕರ್ತರ ಸಮಾವೇಶ, ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಕನ್ನಡ ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ದ್ವಿತೀಯ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಉತ್ಸವ, ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯನಿರತ ಪತ್ರಕರ್ತರ 33ನೆಯ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತು.

2.9. ಶ್ರೀಗಳ ಪ್ರಗತಿಪರ ದೃಷ್ಟಿ, ವಿಶಾಲ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ

ಶ್ರೀಗಳ ಸರಳತೆ, ಸಜ್ಜನಿಕೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ, ಲವಲವಿಕೆ, ದೂರದರ್ಶಿತ್ವ, ಪರಿಸರ ಪ್ರೇಮ, ನಾಯಕತ್ವ ಗುಣಗಳು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಗಳು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಕುರಿತ ಪ್ರಗತಿಪರ ನಿಲುವು, ಧರ್ಮದ ಸರಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಅಸಾಧಾರಣ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ, ಸತ್ತಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಅಹಿಂಸಾ ಬೋಧನೆ, ಶಾಂತಿ ಪರಿಪಾಲನೆ, ಸಮಾಜ ಹಿತರಕ್ಷಣೆ, ಶಾಂತಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ-ಪರಿಪಾಲನೆ, ಧರ್ಮ ರಕ್ಷಣೆ, ಸಮಾಜನೇವೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು 'ದಣಿವರಿಯದ ಬೆಳಗೊಳದ ದನಿ' ಎಂದೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿರುವ ಕೇಂದ್ರ-ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು, ಜೈನ-ಜೈನೇತರ

ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇವರನ್ನು ವಿವಿಧ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಿವೆ. ಶ್ರೀಗಳು 1981ರಲ್ಲಿ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಸಹಸ್ರಾಬ್ದಿ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಈಡೇರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಅಂದಿನ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಅವರು ಇವರನ್ನು 'ಕರ್ಮಯೋಗಿ' ಬಿರುದಿನಿಂದ ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಜೈನ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಮಸ್ತ ಜೈನ ಸಮಾಜದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 2009ರ ಜೂನ್ 18 ರಿಂದ 28ರವರೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಜೈನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಹೋತ್ಸವ-2009 ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಳಿಗೆ 'ಸ್ಯಾದ್ವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿ' ಉಪಾಧಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿ 2017ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1 ರಿಂದ 5ರವರೆಗೆ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೈನ ವಿದ್ವತ್ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತವರ್ಷಿಯ ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಪರಿಷತ್ತವು ಶ್ರೀಗಳನ್ನು 'ವಿದ್ವತ್ ರತ್ನಾಕರ' ಬಿರುದಿನಿಂದ ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಬಾಹುಬಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತು ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಪ್ರಭಾವನಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದ ಶ್ರೀಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಉಜ್ಜಿನಿಯ ತಪೋಭೂಮಿ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು 2018ರ ಮಾರ್ಚ್ 28ರಂದು ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೀ ವರ್ಧಮಾನಸಾಗರ ಮಹಾರಾಜರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಯುಗಪುರುಷ' ಬಿರುದಿನಿಂದ ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಗಳಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು 2018ನೆಯ ಸಾಲಿನ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶ್ರೀ ಮಹಾವೀರ ಪ್ರಶಸ್ತಿ'ಯನ್ನು 2018ರ ಮಾರ್ಚ್ 29ರಂದು ಜರುಗಿದ ಮಹಾವೀರ ಜಯಂತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿದೆ.

2018ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 13ರಂದು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಚಾವುಂಡರಾಯ ಸಭಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೀ ಶಾಂತಿಸಾಗರ ಮಹಾರಾಜರ ಮುನಿದೀಕ್ಷಾ ಶತಾಬ್ದಿ ವರ್ಷಾಚರಣೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೀ ವರ್ಧಮಾನಸಾಗರ ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಘಸಹಿತ ಉಪಸ್ಥಿತ ಸಮಸ್ತ ಮುನಿಗಳು, ಆರ್ಯಿಕಾ ಮಾತಾಜಿಯವರು ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗಿ ವೃಂದದವರು ಹಾಗೂ 2018ರ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿಯ ವತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಗಳನ್ನು 'ಚಿಂತಾಮಣಿ ಪರಮಧರ್ಮ ಪ್ರಭಾವಕೆ' ಎಂಬ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಗೌರವಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. ಸಮಾರೋಪ

ಈ ಮೇಲಿನ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಶ್ರೀಮಠದ ಭಟ್ಟಾರಕ ಪರಂಪರೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವುದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಶಾಸನಗಳು, ಬಸದಿಗಳು, ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಚರಿತ್ರೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿರುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಭಟ್ಟಾರಕ ಪರಂಪರೆಯ ಕುರಿತು ಇದುವರೆಗೂ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಶಾಸನಗಳಾದಿ ಕೃತಿ-ಕಾವ್ಯಗಳು, ಐತಿಹ್ಯಗಳು,

ಮೌಖಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪೂರಕವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಟ್ಟಾರಕ ಪರಂಪರೆಯ ಸಮಗ್ರವಾದ ತಲಸ್ಪರ್ಶಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಭಟ್ಟಾರಕ ಮಹಾಸ್ವಾಮೀಜಿ ಅವರು 1969ರಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ- ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಮೊದಲಾದ ಕೊಡುಗೆಗಳ ಕುರಿತು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಖಲೀಕರಣ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಪ್ರಾಚೀನ-ಅರ್ವಾಚೀನ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು, ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಯುವ ಸಂಶೋಧಕರು, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ವಿವಿಧ ಶಾಲಾ-ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತಿಗಳು, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಗಬೇಕಿದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಉಲ್ಲೇಖಗಳು

1. ಹಂಚಿ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಎನ್., “ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಪರಿಸರದ ಜೈನ ವಾಸ್ತುಕಲೆ”, ಸಮವಸರಣ (ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ-2015), ಪು. 60-135.
2. ಅದೇ.
3. ಗುರವ ಆರ್. ಎನ್., “ಭಟ್ಟಾಕಲಂಕದೇವನ ಬಿಳಿಯ ಶಾಸನ”, ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಡಾ. ಆರ್. ಎನ್. ಗುರವ ಶಾಸನ ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧಗಳು (2014), ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ (ಸಂ.), ಪು. 165-180.
4. ಭಾನುಮತಿ ವೈ. ಸಿ. (ಸಂ.), ಪಂಚಬಾಣ ವಿರಚಿತ ಭುಜಬಲಿ ಚರಿತೆ (2011), ಒಂದನೆಯ ಸಂಧಿ, ಪ.ಸಂ. 23, ಪು. 3.
5. ಹಂಚಿ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಎನ್., “ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಪರಿಸರದ ಜೈನ ವಾಸ್ತುಕಲೆ”, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ. ಗವಿಸಿದ್ಧಯ್ಯ, “ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳು”, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ (2010), ಪು. 37-42.
6. ಹಂಚಿ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಎನ್., “ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಪರಿಸರದ ಜೈನ ವಾಸ್ತುಕಲೆ”, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ.
7. ಅದೇ.
8. ಜಗನ್ನಾಥ ಪ್ರಕಾಶ ಎನ್., “ಬೆಳಗೊಳದ ಅಪೂರ್ವ ಜೈನ ಭಿತ್ತಿಗಳು”, ಬೆಳಗೊಳದ ಬೆಳಕು (ಕನ್ನಡಪ್ರಭ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ ಹೊರತಂದಿರುವ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ-2018), ಪು. 20-22.
9. ಶಿರೂರ ಬಿ. ವಿ. (ಸಂ.), ಅನಂತಕವಿಯ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ಚರಿತೆ (1981), ಎರಡನೆಯ ಸಂಧಿ, ಪ. ಸಂ. 59-61, ಪು. 17-18.
10. ಹೋತಪೇಟಿ ಜೀವಂಧರಕುಮಾರ (ಸಂ.), ಧವಲತೀರ್ಥ-1995 (1996), ಧವಲತೀರ್ಥ-1996 (1997), ಧವಲತೀರ್ಥ-1997 (1998), ಧವಲತೀರ್ಥ-1999 (2000), ಎಸ್.ಡಿ.ಜಿ.ಎಂ.ಎ. ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ.

೬. ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯದ ಬಹುಮುಖಗಳು

* ಚಂದ್ರಹಾಸ ಪಿ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಓರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗ ಹೀಗೆ ನೀಡಬಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ಜಗಳ, ವಾದ, ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಸಂಘರ್ಷವೆಂದು, ಸಿಟ್ಟು, ಕೋಪ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮರೆತು ಮತ್ತೆ ಒಂದಾಗುವುದೇ ಸಾಮರಸ್ಯವೆಂದು. ಆದರೆ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಬಹುದೊಡ್ಡದು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಹುಮುಖಗಳಿವೆ. ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಒಂದು ಸಮಾಜದ ಅಶಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಾದ ಒಂದೆಡೆಯಾದರೆ, ಸಂಘರ್ಷದ ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದಯಕ್ಕೆ ಸಂಘರ್ಷವೇ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಘರ್ಷ ತನ್ನ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೀರದಂತೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹುಮುಖಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಸ್ವರೂಪ, ರಚನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾವ್ಯ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕಥೆ, ನಾಟಕ, ಹಾಸ್ಯ, ಪ್ರಬಂಧಗಳು, ಲಘು ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಕವನ, ಭಾವಗೀತೆ, ದೇಶಭಕ್ತಿಗೀತೆ, ಭಕ್ತಿಗೀತೆ, ಗದ್ಯ ಕಾವ್ಯ, ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯ, ಆಧುನಿಕ ಕಾವ್ಯ, ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯ, ಹನಿಗವನ, ನಾಟಕ, ನೀಳ್ಗಥೆ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಕಾರಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲೂ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯಗಳ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿವೆ.

ಮಾನವನ ಬದುಕು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದದ್ದು ಹಾಗೆಯೇ ಬಹುಮುಖವಾದದ್ದು. ಮಾನವ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ನಿಸರ್ಗದ ಜೊತೆಗಿನ ಸಂಘರ್ಷ, ಸಮಾಜದ ಜೊತೆಗಿನ ಸಂಘರ್ಷ, ವೈರುಧ್ಯಮಯ

* ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಡಾ. ಹಾಮಾನಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಶ್ರೀ ಧ.ಮಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಜಿರೆ.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಘರ್ಷ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಘರ್ಷ ಹೀಗೆ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಹಲವಾರು ಆಯಾಮಗಳುಳ್ಳದ್ದು. ಸಾಮರಸ್ಯವು ಈ ಎಲ್ಲಾ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಾಮರಸ್ಯ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಮಾಜ, ವ್ಯಕ್ತಿ - ಘಟನೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಾಮರಸ್ಯ ಹೀಗೆ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಒಡಮೂಡಿದೆ. ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿ, ಹೊಸ ವಿಚಾರ, ಹೊಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಹೊಸತನದ ಉಗಮಕ್ಕೆ ಸಂಘರ್ಷ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

‘ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲೂ, ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲೂ ದೇಶವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮೀರಿ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆದು ಬಿಡುವ, ಅನುಭವಕ್ಕೆ ದಕ್ಕುವ ಅಥವಾ ಎದುರಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಸಂಭವ. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬದುಕಿನ ಕನ್ನಡಿ ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಬದುಕಿನ ಹಾಗೆ ಸಂಘರ್ಷ ಸಾಮರಸ್ಯಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಸಂಘರ್ಷವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಮಹತ್ವ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಂಘರ್ಷವೆಂದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಶತ್ರುಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಯಾವುದೇ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅಥವಾ ಜೀವಿಗಳ ನಡುವಿನ ಜಲಪಟಿಯನ್ನುವ ಸರಳೀಕೃತ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಎರಡು ತತ್ವಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷ, ಎರಡು ಭಾವಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷ ಅಥವಾ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮನೋಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡುವ ದ್ವಿಮುಖ ನೀತಿಗಳ, ಭಾವಗಳ ನಡುವಿನ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾದ ಮುಖಾಮುಖಿಯೂ ಹೌದು.’¹

ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಕೆಲವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೋಡಿದಾಗ ಅರ್ಥ ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಇವು ನಿರಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕಳೆದು ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂಪರೆಗೆ ಬರುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸಂಘರ್ಷ - ಸಾಮರಸ್ಯಗಳು ನಡೆಯಲೇಬೇಕು. ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಂಘರ್ಷ ಅಥವಾ ಸಾಮರಸ್ಯ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂಪರೆಯ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದು ಇದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲೂ ಇವು ನಡೆದಿದೆ. ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಉದಾ: ನವೋದಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಮಧ್ಯೆ, ಹಳ್ಳಿ, ನಗರ, ಗ್ರಾಮ, ದೇಶಿ, ವಿದೇಶಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇವು ಘಟಿಸಿವೆ. ಪರಂಪರೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಂಘರ್ಷ ಆಥವಾ ಸಾಮರಸ್ಯಗಳು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣೀಭೂತವಾಗಿವೆ. ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಪರಂಪರೆ ಎಂಬುವುದು ಇತಿಹಾಸವಲ್ಲ. ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆ ಉಳಿದಿರುವುದೇ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯ ಸಮನ್ವಯತೆಯಿಂದ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ತತ್ವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಿದೆ. ಉದಾ: ನವೋದತ್ತರ - ನವ್ಯ ಹೀಗೆ. ಕಾಸರಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಭಾಷಿಕ ಸಂಘರ್ಷ, ಗಡಿ ಸಂಘರ್ಷ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಸಂಘರ್ಷ ಪದದ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ಸಂಘರ್ಷದ ಮೂಲ ಪದ ‘ಘರ್ಷ’. ಇದು ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪದ. ಘರ್ಷದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದ. ಹೋರಾಟ, ದಂಗೆ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಇವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ‘ಸಂಘರ್ಷ’ ಪದದ

ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪದಗಳು. ಎರಡು ಮನಸ್ಸುಗಳ ನಡುವಿನ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಸಂಘರ್ಷ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಸಂಘರ್ಷವೆಂದರೆ 'ಉಜ್ಜುವಿಕೆ', 'ತಿಕ್ಕಾಟ', 'ಕಾದಾಟ', 'ಬಡಿದಾಟ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಹೋರಾಟ, ದಂಗೆ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಇವು ಏಕ ಪಕ್ಷಿಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ 'ಘರ್ಷ' ಅಥವಾ 'ಸಂಘರ್ಷ' ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎರಡು ಅಥವಾ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಾನಾಂತರ ಶಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಪರಸ್ಪರ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವ ತಿಕ್ಕಾಟವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ 'ಸಂಘರ್ಷ' ಪದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಹತ್ತಿರವಾಗುವ ಪದ. ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ 'conflict' ಪದವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂಘರ್ಷ ಎರಡು ಶಕ್ತಿಯುತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಅಥವಾ ವಸ್ತುಗಳ ನಡುವೆ ಅಥವಾ ವಿಚಾರ, ತತ್ವ, ಮೌಲ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವಾಗ ವ್ಯಕ್ತಿ-ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಡುವಿನ ತಿಕ್ಕಾಟಕ್ಕೆ 'ಸಂಘರ್ಷ' ಎಂದು ಬಳಸಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ. ಹಾಗೂ ವಸ್ತುಗಳ ನಡುವೆ ತಿಕ್ಕಾಟ ನಡೆದಾಗ ಕೇವಲ 'ಘರ್ಷ' ಅಥವಾ 'ಘರ್ಷಣೆ' ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಒಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಎಂದರೆ ಸಮೂಹ ಕ್ರಿಯೆ. ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಸಂಘರ್ಷ' ಪದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದು ಘರ್ಷದ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿದ 'ಸರಿ' ಎಂಬ ಉಪಪದಕ್ಕೆ 'ಚಿನ್ನಾಗಿ', 'ಲೇಸಾಗಿ'² ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸುವುದೂ ಉಂಟು.

'ಸಂಘರ್ಷ' ಪದದ ಸಮಾನ ಪದವಾದ 'conflict' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಕೋಶದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವಿವರಣೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

Conflict : (1) to fight; battle, contend

(2) to clash; be an antagonistic, in compatible or contradictory be in opposition, as his interests conflict with mine.

Conflict : (1) a fight; battle; struggle.

(2) Sharp disagreement or opposition, as of interestd, ideas etc; clash 17

ಇಲ್ಲಿ ನಿಖರವಾದ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ತಿಕ್ಕಾಟಕ್ಕೆ 'conflict' ಅಂದರೆ 'ಸಂಘರ್ಷ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ 'ಆಂತರಿಕ ಸಂಘರ್ಷ', 'ಬಾಹ್ಯ ಸಂಘರ್ಷ'ವೆಂದು ಎರಡು ರೀತಿಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲನೇ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸಂಘರ್ಷ, ಅಧಿಕಾರದ ಸಂಘರ್ಷ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷವೆಂದೂ, ಎರಡನೆಯದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ, ಆಕ್ರಮಣ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಧಾಳಿಯನ್ನು ತಾತ್ವಿಕ ಸಂಘರ್ಷವೆಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯ ವಿಂಗಡಣೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಸಂಘರ್ಷವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಎರಡು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಸಮಾನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಭಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೊಂದು

ಉದ್ಭವಿಸಿ ಅದು ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು. ಇದು ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದದ್ದಲ್ಲ. ರಾಜರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದದ್ದೆ. ರಾಜ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಘರ್ಷವೇರ್ಪಟ್ಟು ರಾಜನನ್ನು ಮಂತ್ರಿ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದದ್ದು, ರಾಜ ಮಂತ್ರಿಯ ತಲೆ ಕಡಿದದ್ದು ಹೀಗೆ ಸಂಘರ್ಷ ಎಂಬುವುದು ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಸಂಘರ್ಷ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲೂ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಇವು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೂ ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ನವೋದಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಮಧ್ಯೆ, ಹಳ್ಳಿ, ನಗರ, ಗ್ರಾಮಗಳ ಮಧ್ಯೆ, ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ - ವಿದೇಶಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಹೋರಾಟ, ಜಗಳಗಳು ನಡೆಯದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಸಂಘರ್ಷಗಳಾಗಿವೆ. ಇಂದಿಗೂ ಆಗುತ್ತಿವೆ. ಸಂಘರ್ಷ ಎಂಬುವುದು ಕೆಲವೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಲ್ಲ. ಅರ್ಥ ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ನಿಲುವುಗಳು ಹಲವು ಇವೆ. ಸಂಘರ್ಷ ಪರಂಪರೆಯ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆ ಎಂಬುವುದು ಇತಿಹಾಸವಲ್ಲ, ಪರಂಪರೆ ನಿರಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.

ಸಾಮರಸ್ಯ

ಸಾಮರಸ್ಯ ಎಂಬ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ಸಮರಸ, ಹಿತ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ಹೊಂದಿಕೆ ಎಂಬ ಸಮಾನಾರ್ಥಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಜೊತೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಹ ಜೀವನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೇ ಸಾಮರಸ್ಯ. ಒಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ ಇರುವುದು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭೇದಗಳಿದ್ದರೂ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಒಂದೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಸಾಮರಸ್ಯ(ಸಮರಸತೆ) ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಪಂ.ದೀನ ದಯಾಳ್ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು 'ಏಕಾತ್ಮ ಮಾನವ ದರ್ಶನ' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮನುಷ್ಯ ಏಕಾಕಿಯಿಗಿರದೆ ಅನೇಕಾಂಗಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾರದೋ ಮಗ, ಸೋದರ, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ, ಮಾವ, ತಂದೆ, ಪತಿ ಇಂತಹ ವಿವಿಧ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದೇ ವೇಳೆಗೆ ಕುಟುಂಬ, ಕುಲ, ಗ್ರಾಮ, ಸಮಾಜ, ದೇಶ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೂ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನು ವಿಶ್ವದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಘಟಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದನ್ನು ಸಾಮರಸ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯನೊಳಗಿನ ಸಮತೆಯು ವೈಶ್ವಿಕವಾಗಿರುವಂತೆಯೇ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಾಮರಸ್ಯವೂ ವೈಶ್ವಿಕವಾಗಿದೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಮರಸ್ಯವು ಸಮತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಭರವಸೆ ನೀಡುವಂತಹದ್ದು ಆಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ ಭಾವನೆ ಮೂಡಿಸಲು ಎಲ್ಲ ಸರಗಳಲ್ಲೂ ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರ ಜನ್ಮದಿನವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರವು 'ಸಾಮರಸ್ಯ ದಿವಸ'ವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ.

ಸಾಮರಸ್ಯ ಎಂಬುವುದು ನಿಂತ ನೀರಲ್ಲ. ಇದು ಸದಾಕಾಲ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಈ ಜಗತ್ತು ಒಮ್ಮತದಿಂದ, ಐಕ್ಯತೆಯಿಂದ ಬದುಕಬೇಕಾದರೆ ಇದು

ಅನಿವಾರ್ಯ. ಹಾಗೆಂದು ಸಾಮರಸ್ಯ ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದ ಘರ್ಷಣೆಗಳಾದಾಗ ಐಕ್ಯತೆ ಮೂಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದ ಅರ್ಥಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಾಮರಸ್ಯ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು. ಸಂಘರ್ಷವಿದ್ದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯ ಇರಲೇಬೇಕೆಂದೆನಿಲ್ಲ. ಭಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ನಡುವೆ, ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಘಟನೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ, ಎರಡು ತಲೆಮಾರು, ದೇಶಿ, ವಿದೇಶೀಯತೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ - ಆಧುನಿಕತೆ, ವಸಹತುಶಾಹಿ - ಆಧುನಿಕತೆ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯ ಒಡಮೂಡುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಂಘರ್ಷದ ಅಂತಿಮ ಬಿಂದು 'ಸಾಮರಸ್ಯ' ಆಗಿರುವುದು ಇದೆ. ಸಾಮರಸ್ಯ ಹೊಸತನದ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ, ಅಂತ್ಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುವುದು ಇದೆ. ಸಂಘರ್ಷ ಸಾಮರಸ್ಯ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು ಇದೆ. ಸಂಘರ್ಷದ ಮಧ್ಯೆ ಬರಹ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯಗಳು ನಡೆದು ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳ ಉದಯತೆಗೂ ಕಾರಣವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಸಮಾಜ, ಪರಿಸರ, ಘಟನೆ, ಕಾಲ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಧರ್ಮ, ವರ್ಗ, ಪದ್ಧತಿ, ಆಚಾರ- ವಿಚಾರ, ನಂಬಿಕೆ, ಆಲೋಚನೆ, ನಿರ್ಧಾರ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಆಡಳಿತ- ಅಧಿಕಾರದ ಆಸೆ, ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ - ಬಡತನ ಹೀಗೆ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಉದಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ನೂರಾರು ಕಾರಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಎರಡು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಏಕತೆ ಮೂಡಿ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಬದುಕುವುದನ್ನಷ್ಟೇ ಸಾಮರಸ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಸಂಘರ್ಷ ಇದ್ದೆಡೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಸಂಘರ್ಷ ಇದ್ದೆಡೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಇರುವುದೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಅನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಬರಹದ ಮೂಲಕ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿನ ಪರಿಸರ, ಘಟನೆ, ಕಥಾವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಆಸಕ್ತಿಕರ ವಿಷಯ.

ಬಹು ಬಗೆಯ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಸಾಮರಸ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದು ಇದರ ಅರ್ಥ ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಸಾಮರಸ್ಯ ಎಂಬುವುದು ಸಮಾಜದ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣೀಭೂತವಾದದ್ದು. ಸದಾಕಾಲ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.

ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯ ನಡುವಿನ ಅಂತರ್ ಸಂಬಂಧ

ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯ ಇವುಗಳು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಏಕತೆಯನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. 'ಸಂಘರ್ಷದಿಂದಲೇ ಸಮಾಜ ಒಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಸಮಾಜದ ನೆಮ್ಮದಿ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿದೆ' ಎಂದು ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ 'ಸಂಘರ್ಷ' - 'ಸಾಮರಸ್ಯ' ಎಂಬ ಪದ ವಿಶಾಲಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದೊಳಗಡೆ ಬರವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಘರ್ಷ ಸಾಮರಸ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ನಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಲಾಭವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಸಂಘರ್ಷದಿಂದ ಹಲವಾರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಉದಯವು ಆಗಿವೆ. ಸಂಘರ್ಷಗಳ ತಿಕ್ಕಾಟದಿಂದ ಬರುವ ಫಲಿತಾಂಶ 'ಸಂಘರ್ಷ'ವೇ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಹೊಸತನ, ಹುಡುಕಾಟವಿದೆ. ಸದಾ

ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬದುಕು, ಸಮಾಜವನ್ನು ಊಹಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯದ ಮಾತು. ಸಂಘರ್ಷವಿದ್ದೆಡೆ ಮಾತ್ರ 'ಸಾಮರಸ್ಯ'ಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೊಸತನದ ಹುಡುಕಾಟಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಉದಯದ ಹಿಂದೆ ಸಂಘರ್ಷ - ಸಾಮರಸ್ಯಗಳೆರಡರ ದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆಯಿದೆ.

ಸಾಮರಸ್ಯಗಳ ಒಗ್ಗೂಡುವಿಕೆಯಿಂದ ಸಾಮರಸ್ಯವೆ ಹುಟ್ಟಬೇಕೆಂದೆನಿಲ್ಲ. ಸಂಘರ್ಷವು ಉದ್ಭವಿಸಬಹುದು. ಎರಡರಲ್ಲೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಹುಡುಕಾಟವಿದೆ. ಸಂಘರ್ಷ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಇಬ್ಬಾಗಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಅವುಗಳನ್ನು ಇಬ್ಬಾಗವಾಗದಂತೆ ತಡೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಜನರ ಒಲವು ಹೆಚ್ಚು. ಸಮಾಜ ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕೆಂಬುವುದು ಹೆಚ್ಚಿನವರ ಅಭಿಮತ.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಂಘರ್ಷ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದಂತೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಸಂಘರ್ಷದ ಆರಂಭಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಂಘರ್ಷವಿದ್ದೆಡೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಇರಬೇಕೆಂದೇನು ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಸಂಘರ್ಷ ಇರಲೇಬೇಕು. ಇವೆರಡರ ನಡುವೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅವಿನಾಭವ ಸಂಬಂಧವಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷ - ಸಾಮರಸ್ಯ

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಮತ, ಪಂಥಗಳಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಏಕತೆಯಿಂದ ಬದುಕುವ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ವರ್ಗಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಭಾರೀ ಸಂಘರ್ಷ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಲಿಂಗಗಳು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಕೊಂಡಿಗಳು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಹಜಾಳಿಗಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಅಂತಸ್ತು ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಿಗಾಗಿ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಘರ್ಷ ಏರ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮನು ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವೃತ್ತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಹಾಗೂ ಶೂದ್ರ ಎಂದು ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಜಾತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ದೇಹ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುವುದು ನಮಗೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಜಾತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬದಲಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶ. ಪುರಾಣ ಕಾಲದ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಘರ್ಷಣೆಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸುವಿದಿತ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದವರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವುದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ, ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಲಿತು ಆ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಮಿಕ್ಕ ಜನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವೇದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಮಾಜದ ಇತರೆ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಲಲಿತ ಕಲೆಗಳ ಪ್ರಚಾರವೂ ಸಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಜಾತಿಯವರಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಮಾನ್ಯತೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಿಕ್ಕ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಹುಜನ ಹಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜೀವನದ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು.

ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ವೀರರಾಗಿದ್ದರು. ಧರ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಲೋಕ ನೀತಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಸಮಾಜದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗದವರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತಾನು ಕಲಿತದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯ ಸತ್ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದು ಆಗಿತ್ತು. ಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಪುರುಷನಿಗೆ ಸರಿಸಾಟಿಯಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಹ ದಿಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮಾಜದ ರಕ್ಷಣೆ, ಧರ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಜೀವನಾರ್ಥವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸಾರಾಂಶದ ಮಾತು.

ವೈಶ್ಯರು ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು. ಸಮಾಜದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ವಿನಿಮಯ ಕಾರ್ಯ ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸಮಾಜದ ಬೇರೆಯ ವರ್ಗದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿತರಣೆ ಮಾಡುವುದು, ಪೂರೈಸುವುದು ವೈಶ್ಯನ ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ವೈಶ್ಯರು ತಮ್ಮ ವಿತರಣೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ - ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶದಲ್ಲೆಡೆ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದಾಗ ಬೇರೆಯ ಕಡೆಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶೂದ್ರರು ಜಾತಿಯ ವಿಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವರಾದರೂ ಅವರ ವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿದಾಗ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಪವಿತ್ರ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಶೂದ್ರರು ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಭೂಮಿ ತಾಯಿಯ ಸೇವೆ ಶೂದ್ರನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಈತ ಶ್ರಮಜೀವಿಯಾಗಿ ಭೂಮಿತಾಯಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ಜನರಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಶೂದ್ರನನ್ನು ಸಮಾಜದ ಪ್ರಾಣಿಜೀವಿ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು.

ಈತ ತನ್ನ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿನ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಕಷ್ಟಸಹಿಸ್ತುತೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಕೃಷಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ರೈತ-ಶೂದ್ರ ನಿರಾಶೆಯ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದ್ದರು ಸಹ ತನ್ನ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಇನ್ನಿತರ ಸೌಲಭ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಡುವುದು

ಶೂದ್ರನ ಕೆಲಸವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದ ಇನ್ನಿತರ ಜಾತಿಯ ಜನರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನ ಕಾರ್ಯ ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದುದು. ಈ ರೀತಿ ಜಾತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಮೈತ್ರಿ ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿತ್ತು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಪ್ರಗತಿಯೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸಾಧಿತವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸತ್ಯದ ಸಂಗತಿ. ಈ ರೀತಿಯ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತು. ಬಹು ಮಟ್ಟಿನ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಗ್ಧತೆಯಿತ್ತು.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದಂತೆ ಮಾನವನ ಬುದ್ಧಿ, ಆಲೋಚನೆ ಮನೋಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಯ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಈ ವ್ಯತ್ಯಯದಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸೌಹಾರ್ದ ವಾತಾವರಣ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿರುಕಿನ ಭಾವನೆ ಮೂಡಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ವರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉದಯಿಸಿತು. 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಯವರೆಂದು ಕರೆದು ಅವರನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಾವೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಘೋಷಣೆಯಾಯಿತು.'³ ಆ ಕಾಲದಿಂದ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಉತ್ತಮ ವರ್ಗ, ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗ, ಕೀಳು ವರ್ಗ, ಶೋಷಿತ ವರ್ಗ ಎಂಬುದು ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಯಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಉತ್ತಮ ವರ್ಗದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾದರು. ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವ ಚಾಣಕ್ಯ ವರ್ಗದವರು ಕೂಡಿಕೊಂಡರು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಆಳುವ ವರ್ಗದವರೆಂದು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಮಿಕ್ಕ ಮೂರು ವರ್ಗದ ಜನರನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಆಳಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದರು.

ಸಮಾಜದ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವಶ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದಕರು ಆಗಿದ್ದರು. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬದುಕಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ದುಡಿದು ಗಳಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಮಾಜದ ಅವಶ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿತರಣೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಮಾಜದ ಕೆಳ ವರ್ಗದ ಜನ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಸಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಜನರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ದುಡಿಮೆ ಶ್ರಮ ಜೀವನವಾಗಿತ್ತು. ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಇವರ ದುಡಿಮೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಔದಾರ್ಯದ ಮನಸ್ಸು ಕೆಳವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಇದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಸಮಾಜದ ಮಿಕ್ಕ ವರ್ಗದ ಜನ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರನ್ನು ಹೀನಾಯ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'ಅನ್ನದಾತ ರೈತ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಜೀವ ಬಿಡುವ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು'.⁴

ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಜನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ, ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾದರು. ಅವರನ್ನು ದುಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮಿಕ್ಕ ವರ್ಗದ ಜನ ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ

ವರ್ಗದವರಿಂದ ಸಮಾಜದ ಮಿಕ್ಕ ವರ್ಗದವರು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಸೇವೆ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿತ್ತೋ ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಹೇಯಕರವಾಗಿತ್ತು. ಶೋಷಣೆಯ ವರ್ಗದ ಜನರ ರಕ್ತಮಾಂಸ ಮಿಕ್ಕ ವರ್ಗದವರ ಸುಖಕ್ಕೆ ಮೀಸಲು ಎಂಬ ನಿಯಮವೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಜಾತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ - ವರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜಿಕ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಬುಡಮೇಲೆ ಮಾಡಿತು ಎಂಬ ಮಾತು ನೋವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಹಾ ದುರಂತ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಸಮಾಜದ ಮೈತ್ರಿಗೆ ಸುಖಕ್ಕೆ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ವರ್ಗ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಎಡೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಘೋಷಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಇಂದು ವಿಚಾರವಾದಿಗಳು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಿ ಮಾನವತಾವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲಾ ಶ್ಲಾಘಿಸಲೇಬೇಕು. ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದರೆ ಜಾತಿ, ಮತ ಕುಲದ ಬಗ್ಗೆ ಶಿವಶರಣರು, ಹರಿದಾಸರು ಹಾಡಿರುವ ಕ್ರಾಂತಿ ನುಡಿಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಈ ಕ್ರಾಂತಿ ದೃಷ್ಟಿಯ ಪರಿಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ನೀಡಿರುವ ವಿಶ್ವಮಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ - ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶ್ವ ಮಾನವ ಸಂದೇಶ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಸಂದೇಶವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂದೇಶದ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಇಂದು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವಮಾನವ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು ಅಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಿರಿತನ ಜೀವನ ರೀತಿಯಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯದ ಮಾತನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ನೆನಪಿಡಬೇಕು.

ಲಿಂಗದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಂಘರ್ಷ - ಸಾಮರಸ್ಯ

ಮಾನವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗಂಡು - ಹೆಣ್ಣು ಎಂಬ ಎರಡು ಲಿಂಗ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಮಾನವ ವಿಕಾಸ ತತ್ವವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಈ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ವರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿನ ಚಿಂತನೆ ನಡೆದಿರುವುದು ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಡು - ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಸಮಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲುಕೀಳು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರುವುದು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ನಮಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪರ್ಧಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ದೈಹಿಕ ಬಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಎಂಬುವುದು ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಸಾಧಿತವಾಗಿದೆ-ಸಾಬೀತಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗಂಡಿಗೆ ಮೊದಲ ಮರ್ಯಾದೆ, ಮೇಲಾದ ಸ್ಥಾನ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಈ ಮೊದಲ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಲತ್ಕಾರದಿಂದ ಪಡೆದಿರುವುದುಂಟು. ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮೇಲ್ಮೆಯ ಮಾತು ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಶಕ್ತಿ ಪುರುಷ ಶಕ್ತಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ತಲೆಬಾಗಿರುವುದು ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಮಾಜ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೋಷಣೆ

ಮಾಡಿರುವುದು ಸತ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಲಿಂಗದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಸಂಘರ್ಷವಾಗಿದೆ.

ವರ್ಗ ಸಂಘರ್ಷ

ವರ್ಗದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವಾಗ 'ವರ್ಗ' ಪದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ವರ್ಗ' ಪದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಾಗಲೂ ವರ್ಗ ಪದವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ವರ್ಗ ಹಾಗೂ ವರ್ಗ ಸಂಘರ್ಷಗಳ ಉಗಮವನ್ನು ಮಾನವನ ಉಗಮ ಹಾಗೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಈ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದ ಈಗಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದಲೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಗ ಹಾಗೂ ವರ್ಗ ಸಂಘರ್ಷಗಳ ಉಗಮವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಾನವನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಅಂತರ್ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಚಾರ್ಲ್ಸ್‌ಡಾರ್ವಿನ್‌ನ ವಿಕಾಸವಾದದ ಕುರಿತ ಸಂಶೋಧನೆ ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನದ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿಗಳು ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಕುರಿತು 'ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಾಸ್ತವವಾದಿ' ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾನವನ ಉಗಮ, ಸಮಾಜ ಸಂಘಟನೆ, ಸಮಾಜದ ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಗ ಹಾಗೂ ವರ್ಗಸಂಘರ್ಷಗಳ ಉಗಮ ಮತ್ತು ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಇದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಮೂಲ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯ⁵ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಗಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಿಘಟನೆಯಾಗದೆ ಈ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿಯಾದರೆ ಗಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಶೀಘ್ರಲೀಕರಣ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅವಿಭಾವವೂ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೇ ನಡೆಯಿತೆನ್ನಬೇಕು. ಈ ಸಂಕ್ರಮಣವು ಸಹಜವಾಗಿಯೂ ಸುಗಮವಾಗಿಯೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತ, ಅಸ್ತಂಗತವಾಗುತ್ತ ನಡೆದ ಗಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಉದಯೋನ್ಮುಖವಾಗಿದ್ದ ಈ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ವಿರೂಢ ಮಾಡಿತ್ತು. ಈ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಪಾತ ಕೂಡ ಸಂಭವಿಸಿತ್ತು. ಸಮತೆಯ ಮತ್ತು ಬಂಧುತ್ವದ ಮೆಲೆ ನೆಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಗಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಡೆಗಿದ್ದವು. ವರ್ಗ ಭೇದದ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಯ ತತ್ವದ ಧುರೀಣತ್ವವು ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯದ ಪುರಸ್ಕೃತರ ಕಡೆಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಗಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪರಾಭವಗೊಂಡಿತು. ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯ ಜಯ ಹೊಂದಿತು.

ಈ ಮೇಲಿನಂತೆ ವಿಭಜಿತವಾದ ವರ್ಣಗಳ ವಿಂಗಡನೆಯಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರಿಗಿಂತಲೂ ಕೆಳಗಿನವರಾದ 'ಅಂತ್ಯಜ'ರು ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಜನಾಂಗದ ವಿವರಣೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೂ ಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಪಂಚಮರೆಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಆ ಜನಾಂಗ ಮನುಷ್ಯರೇ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿತ್ತು. ಅವರನ್ನಂತೂ ಈ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನ ಪಶುಗಳಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಾಲಗಣನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಕಾಲ, ಚಾರ್ತುವರ್ಣಗಳ ಉಗಮ, ರಾಜ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯ ಆರಂಭ ಹಾಗೂ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನಾಂಗದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಇದಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವೇದಾಂತಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಶೂದ್ರರನ್ನು ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಜರ, ಪುರೋಹಿತರ ಶಂಖ ವಾದ್ಯಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿವೆ.

ಜಾತಿ ಸಂಘರ್ಷ

ಜಾತಿಗಳು ವರ್ಗಗಳೇ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಮಾನವ ಜನಾಂಗಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಂತೆಯೇ ಭಾರತೀಯ ಜನಾಂಗಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆದರೂ, ಭಾರತದ 'ಜಾತಿ' ಪದ್ಧತಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪರಿಣಾಮ. ದ್ರಾವಿಡ, ಆರ್ಯ, ಮಂಗೋಲಿಯನ್‌ಗಳಂಥ ಹಲವಾರು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮ್ಮೇಳಿತ ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಇಲ್ಲಿನ ಜನಾಂಗವನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿದ 'ಜಾತಿ' ಪದ್ಧತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಜಾತಿಗಳ ಉಗಮ ವರ್ಗಮೂಲದಿಂದಲೇ ಎಂಬುದು ಈಗ ಒಪ್ಪಿತ⁶ ಅಂಶ. ಎಲ್ಲ ನಾಗರಿಕತೆಗಳಂತೆ ಭಾರತದ ಗುಂಪು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಬದುಕಿನ ನಂತರದ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯ ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಜನಾಂಗಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಂಗಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಪುರೋಹಿತನ, ಸೈನಿಕವೃತ್ತಿ, ವರ್ತಕರ ವೃತ್ತಿ, ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಕೈಕಸುಬು ಹೀಗೆ ಜನಾಂಗಗಳ ವಿಂಗಡಣೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ಜನಾಂಗದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಂಗಡನೆ. ಇದು ಇಡೀ ಸಮುದಾಯದ ಅಥವಾ ಗುಂಪಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅರ್ಹತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಭಜಿತವಾದದ್ದು. ಈ ರೀತಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಗಳು ವರ್ಗಗಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದವು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಗಳು ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ.

ಧರ್ಮ ಸಂಘರ್ಷ

ಧರ್ಮದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಬದುಕಿನ ಕಲೆ ಎನ್ನುಬಹುದು. ಈ ವಿಶಾಲ ಅರ್ಥ ಕೆಲವು ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮ ಪಂಥಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದವು. ಧರ್ಮದ ಮೂಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಾನು ಸಾರ್ಥಕ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಷ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮನೋಧರ್ಮ ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಬದುಕಿ ಬಾಳಿಸುವ ಮನಸ್ಸಿನ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ನಮಗೆ ಧರ್ಮ ಕಲಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳು ಈ ವಿಶಾಲ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾವು ಧರ್ಮದ ಈ ಔದಾರ್ಯ ಗುಣವನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನ ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾಳುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ, ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಜನ ಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವುದನ್ನು ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಲೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡದೆ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಶುದ್ಧ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾಳುವುದನ್ನು

ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿ ಸರಳೀಕರಣ ಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಮುಗ್ಧ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಒಂದು ಆಸಿಕ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಬದಲಾವಣೆ ನಮಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರೂ ಸಹ ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಬದಲಾವಣೆ ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಂಬರ ಕಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಕಟ್ಟು ನಿಟ್ಟುಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.⁷ “ಮಂತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಉಗುಳೆ ಜಾಸಿ” ಎನ್ನುವಂತೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ತಾತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಅಡಂಬರಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದು ವಿಜೃಂಭಿಸಿರುವುದು ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬೇಕೆ ಹೊರತು ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಾರದು ಎಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯು ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಲಿತ ಪಾಠವೂ ಆಗಿದೆ.

ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷ - ಸಾಮರಸ್ಯ

ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷ- ಸಾಮರಸ್ಯ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಇತಿಹಾಸ ಇದೆ. ಇದು ಪಕ್ಕ, ಚುನಾವಣೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾದುದಲ್ಲ. ರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನಂತೆ ಪಕ್ಕ, ಸಂಘಟನೆಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಜ, ಮಂತ್ರಿ, ಸೇವಕ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ರಾಜಕೀಯ ಎನ್ನುವುದು ಕೇವಲ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಪದವಲ್ಲ. ಇದು ನಿತ್ಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ, ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಸಣ್ಣ ಮಗುವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮುದುಕರವರೆಗೆ, ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಸಾವಿನವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ರಾಜಕೀಯ ಇಲ್ಲದೆ ಮಾನವ ಬದುಕುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕಿಗಿಂತ ರಾಜಕೀಯವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷ ಎಂದರೆ ಅದು ರಾಜಕಾರಣಿಗಳೊಳಗೆ, ಪಕ್ಕಗಳೊಳಗಿನ ಹೊಡೆದಾಟ, ವಾದ ಪ್ರತಿವಾದ, ಕೆಸರೆರಾಚಾಟಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದುದಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಹೊಸತನವನ್ನು ಬಯಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸಂಘರ್ಷಗಳಾದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೊಸತೊಂದರ ಉದಯ ಸಾಧ್ಯ. ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳ ನಡವಿಲ್ಲದ ಮಾತ್ರ ಹೊಸ ಯೋಜನೆ, ಯೋಜನೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ತರಲು ಕಾರಣವಾಗಬೇಕು. ಇನ್ನು ಇವುಗಳ ಎಲ್ಲೆ ಪಕ್ಕ, ಆಡಳಿತಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳದೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸುವ ಬದಲು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದಾಗ ಮನೆಮಂದಿ ಬಟ್ಟೆ ಖರೀದಿಯಲ್ಲೂ ರಾಜಕೀಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಅಂದರೆ ರಾಜಕೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ತರಲು ಕಾರಣಭೂತವಾಗಿದೆ. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಇದೀಗ ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಪಕ್ಷದೊಳಗಿನ ಹೊಡೆದಾಟವನ್ನು⁸

ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಅವು ಸಮಾಜದ ಅಶಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಸಮಾಜವನ್ನು ಇಬ್ಭಾಗಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೋರ್ವರ ಜಯ, ಗುರಿ ಸಾಧನೆಯೇ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷದ ಹಿಂದಿರುವ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟು ಕೊನೆಗೆ ಸಾಮರಸ್ಯವೇರ್ಪಡುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಇಂದಿನ ನಮ್ಮ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿವೆ. ಇದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷವೆನ್ನುವುದು ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಒಂದು ಘಟನೆಯ ಮಧ್ಯೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲೂ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷವೇರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತಿಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ನಮಗೆ ದೊರಕಿವೆ.

ರಾಜಕೀಯ ಎನ್ನುವುದು ಮನೆಗಳಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ದೇಶವನ್ನು ಆಳುವವರೆಗಿನ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಇದು ನಿತ್ಯ ನಿರಂತರ. ಕೇವಲ ಚುನಾವಣೆ, ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಷ್ಟೇ 'ರಾಜಕೀಯ' ಎನ್ನುವ ಪದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಲಾರದು. ಒಬ್ಬನ ಸೋಲು, ಗೆಲುವಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಒಂದೇ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಸಂಘರ್ಷವಿಲ್ಲದ ರಾಜಕೀಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಊಹಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷ ಎಂಬುವುದು ಇದು ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ. ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ತಮ್ಮ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಮೂಲಕ ರಾಜಕೀಯದ ವಿವಿಧ ಮೇಜಲುಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಕೆಲಸ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಎನ್ನುವುದು ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ ಪಂಗಡ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾದ, ನಾಂದಿಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಕೆಲವೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿವೆ. ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಉಗಮಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಬೊಳುವಾರುರವರ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ತುಂಡು ಗೋಡೆ ಇಂದಿಗೂ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಅಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಂಘರ್ಷ

ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷ - ಸಾಮರಸ್ಯ ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬದೊಳಗೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕುಟುಂಬದೊಳಗೂ ನಡೆಯುವುದಿದೆ. ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮ, ತಂಗಿ ಹೀಗೆ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕುಟುಂಬವೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ. 'ವಸುದೈವ ಕುಟುಂಬಕರು' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ, ರಕ್ತಸಂಬಂಧದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆದ ಕುಟುಂಬಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅಲ್ಲೂ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳು - ಸಾಮರಸ್ಯಗಳು ಆಗಾಗ ನಡೆದಿರುವುದನ್ನು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆಸ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರ, ಅಂತಸ್ತು ಅಸೂಯೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕುಟುಂಬದೊಳಗಿನ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಾಜದ, ಇತರರಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುವುದು ಇದೆ, ಸಾಮರಸ್ಯ ಕೌಟುಂಬಿಕವಾಗಿ ಒಂದಾಗಿಸುವಲ್ಲೂ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಕೌಟುಂಬಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಎನ್ನುವಂಥದ್ದು ಕೌರವ, ಪಾಂಡವರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಾಹಿತ್ಯ,

ನಿತ್ಯ ಜನಜೀವನ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಒಂದಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಇಬ್ಭಾಗಿಸುವ ಹೀಗೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದೇ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳು. ಸಂಘರ್ಷ ಎಂಬ ಪದ ಜಗಳ, ಘರ್ಷಣೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ

1. ಶಿವರಾಮ್‌ರವರ ಸಂಘರ್ಷದ ಒಳನೋಟಗಳು - ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ 72
2. ಲೇಸಾಗಿ : ಚೆನ್ನಾಗಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ.
3. ಎಸ್. ವಿ. ರಾಧಿಕಾರವರ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ - ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ 82
4. ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಹೃದಯಸಮುದ್ರ - ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ 89
5. ಚಾತುರ್ವಣ್ಯ : ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ಶೂದ್ರ, ವೈದಿಕ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಿದೆ.
6. ಒಪ್ಪಿತ : ಎಲ್ಲಾರೂ ಒಪ್ಪುವ ವಿಷಯ ಎಂಬುವುದಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ.
7. ನಿರಂಜನ್‌ರವರ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆ ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ 89
8. ಹೊಡೆದಾಟ : ಜಗಳವಾಡುವುದು.

ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ :

1. ಸಿ. ವೀರಣ್ಣ - ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ - ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಮಂಗಳೂರು ವಿ.ವಿ 2008.
2. ಡಾ. ಜಿ. ವಿ. ಜೋಶಿ - ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ - ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಮಂಗಳೂರು ವಿ.ವಿ 2008.
3. ಕೆ. ದಾಮೋದರನ್ - ವರ್ಗ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಪ್ರಭುತ್ವ - ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು 1985.
4. ಡಾ. ಕೆ. ವಿ. ನಾಗರಾಜಪ್ಪ - ಗೊರೂರು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಮಾಜ - ಯದುಕುಲ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು 2009.
5. ಬಾ. ಸಾಮಗ ಮಲ್ಲೆ - ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದರ್ಶನ - ಐಬಿಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು 1975.
6. ವಿಷ್ಣು ನಾಯಕ್ - ಹದ್ದುಪಾರಿನ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ - ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಂಕೋಲ 1981.
7. ಪ್ರೊ. ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ - ಕರಾವಳಿಯ ಕಥೆಗಳು - ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ ಮಂಗಳೂರು ವಿ.ವಿ. 2006.

೨. ನವೋದಯ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಡತನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

* ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ವೆಂಕಟೇಶ್

ಜನವಾಣಿ ಬೇರಾದರೆ ಕವಿವಾಣಿ ಹೂವಿದ್ದಂತೆ. ನಮ್ಮ ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದರೂ ಕೂಡ ಅದರ ಅಂತಃಸತ್ವ ನಮ್ಮ ನೆಲದ್ದೇ ಆಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧ. ಅದನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವಂತೆ ನವೋದಯದವರು ಆದರ್ಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕನಸಿನ ಗಾಳಿಗೋಪುರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಾಗಿ ಅವರು ಸಮಾಜದ ನೋವು ನಲಿವುಗಳಿಗೆ ಅಹರ್ನಿಶಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಕವಿತೆಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿನದು.

ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬಡತನ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಸಮಾನತೆಗಳಿಂದ ನೊಂದು ಬೆಂದ ಭಾರತೀಯರು ಬಹಳಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ವರ್ಣ-ವರ್ಗಗಳಿಂದ ನಿರಂತರ ಶೋಷಿತರಾದ ಭಾರತದ ಈ ಜನಕೋಟಿಯ ಬವಣೆಯನ್ನು ಬಡಿದೋಡಿಸಲು ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ಭಗೀರಥ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಸತತ ನಡೆಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ನರಕಯಾತನೆಯ ಈ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಮಹನೀಯರ ಮಹಾನ್ ಯತ್ನ ಮಹಾಷಧಿಯಂತೆ ಜೀವಧಾತುವಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನ ನವೋದಯ ಕವಿಗಳಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಾಡುವ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಡತನ ಬಹು ಕ್ರೂರವಾದುದು. ಈ ಬಡತನ ಮನುಷ್ಯನ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಇರುವ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ ಸಮಸ್ಯೆ. 'ಬಡ' ಎಂಬುದು ಸೊರಗಿದ, ಧನವಿಲ್ಲದ, ನಿರಾಶ್ರಿತ ಎಂಬ ನಾನಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತದೆ. ಅನ್ನ, ಆಹಾರ, ವಸತಿಗಳಂತಹ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳೂ ಇರದ ರಿಕ್ತಸ್ಥಿತಿ ಬಡತನ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬಡತನವು ಸಾಪೇಕ್ಷ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೇ ಹೊರತು ಸಮಗ್ರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲ. ಉದಾ: ಅಮೇರಿಕಾದ ಬಡವರು, ಭಾರತದ ಬಡವರು, ಆಫ್ರಿಕಾದ ಬಡವರುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಮೇರಿಕಾ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಮನೆ, ಕಾರು, ಟೆಲಿವಿಷನ್, ರೆಫ್ರಿಜರೇಟರ್

* ಕನ್ನಡ ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ತೆಂಕನಿಡಿಯೂರು, ಉಡುಪಿ-576106
ಮೊ.ನಂ. -9480492131, ಇಮೇಲ್ -hkvenkateshahk@gmail.com

ಮೊದಲಾದವು ಇಲ್ಲದುದು ಬಡತನ. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ವಸತಿಗಳು ಇರದವರು ಬಡವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಫ್ರಿಕಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಡವರ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ತೋಚನೀಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

‘ಬಡತನವು ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸುವೇಕಾಗಿದೆ’ ಎಂಬ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಲೇಖನ ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸತನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತಗಾಮಿನಿಯಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದಿರುವ ಸಮಾಜಮುಖಿ ಚಿಂತನೆಗೆ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತಿಯ ಹರಳುಗಟ್ಟಿದ ಅನುಭವದ ಪಾಕವೇ ಕಾವ್ಯ. ‘ಕವಿತೆ ಎಂದರೆ ಯಾವ ಅಡೆತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ದುಮ್ಮಿಕ್ಕುವ ಭಾವನೆಗಳು; ಪ್ರಶಾಂತ ಚಿತ್ತದಲಿ ಕಳೆದ ಕ್ಷಣಗಳ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾವ’ (Poetry is the spontaneous overflow of emotions recollected in tranquillity) ಎನ್ನುವ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥನ ನುಡಿ ಕಾವ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಲೋಕದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯಾನುಭವ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಕಾವ್ಯ ಸಮಾಜದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಮಿಡಿಯುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲಿನಲ್ಲ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯ ನುಡಿಯ ಮುಖೇನ ಮಾರ್ನುಡಿಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ನುಡಿ ಹಲಬಗೆಯಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಅದಲ್ಲವೂ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವೇ. ಅವನ್ನು ಬರೆದವರು ಕವಿಗಳೇ. ಪ್ಲೇಟೋಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲನ ಕಾವ್ಯ ಸಮರ್ಥನೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಪರಂಪರೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಅಡಗಿರುವುದು ಅದರ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ. ವೈದಿಕ ವಿರೋಧಿ ನಿಲುವಿನಿಂದ ಜೈನಧರ್ಮದ ಕವಿಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆರಂಭದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿರಿಸಿತು. ವಚನಕಾರರ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಮತ್ತೊಂದು ಮಜಲಿಗೆ ಹೊರಳಿತು. ಅನಂತರದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ನಡೆ ಇರಿಸಿತು. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಳತನ್ನು ಕೆಡವಿ ಹೊಸತನ್ನು ಕಟ್ಟುವ, ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕೆಲಸ ನವೋದಯ ಕವಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಾಗಿತು.

ಮಾಸ್ತಿ, ಬೇಂದ್ರೆ, ಕುವೆಂಪು, ಪುತಿನ ಅವರು ನವೋದಯ ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕದ ಚತುರ್ಮುಖಿ ಬ್ರಹ್ಮರು. ಕನ್ನಡದ ಕಣ್ಣು ‘ಶ್ರೀ’ಯವರು ಎಳೆಯಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ತೇರನ್ನು ಈ ನಾಲ್ವರು ಬಹುದೂರ ಎಳೆದರು, ಕನ್ನಡಕ್ಕೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನಮೌಲ್ಯ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟುವ, ನವೋದಯದ ಮುಖೇನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮರುಹುಟ್ಟಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾದ ತುರ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕ, ಆತ್ಮಕಥೆ, ಮಹಾಕಾವ್ಯ.....ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮುಖೇನ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಮೃದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಜಿಸಿದರು. ಅವರು ಅಂದು ಹಾಕಿದ ಬುನಾದಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಇಂದು ಕನ್ನಡದ ಕಟ್ಟಡ ಬಹುಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ ನಿಂತಿದೆ.

ನನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ಹುಡುಗಿಯ ಕಾವ್ಯ....

ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಪ್ರೀತಿಯ ಮೂಲಬೇರು ‘ಶ್ರೀ’ಯವರಲ್ಲೇ ಕಾಣುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ‘ಕಾರಿಹೆಗ್ಗಡೆಯ ಮಗಳು’, ‘ಕನಕಾಂಗಿ’, ‘ಪದುಮ’, ‘ಚೋಳ ಕನ್ಯೆಯರು’, ‘ಮಾದ ಮಾದಿ’, ‘ಮುದ್ದಿನ ಕುರಿಮರಿ’, ‘ಭರತಮಾತೆಯ ವಾಕ್ಯೆ’..... ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ನೆಲದ, ನಮ್ಮ ಜನದ ವಸ್ತುವುಳ್ಳ ಕವನಗಳೇ ‘ಶ್ರೀ’ಯವರಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕಂಡಿರುವುದು ಮುಂದೆ ಕುವೆಂಪು,

ಬೇಂದ್ರೆ..... ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಕುರಿತ ಕವನಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರ 'ಮುದಿಯ ರಾಮಗೌಡ' Lady Lindsay ಅವರ 'Auld Raobin Gray' ಅನುವಾದವಾದರೂ ಇಲ್ಲಿನ ನೆಲದ ಸೊಗಡನ್ನುಳ್ಳ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಯೇ ಅನ್ನುವಷ್ಟು ಸತ್ವ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಬಡಸಂಸಾರದ ಬಡಪ್ರೀತಿಯ ತಾಕಲಾಟದ ಬದುಕು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತಗೊಂಡಿದೆ.

“ಅಪ್ಪ ಹೊರಗೆ ಗೆಯ್ಯಲಾರ, ಅವ್ವ ಒಳಗೆ ನೆಯ್ಯಲಾರಳು;
ಹಗಲು ಇರುಳು ನಾನು ದುಡಿದೂ ನಮಗೆ ಹಿಟ್ಟು ಹುಟ್ಟದು”.

(ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗೀತಗಳು, ಮುದಿಯ ರಾಮಗೌಡ, ಪು. 52)

ಬಡಸಂಸಾರದ ದುಃಸ್ಥಿತಿ ಇಂಥದ್ದು. ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿ ದುಡಿದಾದರೂ ಬದುಕೋಣವೆಂದರೆ, ಹೀಗೆ ದುಡಿದದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆಗೇ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಬಟ್ಟೆ ಸಂಸಾರದ ಗತಿ? ಮದುವೆಯಾಗಬಯಸಿದ ಚಾಮನೋ

“ಚಿಕ್ಕ ಹರೆಯದ ಚಾಮನೊಲಿದು ಮದುವೆಗನ್ನ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ
ಮಾತನೆತ್ತಲು ರೊಕ್ಕವಿಲ್ಲದೆ ನಾಚಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಇರುವನು.
ದುಡ್ಡು ಕಾಸನು ಕೂಡಿಹಾಕಲು ಹೋಗಿ ಹಡಗ ಸೇರಿಕೊಂಡ
ದುಡ್ಡುಕಾಸನು ನನ್ನ ಸಲುವೇ ಕೂಡಿಹಾಕಲು ಹೋದನು.” (ಅದೇ, ಪು. 52)

ದೇಶಾಂತರ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಥವರಾದರೂ ಆಸೆ, ಆಮಿಷಕ್ಕೊಳಗಾಗುವುದು ಸಹಜ. ಅಂತೆಯೇ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಚಾಮನನ್ನು ಒಲಿಯಲಾಗದೆ, ಮುದಿಯ ರಾಮಗೌಡನನ್ನು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಬದುಕಿನಾಸೆಗಾಗಿ ಚೆನ್ನಿ ಮದುವೆಯಾದಳು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಹದ್ದಿನ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದ ಚೆನ್ನಿಯ ಬದುಕು 'ಚೋಮನದುಡಿ'ಯ ಚೋಮನ ಮಗಳು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬದುಕಿನೊಂದಿಗೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಕೊನೆಗೊಂದು ದಿನ ಚಾಮ ಬಂದ, ಹಣವನ್ನು ತಂದ, ಮದುವೆಯಾಗುವ ಆಸೆಯಿಂದ. ಆದರೆ ಚೆನ್ನಿ ಈಗ ಪರರವಳು. ಇತ್ತ ರಾಮಗೌಡನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬದುಕಲಾರದ, ಅತ್ತ ಚಾಮನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮರೆಯಲಾರದ ಚೆನ್ನಿಯ ತ್ರಿಶಂಕು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು, ಮಾನಸಿಕ ತುಮುಲದ ನೈಜ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಚಾಮ, ಚೆನ್ನಿ, ಬಡಸಂಸಾರ..... ಎಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿನ ನೆಲದ ಸೊಗಡುಗಳೇ. ಈ ನೆಲದ ಮಣ್ಣಿನ ಘನರೂಪವೇ ಈ ಕವನ. ಹೀಗೆ ನವೋದಯ ಯುಗದ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕೂ ಕಾವ್ಯ ವಸ್ತುವಾಯಿತು. ಭಾಷಾಂತರದ ಮೂಲಕ 'ಶ್ರೀ'ಯವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಶಕ್ತಿ ತಂದರು. “ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡುವಾಗ ಯಾವುದು ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆಯೋ ಅದೇ ಕಾವ್ಯಗುಣ”¹ ಎಂಬ ಮೂರ್ತಿರಾಯರ ಮಾತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬಹುದು.

ಬಡತನ ಗಿಡತನ ಏನಿದ್ದೇನ್? ನಡತೇನ ಚಿಂದಾಗ್ ಇಚ್ಛೊಳ್ಳಾದೆ ಅಚ್ಚ

ನವೋದಯ ಕವಿಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ತುಡಿದ, ದುಡಿದ ಪರಿಯ ಪಕ್ಷಿನೋಟಕ್ಕೆ ಡಿ.ವಿ.ಜಿ. ಅವರ ಕಗ್ಗದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪದ್ಯವೇ ನಾಂದಿರೂಪವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

“ಹುಲ್ಲಾಗು ಬೆಟ್ಟದಡಿ, ಮನೆಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಾಗು
 ಕಲ್ಲಾಗು ಕಷ್ಟಗಳ ಮಳೆಯ ವಿಧಿ ಸುರಿಯೆ
 ಬೆಲ್ಲ ಸಕ್ಕರೆಯಾಗು ದೀನದುರ್ಬಲರಿಗೆ
 ಎಲ್ಲರೊಳಗೊಂದಾಗು ಮಂಕುತಿಮ್ಮ”(ಮಂಕುತಿಮ್ಮನ ಕಗ್ಗ, ಪದ್ಯ 789)

ಮಂಕುತಿಮ್ಮನ ಕಗ್ಗದ ಬಗ್ಗೆ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ ಅವರು ಹೇಳುವ ಮಾತಿಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ. ‘..... ಕವಿಯ ಸಮಾಜಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ವಿಷಯಕ ಗಾಢಾನುರಕ್ತಿ, ಮಾನವನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ, ಅವನಿಗೆ ಬಾಳಿನ ಗೊತ್ತುಗುರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಣ್ಣೆಲೆ (Perspective)ಯೊಂದನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ತವಕ, ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಬಲ್ಲ ವಿಚಾರವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಪ್ರೇರಕವಾಗಬೇಕು. ಆಗ ಅವನ ಕೃತಿ ಒಂದು ಮಹತ್ಕರವಾದ ದಿಟದ ದರ್ಶನ, ‘ಜೀವನಧರ್ಮದರ್ಶನ’ವಾದೀತು.”² ಗುಂಡಪ್ಪನವರ ನಿಲುವು ಈ ಬಗೆಯದಾದರೆ ಸಮಾಜದ ದುಃಖಾಶ್ರುಗಳಿಗೆ ಜಿ.ಪಿ.ರಾಜರತ್ನಂ ಅವರ ದೇಸಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಈ ರೀತಿಯಿದೆ.

“ಬಡತನ ಗಿಡತನ
 ಏನಿದ್ದೇನ್? ನಡತೇನ
 ಚೆಂದಾಗ್ ಇಟ್ಟೊಳ್ಳಾದೆ ಅಚ್ಚಿ!
 ಅದೊಂಡಿ ಸುಕವಾಗಿ
 ಕಸಕ್ ನೆಗಮೊಕವಾಗಿ
 ನೆಗ್ಯೋದೆ ರತ್ನನ್ ಪರ್ಪಂಚ”(ರತ್ನನ ಪದಗಳು, ಪು.38)

‘ರತ್ನನ ಪದಗಳ’ ಬಗ್ಗೆ ಎನ್.ಎಸ್. ತಾರಾನಾಥ ಅವರು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ. “..... ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಬುಂಡೇ ಬಕ್ ರತ್ನ, ಮುನಿಯನ್ ಗಿರಾಕಿ ರತ್ನ ಹಾಗೂ ರುಸುಂ ರತ್ನ ಎಂಬ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಕಡೆ ರತ್ನನ ಭಾವಪೂರ್ಣ ಟೀಕಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ‘ಗುಡಿಸಿಲ್ ಉಲ್ಲು ಸಾಲ್ದಿದ್ದೂನೆ ಮಾಡೀಗ್ ಮಾಡಿ ಬಡಿ! ರೂಪಾಯ್ ಒಂದ್ ಕಾಸ್ ಕಮ್ಮಿ ಬಂದ್ರೆ ಬಡವೋನ್ ಮನೆ ಜಪ್ಪಿ’ (ಪ.11) ‘ಮನ್ನ್ ಮನ್ನತ್ತಿಂತಾನ ಈಗ ಜೀವ ಪೂರಯಿಂಡಿ!’ (ಪ.11) ‘ಬಡವೋನ್ ಜೀತದ್ ಪುಡಿ ಕಾಸ್ಸೆಲ್ಲ ಕೆರಕೋಂತಾನೆ ಗೋರಿ!’ (ಪ.33)..... ‘ಬಡವನ್ ದೇವನ್ ಕೆಣ್ಣೆ ಬಾರ್ದು ನೀ ಕಂಡಿಲ್ ಅದರ್ ಯೇಟ’.”³

“ಬಟ್ಟೇ ಒಟ್ಟೇಗ್ ಇಲ್ದಿದ್ದೂನೆ
 ನಂ ನಂ ಪ್ರೀತಿ ಇರೋವರೂನೆ
 ದೇಹ ಓದೂ ಮನಸೋಗಾಲ್ಲ
 ನಿಂಗ್ ನೆಪ್ಪಿರಿ ನಂಜಿ!”(ರತ್ನನ ಪದಗಳು, ಪು.32)

ಜಿ.ಪಿ.ರಾಜರತ್ನಂ ಎಂಡಕುಡುಕ ರತ್ನನ ವಿನೂತನ ಶೈಲಿಯ ಕಾವ್ಯತ್ವದಿಂದ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಸಹಜ, ಸುಂದರ, ಸುಭಗತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅವರ ಶೈಲಿ ಎದೆಯಾಳದಿಂದ ಬಂದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಉರಿಯ ಕಾರುವ ಮೋಡ....

ಆಧುನಿಕ ನವೋದಯ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿ.ಸೀ. ಅವರ ಹೆಸರು ಚಿರಸ್ಮಾಯಿಯಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಶೋಷಣೆ, ಅನ್ಯಾಯಗಳು ಕ್ರೂರವಿಷಜಂತುಗಳಂತೆ. ಇವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ರಕ್ತ ಕುಡಿದೇ ಬದುಕುವ ಪಿಶಾಚಿಗಳು. ಇಂಥ ಕ್ರೂರವಾದ ಶೋಷಣೆ, ಅನ್ಯಾಯಗಳ ಜನನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು, ಬಡತನದ ಮೂಲ ಎಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ವಿ.ಸೀ. ತಮ್ಮ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿ.ಸೀ. ಅವರು ಕಂಡ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ನೋವು ಎಷ್ಟು ಭೀಕರವಾದುದು ಎಂಬುದು 'ಕ್ರೋಧಕೇತನ' ಕವನದಲ್ಲಿ ಮಡುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದೆ. ಈ ಕವನವು "ಬಂಡವಾಳ ಶಾಹಿಯ ಮೇಲೆ ದೇಶದ ಸಹಸ್ರ ದೀನದಲಿತ ವರ್ಗದವರು ಕೈಯೆತ್ತಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಸಮತೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತುವರೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ." ಕುವೆಂಪು ಅವರ 'ಕಲ್ಪಿ' ಕವನದೊಂದಿಗೆ ಇದನ್ನು ತೆಳಕು ಹಾಕಿ ನೋಡಬಹುದೇನೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ವಸ್ತುಸಾಮ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಬಡವರು ಹಗಲಿರುಳು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ಕೂಡ ಇರದೆ ದುಡಿಯುವರು. ರಕ್ತ ಸುರಿಸಿ ಚಿನ್ನದ ಬೆಳ್ಳಿ ತೆಗೆಯುವರು. ಆದರೆ ಇದು ಧನಿಕರ ಮನೆ ಸೇರುವುದು. ಬಡವರ ಮನೆ ಸ್ಥಿತಿಯೋ

“ಹಾಲಿಗಿಲ್ಲದೆ ಹಸುಳೆಯಳಿವುವು ದಿನಕೆ ಸಾವಿರವಿದಿರಲಿ,
ರೋಗಕೌಷ್ಠಿ ಪಥ್ಯ ದೊರೆಯದೆ ಸಾವು ತಿಂಬುದು ಜನರನು”
(ಪುಸ್ತಕ ಅದೇ, ಕ್ರೋಧಕೇತನ, ಪು. 197)

ಅಳಿವು ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ದಿನನಿತ್ಯ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದು ಕಣ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿ ಕುಳಿತರೆಂದರೂ ಕಷ್ಟ. ಮುಂದೇನು? ಎಂಬುದು ಬಡವರ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಅನಿಶ್ಚಿತ. ದೊರೆಯೋ, ಧಣಿಯೋ ಏನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಾರೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆ. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಹೊದಿಯಲು ಮೈತುಂಬ ಬಟ್ಟೆಯೂ ದೊರೆಯದು. ಮಾನದಿಂದಲಾದರೂ ಗೌರವಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಇರುವವೆಂದರೆ ಧನಿಕರ ಕಾಮದಾಸೆ ಎಡಬಿಡದೆ ಕಾಡುವುದು. ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರದ ಗೌರವ ಕಾಪಾಡಲು ಗಂಡಸರು ಮುಂದಾದರೆ ಒಂದೋ ಕೊಲೆಯಾಗುವುದು, ಇಲ್ಲವೇ ಸರಳ ಹಿಂದೆ ಬದುಕಬೇಕಾಗುವುದು. 'ನಾಡ ಹಿರಿಯರು ವೀರಗುವರರು ನೋಡಿ ಸೆರೆಯಲಿ ಕೊಳವರು'. ಬಡಸಂಸಾರದ ಹೆಂಗಸರ ಬದುಕು ಎಂಥ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ತಲುಪಿದೆ ಎಂದರೆ ಹೇಳಲೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಿದೆ.

“ಗೇಣುಬಟ್ಟೆ ಸೆರಗು ಸಿಕ್ಕದೆ ಚಿಂದಿ ಚೂರುಗಳುದುವೆವು
ಹೆಣ್ಣು ಮಾನವ ಕಾವೆವೆಂದರೆ ಕೋವಿಯಂಜಿಕೆ ಸುಡುವುದು
ಮಡೆದಿ ತಾಯ್ತರ ಕೊರಲ ತಾಳಿಯ ಕಾಯಲಾರದೆ ನರಳ್ವೆವು
ಮನವು ಬಾಯ್ತೆಳು ಮಿಸುಕದಂದದಿ ಭಯದಿ ಉಸಿರನು ತಡೆವೆವು”
(ಪುಸ್ತಕ ಅದೇ, ಕ್ರೋಧಕೇತನ, ಪು. 197-198)

ನೊಂದ ದಲಿತರ ಪರವಾದ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ಹೊಸ ಕಾವ್ಯದ ಹಾದಿ ತೆರೆದು ಬಂದುದು ಇಂದು ಇತಿಹಾಸ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ (1948) ವಿ.ಸೀ. ಅವರು ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿರುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

‘ಎಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಹೂವು ಹಣ್ಣುಳು ಎಮ್ಮನೆತ್ತರ ಕುಡಿಗಳು’ ಇಲ್ಲಿ ದುಡಿಮೆಗಾರರ ಹೃದಯದ ಮೊರೆತವಿದೆ. “ಪ್ರಳಯಘೋಷವು ಏರಿ ಕವಿಯುತ್ತ ಬರುವುದನ್ನು ಈ ಕವಿತೆಯ ಪದಪದವೂ ಪಂಜಿನಂತೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದೆ. ಆ ರೋಷದ, ಆ ನಡಿಗಯ ಗತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಭಂದಸ್ತೂ ನೀಳವಾಗಿ, ಕಿರಿದಾಗಿ ಏರಿಳಿದ ಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ರೂಪವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ” ಎಂಬ ಚೆನ್ನವೀರ ಕಣವಿಯವರ ಮಾತು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿದೆ. ತಾಜಮಹಲಿನಂಥ ಅಮೃತಶಿಲೆಯ ಜಗದದ್ಭುತ ಕಟ್ಟಡದ ಹಿಂದೆ ಅದರ ರಚನೆಗೆ ನೊಂದ, ಬೆಂದು ಹೋದ ಜನಗಳೆಷ್ಟೋ. ಸಿರಿವಂತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬ, ಜಾತ್ರೆ ಅದ್ದೂರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟು ಜನ ಬಡವರ ರಕ್ತ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದೆಯೋ. ಧನಿಕರು ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದರೆ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟು ಜನರ ಬೆವರ ಹೊಳೆ ಹರಿದಿದೆಯೋ. ಅಂತೆಯೇ ಒಂದು ಹೂವು ಅರಳಬೇಕಾದರೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಸಸಿ ಹಣ್ಣು ಬಿಡಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಬಡವನ ದುಡಿಮೆಯ ಶಕ್ತಿ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಡವನ ನೆತ್ತರು ಧನಿಕನ ಮನೆಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜಗತ್ತು ನೋಡುವುದು ತಾಜಮಹಲನ್ನು, ಧನಿಕರ ಅರಮನೆಯನ್ನು, ಹಬ್ಬ-ಜಾತ್ರೆಗಳನ್ನು, ಹೂವಿನ ಸೊಗಸನ್ನು, ಹಣ್ಣಿನ ಸವಿಯನ್ನು ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮೆಚ್ಚಿ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನಿಜಗೌರವ ಸಲ್ಲಬೇಕಿರುವುದು ದುಡಿದ ಈ ಶ್ರಮಜೀವಿಗೆ. ದುಡಿಮೆಗೆ ತಕ್ಕ ಗೌರವವೆಂದು ಕಾಣೆಯಾಗಿರುವುದು ವಿಷಾದನೀಯವೂ, ಆತಂಕಕಾರಿಯೂ, ಆಘಾತಕಾರಿಯೂ ಆದುದಾಗಿದೆ.

ಧನಿಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಡವರ ಜೀತ ವಂಶಪಾರಂಪರವಾಗಿದೆ. ಸಾಲದ ಸುರುಳಿ ದೀನರನ್ನು ಸುಲಿಯಿತು. ನಿರಂತರ ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ಒಡಲು ಬಾಗಿತು, ಭುಜವು ಸೋತಿತು, ತೊಡೆಯು ಶಕ್ತಿಗುಂದಿತು. ‘ಎದೆಯ ಗಂಡೇ ಹೀರಿತು.’ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ಮಾತು ಇದು. ಪೌರುಷ, ಪುರುಷತನವನ್ನೇ ಹೀರಿಬಿಡುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಸಿರಿವಂತರ ಹಣದ ದಾಹ ಇಲ್ಲಿನದು.

ಕೋಟಿ ಖಂಡುಗ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಬಡವರು ಬೆಳೆಯುವರು. ಆದರೆ ಕೋಟಿ ಬಡಮಕ್ಕಳು ಹಸಿದು ಸಾಯುವರು. ಇದು ಎಂಥ ವಿಪರಾಸ. ಕೈಯಲ್ಲೆ ಅಮೃತವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕುಡಿಯಲಾಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ವಿಷಕುಡಿದು ಸಾಯಬೇಕಾದ ಹೀನಸ್ಥಿತಿ. ಇದರ ಕಾರಣ ಸಿರಿವಂತರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಶೋಷಣೆಯ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹ. ಬಡವರಾರೂ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹ ಭೇದಿಸಲಾರರು. ಭೇದಿಸಹೊರಟರೆ ಸಾವನ್ನು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಂತೆ. ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಯಾರಾದರೂ ಭೇದಿಸಿದರೆ ಅವರು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಸಿರಿವಂತರ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ, ದೊರೆಗಳ ಆಪ್ತಸಂಬಂಧದ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹ ಬಡವರನ್ನು ಬಡವರಾಗೇ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸಿರಿವಂತರು ತಮ್ಮ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಗೆ ಧರ್ಮಾಸ್ತ್ರ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಬಡವರ ಪಾಲಿಗೆ ಈ ಕುತಂತ್ರ ಯಮಪಾಶವೇ ಸರಿ. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಹೊರಬರಬೇಕಾದರೆ

“ಮಿಂಚು ಮಿಂಚಲಿ ಸಿಡಿಲು ಸಿಡಿಯಲಿ ಧನದ ಸೊಕ್ಕುಗಳುರಿಯಲಿ
ಮುರಿದ ಮನಗಳು ಒಡೆದ ಎದೆಗಳು ಶಿವಗೆ ಮಾಲೆಗಳಾಗಲಿ” (ಅದೇ)

ಕವನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಬಡವರ ಬದುಕಿನ ಕಷ್ಟಕೋಟಲೆಗಳ ಪರಿಪರಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ವಿವರಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಿರಿವಂತರ ಅಟ್ಟಹಾಸದ ಅಹಂಕಾರದ ನಡವಳಿಯ ತಿಳಿಸಿ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕಿರು ಬದಲಾವಣೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ನೋಡಿ ಬೇಸತ್ತು ಹೊಸಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಬರುವ ಪ್ರಳಯಘೋಷವು 'ಕಲ್ಕಿ' ಕವನದ ಬಡವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಕಲ್ಕಿಯ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ.

“ಅದುವೆ ಕೇಳಿರಿ ಪ್ರಳಯಘೋಷವು ಏರಿ ಕವಿಯುತೆ ಬರುವುದು
ಗಣದ ತಂತ್ರವು ಧನಿಯ ರಕ್ತದಿ ನಾಂದು ಬಲಿವುದು ಎನ್ನುತೆ;
ಎಮ್ಮ ಕೇತನ ಗಣನಿಕೇತನ

ಕಾಡುಗಿಚ್ಚೇ ನಡಗೆಯು!
ಎಮ್ಮ ದನಿಗಳು ಸಿಡಿಲು, ಗುಡುಗು!
ಉರಿಯ ಕಾರುವ ಮೋಡವು

ಬಂಡವಾಳದ ಭಂಡಬಾಳನು
ಮುಗಿಸಿ ನೆತ್ತರ ಸುರಿವೆವು
ದುಡಿದು ಕೊರಗುವ ದಣಿದು ಸೊರಗುವ
ಶ್ರಮದ ಕ್ರಮವನು ಹರಿಪೆವು

ಇದುವೆ ಕಾವಲು, ಇದುವೆ ಕೂಗು
ಇದುವೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಬಾಗಿಲು;
ಇದುವೆ ಆಸೆಯು, ಇದುವೆ ಆಸರು
ನಾಳೆಯೇಳೆಯ ನೇಸರು” (ಅದೇ, ಪು. 197)

‘ಉರಿಯ ಕಾರುವ ಮೋಡವು’ ಎಂಥ ಶಕ್ತಿಪೂರ್ಣ ಬಳಕೆ. ದುಡಿದದ್ದು, ದಣಿದದ್ದು, ಬೆವರು ಹರಿಸಿದ್ದು, ರಕ್ತ ಸುರಿದದ್ದು, ಮಡದಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ದಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದು ಎಲ್ಲವೂ ಆಯಿತು. ಮೋಡದಂತೆ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಸಹಿಸಿದ್ದು ಆಯಿತು. ಮೋಡ ಎಂದೂ ತಂಪಾಗಿರುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ಬಡವರ ತಾಳ್ಮೆಗೂ ಒಂದು ಮಿತಿ ಉಂಟು. ಆ ಗೆರೆ ದಾಟಿದಾಗ ಬಡವರ ಕೋಪ, ಸೇಡನ್ನು ಹೇಳುವ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪದ ‘ಮೋಡವೂ ಉರಿಯನ್ನು ಕಾರು’ವುದು. ಬಡವರ ಬಡಬಾಗ್ಗಿ ಎಂಥದ್ದು ಎಂಬುದಿಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಸಮಾಜ ಜೀವಿಯಾದವನಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಕೊರತೆಗಳು, ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ, ದರ್ಪ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ಅದು ಬೇಕು, ಇದು ಬೇಕೆನ್ನುವ ಹಂಬಲಗಳು, ಇದರಿಂದಾಗುವ ಅನ್ಯಾಯಗಳೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲೇ ಬೇಕು. ಕವಿಯ ಕಣ್ಣಿನ ಗರುಡ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಹಿರಿದಾಗಿ, ಮೊನಚಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕಂಡುದರ ಪರಿಣಾಮ ಈ ಕವನರೂಪ ತಾಳಿದೆ. “ಇಲ್ಲಿಯ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಕವಿತೆ ಸಿಡಿಲಂತೆ ಸಿಡಿದು ಯಾವುದೋ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯ ಸುಡುಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದ ಅಗ್ನಿಪಿಂಡದಂತೆ ಬೆಂಕಿಗಾರಿದೆ.

ಪದಗಳು, ಬಂಧ, ಭಂದಸ್ಥಲ್ಲ ಕೇತನದ ಸುಯಿದಾಟಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಂತಿದೆ”⁶ ಎಂಬ ಎಸ್. ಅನಂತನಾರಾಯಣ ಅವರ ಮಾತು ಕವನದ ಸಮಗ್ರಶಿಲ್ಪದ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಒಲವೆ ನಮ್ಮ ಬದುಕು....

ನವೋದಯದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸುವುದಾದರೆ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದ್ದನಿ, ಪದಲಾಲಿತ್ಯ, ಭಾವಗೀತಾಂಶ ಗುಣಗಳಿಂದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವವರು ವರಕವಿ, ಚಿರಕವಿ ಅಂಬಿಕಾತನಯದತ್ತರು. ‘ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುತ್ತಿದೆ ನೋಡಿದಿರಾ?’ ಕವನವಾಚನದಿಂದ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಬೇಂದ್ರೆ ಹರಿಸಿದ ಕಾವ್ಯಚುಂಬಕಶಕ್ತಿ ಅತ್ಯಪೂರ್ವವಾದುದು. ಬೇಂದ್ರೆ ಜನಮಾನಸಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಬಾಳಿದೆ ಕವಿ. ಆದುದರಿಂದ ಜನಭಾಷೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಪೀಠವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದೆ. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತಾವು ಕಂಡುಂಡ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು, ತಮ್ಮ ಪಾಡನ್ನು ಹಾಡಾಗಿ ಹಡೆದವರು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು. ‘ಎನ್ನ ಪಾಡನಗಿರಲಿ ಅದರ ಹಾಡನ್ನಷ್ಟೆ ನೀಡುವೆನು ರಸಿಕ ನಿನಗೆ’ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಕಾವ್ಯದ್ದನಿ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕಾಡಿದ್ದು ಅನ್ನದ ಸಮಸ್ಯೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ‘ಅನ್ನ’ವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಅನೇಕ ಕವಿತೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ. ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ, ಯಜ್ಞ ಅನ್ನಾವತಾರ, ಅನ್ನಯಜ್ಞ, ಅನ್ನಬೇಕು, ಅನ್ನಬಕಾಸುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ದರಿದ್ರ ನಾರಾಯಣ.... ಇಂಥ ನಿದರ್ಶನಗಳು ನೂರಾರು ಸಿಗುತ್ತವೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಲ್ಲಿ.

ಕುರುಡು ಕಾಂಚಾಣ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿತೆ. ಕೋಲ್‌ರಿಜ್ ಹೇಳುವ ‘The best words in the best order’ ಎಂಬ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ.

ಕುರುಡು ಕಾಂಚಾಣ ಕುಣಿಯುತ್ತಲಿತ್ತು

ಕಾಳಿಗೆ ಬಿದ್ದವರ ತುಳಿಯುತ್ತಲಿತ್ತೋ (ಕುರುಡು ಕಾಂಚಾಣ, ಪು. 105)

ಹಣದ ಕ್ರೌರ್ಯದ ನರ್ತನ, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯ ಕುರುಡು ಕುಣಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಮಕ್ಕಳ, ಹೆಂಗಸರ, ಕೂಲಿ ಕುಂಬಳಿಯವರ ಹರಣಗಳು ಧೂಳಿಪಟವಾಗಿವೆ. ‘ಹ್ಯಾಂಗಾರೆ ಕುಣಿಕುಣಿದು ಮಂಗಾಟ ನಡೆದಾಗ ಅಂಗಾತ ಬಿತ್ತೋ, ಹೆಗಲಲಿ ಎತ್ತೋ’ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆ ಸಮಾಜನಿಷ್ಠರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಮಾಜವಾದವನ್ನೂ ದಾಟಿ ಹಣದ ಹಣವನ್ನು ಕವಿತೆಯ ಕೊನೆಗೆ ಬೀಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹತ್ತು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟುವುದು ಬೇಂದ್ರೆ ಕಾವ್ಯ ಶಕ್ತಿ. “ಬೇಂದ್ರೆಯವರು Communist ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಅಪರಾಧವಾದೀತು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಸಮಾಜಚಿಂತನ ಯಾವ ಲಾಂಛನದಡಿಗೂ ಸೀಮಿತವಾಗದಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ, ಒರಿಜಿನಲ್ ಆಗಿದೆ”⁷

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಬದುಕು ಬಡತನದಲ್ಲಿ ನೊಂದು ಬೆಂದ ಮಾಗಿದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ. ಬಡ ಬೇಂದ್ರೆ ಮಾಸರ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಹೆಸರಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡೇ ಇದೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸುಖ-ಶೋಕದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಸರೆಯಾಗುವವರು ಸತಿ-ಪತಿ. ‘ನನ್ನ ಕೈಯ ಹಿಡಿದಾಕೆ ಅಳುನುಂಗಿ ನಗು ಒಮ್ಮೆ ನಾನೂನು ನಕ್ಕೇನ’ ಎನ್ನುವ

ಬೇಂದ್ರೆ ಬಡತನ-ಸಿರಿತನ ನೀರ ಮೇಲಿನ ಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ, ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾತ್ರ ಶಾಶ್ವತ ಎನ್ನುವ ನಿಲುವು ತಾಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು 'ಬಡನೂರು ವರುಷಾನ ಹರುಷಾದಿ ಕಳೆಯೋಣ ಯಾಕಾರೆ ಕೆರಳೋಣ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಬೇಂದ್ರೆ ಕಾವ್ಯದ ಗಂಡಿನ ನಿಲುವಾದರೆ, ಬಡತನದಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಹೆಣ್ಣು ನೀಡುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಇದು.

“ನಾನು ಬಡವಿ ಆತ ಬಡವ
ಒಲವೆ ನಮ್ಮ ಬದುಕು
ಬಳಸಿಕೊಂಡವನೇ ನಾವು
ಅದಕು ಇದಕು ಎದಕು” (ಬೇಂ.ಸ.ಕಾವ್ಯ. ಸಂ.3, ನಾನು ಬಡವಿ, ಪು. 69)

ಬಡಸಂಸಾರ. ಸತಿ-ಪತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಬಡವರು. ಇದು ಬಹಿರಂಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಇವರ ಎದೆಯೊಳಗೆ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಜಾಗವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ತೀರದಷ್ಟು ಒಲವಿದೆ. ಒಲವೇ ಬದುಕಾಗಿದೆ ಅಥವಾ ಬದುಕೇ ಒಲವಿನಿಂದ ತುಂಬಿದೆ ಎಂದರೂ ಸರಿಯೇ. ಆದುದರಿಂದ ಸತಿ ಹೀಗೆ ಮನದುಂಬಿ ಹಾಡುತ್ತಾಳೆ.

“ಆತ ಕೊಟ್ಟ ವಸ್ತು ಒಡವೆ
ನನಗೆ ಅವಗೆ ಗೊತ್ತು
ತೋಳುಗಳಿಗೆ ತೋಳೆಬಂದಿ
ಕೆನ್ನೆ ತುಂಬ ಮುತ್ತು”(ಬೇಂ.ಸ.ಕಾವ್ಯ. ಸಂ.3, ನಾನು ಬಡವಿ, ಪು. 69)

ಸತಿಯೇ ಹೀಗೆ ಮನದುಂಬಿ ಹಾಡುವಾಗ ಪತಿಯಾದವನಿಗೆ ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು?. ಬಡತನ-ಸಿರಿತನ ಕೇವಲ ಹಣದ ಸ್ವರೂಪದವಲ್ಲ. ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂಸಾರ ಯಾವ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಗೂ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲ. ಹಣ ಮುಖೇನ ಗಳಿಸಿದ ವಸ್ತು, ಒಡವೆ ನಾಶವಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಪ್ರೀತಿ, ಒಲವಿನಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ತೋಳೆಬಂದಿ, ಮುತ್ತು ಅಮರವಾದವು. ಬಡತನದ ಮೇಲೆ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಸಾಧಿಸಿದ ಪ್ರೇಮಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿದೆ, ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ. “ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಬಡತನದ ನೋವು ಮತ್ತು ದಾಂಪತ್ಯದ ಎದೆಯೊಳದ ಪ್ರೀತಿ 'ನಾನು ಬಡವಿ ಆತ ಬಡವ' ಕವನದಲ್ಲಿ ಅಮರತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ.”* ಕೇವಲ ಒಲವನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡರೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಸಿಗುವುದು ಹಿಟ್ಟಲ್ಲ, ಮಣ್ಣು; ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಷ್ಟೇ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಲಾದೀತೇ? ಎನ್ನುವವರೂ ಉಂಟು, ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜೀವವು ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬದುಕು ಸಂಕಷ್ಟದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಈ ಒಲವು ಅಂತಹವರಿಗೆ ಸಂಜೀವಿನಿಯಾಗುವುದಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಬೇಂದ್ರೆ ಎಂದರೆ ನೋವಿನ ಕವಿ, ಬೆಂದರೆ ಬೇಂದ್ರೆ ಎಂಬೆಲ್ಲ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಗೆ ಸಖೀಗೀತದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪುರಾವೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಸಖೀಗೀತದಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ವ್ಯಷ್ಟಿಮುಖವೂ ಇದೆ. ಸಮಾಜದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಪರ್ಶದ ಸಮಷ್ಟಿ ಮುಖವೂ ಇದೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಪಾಡೆಲ್ಲ ಹಾಡಾಗಿ ಹರಿದಿರುವುದು 'ಸಖೀಗೀತ'ದಲ್ಲಿ. ಅತ್ಯಂತ ಕಾವ್ಯಮಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರದ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಬದುಕಿನ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಒಳನೋಟ ಇಲ್ಲಿ ವೇದ್ಯ. ಈ ಸಖಿಗೀತದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಮೊದಲ ಮಗು ಸತ್ತ ಶೋಕವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆಹಾರ, ಔಷಧಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಕಹಿನೆನಪು ಗಿಳಿಯು ಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲಾ, ನೀ ಹೀಂಗ ನೋಡಬ್ಯಾಡ ನನ್ನ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಜಡತೆಗೆ ಬದಲು ಚಲನಶೀಲತೆ, ಸ್ವಾವರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಜಂಗಮಪ್ರಿಯತೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಚಿಂತನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಅಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಅಜರಾಮರತೆಗೆ ಈ ಸಾಲುಗಳು ಸ್ಪಟಿಕ ಸ್ಪಷ್ಟ. 'ಬತ್ತಿದರೆ ಬಿತ್ತುವುದು ಮುಕ್ಕು ಚಿಕ್ಕೆಯ ಕಾಳು ಮುತ್ತು ರತುನವ ಬಿತ್ತಿ ಮಾಡದಿರು ಹೊಲ ಹಾಳು' ಎನ್ನುವ ಬೇಂದ್ರೆ ಮತ್ತೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ಗುಡಿಸಲವನ್ನೆ ಗುಡಿಯನುವಂತೆ
ಬದುಕುವರೆಲ್ಲಾ ದೀನ ಜನ
ಚಿಂತೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಎದೆಗೆದೆ ಕೊಟ್ಟು
ಕಳೆಯುವೆನಲ್ಲಿಯೆ ನನ್ನ ದಿನಾ” (ಬೇಂ.ಸ.ಕಾ.ಸಂ.4, ನಾಳಿನಾ ಕನಸು, ಪು. 103)

ಬಡತನವ ಬುಡಮಟ್ಟ ಕೀಳಮನ್ನಿ.... ಹೊಸಬಾಳ ಗೀತೆ ಹಾಡಬನ್ನಿ

ನವೋದಯ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಖರತೆ, ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಕವಿತೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವವರು ಕವಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ, ಕಾರಂತರು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕುವೆಂಪು ಸರ್ವಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಸಾಧನೆಗೈದ ಮೇರುಶಿಖರ. ಒಬ್ಬ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಿಂತಕ, ಲೇಖಕ ತನ್ನ ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯಿಸಬೇಕಾದ ಅನುಸಂಧಾನ ಇವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪ್ರಧಾನಾಂಶ. ನವೋದಯ ಕವಿಗಳಿಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನ ಪರಿಸರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದ ಕುವೆಂಪು ಹೆಚ್ಚು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರದು ಸುಧಾರಣೆಯ ಮೆದುಧ್ವನಿಯಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಬದಲಾವಣೆ ಬಯಸುವ ಕ್ರಾಂತಿಧ್ವನಿ.

ಕುವೆಂಪು ಹೊಸ ಪರಂಪರೆಯೊಡನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಇದುವರೆಗೆ ರಾಜಮಹಾರಾಜರನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾವ್ಯವು ಸಾಮಾನ್ಯರೆಡೆಗೂ ತಿರುಗಿತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕುವೆಂಪು ಗೊಬ್ಬರದಂತಹ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದರು. 'ಕವಿಗರಸುಗಿರಸುಗಳ ಭಯವಿಲ್ಲ', 'ಅವನಗ್ನಿಮುಖಿ', 'ಪ್ರಳಯಶಿಖಿ' ಎಂದ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಾವ್ಯಧ್ವನಿ ಬಹುಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದುದು.

ಕಬ್ಬಿಲರು ಕಬ್ಬಿಲರು ತಾವೆನುತ್ತಬ್ಬರಿಸಿ
ಬೊಬ್ಬಿರಿಯೆ ಕಬ್ಬವಾದುದೆ? ಗೊಬ್ಬರದ ಮೇಲೆ
ಕಬ್ಬವಪ್ಪೊಡೆ ಗಂಡು ಗಬ್ಬವಾದಂತಲ್ಲೆ?
ಅಬ್ಬಬ್ಬ, ಕಲಿಕಾಲಕೇನಾದರಾಗುತ್ತದೆ! (ಕು.ಸ.ಕಾ.ಸಂ-1, ಗೊಬ್ಬರ, ಪು. 361)

ಕಿಟ್ಟಿಯನಂಥ ಹಳ್ಳಿಯ ಬಡರೈತನ ದುಃಖಭರಿತ ಸಂಸಾರದ ಕಥೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯರೂಪ ತಾಳಿದೆ.

ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಯ ಹಿಡಿದು, ಮಕ್ಕಳುಣಿಸನೆ ಕಡಿದು
 ಕಂದಾಯ ಕೊಡಬೇಕು ಮಳೆ ಬರಲಿ, ಬರದಿರಲಿ,
 ಬೆಳೆ ಕೊಡಲಿ, ಬೆಳೆ ಸುಡಲಿ, ಕಂದಾಯ ತಪ್ಪದಿದೆ (ಕು.ಸ.ಕಾ.ಸಂ-1, ಕಿಟ್ಟಯ್ಯ, ಪು.313)

ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕುವೆಂಪು 'ಕರಿಯರದೊ ಬಿಳಿಯರದೊ ಯಾರದಾದರೆ
 ಏನು? ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾವಗಂ ಸುಲಿಗೆ ರೈತರಿಗೆ!' ಎಂದು ಗುಡುಗುತ್ತಾರೆ.
 ಸಾಮಾನ್ಯನನ್ನು 'ಶ್ರೀ ಸಾಮಾನ್ಯ' ಎಂದು ಕರೆದು ಗೌರವಿಸಿದಂತೆ ರೈತರನ್ನು
 'ನೇಗಿಲಯೋಗಿ' ಎಂದು ಕರೆದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ ಕವಿಕುವೆಂಪು.

'ಕಲ್ಕಿ' ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿತೆ. "ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ
 ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಚರ್ಚೆಯು 'ಕಲ್ಕಿ' ಕವನದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿಲ್ಲದೆ
 ಅಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ತಾನು ಬಳಸಿರುವ ಕನಸು, ಅವತಾರ, ಕಥನಾತ್ಮಕ
 ನಿರೂಪಣೆ ಮುಂತಾದ ಕಾವ್ಯರಚನಾ ತಂತ್ರಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕತೆ
 ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಪಡೆದಿದೆ." ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬೃಹದಂತರ
 ಎಂತಹವರನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ಧನಿಕರ ಮನೆಗಳು ಒಂದೆಡೆ ನಿಂತಿವೆ
 ಬಡವರ ಗುಡಿಸಲು ಒಂದೆಡೆ ನಿಂತಿವೆ.
 ಜ್ಯೋತಿಯ ಮಣಿದೀಪಗಳಲ್ಲಿ:
 ಕತ್ತಲು, ಕಗತ್ತಲು ಇಲ್ಲಿ!
 ಹಾಡಿನ ನುಣ್ಣಿನಿಯತ್ರೆ,
 ಗೋಳಿನ ನೀಳ್ಳಿನಿಯಿತ್ತೆ
 ಕೂಳನು ಹೆಮ್ಮೆಗೆ ಬಿಸುಡುವರಲ್ಲಿ,
 ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕೊರಗುವರಲ್ಲಿ!
 ಆ ಕಡೆ ಉದ್ಯಾನ
 ಈ ಕಡೆ ಸ್ಮಶಾನ!
 ಪೀತಾಂಬರಗಳ ಹೊದೆಯುವರಲ್ಲಿ
 ಕೌಪೀನಕೆ ಚಿಂದಿಯು ಸಿಗದಿಲ್ಲ!” (ಕು.ಸ.ಕಾ.ಸಂ-1, ಕಲ್ಕಿ, ಪು. 168-69)

'ಬಡವರ ಹಸಿವಿಗೆ ಮೌಢ್ಯವ ಕೊಟ್ಟು' ಬಡತನದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಈ
 ಸಾಲು ಬಡತನದ ಪರಿಣಾಮ ಅಂದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗೆ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿ
 ನಿಂತಿದೆ. ಬಡವರ ಬಡಬಾಗಿಗ್ಗೆ ಶೋಷಕರು, ಶೋಷಿತರು; ಹುಡುಗರು, ಮುದುಕರು;
 ಕುಂಟರು, ಕಿವುಡರು, ಸಿರಿವಂತರು ಎಂಬ ಭೇದಭಾವವಿಲ್ಲ. ಅದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ
 ಆಹುತಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಹರಿಯಿತು ರಕ್ತದ ಜಲಪಾತ,
 ಗಗನವು ರಕ್ತ, ಭೂಮಿಯೂ ರಕ್ತ, ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ರಕ್ತ. ಶ್ರೀಮಂತರು,
 ಸುಂದರಿಯರ ದೇಹ, ಪಾಪದ ದೇಹ, ಪುಣ್ಯದ ದೇಹ, ಗುಡಿಗೋಪುರ,
 ದೇವರು, ಧರ್ಮ ಎಲ್ಲವೂ ಈ ರಕ್ತ ಜಲಪಾತದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಎಲ್ಲವೂ
 ಸರ್ವನಾಶವಾಗಿದೆ.

“ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ 'ಕಲ್ಕಿ' ಅವತಾರ ಪುರುಷನೆಂಬುದು ನಂಬಿಕೆ. ಕುವೆಂಪು
 ಈ ಅವತಾರ ಪುರುಷನನ್ನು ರೂಢಿಯ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೋಡದೆ ಆತನನ್ನು

‘ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯ’ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂಬಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿತೆಯ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಅವತಾರ ಪುರುಷನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನೇ ಕುವೆಂಪು ಇಲ್ಲಿ ಭಗ್ನಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹವಣಿಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ. ತಪಸ್ವಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಳಿಸಿಕೊಂಡು ‘ಶೂದ್ರತಪಸ್ವಿ’ಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕ್ರಮವೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದೆ. ‘ಕಲ್ಕಿ’ ಅವತಾರ ಪುರುಷನೆಂಬುದು ಹೌದು; ಆದರೆ ಆತ ಕುವೆಂಪು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಅವತಾರಪುರುಷ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬೇರೆ.”¹⁰ ‘ಕಲ್ಕಿ’ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಮಾನವೀಯತೆ ಉಳ್ಳ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕವಿತೆ. “ಕುವೆಂಪು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಷ್ಯಾದ ಮಹಾನ್ ಲೇಖಕರಾದ ಮ್ಯಾಕ್ಸಿಂ ಗಾಕ್ಸಿ ಮತ್ತು ದಾಸ್ತೊವ್ಸ್ಕಿಯವರನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಾರೆ.”¹¹

ಅಸಮತೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕುವೆಂಪು ಉಗ್ರವಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ.

“ಗುಡಿ ಚರ್ಚು ಮಸಜೀದಿಗಳ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಬನ್ನಿ,
ಬಡತನವ ಬುಡಮಟ್ಟ ಕೀಳಬನ್ನಿ”

(ಕು.ಸ.ಕಾ.ಸಂ-1, ಓ, ಬನ್ನಿ, ಸೋದರರೆ, ಬೇಗ ಬನ್ನಿ, ಪು. 372)

ಎಂದು ಕ್ರಾಂತಿಕಹಳೆ ಊದುತ್ತಾರೆ. ‘ಇಂದು ರಕ್ತದ ಬಿಂದು ಮುಂದೆ ಸೌಖ್ಯದ ಸಿಂಧು’ ಎನ್ನುವ ಕವಿ

“ಇಂದು ನೆತ್ತರು ಚೆಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಬಹ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ
ಹೊಟ್ಟೆಗನ್ನವೆ, ಮೈಗೆ ಬಟ್ಟೆಯನು ನೀಡಿ” (ಕು.ಸ.ಕಾ. ಸಂ-1, ಹೊಸಬಾಳಿನ ಗೀತೆ, ಪು. 373)

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಹೊಸಬಾಳಿಗೆ, ಹೊಸಜನರಿಗೆ ಸ್ವಾಗತವೀಯುತ್ತಾರೆ ಕವಿ.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಬೋಧಿಸಿದ ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ ಎನ್ನುವ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಕುವೆಂಪು ಕಾವ್ಯಸ್ಪರ್ಶ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ‘ಕೊನೆಗೊಂಡಿತೊ ಓರೋರ್ವರ ಗರ್ವದ ಕಾಲ, ಇದು ಸರ್ವರ ಕಾಲ’ ಎನ್ನುವ ಕವಿ ಸರ್ವರೂ ಸಮಾನರೆನ್ನುವ ಭಾವ ಬಿತ್ತುತ್ತಾರೆ.

“ಮೆಲಿಲ್ಲವೊ ಕೀಳಿಲ್ಲವೊ
ಸರ್ವ ಸಮಾನದ ರಾಜ್ಯ;
ಅಧ್ಯಕ್ಷನೊ ಸೇನಾನಿಯೊ
ಕಮ್ಮಾರನೊ ಚಮ್ಮಾರನೊ
ಕಾಯಕವೆಲ್ಲವು ಪೂಜ್ಯ” (ಕು.ಸ.ಕಾ.ಸಂ-2, ‘ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯ’ರ ದೀಕ್ಷಾಗೀತೆ, ಪು. 75)

‘ಮನುಜಮತ, ವಿಶ್ವಪಥ, ಸರ್ವೋದಯ, ಸಮನ್ವಯ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣದೃಷ್ಟಿ’ ಇವು ಕುವೆಂಪು ಬೋಧಿಸಿದ ಪಂಚಮಂತ್ರಗಳು. ಜಾತಿ-ಮತ-ಪಂಥ-ವರ್ಗ-ವರ್ಣ-ದೇಶ-ಭಾಷೆ ಮೀರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕುವೆಂಪು ಹೇಳಿದರು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಅನಿಕೇತನದಂತಹ ವಿಶ್ವಮಾನವಗೀತೆ ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

“ಪುರವ ಸಿಂಗರಿಸಿದೊಡೆ ಬಡಜನಗಳೆಲ್ಲ
 ಶೃಂಗಾರವನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುವುದಿಲ್ಲ!
 ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣುಂಬಬೇಕು;
 ಕೂಳಿದ್ದರಲ್ಲವೇ ಸೌಂದರ್ಯಬೇಕು?
 ಬಡಜನರು ಸಾಯುತಿರಲರಮನೆಗಳೇಕೆ?
 ಹಳ್ಳಿ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿದೆ, ಪುರವೊಂದೆ ಸಾಕೆ? (ಕು.ಸ.ಕಾ.ಸಂ-2,ಹಾಳೂರು, ಪು. 745)

ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹಾಳೂರು ನೀಳ್ಗವಿತೆಯ ಈ ಸಾಲುಗಳು ಇಂದಿನ ಉದಾರೀಕರಣ ಜಗತ್ತಿನ, ಮಾನವೀಯ ಶೂನ್ಯ ಶುಷ್ಕ ಮನಸ್ಸಿನ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಗುಜರಾತ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾದರಿ ಎಂದು ಕೂಗುವವರಿಗೆ, ಹೈಟೆಕ್ ಸಿಟಿ ನಿರ್ಮಾಣವೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಎಂದು ಬೀಗುವವರಿಗೆ, ರೈತರ, ದೀನ-ದಲಿತರ, ದುರ್ಬಲರ, ಸ್ತ್ರೀಯರ, ಬಡವರ ಒಟ್ಟಾರೆ ದೇಶದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಬದುಕಿನ ದುಃಖ-ದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಕುವೆಂಪು ಕಾವ್ಯದ ಶಕ್ತಿ ಇರುವುದು ಸಮಾಜದ ಸುಧಾರಣೆಯಲ್ಲಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಸಮಾಜದ ತೀವ್ರ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕುವೆಂಪು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಯಂತೆ ಎತ್ತರದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಸಮತೆ ಇಲ್ಲದ ಸಮಾನತೆಯ ಸಮಾಜದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಕವಿಯ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ.

ಹೆಸರೆ ಇಲ್ಲದವರು....

ಕನ್ನಡದ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಸ್ತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಇವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯ ನಿಲುವು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ‘ಕುಲಕುಲವೆಂದು ಹೊಡೆದಾಡದಿರಿ’ ಎಂದು ದಾಸರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ ಬಸವಣ್ಣ, ಪಂಪ ಇವರುಗಳೂ ಜಾತಿ ಬಗೆಗೆ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಸ್ತಿ ಕವನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ರೂಪ ಹೀಗಿದೆ.

“ಜಾತಿ ಬರಿಹುಟ್ಟಿದೆ
 ಬರುವುದಿಲ್ಲ
 ಮೇಲಾದ ನಡತೆಯಿಂ
 ಮೇಲಹುದು ಜಾತಿಯುಂ
 ಕೀಳುನಡೆಯಿಂ ಜಾತಿ
 ಕಿರಿದಪ್ಪುದು
 ನೀತಿಯನು ಬಿಡದಿಹುದು
 ಹಿರಿಯ ಜಾತಿ” (ಅರುಣತಾವರೆ, ನೀತಿ, ಪು. 48)

ನವೋದಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿ ಪು.ತಿ.ನ. ಅವರು. ಇವರ ಹೆಸರೆ ಇಲ್ಲದವರು ಸಾಮಾಜಿಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ಕವನ. ‘ಹೆಸರಿಲ್ಲದೆ ಬರಿ ಉಸಿರಾಡುತ್ತ ನೆಲ ಹಸಗಟ್ಟಿರಲದ ಹಸನುಗೈವ ಜನ’ರು ಇವರು.

“ಹುಲ್ಲು ತಡಿಕೆ ಜೋಪಡಿಯೊಳು ಹುಟ್ಟಿ
 ಕಲ್ಲನೆಬ್ಬಿ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಕಟ್ಟಿ
 ಜಲ್ಲಿ ಹರಡಿ ಕರಿಹಾದಿಯ ಮಾಡುತ
 ಹಲ್ಲು ಕಿರಿದು ತೇರೋಟವ ನೋಡುವ
 ಹೆಸರೆ ಇಲ್ಲದವರು ನಾವು” (ಪು.ತಿ.ನ.ಸ.ಕಾ., ಹೆಸರೆ ಇಲ್ಲದವರು, ಪು. 591)

ಮಾಸ್ತಿ-ಪು.ತಿ.ನ. ಅವರಲ್ಲಿ ದೈವ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅಧಿಕವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಜಗತ್ತು ಇಲ್ಲಿನ ಸುಖ-ದುಃಖ, ಮೇಲು-ಕೀಳುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ದೈವವೇ ಕಾರಣ. ಸಮಾಜದ ಬದಲಾವಣೆಗಿಂತ ಸುಧಾರಣೆ ಇವರ ಮುಖ್ಯ ನಿಲುವು. ಆದರೆ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಮೇಲು-ಕೀಳುಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಎಂದು ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವ ಕವಿಗಳೂ ಮಾಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಪು.ತಿ.ನ. ಅವರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಮರೆಯದೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅಂಶ.

ನೋವು-ನಲಿವಿನ ಹಾಡು

“ಬಡತನವೋ, ಸಿರಿತನವೋ, ಯಾರಿರಲಿ, ಎಲ್ಲಿರಲಿ,
 ದೊರೆಯಾಗಿ ಮೆರೆದವರು ನೀವಲ್ಲವೆ?
 ಗಂಡನಿಗೆ ಒಪ್ಪಾಗಿ, ಕಂದನಿಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಿ,
 ಪಯಣದಲಿ ಜೊತೆಯಾಗಿ ನಾನಿಲ್ಲವೆ?” (ಮ.ಮಾ., ನೀವಲ್ಲವೆ? ಪು.70)

‘ಒಡಲ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಚೆಲುವ ಕಂಡೆನು ನಾನು, ಅತ್ತಿತ ಹಾಡುಗಳ ಚೆಲ್ಲಿ; ಕೆಲವು ನೋವಿನ ಹಾಡು, ಹಲವು ನಲಿವಿನ ಹಾಡು ಕಂಡು ಬಂದವು ನನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ’ ಎನ್ನುವಕೆ.ಎಸ್.ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯವರು ದಾಂಪತ್ಯ ಕವಿ ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರೂ, ಅವರ ಕವಿತೆಗಳ ಆಂತರ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಸಮಾಜದ ನೋವು-ನಲಿವಿನ ಹಾಡುಗಳೇ. ಕೆ.ಎಸ್.ನ. ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕವಿತೆಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನ ‘ಹಸಿದ ಮಗು’ ಕವನ.

“ಕಡೆಗೊಂದು ಮಗು ಅಳುತ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು
 ‘ಅನ್ನ ಬೇಕೆನಗೀಗ’ ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು;
 ಅದರಂಗಿ ಹರಿದಿತ್ತು, ಕಣ್ಣು ಹೊರಳುತ್ತಿತ್ತು,
 ಒಣತುಟಿಯ ವರದಿಯನು ಕಂಡೆನಲ್ಲಿ
 ಅನ್ನವಿಲ್ಲದ ಕಂದ ಬಂತು ಬೀದಿಗೆ, ಗೆಳೆಯ
 ನಾನು ಕವಿತೆಯ ಕೊಡಲು ಹಿಂದೆ ಸರಿದೆ” (ಮ.ಮಾ., ಹಸಿದ ಮಗು, ಪು. 758-59)

ಹಸಿವಿನ ತೀವ್ರತೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ‘ನಾನು ಕವಿತೆಯ ಕೊಡಲು ಹಿಂದೆ ಸರಿದೆ’ ಎಂದಾಗಲಂತೂ ಹಸಿವಿನ ದಾಹ ತುಂಬಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ‘ಕಲ್ಪಿ’ ಕವನದ ಹಸಿವಿನ ದಾಹವಿಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ‘ಹಸಿದ ಮಕ್ಕಳ ಕರೆದೆ ಬನ್ನಿ ಹತ್ತಿರ’ ಎಂದು, ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ತೆರೆಯನಳಿದೆ’ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಮಾನವೀಯ ತುಡಿತ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. “ಹಸಿವು ಮತ್ತು ಬಡತನಗಳು ಕೆ.ಎಸ್.ನ. ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಕಲಕಿರುವ ಎರಡು ಸಂಗತಿಗಳು. ಅವರ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿದ ಮಗುವಿನ ಚಿತ್ರ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ

ಬಂದಿದೆ. ಅಂಥ ಮಗುವಿಗೆ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಹಿಂಜರಿಕೆಯಿದೆ. 'ನಾಗರಿಕತೆಯ ನಾಗಲೋಕದಲ್ಲಿ, ನೋವಿನ ಹಸೆಯಲಿ' 'ಒರಲುವ ಅನಾಥ' ಒಂದು ಕಡೆ, 'ಇಂಥವರೆಲ್ಲ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮವರೆನುವ ನಿರಾತಂಕ ನಿರ್ಜನರು ನಾವು' ಒಂದು ಕಡೆ."12 'ಬಡತನವ ತೊಡೆವ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶುಭವನ್ನು ನಮಗೆ ಹರಸು' (ಕನ್ನಡ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ), 'ಅಡಗೋಡೆಗಳನೊಡೆಯತ ನಡೆದು, ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದರು ಹಿತದಲಿ ಕಲೆತು' (ಎಲ್ಲರಿಗೊಳಿತನು ಬಯಸಲಿ ಕವನ), 'ನಾ ಬಡವನಹುದು; ಈಗೇನ ಕೊಡಲಿ? ಈ ಮುತ್ತು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ' (ನಾ ನಿನ್ನ ಕಂಡೆ), 'ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಿಗಳನು ಚೆಲ್ಲಿ ಮುಂಬರಿವ ನಮಗೆ ಶುಭವನ್ನು ತರಲಿ' (ಬದುಕು ಮತ್ತು ಹಾಡು) - ಇಂಥ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೆ.ಎಸ್.ನ. ಅವರ ಸಮಾನತೆಗಾಗಿನ ತುಡಿತ, ಬಡತನಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ ಇವುಗಳು ತುಂಬಿ ಬರುತ್ತವೆ, ಬೇಂದ್ರೆಯವರಂತೆ.

ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು ಹೊಸ ನಾಡೊಂದನು

ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು 'ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಸಿದ ಕವಿ'. ಇವರು ನವೋದಯ ಕಾವ್ಯಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ 'ಭಾವತರಂಗ', 'ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು' ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. "ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 'ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು' ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ಕಡೆ ಬೆಟ್ಟು ತೋರಿಸುತ್ತ, ಸಮಾಜವಾದದ ಕನಸನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರು."13 ಈ ಸಂಕಲನದ ಹಲವು ಕವನಗಳು ಜನರ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. 'ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು', 'ನಾವೆಲ್ಲರು ಒಂದೇ ಜಾತಿ', 'ನಮ್ಮ ಹೊಲವಿದು ನಿಜವು', 'ನಮ್ಮ ಮನೋರಥ' ಮತ್ತು 'ನಾವು ನರರು' ಈ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅಡಿಗರು ತಮ್ಮ ಭಾವದ ಹಾಸಿಗೆ ಜನರ ಜೀವನದ ಹೊಕ್ಕು ಸೇರಲು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ."14

'ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು' ಹೊಸ ನಾಡೊಂದನು ರಸದ ಬೀಡೊಂದನು' ಎಂಬ ಉತ್ಸಾಹದ ಬುಗ್ಗೆಗಳು ಯುವಕರು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮತೆ ಅಳಿಸಿ ಸಮಸುಖದುಃಖದ ಸಾಮರಸ್ಯದ ನಾಡನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ ಇವರದು.

"ಇಂದು ಬಾಳಿದು ಕೂರ ಕಾಳಗವು; ಹೊಟ್ಟೆಯೇ
ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ ನರನ ಜೀವಿತಕೆ;
ಅನ್ನದನ್ಯಾಯದಾವಾಗ್ನಿಯಲಿ ಕರಗುತ್ತಿದೆ
ನರತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪ್ರೀತಿ, ದಿವದ ಬಯಕೆ!"

(ಗೋ.ಅ.ಸ.ಕಾ., ಕಟ್ಟುವೆವುನಾವು.ಪು. 67-68)

'ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಭೂತವನಭೂತವೆನಿಸಲುಬಹುದು'- ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ನಡುವೆಯೂ ಚಿಗುರುವ ಆಶಾವಾದಿ ನಿಲುವು ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದೆ.

ಅಡಿಗರ 'ಇದು ಮೊದಲು' ಬಡತನದ ಸಮಗ್ರ ವಿಷಯ ವಸ್ತು ಹೊಂದಿದ ಕವಿತೆ. ಬಡತನ ಎಂದರೇನು? ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಡಿಗರು ಕಾವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಡತನದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನೀಡಿರುವುದಿಲ್ಲನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

“ಹಸಿದಿಹುದು ಹೊಟ್ಟೆ; ಕೊಡು ಅನ್ನವನು. ನನ್ನ ತನು
 ಕೋಡುತಿದೆ ಚಳಿಗೆ; ಕೊಡು ಬಟ್ಟೆಗಳನು.
 ಗಾಳಿಬೆಳಕಿನ ಗೋರಿಯಲ್ಲಿ ಹೂತೆರುವೆನಿದೊ;
 ಕೊಡು ನನಗೆ ಸುವಿಶಾಲ ವಸತಿಗಳನು.
 ಇದು ಮೊದಲು ಆ ಮೇಲೆ ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ”

(ಗೋ.ಅ.ಸ.ಕಾ., ಇದು ಮೊದಲು, ಪು. 104)

ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಬೇಯುವವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಿರುವುದು ಆಹಾರ, ವಸ, ವಸತಿ. ಮೊದಲು ಇದು; ಉಳಿದುದೇನಿದ್ದರೂ ಅನಂತರದ್ದು. ಇಡೀ ಕವಿತೆ ಬಡತನದ, ಬಡವರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ. “ಶೋಷಿತರ ಪರ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಬೆಳೆಸುವ, ಅವರಿಗಾದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಖಂಡಿಸುವ, ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ವಿಚಾರಗಳ ಪದ್ಯ-ಗದ್ಯರೂಪಗಳು. ನೀತಿಯುತವಾದ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಲುವಿಗಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ವಿಚಾರಗಳು ಮೌಲಿಕವಾದುವು, ಯಾರೂ ಒಪ್ಪಬೇಕಾದಂಥವು”¹⁵ ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟರ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ.

ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆ ನರಳುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹಾಡ ಹಾಡಲಿ

‘ಕಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ನೆನೆದ ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿರುವ ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾಳಿನ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಗಳು ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಿವೆ’ ಎನ್ನುವ ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪನವರು ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕದ ಒಬ್ಬ ಅನನ್ಯ ಕವಿ. ಅವರ ‘ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವ-1984’ ಕವನವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ದೇಶದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಭರವಸೆಗಳೆಲ್ಲ, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮನಿರಸನಕ್ಕೊಳಗಾಗುವುದು ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಅಂಶ.

“ಎಷ್ಟು ದುಡಿದರೂ ಏನು ಪಡೆದರೂ
 ಬೆನ್ನಿಗಂಟಿರುವ ಹೊಟ್ಟೆಗಳು
 ಭಾರಿ ಮಹಲುಗಳ ಚರಂಡಿಯಂಚಿಗೆ
 ತತ್ತರಿಸುವ ಕೊಳಗೇರಿಗಳು” (ಜಿ.ಎಸ್.ಎಸ್.ಕಾ., ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವ- 1984, ಪು. 369)

ಬಡವರ ಬದುಕಿನ ನೋವಿನೆಡೆಗೆ ಈ ಸಾಲುಗಳು ಬೆರಳು ಮಾಡಿ ತೋರುತ್ತವೆ. ಹಸಿದವರ, ಅಸ್ವಶ್ಯರ, ದೀನ-ದುರ್ಬಲರ, ಬಡವರ ಶೋಚನೀಯ ಬದುಕು ಎಂಥವರ ಎದೆಗೂ ನಾಟುತ್ತದೆ. ‘ಬರಿಯ ಮಾತಿನ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆಗಳ ಶೂಲದಲ್ಲಿ ವಂಚನೆಗಳ ಸಂಚಿನಲ್ಲಿ ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆ ನರಳುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹಾಡ ಹಾಡಲಿ!’ - ಜಿ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಸಮಾಜದ ಬಗೆಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದುದರಿಂದ ಮೂಡಿದ ಕವಿತೆ ‘ಯಾವ ಹಾಡ ಹಾಡಲಿ’. ಕವಿಗೆ ಬಡವರ ಬದುಕು ಕಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. “ರಾಜಕೀಯ-ಸಾಮಾಜಿಕ-ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಇಂತಹ ‘ದಯನೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ’ಯನ್ನು ಇವರ ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕ ಕವನಗಳು ಬಯಲು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವಿಡಂಬನಕಾರ ತಾನು ವಿಡಂಬಿಸುವ ಸಮಾಜದಿಂದ/ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಹೊರಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ ಜಿ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಅವರಿಗೆ ತಾವೂ ಅಂತಹ ಸಮಾಜದ/ಸಮುದಾಯದ ಒಂದು ಭಾಗವೇ ಎಂಬ ಅರಿವು ಸರ್ವದಾ ಜಾಗೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.”¹⁶ ಜಿ.ಎಸ್. ಎಸ್. ಅವರ ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆ ಗಮನಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

‘ಪ್ರಗತಿ’ ಕವನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದವರ ಬದುಕನ್ನು ಹಿಂಡಿಬಿಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಅನಾವರಣ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ಭವ್ಯ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುವ ಜನರಿಗೆ ಕವಿ ವಾಸ್ತವದ ಬಿಸಿ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಸಾಲು ಸಾಲು ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆ
ನಿರಕ್ಷರದ ನಾಲಗೆ,
ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ
ಭಿಕ್ಷಾನ್ನದ ಜೋಳಿಗೆ,
ಇದೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯೆಂದು
ಭ್ರಮಿಸಬಹುದೆ ತಣ್ಣಗೆ?” (ಜಿ.ಎಸ್.ಎಸ್.ಸ.ಕಾ., ಪ್ರಗತಿ, ಪು. 381)

ದೇಶ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವವರಿಗೆ ಇಂಥ ಬಡಜನರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಏಕೆ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಕವಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಉಳ್ಳವರು ಚಾಣಾಕ್ಷರು. ಮತಮೌಢ್ಯದ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿ ಉತ್ತಮ ಫಸಲನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ಕುಶಲಮತಿಗಳು. ಇದರಿಂದ ಬಡವರು ಬಡವರಾಗೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯನನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಸರ್ವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಗತಿ ಎಂಬುದು ಕವಿಯ ನಂಬಿಕೆ.

ಕವಿಯನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಬಡವರ, ದುರ್ಬಲರ ದುಃಖ ಬಹುವಾಗಿ ಕಾಡಿದೆ. ಅಂಥ ಕವಿಸ್ಥಿತಿ ಹೇಳುವ ಕವನ ‘ಅವಸ್ಥೆ’.

“ಗೇಟಾಚೆ ತಿರುಪೆಯ ಮುದುಕಿ
ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಅರಚುವ ಹೊತ್ತು
ನಾ ಹೇಗೆ ಊಟಮಾಡಲೆ ಹೇಳು?
ಆ ಕೂಗು
ಮನುಷ್ಯರದೋ ಪ್ರಾಣಿಯದೋ
ಅಥವಾ ಶತಶತಮಾನಗಳ ಹಸಿವು ತಾಳಿದಾಕಾರವೋ
ಹೇಗೆ ಕೇಳಲಿ ನಾನು
ಕೇಳಿಯೂ ಹೇಗೆ ಸುಮ್ಮನಿರಲಿ?” (ಜಿ.ಎಸ್.ಎಸ್.ಸ.ಕಾ., ಅವಸ್ಥೆ, ಪು. 386)

ಕುವೆಂಪು ‘ಕಲ್ಕಿ’ಯಲ್ಲಿ ‘ಕಲ್ಕಿ ಕಲ್ಕಿ ಎನ್ನುತ ಚೀರಿ ಕನಸೊಡೆದೆಂದೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯು ನಿಡ್ಡೆ?’ ಎನ್ನುವಂತೆ, ಸಮಾಜದ ಅಸಮಾನವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕವಿಯನ್ನು ಕಾಡಿರುವಂತೆ, ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಜಿ.ಎಸ್.ಎಸ್.ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಜದ ನೊಂದವರ ದನಿ ನುಂಗಲಾರದ ತುತ್ತಾಗಿದೆ. ‘ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳ ಕಟ್ಟಿ ನಾವು ಬೆಳೆದದ್ದೇನು ಬರಿ ಹಸಿವೆ?’ (ಸಾಹು ನಿಲ್ಲಿಸು ನಿನ್ನ ಸಾಮಗಾನ), ‘ತೆನೆ ತುಂಬಿ ನಿಂತ ಹೊಲಗದ್ದೆ ಬದಿಗೆ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸತ್ತ ಜನವೇ’ (ಇನ್ನೆಂದು ಬೆಳಗು) – ಜಿ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಅವರ ಈ ಬಗೆಯ ಚಿಂತನಾಕ್ರಮ ಹೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕವಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಹೋರಾಟದ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು

ನವೋದಯದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ಬೀಜ ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಕಾವ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕವಿತೆ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಆತ್ಮಕಥೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನೋವನ್ನು, ಸಮಾಜದ ನೋವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. “ಶತಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದ ದಲಿತವರ್ಗದ ರೋಷದ ಕಿಡಿ ಕವನವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ನೀಡಿ, ಇತಿಹಾಸ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಕವಿ ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ”¹⁷ ‘ನನ್ನ ಜನದೊಡನೆ ನಾನಾಡಿದ ಮಾತು ನಾನು ಕೊಡುವ ಕವನ’ ನನ್ನ ಜನರ ನಾ ನೋಡಿದ ರೀತಿ ನನ್ನ ಒಡಲ ಕವನ’ - ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೊಳಗೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಕವಿ.

ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರ ‘ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಹಾಡು’ ಸಂಕಲನದ ‘ನನ್ನ ಜನಗಳು’ ಮುಖ್ಯ ಕವಿತೆ.

“ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸತ್ತೋರು ಸೈಜುಗಲ್ಲು ಹೊತ್ತೋರು
ವದೆಸಿಕೊಂಡು ವರೆಗಿದೋರು ನನ್ನ ಜನಗಳು”

(ನನ್ನ ಜನಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಕವಿತೆಗಳು, ನನ್ನ ಜನಗಳು, ಪು.1)

ಈ “ಪದ್ಯ ಒಂದು ಕಡೆ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದವರನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಆ ಕರ್ಮದ ಹಿಂದಿರಬಹುದಾದ ಕರ್ತೃ ಶೋಷಕನನ್ನು ಓದುಗರಿಗೆ ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರುತ್ತದೆ.”¹⁸ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಅಸಹ್ಯ ಸ್ಥಿತಿ, ಸಿರಿವಂತರ ಆಡಂಬರದ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತದೆ ಕವನ.

“ಚಿನ್ನವನ್ನು ತೆಗೆಯೋರು ಅನ್ನವನ್ನು ಕಾಣದೋರು
ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೇಯೋರು ಬರಿಮೈಲೆ ಹೋಗೋರು
ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ನನ್ನ ಜನಗಳು
ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳುತ್ತಾರೆ ನನ್ನ ಜನಗಳು” (ಅದೇ)

ಬಡತನದ ಬಗೆಗಿನ ಈ ಸಾಲು ಬಹುಮುಖ್ಯ. ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಬೇಯುವಂಥವರಿಗೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ನೋವು ಬರೆ ಮೇಲೆ ಬರೆ ಎಳೆದಂತೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಜಮೀನ್ದಾರರು, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು, ಸಾಲ ಕೊಡುವವರು, ಧರ್ಮದ ಹೆಸರೇಳಿ ಜೀವಿಸುವ ದೈತ್ಯರು ಹೇಗೆ ಬಡವರ, ದುರ್ಬಲರ ರಕ್ತ ಹೀರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಕವನದ ತುಂಬ ತುಂಬಿ ಬಂದಿದೆ.

ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರದು ‘ಇಕ್ರಲಾ ವದೀರಲ್ಲಾ ಈ ನನ್ ಮಕ್ಕ ಚರ್ಮ್ ಎಬ್ಬಲಾ’ (ಒಂದು ಪದ) ಎಂಬ ಏರುದನಿ. ಆದುದರಿಂದ ಬಡವನ ಮೂಳೆ ‘ನಾ ಮೂಳೆ, ನಾ ಇಂಗೇ ಇರಲ್ಲ ಕೂಗ್ಗೀನಿ, ಸಿಡಿತಿನಿ, ಮನುಷ್ಯ ಆಯ್ತಿನಿ’ (ಒಂದು ಮೂಳೆಯ ಹಾಡು) ಎಂದು ಸಿಡಿಯುತ್ತದೆ. 70ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತುಗಳು ಹೊಸಬಗೆಯದೇ ಆಗಿ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸತೆನವನ್ನು, ಜೀವಂತಿಕೆಯನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬಹುದು.

ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರ ಮೊದಲ ಸಂಕಲನ 'ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಹಾಡಿ'ನಿಂದ ಎರಡನೆ ಸಂಕಲನ 'ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು' ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕವಿಯ ಕ್ರಾಂತಿಯ ದ್ವನಿ ಮಾಗಿದಂತೆ ಬಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ".... 'ಕಪ್ಪುಮುಖ ಬೆಳ್ಳೆಗಡ್ಡೆ, ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳು' ಇರುವ ಬಡವರ ಓಂದು ದೊಡ್ಡ ವರ್ಗವೇ ಇದೆ..... ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರ ಸೊಕ್ಕಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಬಡವರು ಹೋರಾಡುವ ಚಿತ್ರವಿದೆ..... ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರ 'ನನ್ನ ಜನಗಳು' ಕವನದಲ್ಲಿ ಶೋಷಿತ ಜನರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಶೋಷಕರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳ್ಳುವುದು....."¹⁹ 'ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಹಾಡಿ'ನ 'ನನ್ನ ಜನಗಳ'ಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಬಂದರೆ 'ಸಾವಿರಾರು ನದಿ'ಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕವಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. 'ನೆನ್ನೆ ದಿನ ನನ್ನ ಜನ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬಂದರು' ಎನ್ನುವ ಕವಿ 'ಹೋರಾಟದ ಸಾಗೆರಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಧೀರ ನಡಿಗೆ ಇದು:

"ಕಪ್ಪು ಮುಖ ಬೆಳ್ಳೆಗಡ್ಡೆ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳು.....

ಧಿಕ್ಕಾರ ಧಿಕ್ಕಾರ ಅಸಮಾನತೆಗೆ

ಎಂದೆಂದಿಗು ಧಿಕ್ಕಾರ ಶ್ರೀಮಂತರ ಸೊಕ್ಕಿಗೆ

ಲಕ್ಷಾಂತರ ನಾಗರುಗಳು ಹುತ್ತಬಿಟ್ಟು ಬಂದಂತೆ

ಊರತುಂಬ ಹರಿದರು

ಪಾತಾಳಕೆ ಇಳಿದರು

ಆಕಾಶಕೆ ನೆಗೆದರು" (ನ.ಜ.ಮ.ಇ.ಕ., ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು, ಪು. 29)

"ಕವಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಮೂಹ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಮೂಹ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಶೋಷಕರು ಬೆವರುತ್ತಾರೆ." ದಲಿತರು ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟೊಡೆನೆಯೇ ಶೋಷಕರ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ದಲಿತರ ಕೆಂಠ ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅವರ ದನಿ ಇಂಗುತ್ತದೆಂದು ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಸಮೂಹತೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾರೆ."²⁰ ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

"ಬಡವರ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ

ಬೆಳಕಿನ ಕಿರಣ ತರಲಿಲ್ಲ

ಗೋಳಿನ ಕಡಲನು ಬತ್ತಿಸಲಿಲ್ಲ

ಸಮತೆಯ ಹೂವನು ಅರಳಿಸಲಿಲ್ಲ..."

(ನ.ಜ.ಮ.ಇ.ಕ., ನಲವತ್ತೇಳರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಪು. 84)

'ನಲವತ್ತೇಳರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ' ಎಂಬುದು ಕವಿಯ ಆಕೇಷ. "ಯಾರಿಗೆ ಬಂತು, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂತು, 47ರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ?" ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತ ಸಮಾಜದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳಿಸುವಂತೆ ಕವನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ, ಶತಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದ ದಲಿತರ ಸಂವೇದನೆಗಳಿಗೆ ಕಾವ್ಯರೂಪ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ನೀಡಿದ ಕವಿ."²¹ ಸಮಾಜದ ಸಿರಿವಂತ, ಬಡವ ವರ್ಗಗಳ ಅಂತರ ತಿಳಿಸುತ್ತಲೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ನಿರಾಶದಾಯಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ, ಈ ಕವಿತೆ. 'ಯೋಜನೆಯೆಲ್ಲ ಯೋಜನ ದೂರ ಹಸಿವೆಯ ಬಡವನ ಬಾಳೆಯು' (ತಬರನ ಹಾಡು) ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಿಷ್ಫಲತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. 'ಬಡಜನರ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟವರು ರಾಜರಾದರು ದೆಹಲಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ' (ಸಂಪಿಗೆಯ ಮರದಲ್ಲಿ) ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾರೆ ಕವಿ ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

1. ಉದ್ಧೃತ: ಸಂ. ಡಾ. ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ, ಶ್ರೀ ಉತ್ಸವ, 1986, ಪು. 101
2. ಸಂ. ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ ಮತ್ತು ಇತರರು, ಸ್ವಸ್ತಿ (ತ. ಸು. ಶಾಮರಾಯರ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ), 1983, ಪು. 169-170
3. ಡಾ. ಎನ್. ಎಸ್. ತಾರಾನಾಥ, ಜಿ. ಪಿ. ರಾಜರತ್ನಂ; ರತ್ನನ ಪದಗಳು, ಸ್ವಸ್ತಿ (ಸಂ. ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ ಮತ್ತು ಇತರರು), ಪು. 584
4. ಎಸ್. ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟ, ಶುಚಿಜೀವನದರ್ಶನ, ಎ. ಸೀ. 75, (ಸಂ. ವಿ.ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್), ಪು. 173
5. ಚಿನ್ನವೀರಕಣವಿ, ವಿ.ಸೀ. ಕಾವ್ಯದ ಹೆಜ್ಜೆಪಾಡು, ವಿ. ಸೀ. 75, (ಸಂ. ವಿ.ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್), ಪು. 96
6. ಎಸ್. ಅನಂತನಾರಾಯಣ, 'ನೆಳಲು-ಬೆಳಕು' ಮತ್ತು 'ದ್ರಾಕ್ಷಿ-ದಾಳಿಂಬೆ', ವಿ.ಸೀ. 75 (ಸಂ. ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ), ಪು. 129
7. ಆರ್. ಎಸ್. ಸುಂಕದ, ಮಾನವಧರ್ಮ ದೃಷ್ಟಾರ ಬೇಂದ್ರೆ, ಇಳಿದು ಬಾ ತಾಯಿ (ಸಂ. ಡಾ. ಬುದ್ಧಣ್ಣ ಹಿಂಗಮಿರೆ) 1977, ಪು. 333
8. ಡಾ. ಜಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, 2001, ಪು.138
9. ಎಚ್. ಎಸ್. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್, ಹಾಡೆಹಾದಿಯ ತೋರಿತು, 1995, ಪು. 265
10. ನರಹಳ್ಳಿ ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಕುವೆಂಪು ಕಾವ್ಯ; ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ರೂಪಕ, 2004, ಪು. 58
11. ಶಿವರಾಮು ಕಾಡನಕುಪ್ಪೆ, ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಚಾರ, 1990, ಪು.15
12. ಎಚ್. ಎಸ್. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್, ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮಾಲೆ-ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ, ಕೆ.ಎಸ್.ನ. ಸಮಗ್ರ ಕಾವ್ಯ, 2004, ಪು. XXVIII
13. ಸುಮತೀಂದ್ರ ನಾಡಿಗ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ: ಆಧುನಿಕ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ (ಸಂ. ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ) 1977, ಪು.73
14. ಸುಮತೀಂದ್ರ ನಾಡಿಗ, ಅಡಿಗರ ಕಾವ್ಯ, 1975, ಪು. 13
15. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ, ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಮುಖ-ಮುನ್ನುಡಿ, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ ಸಮಗ್ರಕಾವ್ಯ, 2000, ಪು. 605
16. ಸಿ. ಎನ್. ರಾಮಚಂದ್ರನ್, ಪರಂಪರೆ- ಪ್ರತಿರೋಧ, 2002, ಪು. 58
17. ಸಮುದ್ರಗುಪ್ತ, ಹೋರಾಟಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮೊಳಗಿದ ದಲಿತ ಕಾವ್ಯಧ್ವನಿ, ಬಡವರ ನಗುವಿನ ಶಕ್ತಿ (ಸಂ. ಎಚ್. ದಂಡಪ್ಪ) 2001, ಪು. 12
18. ಲಿಂಗದೇವರು ಹಳೆಮನೆ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಕಾವ್ಯ, ಬಡವರ ನಗುವಿನ ಶಕ್ತಿ (ಸಂ. ಎಚ್. ದಂಡಪ್ಪ) 2001, ಪು. 76.
19. ಡಾ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ : ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಹಿಂಸೆಯ ಗೃಹಿಕೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯ ಸ್ವರೂಪ (ಸಂ. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ) 1993, ಪು. 246-47
20. ಡಾ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಟರ್, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಕಾವ್ಯ, ಬಡವರ ನಗುವಿನ ಶಕ್ತಿ, (ಸಂ. ಎಚ್. ದಂಡಪ್ಪ) 2001, ಪು. 90.
21. ಶಶಾಂಕ, ಯಾರಿಗೆ ಬಂತು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂತು ನಲವತ್ತೇಳರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಬಡವರ ನಗುವಿನ ಶಕ್ತಿ (ಸಂ. ಎಚ್. ದಂಡಪ್ಪ) 2001, ಪು. 32

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಕುವೆಂಪು ಕುವೆಂಪು ಸಮಗ್ರಕಾವ್ಯ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ಸಂ-1 ಮತ್ತು 2 ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ, 2000
2. ಗುಂಡಪ್ಪ ಡಿ.ವಿ. ನಿವೇದನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1924
3. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ ಎಂ. ಸಮಗ್ರ ಕಾವ್ಯ ಸಪ್ತಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, 2000
4. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಪು.ತಿ. ಪು.ತಿ.ನ. ಸಮಗ್ರಕಾವ್ಯ ಡಾ. ಪು.ತಿ.ನ. ಟ್ರಸ್ಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು, 2004
5. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ಕೆ.ಎಸ್. ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮಾಲೆ ಲಿಪಿಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, 2004
6. ನಾಯಕ ಹಾ.ಮಾ. (ಸಂ) ಡಿ.ವಿ.ಜಿ. ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂ. 9 : ಕಾವ್ಯ-1 ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1998
7. ವಾಮನ ಬೇಂದ್ರೆ (ಸಂ) ಔದುಂಬರಗಾಥೆ ವರಕವಿ ಡಾ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಜೀವನ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, 2003 ಸಂ-1ರಿಂದ 6
8. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಜಿ. ಎಸ್. ಸಮಗ್ರಕಾವ್ಯ ಕಾಮಧೇನು, ಬೆಂಗಳೂರು, 1997
9. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಬಿ.ಎಂ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗೀತೆಗಳು ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1966
10. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಚೆಲುವು ಸುನೀತ ಜೀವನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1983
11. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ವಿ. ಸ್ನೇಹ-ವಿಶ್ವಾಸ ಸಮಗ್ರ ಕಾವ್ಯ ಸಂಪುಟ ವಿಸೀ. ಸಂಪದ (ವಿಸೀ.ಸಂಸ್ಕರಣ ವೇದಿಕೆ) ಬೆಂಗಳೂರು, 1990
12. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ನನ್ನ ಜನಗಳು ಮತ್ತು ಕ್ರಾಂತಿಸಿರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಇತರ ಕವಿತೆಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, 2005
13. ಆಮೂರ ಜಿ.ಎಸ್. (ಸಂ) ಬೇಂದ್ರೆ ಕಾವ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, 2003
14. ಕಕ್ಕಿಲ್ಲಾಯ ಬಿ.ವಿ. ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಕಾರ್ಲ್‌ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಬದುಕು-ಬರಹ ಸಂ-1, ನವಕರ್ನಾಟಕ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1985
15. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಜಿ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ಸ್ತ್ರೀ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ 2001
16. ನಟರಾಜ್ ಹುಳಿಯಾರ್, ಚಿಂತಾಮಣಿ ಕೊಡ್ಲೆಕೆರೆ (ಸಂ) ಸಂ-4, ರಾಮಮನೋಹರ ಮೊನವಕುಲದ ಏಕತೆ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, 2000 ಲೋಹಿಯಾ ಬರಹಗಳು

17. ನರಹಳ್ಳಿ ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಇಹದ ಪರಿಮಳದ ಹಾದಿ ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ, ಬೆಂಗಳೂರು, 2000
18. ನಾಗರಾಜ್ ಡಿ.ಆರ್. ಶಕ್ತಿ ಶಾರದೆಯ ಮೇಳ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು (ಸಾಗರ), 2002
19. ನಾಗರಾಜಯ್ಯ ಹಂಪ. (ಸಂ) ಶ್ರೀ ಉತ್ಸವ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, 1986
20. ನಾಯಕ ಹಾ.ಮಾ. (ಸಂ.), ಸ್ವಸ್ತಿ (ತ.ಸು.ಶಾಮರಾಯರ ತಳುಕಿನ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ ಸ್ಮಾರಕ ಡಾ. ಸಿ.ಪಿ.ಕೆ., ವೆಂಕಟಾಚಲ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ) ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು, 1983
21. ಪ್ರಭುಶಂಕರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಾವಗೀತೆ ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು, 2000
22. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್ ಎಚ್.ಎಸ್. ಹಾಡೆ ಹಾದಿಯ ತೋರಿತು ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಕ್ರೈಸ್ಟ್ ಕಾಲೇಜ್, ಬೆಂಗಳೂರು, 1995
23. ರಾಜರತ್ನಂ ಜಿ. ಪಿ. ನಮ್ಮ ರಾಜರತ್ನಂ ಶ್ರೀ ಜಿ.ಪಿ. ರಾಜರತ್ನಂ ಸನ್ಮಾನ ಸಮಿತಿ (ಸಂ) ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1969
24. ಶಂಕರ ಮೊಕಾಶಿ ಪುಣೇಕರ ಬೇಂದ್ರೆ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1989
25. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಜಿ.ಎಸ್. ಸೌಂದರ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಕಾಮಧೇನು, ಬೆಂಗಳೂರು, 1999
26. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಜಿ.ಎಸ್. (ಸಂ) ಚಂದನ (ಕೆ.ಎಸ್.ನ. ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1972
27. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಜಿ.ಎಸ್. (ಸಂ) ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1977
28. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ಎಲ್.ಎಸ್. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1999
29. ಸುಮತೀಂದ್ರನಾಡಿಗ್ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕಾವ್ಯದ ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಕ್ ಏಜೆನ್ಸಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1998

8. Content Based Image Retrieval Using Deep Learning

* Santosh S., M.Tech, CNE, ** Dr. B. S. Shylaja

Abstract

In many image processing apps, using Convolutional Neural Networks (CNN) with deep learning conducted an outstanding performance. Similar pictures can be identified by using CNN-based methods to obtain picture characteristics from the final layer and using a single CNN framework. Extraction of the learning function and efficient comparison of similarities includes the Content-Based Image Retrieval (CBIR). Extraction of features, as well as similarity measures, play a crucial role in CBIR. Two datasets like Dataset UC Merced Land Use and SceneSat Dataset perform the experiments. Use a pre-trained, millions-trained model of pictures and tailor-made for the assignment of recovery. Pre-trained CNN models are used for the recovery method to generate image feature descriptors. This technique deals with the extraction of features from the two fully linked layers that are used in the VGG-16 network different similarity steps to transfer vector learning and retrieval. The suggested architecture shows excellent efficiency in extracting characteristics and learning characteristics without previous understanding of the pictures. The outcomes are assessed and the performance comparison was made using different performance metrics.

I. INTRODUCTION

Identifying a suitable collection of pictures near an input picture. Content-based image retrieval is the next step towards keyword-based frameworks where pictures are retrieved based on their content data. The efficiency of recovery of a content-based image retrieval

* Dr. AIT College, Bengaluru, Karnataka, India
shrisanthosh95@gmail.com

** Professor, Dr. AIT College, Bengaluru, Karnataka, India

scheme relies primarily on the two variables; 1) representation of features 2) measurement of resemblance. Convolutional neural networks are a class of learning architectures that can be used in apps such as Image Retrieval, Image Classification, Image Annotation, Image Recognition, etc. Inspired by the excellent accomplishment of the excellent achievements of the technology in this project with deep learning algorithms, they used the pictures to be retrieved. It involves how pictures can be represented and organized based on the picture of the input request. The primary aspect of image retrieval based on content is the method of extraction of features. Some picture characteristics will include colour, texture and shape from which to determine pictures in content-based image retrieval. For accurate picture retrieval, 100% matching with the request is performed and the retrieval depends on the content or characteristics of the picture in the appropriate picture retrieval.

II. IMPLEMENTATION

Modules description:

A. Images Acquisition

Images acquisition in image processing can be widely described as the retrieval of an picture from some source so that it can be passed through whatever procedures need to follow. The picture was acquired, distinct processing techniques can be applied to the picture to accomplish the many distinct duties of vision.

B. Pre-processing

The suggested technique involves image extraction from the 2 fully linked pre-trained layers of the CNN model feature vectors. Because the datasets only had fewer pictures, ImageNet model's can be used for pre-trained CNN weights recovery phase. Using pre-trained models trained on huge millions of image datasets, it is possible to use the weights directly and architecture learning and apply the learning to the CBIR tasks. This is learning transfer that transfers learning "according to the pre-trained model particular declaration allocated to the issue. By using transfer learning, model pictures that are distinct from or outside the ImageNet model can be generated. The model used here for pre-trained CNN is VGG-16.

C. Features Extraction:

The input image is given to a pre-trained CNN and features were extracted from the last two fully connected layers of the VGG-16 for both the input image and database. The input picture provided as a request can be from any source, and the datasets do not need it

at all. The query picture from the datasets is drawn here. The VGG-16 has 3 fully linked layers that extract the characteristics the yield classification layer is Fc1 and Fc2 as well as the final layer. Due to the fine tuning of the pre-trained model by using transfer learning. It is the method that removes the final classification layer of the output and uses the rest of the architecture as a fixed extractor of features.

D. Detecting Similarities

Using different similarity metrics, these extracted characteristics, the query was compared, input picture based on picture storage characteristics. A threshold value is set to sort images that are familiar to the picture input and that are will not be familiar on the basis of the value of familiarity measures taken. When similarity value reaches above the limit will therefore will be filtered out and the suggested mode will deals with the assessment of image resemblance using different stretch metrics.

E. Statistical analysis

In order to assess and compare the efficiency of the CBIR assignments using the suggested technique, several studies were performed on the two datasets. Several studies with several queries were performed on pre-trained network VGG-16 qualified with ImageNet dataset and the outcomes consistent with the query picture were filtered based on their declining resemblance. The size of the pictures is 224x224. The function vectors obtained from the VGG-16's Fc1 and Fc2 and both the query's extracted features as well as the index collection. The pulled out functions from both the problem and the index are provided as inputs to the parallel metrics and using distinct parallel metrics, the range measurement, they are drawn on the basis that the images of top 5 and the top 10 comparable images are taken to assess the performance of the scheme.

III. FEASIBILITY STUDY

At this point, the feasibility of the project is assessed and a very overall project plan and some cost estimates are submitted to the business proposal. During the assessment of the system, a feasibility study will be carried out on the suggested system. This is to guarantee that it does not burden the business with the suggested scheme. Some knowledge of the main system requirements is crucial for feasibility evaluation.

There are 3 main important feasibility considerations study are:

A. Economical Feasibility

This research is conducted to verify the organization's financial effect of the plan. The business can take a restricted quantity of money into the system's R&D. The expenses have to be justified. As a consequence, as most of the methods used are freely available, the sophisticated scheme was also implemented within the budget. Only the customized products were required.

B. Technical Feasibility

This study is carried out to confirm the technical feasibility, i.e. the technical requirements of the system. Any sophisticated system should not have a powerful demand for the available technical resources. This will result in heavy requirements on the technical resources available. This will result in elevated customer requirements being placed. The system created must have a humble requirement, as the implementation of this scheme requires only minimal or null modifications.

C. Social Feasibility

The study aspect is to check the user's scheme's acceptance rate. This includes the method of user training to use the system efficiently. The system should not put the user at risk, but must recognize it as a requirement. The level of user acceptance relies exclusively on the techniques used to teach and familiarize the user with the scheme. His confidence level it must be raised in order to generate some positive criticism which is welcomed as the ultimate customer of the system. Times New Roman or the form of the symbol (kindly do not use any other font). It may be necessary to treat the equation as a graphic and insert it into the text after your paper has been styled to create multileveled equations.

IV. SYSTEM ANALYSIS

A. Existing System:

There are many methods to extract picture characteristics from the database of the image. One way is to use handmade characteristics like the color histogram, the gradient-based histogram. The use of histograms in color and space, Local binary patterns (LBP) Gabor filters, dual-tree complicated wavelet transform, Gradient Histogram (HOG) and GIST is a different way to use a handmade Global descriptor.

The repossess of pictures involves indexing, searching and visualizing the pictures that have been obtained. There are many techniques available to describe an image's visual content. These descriptors are further split into characteristics learned and handcrafted. Handmade descriptors use a predefined algorithm to extract characteristics where descriptors are instructed manage the functions acquired with CNN. Varies techniques include SIFT and SURF, which have proven to be powerful for apps for picture recovery. SIFT is a handmade descriptor locally and will assist locate salient patches from a selected picture main points.

B. Problem Statement:

The most difficult problems in the advancing CBIR fields are the semantic gap between human-eyed high-level semantics and computer-captured low-level images.

C. Proposed System:

The suggested technique involves extracting image feature vectors from the pre-trained CNN model's two fully linked layers. Because the datasets only had fewer pictures, the ImageNet model's can be used with pre-trained CNN weights in the recovery phase. Using pre-trained models trained on vast millions of picture datasets, weights can be used directly as well as architecture learning and teaching can be applied to CBIR assignments. This is transfer learning, which is "transfer the learning" according to the particular issue declaration allocated to the pre-trained model. Model images that are separate from or outside the ImageNet scheme can be produced by using transfer learning.

The model used here for pre-trained CNN is VGG-16. Two distinct remote sensing image datasets were set up for the experiment. The testing method was provided the entire dataset. The characteristics are obtained a pre-trained model with convolutionary layers, max-pooling layers and fully interconnected layers. The model's fine tuning using both datasets was first technique introduced. Model good tuning with the two datasets is required using learning to transfer. First, pre-trained CNN weights are initialized randomly, followed by information set training. Then the weights obtained were directly used to train two datasets.

V. SYSTEM DESIGN

A. SYSTEM ARCHITECTURE:

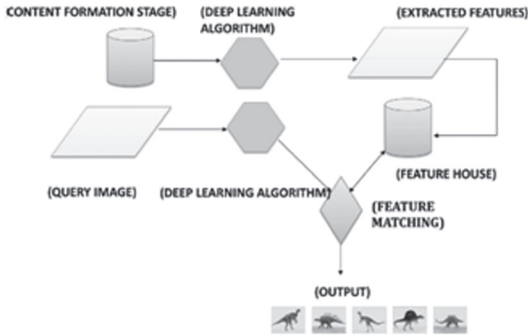

Fig:1 Overall system flow diagram

VI. System Specification

A. System Requirement

- Software Pre-Requisites:
 - OS : Windows 7 and above
 - Language Code : Python 2.7.14
 - Python IDLE
- Hardware Requirements:
 - System : Pentium i3 and above
 - Hard Disk : 40GB and above
 - Monitor : 15”LED, 15 VGA Colour
 - Input Device : Logitech
 - Ram : 8GB

VII. Result and Screenshot

Fig:1 GUI of CBIR

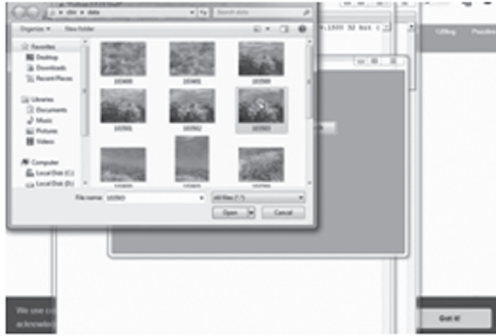

Fig:2 Uploading the Query Image

Fig:3 Displaying the Query picture

Fig:4 Search for relevant Query image

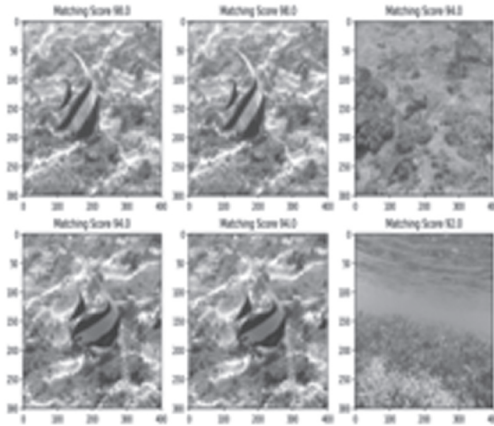

Fig:5 Output of the relevant query image

VIII. Conclusion

The efficiency and precision of the picture recovery scheme will be increased by initialization of ImageNet pre-trained for fresh pictures. With the models pre-trained and also by means of teaching transfer, new images can be obtained with better outcomes. The comparable pictures are obtained by calculating the resemblance of characteristics combined together to completely linked surface. However image features is extracted with help of canny edge detector.

A. Final Outcome:

Result Outcome:

- Accuracy in retrieving the similar type of query images.
- We can implement in Google image search, digital library, Photo archives, catalogs for retail, Face Finding, Industry of Textiles.

Future Enhancement:

- Query Image size cannot be changed its fixed to 224*224 pixel.
- Training time i.e., indexing the images takes longer span

IX. References

1. **Liu H, Liu B, Lv X and Huang Y** Image Retrieval Using Fused Deep Convolutional Features. *Procedia Computer Science* in 2017, 749-754.
2. **Chen J, Wang Y, Luo L, Yu J.G and Ma J** Image retrieval based on image-to-class similarity. *Pattern Recognition Letters* in 2016, 379-387.
3. **Wu S, Oerlemans A, Bakker E.M and Lew M.S** Deep binary codes for large scale image retrieval. *Neurocomputing* in 2017, 5-15.
4. **Alzu'bi, A., Amira, A. and Ramzan N** Content-based image retrieval with compact deep convolutional features. *Neurocomputing* in 2017, 95-105.
5. **Simonyan, K. and Zisserman, A.** Very deep convolutional networks for large-scale image recognition. *arXiv preprint arXiv:1409.1556* in 2014.
6. **Yang, H.F, Lin K and Chen C.S.** Cross-batch reference learning for deep classification and retrieval. *Proceedings of the ACM on Multimedia Conference, 2016*, 1237-1246.
7. **Zhu H, Long M, Wang J and Cao Y** Deep Hashing Network for Efficient Similarity Retrieval. *AAAI* in 2016, 2415-2421.
8. **Cao Y, Long, M, Wang J, Zhu H** and Wen Q Deep Quantization Network for Efficient Image Retrieval. *AAAI* in 2016, 3457-3463.
9. **Cao Y, Long M, Wang J, Yang Q and Yu P.S** Deep visual-semantic hashing for cross-modal retrieval. *Proceedings of the 22nd ACM SIGKDD International Conference on Knowledge Discovery and Data Mining* in 2016, 1445-1454.
10. **Cao Y, Long M, Wang J and Liu S** Deep visual-semantic quantization for efficient image retrieval. *CVPR* in 2017.
11. **Lin K, Yang H.F, Hsiao J.H and Chen C.S** Deep learning of binary hash codes for fast image retrieval. *IEEE Conference on Computer Vision and Pattern Recognition Workshops* in 2015, 27-35.

9. Influence of Titanium-dioxide based nanoparticles on silk quality in bivoltine silkworm breeds of *Bombyx mori* L.

* Shreshta Jain, **Kusuma L., **Ranjini M. S.,
**Satish L., **Moorthy S.M., **S. M. Hukkeri,
**Pankaj Tewary, **Sainath Malligemadu

ABSTRACT

Titanium dioxide nanoparticles [TiO₂ NPs] are increasingly used in industrial processes to make products such as sunscreens, cosmetics, anti-dust paints etc., for their ability to block UV rays, photocatalytic and antibacterial properties as it degrades harmful organic pollutants like nitric oxide and sulphur dioxide into simpler products (Smijs, T. G., & Pavel, S., 2011). In silkworms TiO₂ NPs are known to elevate cocooning and total protein contents and promote expressions of silk gland genes, antioxidant-related genes, promotes silk protein synthesis. As feed additives of silkworm they are known to increase feed efficiency, body weight and cocoon shell ratio. In view of this, a study was undertaken to analyze whether TiO₂NP based colloidal solution can influence the quality of silk synthesis. A total of 100 larvae of each bivoltine silkworm breeds (CSR2, CSR4, CSR5, CSR6, CSR16, CSR17, CSR26, CSR27, CSR50, CSR51, CSR52, CSR53, S8) were considered along with controls. 1:10 diluted TiO₂NPs colloidal solution was smeared onto the mulberry leaves and fed to the larvae twice daily during the fifth stage and analyzed further. It was observed that, there was improvement in

* MMK and SDM Mahila Maha Vidyalaya, Mysuru

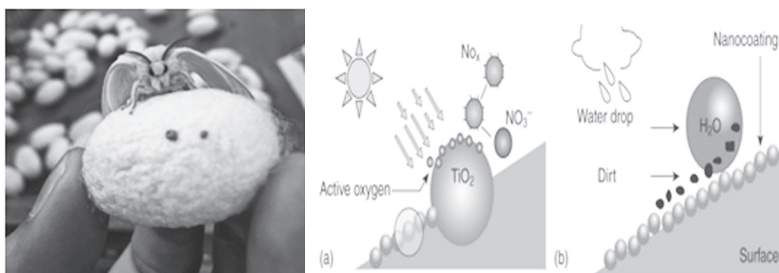
** Bivoltine Breeding Laboratory, Central Sericultural Research and Training Institute, Central Silk Board, Srirampura, Mysuru – 570009

larval weight of test batch compared to control. The silk's tensile strength and elongation properties are crucial in determining the quality of silk. Among the several post cocoon parameters analyzed, elongation and tenacity were significantly improved in breeds – S8 and CSR6, thereby indicating that there is an overall improvement of silk quality in these breeds. From the above, it could be interpreted that the performances with respect to the treatment has yielded better tensile properties of the yarn. The tensile property is important in the process of silk weaving and is need of the hour. Hence, this study has got potential to improve the tensile properties of the yarn by giving supplement feed of TiO₂NPs during the late age rearing of the cocoons.

Keywords: Silkworm, Titanium dioxide, Tenacity, silk quality

INTRODUCTION

The domesticated silkworm, *Bombyx mori*, an important economic insect and the foundation of the silk industry in been influenced by human activities and the migration of people. During the evolution of domestication, silkworm underwent through a remarkable change in important events like morphological, behaviour and developmental traits as compared to its wild progenitor. This frequently led to the improvement of economically important traits and the diversification of morphological traits in domesticated species compared to their wild ancestors. It is of prime interest for improvement of economically important traits represented in terms of developmental uniformity among individuals, which forms the crucial target of artificial selection for silkworm. It is known for its silk production and its ability to synthesize fibroin.

Nanotechnologies are a set of methods and techniques for the treatment of matter and aimed at obtaining materials with novel functionalities and improved characteristics. Among the various materials, nanoparticles play a special role in a wide range of

applications and, in particular, there are a large number of studies related to titanium dioxide nanoparticles (TiO₂ NPs) (Schmidt & Strosberg, 2015). Titanium dioxide nanoparticles (TiO₂NPs) have been used in many products such as sunscreens, cosmetics, anti-dust paints etc., for their ability to block UV rays, photocatalytic and antibacterial properties as it degrades harmful organic pollutants like nitric oxide and sulphur dioxide into simpler products. A titanium dioxide nanoparticle (TiO₂ NPs) has been widely used in medicine and biology (Selin Çeşmeli & Cigir Biray Avcı , 2019) (Chao MinTeh & Abdul RahmanMohamed, 2010). Low dose TiO₂ NPs can improve silkworm's resistance against virus disease; however, the effect of TiO₂ NPs on silkworm silkworm silk fibre has not yet been studied. In silkworms TiO₂ NPs are known to elevate cocooning and total protein contents and promote expressions of silk gland genes, antioxidant-related genes, promotes silk protein synthesis. As feed additives of silkworm they are known to increase feed efficiency, body weight and cocoon shell ratio. In view of this, a study was undertaken to analyze whether TiO₂NP based colloidal solution can influence the quality of silk synthesis.

MATERIALS & METHOD

Samples: Bivoltine silkworm breeds selected for the present study include fifth age silkworm larvae of CSR2, CSR4, CSR5, CSR6, CSR16, CSR17, CSR26, CSR27, CSR50, CSR51 (D13), CSR52, CSR53, S8. A total of 100 larvae of each bivoltine silkworm breeds were considered for TiO₂NP (Colloidal solution) treatment along with controls. 1:10 diluted TiO₂NPs colloidal solution was prepared. Mulberry leaves were smeared with 1:10 diluted TiO₂ NPs and fed to the larvae twice daily during the fifth stage. Larval weight of test and control was noted everyday during the treatment. After final day of treatment, 10 larvae each from control and treatment batch were collected to record total weight of larvae and 5 dissected for recording silk gland weight. The control and TiO₂NP treatment cocoons were collected after spinning to assess the post cocoon parameters that influence the silk quality, particularly to analyze tensile properties of the silk.

Silkworm larvae

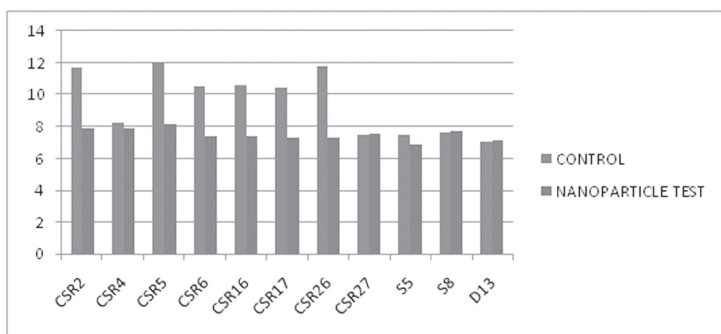
silkworm cocoons

RESULT

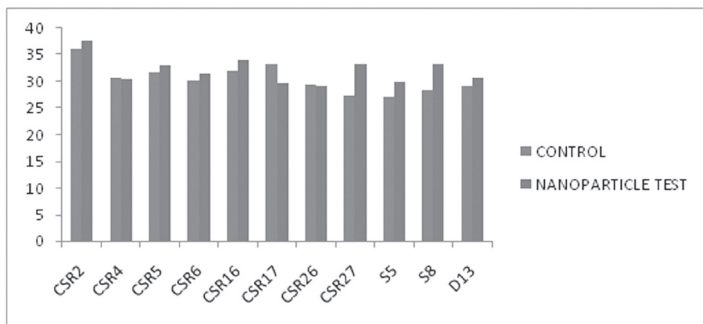
ANALYSIS OF LARVAL WEIGHT

Ten silkworms from both treated and control were chosen randomly and weighed. The weight of silk gland recorded in the present experiment is represented graphically indicating that there was considerable increase in the total body weight of eight breeds (CSR2, CSR5, CSR6, CSR16, CSR27, CSR50, CSR51, S8) among the 11 breeds after the TiO₂NP based colloidal treatment. This indicated that the breeds show differential response to the treatment

BEFORE TREATMENT

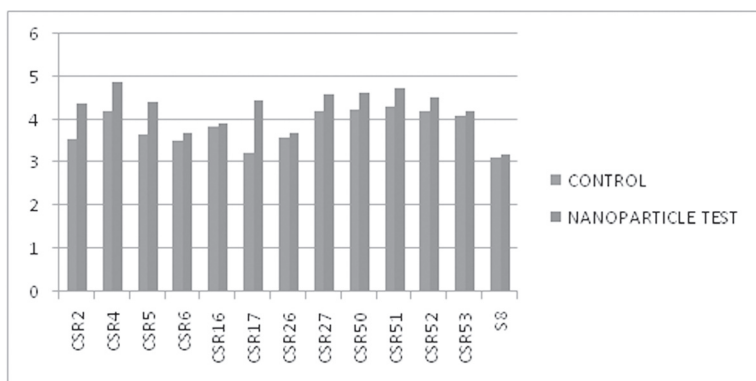
AFTER TREATMENT

ANALYSIS OF SILK GLAND WEIGHT

The silk gland of 5 control and TiO₂ NPs treated larvae was weighed and results indicated higher weight gain of silk gland among eight breeds CSR2, CSR4, CSR5, CSR17, CSR27, S5 and D13 whereas lesser weight gain was observed for four silkworm breeds - CSR6, CSR16, CSR26 and S8. This further represents the

varied influence of TiO₂NPs among the bivoltine silkworm breeds. However, overall the TiO₂NPs treated larvae showed greater silk gland weight when compared with the control. The study emphasizes that the leaf consumption rate directly influences the silk-producing capacity and body weight of the silkworm. Further, TiO₂ NPs can mediate the synthesis of ecdysterone to affect silkworm growth and development (Li, F., Gu, Z., Wang, B. et al. J Chem Ecol , 2014).

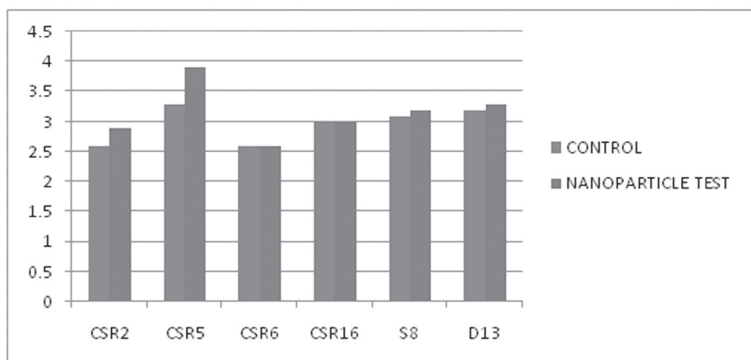

POST COCOON ANALYSIS

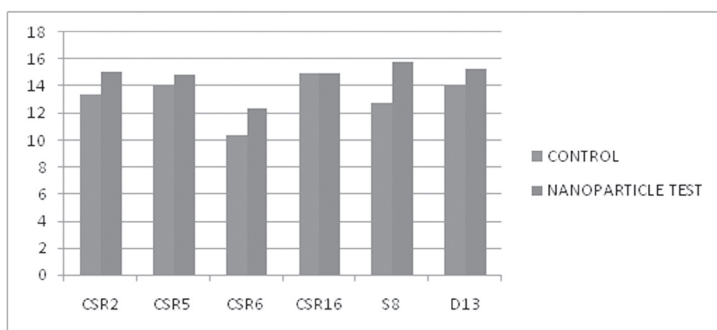
The silk's tensile strength and elongation properties are crucial in determining the quality of silk. Among the several post cocoon parameters analyzed, elongation and tenacity were significantly improved in breeds – S8 and CSR6, thereby indicating that there is an overall improvement of silk quality in these breeds. The yarn samples were subjected to Tensile Testing and the results are as follows

Sl No	Breed/ Race	Control		Treated	
		Tenacity G/Dr	Elongation %	Tenacity G/Dr	Elongation %
01	S 8	3.1	12.8	3.2	15.8
02	CSR 2	2.6	13.4	2.9	15.1
03	CSR 6	2.6	10.4	2.6	12.3
04	D 13	3.2	14	3.3	15.3
05	CSR 5	3.3	14	3.9	14.9
06	CSR 16	3.0	15	3.0	15

Tenacity

Elongation

CONCLUSION

Feeding TiO₂NPs based colloidal solution could promote silkworm growth and development and increase silk fibroin synthesis as evident with improvement of the larval weight and silk gland weight among the control and treated batches. Further, it could be interpreted that the performances with respect to the treatment has yielded better tensile properties of the yarn. The tensile property is important in the process of silk weaving and is need of the hour. Hence, this study has got potential to improve the tensile properties of the yarn by giving supplement feed during the late age rearing of the cocoons.

INTERPRETATION & DISCUSSION

TiO₂NPs based colloidal solution when given as supplement feed during the late age rearing of the silkworms showed improvement in their silk gland weight, overall body weight and the silk's tensile

properties. The improvement in the tensile property may be due to structural changes, on which further study can be done. Silk is being used as a biomaterial in various medical fields thus improving its tensile property impacts its applications (Vepari, C., & Kaplan, D. L., 2007). Its use as a biomaterial scaffold for regenerative medicine and stem cell research can be effected by the improved tensile property of the silk fibroin

(XiaohuiZhang^aMichaela R. Reagan^bDavid L.Kaplan^{ab}, 2009,) (JiangweiChen^{ac1}YingfeiZhan^{b1}YabinWang^{c1}DongHan^aBoTao^cZhenliLuo^aSaiMa^aQunWang^dXiangLi^a LiFan^c Congye Li^a Hongbing Deng^b Feng Cao^{ac}, 2018).

REFERENCES

1. **Schmidt C and Storsberg J, 2015**, Nanomaterials—Tools, Technology and Methodology of Nanotechnology Based Biomedical Systems for Diagnostics and Therapy, *Biomedicines*.3(3): 203–223
2. **Selin Çeşmeli & Cigir Biray Avcı , 2019**, Application of titanium dioxide (TiO₂) nanoparticles in cancer therapies, *Journal of Drug Targeting*, 27:7, 762-766, DOI: 10.1080/1061186X.2018.1527338
3. **Smijs, T. G., & Pavel, S. (2011)**. Titanium dioxide and zinc oxide nanoparticles in sunscreens: focus on their safety and effectiveness. *Nanotechnology, science and applications*, 4, 95–112. doi:10.2147/NSA.S19419
4. **Chao MinTeh & Abdul RahmanMohamed, 2010**, Roles of titanium dioxide and ion-doped titanium dioxide on photocatalytic degradation of organic pollutants (phenolic compounds and dyes) in aqueous solutions: A review
5. **Li B, Xu Y, Gui S, Xie Y et al., 2013**, Titanium Dioxide Nanoparticles Relieve Silk Gland Damage and Increase Cocooning of *Bombyx mori* under Phoxim-Induced Toxicity, *J. Agric. Food Chem.*, 61 (50), pp 12238–12243
6. **Li, F., Gu, Z., Wang, B. et al. J Chem Ecol , 2014**, 40: 913. Effects of the Biosynthesis and Signaling Pathway of Ecdysterone on Silkworm (*Bombyx mori*) Following Exposure to Titanium Dioxide Nanoparticles
7. **Ni M, Li N, Wang B, Li Z, et al., 2014**, Effect of TiO₂ Nanoparticles on the Reproduction of Silkworm, *Biol Trace Elem Res.* 164(1):106-13.
8. **Tian JH, Hu JS, Li FC, Ni M et al., 2016**, Effects of TiO₂ nanoparticles on nutrition metabolism in silkworm fat body, *Biology Open* 5, 764-769 doi:10.1242/bio.015610

9. **Xu K, Li F, Ma L, Wang B, Zhang H, et al.** 2015 Mechanism of Enhanced Bombyx mori Nucleopolyhedrovirus-Resistance by Titanium Dioxide Nanoparticles in Silkworm. PLoS ONE 10(2): e0118222.
10. **Xue B1, Li F1, Hu J1, Tian J1, Li J1,** 2017, Differentially expressed genes in the silk gland of silkworm (Bombyx mori) treated with TiO₂ NPs, Gene. 611:21-26
11. **Li Y1, Ni M1, Li F1, Zhang H1, Xu K1,** Zhao X1, Tian J1, Hu J1, Wang B1, Shen W1,2, Li B3,4., 2016, Effects of TiO₂ NPs on Silkworm Growth and Feed Efficiency. Biol Trace Elem Res. 2016 Feb;169(2):382-6. doi: 10.1007/s12011-015-0413-5.
12. **Vepari, C., & Kaplan, D. L. ,** 2007, Silk as a Biomaterial. Progress in polymer science, 32(8-9), 991–1007. doi:10.1016/j.progpolymsci.2007.05.013.
13. **Scott A. Sell Michael J. Mc Clure Koyal Garg Patricia S. Wolfe Gary L. Bowlin,** 2009, Electrospinning of collagen/biopolymers for regenerative medicine and cardiovascular tissue engineering.
14. **XiaohuiZhangMichaela R.ReaganbDavid L.Kaplanab,** 2009, Electrospun silk biomaterial scaffolds for regenerative medicine.
15. JiangweiChen^{ac1}YingfeiZhan^{b1}YabinWang^{c1}DongHan^aBoTao^cZhenliLuo^aSaiMa^aQunWang^dXiangLi^aLiFan^cCongyeLi^aHongbing Deng^bFengCao^{ac}, 2018, Chitosan/silk fibroin modified nanofibrous patches with mesenchymal stem cells prevent heart remodeling post-myocardial infarction in rats.

10. Isolation and biochemical characterization of halophiles from Mangalore region and selection of a potential protease producing strain

* Megha * Sowmya

Prarthana *Aravinda Narayana

Abstract:

Halophiles are extremophile organisms that thrive in environments with very high concentrations of salt and can withstand and carry out reactions efficiently under extreme conditions. They require 3-25% of sodium chloride for growth, and they can be selectively isolated in different media. Halophiles are categorized as slight, moderate or extreme, by the extent of their halo tolerance. Isolation of halophiles is done by enrichment culture method and halophilic medium is used as selective media. The bacterial isolates were isolated by serial dilution technique and plating was done. The bacterial strains were identified by staining techniques, plating on selective medium and biochemical tests. The cells were lysed to determine the solute content by subjecting to spectrophotometer analysis. It is concluded that these halophilic isolates are not only diverse in phylogeny but also in their enzyme characteristics. The isolated bacterial strain was found to be Gram-positive strains,

* Biotechnology Skill Enhancement Programme, Sri Dharmasthala Manjunatheshwara College (Autonomous), Ujire - 574 240

* Biotechnology Skill Enhancement Programme, Sri Dharmasthala Manjunatheshwara College (Autonomous), Ujire - 574 240

** HOD & BiSEP Course co ordinator, Sri Dharmasthala Manjunatheshwara College (Autonomous), Ujire - 574 240

*** P.G Department of Biotechnology, Sri Dharmasthala Manjunatheshwara College (Autonomous), Ujire - 574 240

catalase positive and aerobic. Optimum growth was observed at 35°C and pH 7. The study aimed at isolation and extraction of protease among halophilic bacteria producing enzymes for industrial value. There is significant diversity among halophiles from saline habitats of Mangaluru region and the potential isolated strain was studied for an industrial efficient strain for the production of protease.

Keywords: Halophiles, Halotolerant, Solute content, Protease.

Introduction:

Moderately halophilic bacteria are widely distributed throughout hypersaline habitats and require 3 to 25% w/v NaCl for satisfactory growth (Kushner.D.J et al., 1988). The study of bacteria from marine origin and their potential role in the production of bioactive compounds is becoming a new topic for research (Faulkner.D.J 2001).

Halophilic microorganisms have been explored in different field of biotechnology (Mellado et al., 2003). Halophilic enzymes have highly negative surface charge with hydrated carboxyl groups protected by high salt concentration. Such is to avoid unfolding and maintain the solubility of protein (Joo and Kim, 2005). However, salt tolerant enzymes remain unexplored.

Different groups of enzymes are produced in halophilic bacteria particularly protease; these enzymes serves various industrial purposes (Mariana Delgado et al., 2012). These are the single class of derivative enzymes that catalyze the cleavage of peptide leading to total hydrolysis of proteins. They are physiologically significant for living organisms given their crucial application in both physiological and commercial fields. Proteases are ubiquitous in various sources such as microorganisms, plants and animals. Given that the plant and animal protease cannot meet the current global demands, microbial protease has thus gained increasing interest. Most commercial proteases are neutral and alkaline. The increase in the microbial proteases accounts for approximately 60% total enzyme sales in the world (Banik and Prakash, 2004). Protease comprises one of the most important groups of industrial enzymes with versatile applications, such as in cheese-making, meat tenderization, detergents, dehairing, baking, waste management and silver recovery (Kumar et al., 2005).

Variant microorganisms were used to produce protease, genus *Bacillus* were so far the most important group of enzymes produced commercially (M.A.Ferrero et al., 1996). Bacterial strains are generally more used as they offer higher activities compared to yeasts and tend to have neutral or alkaline pH optima and are often thermostable.

Materials and Methods:

Sample Collection:

Water sample was collected into sterile bottle from Mangaluru region, Karnataka and stored at 4°C in the laboratory until used for isolation of the strains.

Enrichment and Isolation of Bacteria:

Enrichment cultures and techniques to isolate moderately to extremely halophilic microorganism are performed in Nutrient Agar medium. pH was adjusted to 7.2 ± 0.1 before autoclaving. Enrichment cultures were sub cultured several times under the same conditions with different NaCl concentration (3% - 25%). Aliquots (100µl) of 10⁻⁴ -10⁻⁶ dilutions were plated on to agar medium. After four days of incubation at 37°C, there were orange, yellowish, cream, transparent colonies. Different colonies were picked and streaked several times to obtain pure cultures. These isolates were grown on selective media and were chosen for further characterization. In biochemical tests, Catalase test, Gelatinase, Amylase, Protease assay were performed (Aneja, 2003).

Gram Staining:

The gram stain is a differential stain which is used to differentiate bacteria into two groups Gram positive bacteria and Gram negative bacteria. The technique is based on the fact that Gram positive cell wall has a stronger attraction for crystal violet when iodine is applied and therefore retain the crystal violet and therefore will remain purple after decolorizing while Gram negative bacteria will be colorless after decolorizing with alcohol, counterstaining with safranin will make them to appear pink.

Catalase Test:

The glass slide was held at an angle and few drops of 3% hydrogen peroxide were allowed to flow slowly over the culture. The emergence of bubbles from the organism was noted. The presence of bubble displayed a positive test indicating the presence of enzyme catalase. If no gas is produced, this is a negative reaction.

Amylase Test:

In this test, isolate was point inoculated on starch agar plates and incubated at 37°C for two days. After incubation, iodine solution was poured on the production of clear zone around the microbial growth.

Gelatin Liquefaction:

Gelatin is a protein produced by hydrolysis of collagen. Hydrolysis of gelatin is brought about by microorganism capable of producing a proteolytic exo enzyme, it can be detected by observing liquefaction because gelatin is also precipitated by chemicals that coagulate proteins while the end products of degradation are not precipitated by same chemicals.

Methyl red test:

All enteric micro-organisms ferment glucose and produce organic acids. The methyl red indicator is used in this test. MRVP media was prepared and pure culture was inoculated. Incubate aerobically at 37°C for 24 hours. Aliquot 1ml of the broth to a clean test tube. Reincubate the remaining broth for an additional 24 hours. Add 2-3 drops of methyl red indicator to aliquot. Observe for red color immediately.

Voges Proskauer test:

Voges Proskauer test determines the capability of some micro-organisms to produce non-acidic or neutral end products, such as acetyl methyl carbinol, from the organic acids that results from glucose metabolism. MRVP media was prepared and pure culture was inoculated. Incubate aerobically at 37°C for 24 hours. Aliquot 2ml of the broth to a clean test tube. Reincubate the remaining broth for an additional 24 hours. Add 6 drops of 5% α -naphthol and mix to aerate. Add 2 drops of 40% potassium hydroxide and mix well to aerate. Observe pink red color at surface within 30 minutes. Shake the tubes vigorously during the 30 minute period.

Detection of solute component:

5 ml of bacterial culture centrifuged at 5000 rpm for 10 minutes. Pellet is collected and supernatant is discarded. Lysis buffer along with the pellet is kept at 60°C for 20 minutes. Then it is centrifuged at 5000 rpm for 10 minutes. Supernatant is collected and subjected to uv-visible light to check the solute content present in it.

Medium and Incubation:

Nutrient Broth was used as the common growth media as well as stock media. Incubation was carried out at the growth medium at 30°C at 150 rpm for 18 hours. After incubation the culture media centrifuged at 7200 rpm for 10 minutes to obtain the cell free supernatant (CFS). The protease activity studies were carried out from the CFS.

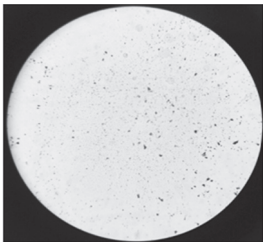
Protease Assay:

Proteolytic activity was carried out according to Casein-Pholine Method (R.S. Boethling, 1975). Culture media was centrifuged at 7200 rpm for 10 minutes and CFS was used as enzyme source however 1% casein (dissolved in 0.1M phosphate buffer, pH 7.0) was used as substrate. 1 ml of enzyme and 1 ml of substrate was incubated at different temperatures for 60 minutes. The reaction was terminated by adding 3 ml of trichloroacetic acid (TCA). One unit of protease activity was defined as the increase of 0.1 unit optic density at 1 hour incubation period. Total protein amount of CFS was measured by Biuret Method.

Result and Discussion:

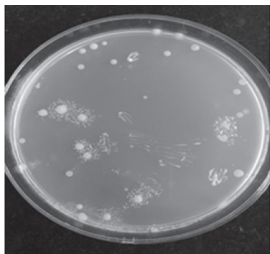
Gram Staining:

The bacteria which is found in the sample is Gram positive bacteria (a Coccus species) as the cell wall of these has a stronger attraction for crystal violet when iodine is applied and therefore retain the crystal violet and remain purple in colour. These are coccus or spherical in shape.

Catalase Test:

When hydrogen peroxide was allowed to flow slowly over the culture, the emergence of bubbles from the organism were seen. Hence the presence of bubble showed a positive test indicating the presence of enzyme catalase.

Amylase Test:

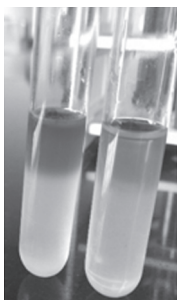
Isolates was found to be Amylase positive as they showed clear zones around the colonies by addition of iodine solution.

Gelatinase Test:

The gram positive cocci showed good gelatinase activity, indicating the ability of micro organism to produce protease

Methyl Red test:

A distinct red color is seen in the tube that indicates the positive result.

Voges Proskauer test:

Pink red color at the surface was seen in the tubes that indicates the positive result.

Detection of Solute Component:

Ectoine, Hydroxyectoine, Sucrose, Mannitol are the components which were detected by the spectrophotometer in the bacterial culture. Hence it confirms the bacterial strains to be a halophile.

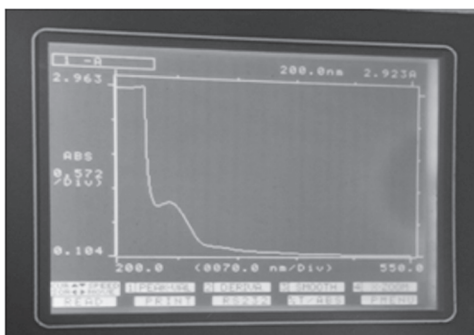

Figure 1 OD 0.235 showing solute concentration as 6.6mg/ml

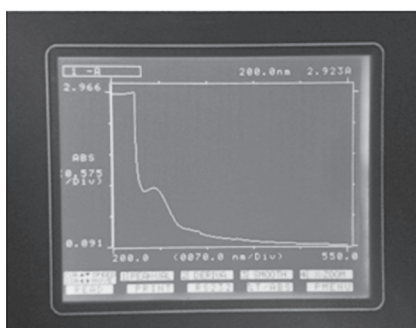

Figure 2 1 OD 0.224 showing solute concentration as 6.3mg/ml

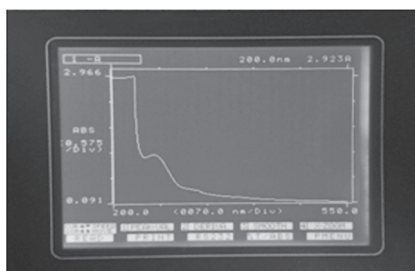

Figure 3 OD 0.222 showing solute concentration as 6.3mg/ml

Protease Assay:

Sample Crude Protease 25% Nacl	Total protein (mg/ml)	Enzyme Activity ($\mu\text{mol/ml}$)	Specific Activity (IU/ml)
Sample 1	6.6 \pm 0.2	1.8	0.27
Sample 2	6.3 \pm 0.1	1.5	0.23
Sample 3	6.3 \pm 0.2	1.4	0.22

Conclusion:

Halophiles thrive in environments with very high concentrations of salt and can withstand and carry out reactions efficiently under extreme conditions. Present study all three samples grown on 25% salt concentration showed protease activity, but significant specific activity and solute accumulation was high in sample 1. Primary identification of strains signifies gram positive cocci, biochemical characterization shows positive for catalase test, protease test but also gives positive for amylase test. The present studies confirms that the bacterial strains to produce protease enzyme at highest recorded salt concentration, similarly amylase positive results benefit for industrial exploitation of strain for protease & amylase production, however further studies on molecular characterization of strain has to be fulfilled.

Acknowledgement:

We would like to show our gratitude to Sri Dharmasthala Manjunateshwara (Autonomous) College, for providing a work space to us. We would even like to thank our faculty members for their support during the course study.

References:

1. **Aneja K. R. (2003)**. Experiments in Microbiology Plant Pathology and Biotechnology, 4th edition, New Age International Publishers, New Delhi, India
2. **Boethling RS, (1975)**. Purification and properties of a serine protease from *Pseudomonas maltophilia*. J Bacteriol 121:933–941
3. **Faulkner, D. J, (2001)**. Marine natural products. Nat. Prod. Rep. 18, 1R–49R.
4. **Kumar, D. and T.C. Bhalla, (2005)**. Microbial proteases in peptide synthesis: Approaches and applications. Applied Microbiol. Biotechnol., 68: 726-736.

5. **Kushner DJ, Kamekura M.**, (1988). Physiology of halophilic eubacteria. In: Rodriguez-Valera F (ed), Halophilic bacteria, vol. 1. CRC Press, Boca Raton, FL: 109–138
6. **M A Ferrero., G R Castro., C M Abate., M D Baigori F Sineriz,** (1996) .Thermostable alkaline protease of *Bacillus Licheniformis*. *Appl Microbiol Biotechnol* 45:327-332
7. **Mariana Delgado-García,** Blanca Valdivia-Urdiales, Cristobal N Aguilar, Juan Carlos Contreras-Esquivel, Raul Rodriguez,(2012). Halophilic hydrolases as a new tool for the biotechnological industries *Journal of the Science of Food and Agriculture* 92(13):2575-80
8. **Mellado M.E. & Ventosa A,** (2003). Biotechnological potential of moderately and extremely halophilic microorganisms, 233–256.
9. **R.M. Banik, M. Prakash,** (2004). Laundry detergent compatibility of the alkaline protease from *Bacillus cereus* *Microbiol. Res.*, 159 : 135-140

11. Antiquity of Libraries In Ancient Medieval Karnataka

Summery

* Dr. K. G. Vasantha Madhava

The subject of the topic, Libraries in Ancient and Medieval Karnataka, its antiquity is traced from sources namely inscriptions and peculiar indigenous document Known as the Kadatas. The travelogues of the foreigner also provide interesting information on the Libraries in Karnataka..

The prominent Libraries in Karnataka are mentioned. The contents of the books are

Cited Nagavvi,, Sringeri Matha,, Bidar and Sringapattanaa. are prominent liberties The

Persons namely, the Sringeri Pontiffs, Mahmad Gawan, and Adil Shahis of Bijapur took active interest in the growth of Libraries The epigraph gives information regarding the procedures for the maintenance of the Library of the Sringeri Matha whereas the Kadats of the same Matha inform us of the books in the Library and these books were given prominent persons for reference

The Lists of books in the Sringeri Matha include medical works namely Kasyapa Samhitha , Varaha Samhita, Sastra(pulse reading) Brahsapathi Nadi Sastra . Further astrological works, the puranic works and their commentaries were available in the same Library

Concluding remarks

The Library in the Sringeri Matha is unique because the library comprise valuable medical works These medical works are not consulted so far Secondly the above library had reference

* Aradhana , Pavanje Post, Haleangadi, Pin 574146
Phone: (8242) 282149

section. The books were consulted by the prominent persons After consultations the books were returned

Introduction

Studies in Karnataka owe great debt to hundreds of thousands of invaluable hand written manuscripts which were composed by intellectuals.. These were preserved in a places known as Jnan Bhandaras or Sarasvati Bhandaras or Granthalaya Although in the rest of India the existence of the library was known prior to tenth century, in Karnataka it started from the middle of the tenth century. It was in that period the writing books were introduced¹ The Jainas in Karnataka role in the development of the institution of Library is first to be taken in to consideration. The germs of the library are imbibed in their religious concepts. These concepts are svadhyaya (the study of scriptures) and Sastra danna (the gift religious books) In the former the self study of the scripture is an important expressed activity of all mendicants. Further the Svadhyaya is found in early list of internal austerities practiced by them. For example the text of the Svetambara Jain sect says “There are five elements to study; oral recitation, questioning repetition, reflection and religious sermons “In Karnataka the sect Dighambara popularized the second concept, Sastra dana. It was first found in an inscription dated A.C. 1229 from Mudiger³ Similarly the Vira Saivas also followed the same examples

II Libraries Historic Survey

The earliest reference to the existence of Library and Liberations are recorded in an inscription in the year A.C. 1058⁴ in the place Nagavi (Nagai Gulberg district).. The place had an educational institution known as Ghattika sthana It had library known as Sarasvati Bhandara and it was looked after by six Librarians For them grant was given as service to their works Although the inscription is silent about books in the Library, the study of the subjects indicates that the books concerning Mathematic, Astrology and different aspects of philosophical works were kept in the above named library.⁵ Because of fragmentary nature of the record we do not know nature of the Nagai library, however it is presumed that it had lending facilities of books to the students studied in the institution.

Further, the learned scholars, with pleasure donated their books to the library. In the case of ill legibility of the manuscripts the Grantha Bhnandari (Librarian) offered legible manuscripts to

the students . They even copied the ill legible manuscripts. They kept the books in library and preserved with utmost care ⁶

In the course of centuries prominent Jain centres emerged as the study of learning. These centres possessed Libraries. The role of the Jaina pontiffs and scholars are striking. Another prominent persons in the growth of Library in Karnataka is scribes (Lepikaras) They considered sacred duty to write manuscripts⁷ The custodian of the Library, among the Jains known as Sutra Bhandari or Pusthaka Bhandari.

The most striking Jain Library in Karnataka is found at Srvasabelgola It history as centre of Jainism traced back to the days of Bhadrabahu and Maurya Chandra Gupta⁸ The library is found in the Carukirti Matha Sravanabelgola The most of the books found in the same Library are in the manuscripts written on palm leaves.

Nemichandra Bhattaraka, the teacher of Chavundaraya, was founder this library in the beginning of the tenth century ⁹ From the language point view, the Sravanabelgola library is unique because the books are written in Sanskrit, Prakrit languages and a few books commentary are in Kannada.. The library here fed many scholars from the ninth to the end of the nineteenth centuries . According to Sannaya B.S. the library includes the subjects of Siddhanta(Philosophical works), vyakama,(Grammar) Prosody, Nataka(Drama) Joythisya (astrology) Vaidya (medical works) Silpa sastra (the books on sculpture) etc. But all these have come to know recently 1997¹⁰

Mudabidre was also known as one of the prominent Jaina centre of learning Manuscripts are preserved in the Siddhanta Basadi. The antiquity the Mudabidre Matha traced back to 1204 A.C.¹¹. The significance this Matha is the preservation of the Manuscripts namely Dhavala, Jaya dhavala and Mahadhavala Much has been written on these works .These works are written on palm leaves and scripts are not engraved but descript is beautifully designed with black powder with pictures. Bhuta Bali and Puspadanta acharya were original writers of these manuscripts¹². Interesting feature of these manuscripts is that we find beautiful Kannada scripts with the pictures of creepers and animals.. Based on the scripts Ragunatha Bhatt opined that these Dhavala granthas were composed during the Hoysala period of Vishnu vardhana and his queen Santala (1113-1120) ¹³ Although Mudabidre has tradition of reciting and studying the Jaina Puranas and Sastras as known from the inscription¹⁴ of

the fifteenth century, information is lacking regarding the nature and utilization of the Library here. It is from the last decade of the nineteenth and the beginning of the twentieth centuries we come to know the contents of the books in the library. The list of books in the Mudabidre Granthalaya according to Bhujabali Sastri is more than hundred. The prominent books in the library comprise astrology Yogasastra Vyakrma (Grammar) Vaidya Sastra (medical science) Puranas Ganita Sastra , Mathematics Silapa Sastra (the science of sculpture),Nataka (drama) etc¹⁵ The writer of this article with active help of Devakumar Jain Mudabidre discovered two important books namely Somadeva Suri: Nitivakaymrtam¹⁶ and Ram Chandra Chaitapurama joint work of Chandrasekhar and Padmanabha . The latter gives a brief achievements of the Mulki Samantha chiefs and the flourishing conditions of Jainism in the Mulki region

The Library in the Sringeri Matha was prominent in the medieval period. For that Library we get a few interesting information from an inscription dated in the year 1406 A.C. The inscription hails from Vantalli (near Perduru Udipi Taluka and the same district) states that Pusthaka Bhandara of Narasimha Bharati, pontiff of Sringeri Matha was restored and conserved by Krishna Bhatt. For that works he received land grants worth Nurua Yeppattu Honnu (one hundred seventy) from the revenue income from the Village Brahmavara. The above grant was given under the order of BukkaII of the Vijayanagara and approved by the Jannai of Sivapura Village and its deity Mahadevaru¹⁷ In the course of years the above library expanded by inclusion of books and documents known as the Kadatas. The prominent books found in the Library are Lakshmana Sastri's Guruparampare, Vidyaranya Kaljnana ,Kala Madhava (Astronomical work of Madhava Vidyaranya), Parasara Madhaviya (Philosophical work of the Vidyanaya) etc¹⁸ Two documents named as Kadatas deserve our attention as these brings to light on the nature of the above mentioned d library These belong to the early decade of the nineteenth century One of the documents in the year 1810 states that the Library in the Matha had book named Rig Bhasya, commentary written by Vidyaranya , and Divan Purnaiya secured it and copied it After that he returned it to the Library¹⁹

Another document dated in the year1815 is known as binnavattale²⁰ (A letter of respectful communication and petition.) It was the letter of Krishna raja Odeyar the ruler of Mysore addressed to the Sringeri pontiff Sri Sacchidananda Bharati It requested the

latter to find out and dispatch the following books namely Kasyapa²¹ Samhite, Parasara Samhite Varaha samhite Gargya Samhite Jaimini Sutra Bhargava sutra, Sara Manoramme , Madanaratna, Brihaspati Nadigranth ,Vaidya Dharmasastra Jyotishay Grantha (astrology) etc .in order to verify the treatises in the Mysore palace the king wanted the above cited treatises.²²

III The Role of Muslim rules in the development

The Muslim rulers in Karnataka played their own role in the growth of Library The Bahmani rulers took active interest in the collection of manuscripts and their preservation. The Manuscripts were preserved in separate building. One of the prominent Muslim persons to be remembered in this context is Mahmd Gawan 1448 -1481 As a foreigner he faithfully served the Bahmani kingdom under Muhammad Shaha III Gawan was a leaned man especially Mathematics Medicine and poetry²³ As learned man he built and endowed magnificent college at Bidar . Inn that building 3000 volumes of books in the manuscripts form were placed Besides he had his own personal library of thousand valuable manuscripts He spent his leisure time in the library and studied the books there . He wrote Diwari Ashr ²⁴

The Adil shahi rulers of Bijapur were patrons of education. For that they built schools and set up Libraries One such Library was Asari Mahal at Bijapur Here valuable manuscripts concerning medical works and other fine arts were preserved.. One such important medical work preserved in the Library was Dastu-ulAttiba the work of Muhammad Quasim Ferishta²⁵

Gokarna, renowned pilgrim centre of Saiva cult was known for educational centre. The educational centre was attached to the famous temple Mahabalesvara. Te educational institution had library of Manuscripts concerned with various topics particularly Dharma sastra, Jyotishya and Vaidya Sastra According Dr. John Frye, contemporary traveller in 1674/75, is of the opines that the manuscripts in the Library understood by only Brahmins. It was Brahmin university “can boast of no Bolden or Vatican”²⁶ Gokarna continued to be the centre of educational with library facility till 1800 as known from the accounts of Mackenje and Dr. Buchanan²⁷

Despite of hectic activities in the administration and wars, Tipu Sultan 1784-1799 hotly pursued in the collection of books of various subjects ad set up his own Library in his palace. According

to French historian²⁸ pu's Library contained 2000 volumes of books. He concerned his work with greatest care. He was fond of reading books on religions, Philosophy and biography. The books in his library were richly adorned and beautifully illuminated²⁹

IV Conclusions

In Karnataka the Library as an institution of learning was recognised. Some of the rulers and prominent persons actively patronized the Library Care was taken for the maintenance of libraries Some times the rulers took interests in the proper maintenance of their Libraries.

II Among the Libraries Sringeri has unique place. The study of its records reveals that its books were often consulted on account of their authenticity. Further it seems to have lending books for the prominent persons. It had reference section . The books here are of rare medical works which included the Classical medical work the Kasyapa Samhita and different versions of Naadi Sastra. It seems that these works have not come to light to the writers on Ancient Indian Medical History.

III The main problem in tracing the history of Library is of their administrative arrangements The sources are inadequate to understand how these libraries were functioning their activities.

Notes and References

1. **Chidnanda Murthy**, Kannada Saasaanagala Samskritika Adhyayayna (Kan Mysore second ed 1979) p238)
2. **John E Cort**, “ The Jain Knowledge warehouses Traditional Libraries in India “ Journal of American oriental Society (Jan March 1995) p 77-78 Cited this Journal hereafter JAOS) The svetambara sects were a few in number in Karnataka. According to their tradition the first libraries were built in the late eight century see JAOS p78
3. **Epigraphia Carnatica (Old ed by Rice)** Vi Mg 22 see Chidananda Murthy, Kannada Saasanagalu p 238
4. **Hyderabad Archaeological series ,Viii** Dikshit G,S Prachina, Karnatakada Sikshana krama 9Dharwad 1971) App No 4 pp57-58
5. **Dikshit G.S Education and Science in Ancient Karnataka** From the earliest to 1220 A.D South An Expedition to the Past (e d Dr Srinivas Havanur (Bangalore 2011) p117

6. **Rameswar A.K.** Nagai(Bangalore 1981) p25
7. **Shetty S.D.**, Tulunadinalli Jaina Dharma(Kan cited this as Jaina Dharma Udupi(2002)))p245-6
8. **Vilas A Sangave**, The Sacred Shravanbelgola ,A Socio –religious study (New Delhi1981) p 30 For authentic information on Sravanabelgola see Narasimha Achar, Epigraphia Carnatica Vol II(revised by Gopal B.R Mysore 1973)pp,IV –Lxx
9. **Hallikeri F.T. and Ravindranath**, (ed),Hastha pratgal Vyasanga (Kannada university Hampi 2002)p30,
10. **Kannada Hstha Pratigala varnanatmakaka Suchi** Hallekeri; and Ravindranath, Ibid, p 85
11. **Shetty S.D. Jaina Dharma** p247
12. **Ibid, Dakshina Kannada Jelleya Jaina Dharma Parampare Mattu adara vishistha Sampradhayagalu** (Cited this as DKJ J D M Kan Ujire 2000)p 39-40 see also
13. **“Dhavala Grantham Mattu Hoysla Chitra Saile** (Kan) Sudarshan, T M A Pai Felicitation volume (Vijaya College Mulki 1977) Ranga Darshana p 205,- 208
14. **South Indian Inscriptions** (Cited this as SII Vii No202
15. **Kannada Prantiya Tada Pratiya Suchii** (Kan Delhi 1948) See Shetty S.D , DKJJDM p 47 Note No 11 1
16. **Late Dikshit G.S and Dr Ritti S,H edited** and it was published by Kannada University Hampe 2002
17. **SII XX Vii No 82 Before the publication** of the above epigraphic volume the author of this article discovered this stone inscription from the Late Dr Vasantha Shetty B. Janani here means the land owners namely the Brahmins.
18. **Shastry A. K., Sringeri** Dharma sanasthana (Kan. Sringeri 1983)p188- 201
19. **Narasimaha Achar, R.**, Mysore Archaeological Report 1916 (Mysore) p77 Shastry Sringeri 201
20. **Shastry A. K. History of Sringeri** (Dharwad 1982)p 127
21. **A Medical treatise concerned with new born children’s diseases.** He was like wise contemporary of Buddha opined by Hornle. Journal of the Royal Asiatic society of Great Britain and Ireland (London 1909 October)p 878
22. **Shastry A. K.** The Records of the Sringeri Dharma samasthana (Sringeri Matha 009) Record No 159 ,pp 256-258
23. **Jaggi O. P. Medicine** in Medieval India (Atma Ram,Delhi1977) p24
24. **South India An expedition** p 144-145 Jyotsna Kamath., Karnatakada Shikshna Parampare (Kan Bombay 1988) 91

25. **Jyotsna Kamath**, Ibid, 95 Jaggi Ibid,, 131-133
26. **Dr. Fryer Travel in India Published** in the Calcutta weekly English Man(London1873) Pp 389 -391
27. **Mackenje”s collection reported** in the Kadambas (Sirsi) pp 35—39, A Journey from Madras through the countries of Mysore, Canara and Malabar (Madras 1870) pp316-22
28. **Michaud, History of Mysore** under HyderAli and Tipoo Sultan (tr by Raman Menon AES New Delhi 1985)159
29. **Mohibul Hasan, History of Tipu Sultan** (Calcutta 1971) 370,380 After the fall of Tipu Sultanin1799, Stewart C Collected remaining works in the Library of the Sultan and listed under the title Descriptive catalogue of the Oriental Library of the Late Tippu Sultan The list saw the light in the year 1809 a decade after the death of Tipu Sultan
The author of this article is highly indebted to Late Vasantha Shetty B and Dr Shastry A.K Sirsi for providing useful sources for the enrichment of this subject.

-----completed on 25th september 2015 Vasantha Madhava-----

- Paper presented in the Indiaan History Congress held in Mumbai Sec 2015

12. Microwave assisted, solvent free, green synthesis of Pyrimidine derivatives

* **Shashiprabha** * **Vishwanatha P.**
** **Sanjay S.** *** **Mohan T. P.**

Abstract

A series of 2-phenoxy- 4,6-dimethoxy pyrimidines (5a-j) were synthesized in good yields, from 4,6-dimethoxy-2-(4-toluene sulfonyl) pyrimidine (3) and substituted phenols (4a-j) under microwave irradiation and solvent free conditions. Reactions were fast and did not involve messy product isolation methods. Isolated products were pure. These reactions under conventional methods gave very poor yields and also the isolation and purification of the product was laborious contributing to significantly poor yields.

Key words: Microwave, Substituted phenols, 2-phenoxy-4, 6-dimethoxy pyrimidine.

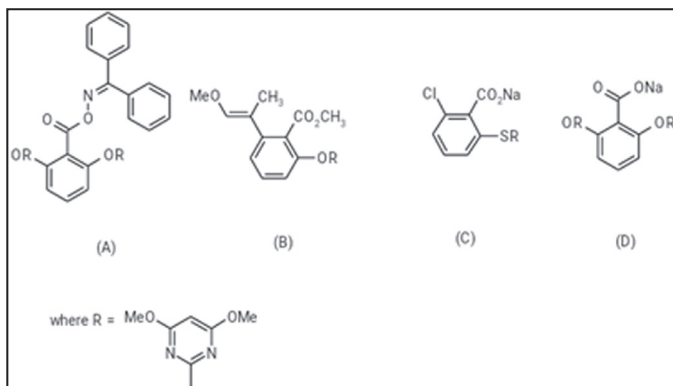
Introduction

Phenoxy pyrimidine derivatives have been widely studied due to their interesting biological applications ^[1-2]. These class of compounds were known to exhibit herbicidal activity and some of the commercially important compounds are pyribenzoxim (A)^[3], pyriminobac-methyl (B)^[4], pyrithiobac-sodium (C)^[5] and bispyribac-sodium (D) ^[6] etc.

* PG Department of Chemistry, Sri Dharmasthala Manjunatheshwara College, (Autonomous) Ujire - 574240

** Department of Chemistry, Sri Dharmasthala Manjunatheshwara Institute of Technology, Ujire - 574240

*** #23, 11th cross, Kempanna Layout, RT Nagar, Bangalore-560032

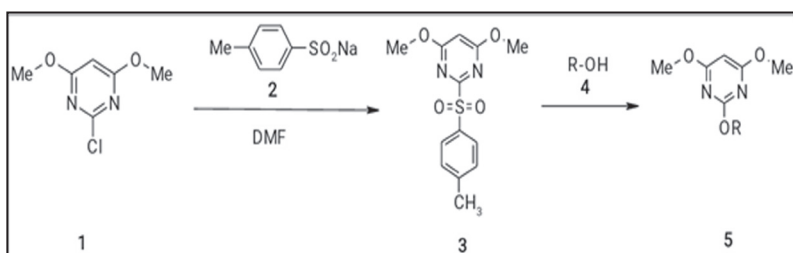
In the last decade a growing interest has been focused on the application of microwave irradiation in organic synthesis^[7-9]. Numerous reactions performed under microwave-assisted conditions have showed significant enhancement in rate of reaction, improved yields, selectivity and reduced thermal by-product formation. Chemical reactions performed under the assistance of microwave irradiation without any solvent is employed as green chemistry technique, which is being environmental friendly^[10-11].

We were interested to synthesize 2-phenoxy- 4, 6-dimethoxy pyrimidine derivatives, which can be used as intermediates for synthesis many compounds. We could not locate many references for the synthesis of these compounds, however there were few references for the preparation of similar type of compounds. They describe the synthesis of 2-(substituted phenoxy)- 4, 6-dimethoxy pyrimidines by the reaction of substituted phenolic compounds with 2-chloro / sulfonyl - 4, 6-dimethoxy pyrimidine in presence of base^[12, 13] or by the reaction of (4,6 -dimethoxy-2-pyrimidinyl) trimethylammonium chloride with substituted phenols^[14]. But in all these cases the yields were significantly low and involved harsh reaction conditions.

Herein we report the synthesis of 2-(phenoxy)-4,6-dimethoxy pyrimidines, a novel solvent free green synthetic pathway, under controlled microwave irradiation. The starting material, 2-(4-toluene sulfonyl)- 4, 6-dimethoxy pyrimidine was prepared from 2-chloro-4,6-dimethoxy pyrimidine using literature procedure^[15]. These reactions were performed under conventional methods by refluxing the reactants in DMF and these reactions significantly took longer hours. Reaction progress was monitored by TLC. On isolation results

showed 4-17% yields with lot of impurity formation. But the same reactions gave improved results under microwave irradiation with drastic reduction in reaction time.

For the present study, a domestic microwave oven was used for the irradiative reaction condition in absence of solvent. The title compounds were prepared by the reaction of 2-(4-tolune sulfonyl)-4, 6-dimethoxy pyrimidine and substituted phenols in the presence of potassium carbonate under microwave irradiation. Products were isolated with enormous improvement in yield and purity (Scheme 1). The characterizations of the isolated products were carried out based on the spectral data.

Scheme 1

Table I. MW-assisted synthesis of 2-(substituted-phenoxy)-4,6-dimethoxy pyrimidines

Compound	Substrate	Mp/Bp (/ o C)	Yield (%)		Time		MWP (W)
			CV	MW	CV (hrs)	MW (min)	
5a	o-Cyanophenol	110	8	71	8	10.00	315
5b	2,4-Dichloro phenol	89	12	69	8.5	10.00	455
5c	p-Acetylphenol	107	7	73	8	10.00	385
5d	p-Nitrophenol	140	4	78	8	08.00	315
5e	p-Chlorophenol	68	14	75	9	15.00	245
5f	1-Napthol	74	17	75	9	10.00	385
5g	Resorcinol	126	12	78	8	10.00	385
5h	Phenol	86	12	72	8.5	09.00	245
5i	o-Cresol	70	9	69	8	10.00	315

Note: CV=Conventional method, MW=Micro wave method, MWP=Microwave power

Experimental

All the reactions were performed in a domestic microwave (BPL-SANYO BMC-900T). Melting points were determined with Mettler Toledo (FP81HT MBC) cell. IR spectra were recorded on a PERKIN ELMER-882 Infrared spectrophotometer using KBr disc. The ^1H NMR spectra were recorded on AMX-400 (400 MHz) spectrometer, using TMS as internal standard. Thin layer chromatography (TLC) was performed on pre-coated alumina sheets (Merk KgaA, silical gel 60 F-254). Mass spectra were recorded on Hewlett Packard HP 6890 mass spectrometer.

General procedure

Microwave irradiation method:

In the present novel work, a mixture of 4, 6-dimethoxy-2-(4-toluenesulfonyl) pyrimidine (5mmol), substituted phenol (5mmol) and potassium carbonate (6mmol) was thoroughly mixed and subjected to microwave irradiation for an optimized time as listed in Table 1. The progress of the reaction was monitored by TLC [ethyl acetate-hexane (90:10)]. The product was extracted and recrystallised from methanol.

Conventional method:

In this method reactants were refluxed in DMF for 8hrs. The solvent was removed under reduced pressure and the product was extracted into ethyl acetate. The crude product was isolated by distillation of the solvent. It is then purified by column chromatography using a mixture of ethyl acetate and hexane.

Results

The structures of the synthesized compounds were confirmed by the following spectral data

3a: IR ν_{max} (KBr, cm^{-1}): 3020,2372,2331,2241,1600,1593,1503,1479,1462,1431,1376,1296,1258, 1227,1172,1131,1107,1079,810,769.; ^1H NMR δ_{ppm} (DMSO- D_6): 7.70-7.25 (m, 4H, PhH), 5.82(s, 1H, pyrimidine), 3.82 (s, 6H, OMe); MS (m/z , %) 257(M^+ , 100), 226(29), 215(6), 169(18), 139(13), 116(85).

3b: IR ν_{max} (KBr, cm^{-1}):3035,1617,1583,1485,1417,1383,1274,1251,1206,1180,1119,1085, 1078,882,829,776; ^1H NMR δ_{ppm} (DMSO- D_6): 7.46-7.16 (m, 3H, PhH), 5.79 (s, 1H, pyrimidine), 3.81 (s, 6H, OMe); MS (m/z , %) 265(M^+ , 100), 250(4), 212(5),159(11), 139(4),126(4).

3c: IR ν_{max} (KBr, cm^{-1}): 3020, 1681, 1632, 1579, 1485, 1375, 1293, 1247, 1210, 1183, 1083, 980, 852, 833, 780, 705.; ^1H NMR δ_{ppm} (DMSO- D_6): 8.01-7.25 (m, 4H, PhH), 5.81(s, 1H, pyrimidine), 3.84(s, 6H, OMe); 2.61(s, 3H, Me); MS (m/z , %) 274(M^+ , 100), 259(70), 243(25), 232(7), 133(33), 126(17), 105(8).

3d: IR ν_{max} (KBr, cm^{-1}): 3035, 1617, 1583, 1530, 1485, 1402, 1379, 1360, 1300, 1259, 1201, 1183, 1074, 1018, 863, 837, 773, 735, 690; ^1H NMR δ_{ppm} (DMSO- D_6): 8.32-7.32 (m, 4H, PhH), 5.83(s, 1H, pyrimidine), 3.85 (s, 6H, OMe); MS (m/z , %) 277(M^+ , 100), 260(5), 246(30), 230(17), 200(27), 136(38), 106(16).

3e: IR ν_{max} (KBr, cm^{-1}): 2967, 1624, 1583, 1496, 1485, 1413, 1383, 1290, 1244, 1206, 1180, 1104, 1082, 1029, 822, 705; ^1H NMR δ_{ppm} (DMSO- D_6): 7.35-7.14 (m, 4H, PhH), 5.79(s, 1H, pyrimidine), 3.83 (s, 6H, OMe); MS (m/z , %) 266(M^+ , 100), 235(44), 224(12), 206(4), 178(13), 140(12), 125(56), 110(12).

3f: IR ν_{max} (KBr, cm^{-1}): 1613, 1485, 1416, 1372, 1304, 1259, 1210, 1180, 1074, 1018, 871, 814, 758; ^1H NMR δ_{ppm} (DMSO- D_6): 7.86-7.26 (m, 7H, PhH), 5.80(s, 1H, pyrimidine), 3.81 (s, 6H, OMe); MS (m/z , %) 282(M^+ , 100), 267(4), 251(36), 222(34), 196(14), 157(24), 141(18), 127(26), 115(14).

3g: IR ν_{max} (KBr, cm^{-1}): 2975, 613, 1579, 1500, 1481, 1424, 1365, 1213, 1183, 1153, 1085, 897, 829, 694; ^1H NMR δ_{ppm} (DMSO- D_6): 7.39-7.06 (m, 4H, PhH), 5.77(s, 2H, pyrimidine), 3.82 (s, 12H, OMe); MS (m/z , %) 386(59), 371(M^+ , 100), 355(24), 328(25), 231(62), 139(14), 112(5).

3h: IR ν_{max} (KBr, cm^{-1}): 2967, 1613, 1583, 1481, 1417, 1375, 1304, 1229, 1180, 1127, 1082, 1021, 825, 788, 720, 705; ^1H NMR δ_{ppm} (DMSO- D_6): 7.39-7.18 (m, 5H, PhH), 5.77(s, 1H, pyrimidine), 3.82 (s, 6H, OMe); MS (m/z , %) 232(M^+ , 100), 201(45), 190(10), 144(14), 126(17), 91(44).

3i: IR ν_{max} (KBr, cm^{-1}): 2952, 1609, 1590, 1481, 1413, 1379, 1300, 1225, 1180, 1119, 1078, 1021, 829, 788, 754, 712.; ^1H NMR δ_{ppm} (DMSO- D_6): 7.16-6.72 (m, 4H, PhH), 5.76(s, 1H, pyrimidine), 3.81 (s, 6H, OMe); MS (m/z , %) 246(M^+ , 100), 215(50), 204(11), 158(13), 126(13), 105(32).

Conclusion

We report a simple, fast, convenient, efficient and green synthetic approach for the preparation of 2-phenoxy-4,6-dimethoxy pyrimidines using a solid phase microwave irradiative reaction. Additionally, the solvent-free condition makes this procedure more economical and environmentally benign.

References

1. **Teruomi J.; Saburo T.** Synthesis and Herbicidal Activities of Phenoxyprymidines and Phenoxytriazines, *Agr. Biol. Chem.*, 1966, 30(9), 896-905.
2. **Serban, Alexander, Watson, Keith Geoffrey, Warner, Richard Burridge,** 2-Phenoxy-and 2-Phentylthio-pyrimidines and their use as pesticides., EP 0 001 187, Sep.12th ,1978.
3. **Cho J. H.; Ahn S.C.; Koo S.J.; Joe K.H.& Soh H. A.** New Broad Spectrum of Post emergence Herbicides , *Poc. Br. Crop Prot. Conf.-Weeds*, 1997,1,39.
4. **Masatoshi T. K.; Norihiro K.S.; Masahiro S.F.; Fumiaki T.S.; Shigehiko T.S.;; Ryo Y. S.** Pyrimidine derivatives and herbicidal composition containing the same. U S Patent 5,118,339, Jun 2, 1992.
5. **Takahashi S.; Shigematsu S.; Morita A.; Nezu M.; Claus J.S.; Williams C.S.A** New Herbicide for Cotton, *Poc. Br. Crop. Prot. Conf.-Weeds*, 1991,1, 57-62.
6. **Nobuhide W. K.; Shoji K.H.; Yasuhumi T.,** Pyrimidine derivatives and herbicidal method and compositions. U. S. Patent 4,906,285, Mar 6 , 1990.
7. **Caddick S.,** Microwave assisted organic reactions, *Tetrahedron*, 1995, 5,10403-10432.
8. **Heravi M. M.; Mirza-Aghayan M. Z.** Microwave-assiasted oxidation of alcohols using wet alumina support *Z. Naturforsch* 1998, 54b, 815-817.
9. **D.M.P. Mingos and D.R. Baghurst,** *Chem. Soc. Rev.*,1991, 20,1
10. **Lim Y.H.; Rim J.S.; Chae S.H.;; Cho J.H.; Hong S.M.; Hur C.;; Kim H.W.; Kim J.S.** pyrimidine derivatives, process for their preparation and their use as herbicide , EP 0658549, Jun 21, 1995.
11. **Wada Nobuhide & Yoshida Ryo.** Pyrimidine derivative and herbicide , JP 04-103574, April 06, 1992
12. **Yang W.; Boling Li.; Zonghua Li.; Quchao .** Process for preparing compounds of bispyribac-sodium . CN 1282742, Feb 7, 2001.

13. **Lopy, A.; Petit, A.; Hamelin, J; Texier-Boullet, F.;** Jacquault,P.; Mathe.D. New solvent-Free Organic Synthesis Using Focussed microwaves. *Synthesis* 1998 , 1213-1214
14. **Guillermo Peniers, C.; Imelda Bonifas, A.;** Jose Guadalupe Lopez, C.; Jose Guadalupe Garcia,E,;Cecilio Alvarez,T. Synthesis of Benzimidazoles in dry Medium. *Synth. Commn.* 2000. 30(12), 2191-2195.
15. **Yves Bessard & Gerhard Stucky, Process for the preparation** of substituted pyrinidines, US-5840892, Nov. 24, 1998.

13. Jainism: Its' Bearing On The Political, Social and Religious Developments of South India

* **Dr. P. N. Narasimha Murthy**

Jainism is one among the three ancient religions of India. The other two are the Vedic religion and the Buddhism. It influenced the society through slow movement of penetration and its early impact was similar to that of the impact of the other two religions. During the 6th century B.C., it got an impetus to penetrate deep in to the larger sections of the society by the teachings of Vardhamana Mahaveera, the 24th Teerthankara. Thereafter the religion, hither too confined to North India, began to scale the heights of the Vindhyas and enter the plains of the Deccan and South. With this, it attained the position of an all-India religion. The Jaina principles of noble living and ahimsa (non-violence) began to penetrate slowly into various sections of the South Indian society. True, its impact was different from place to place, region to region and society to society. Its slow movement gradually enabled the people of the new regions to understand its principles. There was no competition what so ever for Buddhism entered this region only at a later stage and the other- the Vedic religion co-existed. The Buddhism entered this region with the strength of 'Royal Patronage', caused havoc to both the Vedic and the Jaina religions. Though the Vedic religion could put up some show of resistance, Jainism suffered heavily in Andhra and Tamil Nadu.

* "GURUKRUPA" No. 2031, 10th Cross, Kalla halli, V.V. Nagara, MANDYA- 571 401.

However, in Karnataka it tried to survive with doles of sustenance. Having learnt a lesson Jainism slowly began to sprout on its old roots while making the local soil its source of strength and means of survival. The gradual rejuvenation can be traced in the political axis of Karnataka especially from the time of the Kadambas of Banavasi and the Gangas of Talakad. There after it grew from strength to strength while making an everlasting impact on the growth of the culture of Karnataka [See: S.R. Sharma: 'Jainism and Karnataka Culture', Dharwar 1940, B.A. Saletore: 'Mediaeval Jainism' (1938) and P.B. Desai: 'Jainism in South India and some Jaina Epigraphs' Sholapur, 1957].

Much has been written and much is to be written on the basis of new finds about the ebb and flow of Jainism in South India. In Karnataka it reached the summit of glory during 7th to 10th centuries A.D. But it had a sudden fall during the 12th and 13th centuries A.D. Its survival was restricted to some politically strong areas during the Vijayanagara period. There after its condition became not so good though Karnataka became the Second Home of Jainism.

Repeating what happened to Jainism or how Jainism began to make an impression on the society of Karnataka and South India without knowing as to when exactly Jainism began to impress upon the people and society of this region, is of little use. Many theories have been put forward for the entry of Jainism into South India in general and Karnataka in particular. Difference of opinion is also there. And, the opinions expressed by various scholars are scattered making it difficult to arrive at a consensual opinion. An attempt is made here to pool them all for a justified study.

I. Theories related to entry of Jainism into Karnataka.

1. Bhadrabahu-Chandragupta story.
 2. The story of Samprati Chandragupta (Guptigupta).
 3. References in the Puranas.
- II. Jainism in Tamil Nadu.
III. Jainism in Ceylon and the Ceylonese Chronicles.
IV. Jainism in Andhra and the Bhattiprolu casket Inscription.

I

ENTRY OF JAINISM INTO KARNATAKA:

BHADRABAHU-CHANDRAGUPTA STORY:

The entry of Jainism into Karnataka added one another beautiful canopy to the heritage of Karnataka. The story that Srutakevali Bhadrabahu muni predicted the coming of a famine for a long spell

into Magadha and its impact on the society would be very severe is taken as a true account of history. Hence, he decided to move down to south along with his very large entourage of disciples including the great Royal disciple- Chandragupta Maurya. Though nothing is known about the grand journey they reached Sravanabelagola and camped here as it was the final destination. The incident must have been celebrated on a befitting manner but allowed to remain in the memory of people as account of tradition. However, the Chikkabetta at Sravanabelagola has kept green this traditional reminiscence with a cave and foot prints of muni Bhadrabahu and a basadi named after Chandragupta.

INSCRIPTIONAL EVIDENCES:

There are a few inscriptions at Sravanabelagola and elsewhere recoding this tradition of Bhadrabahu; but, they belong to late period. The earliest of it comes from Sravanabelagola belonging to the 6th century A.D. [Epigraphia Carnatica: Vol.,II (1973) No. 1.]. Another inscription from the same place belonging to the 7th century, mentions the names of Bhadrabahu and Chandragupta [Ibid; No. 24]. There are a few more inscriptions from the same place which have recorded the names of these two celebrities; but they belong to the later periods [Ibid: Nos. 251, 254, 77, 71 etc.,].

The coming of Bhadrabahu to Sravanabelagola seems to have had far reaching influence on the people of Southern Karnataka. Its reflection is found in two inscriptions from Mandya district. One of them is from Kyatanahalli in Pandavapura Taluk [Epigraphia Carnatica: Vol. VI (1977) Pp. No 16] and the other from Rampura in Srirangapattana Taluk [Ibid: Vol. VI Sr. No 85]. Both of them speak of the place Kalbappu (the ancient name of Sravanabelagola) being sanctified by Bhadrabahu and Chandragupta. These records belong to late 9th century A.D.

Any way what remained in tradition for long became an epigraphical history from 6th century onwards. Earlier epigraphical evidences may be there in Karnataka or elsewhere, the delight of it remains in new discoveries. However, the joy of Karnataka lies in the fact that it received the full format of Jainism from muni Bhadrabahu and from that time onwards Jainism began to make its headway in Karnataka. Sravanabelagola became the launching pad for the spread of Jainism. There may be other places in Karnataka which are equally important and sacred like Sravanabelagola; but they are yet to come to light.

The Counter Argument: Story of Samprati gupta.

The above theory is countered by a section of scholars by putting forward the story of Samprati gupta. It is said that Samprati, the grandson of Asoka Maurya, accompanied the Jaina muni Bhadrabahu to Sravanabelagola and caused the spread of Jainism here [S.R. Sharma: Jainism And Karnataka Culture (1940) P. 7].

J.F. Fleet was the first to express this opinion. He says that Bhadrabahu mentioned in the Sravanabelagola inscription ``was not the Srutakevali who passed away in 380 B.C., but Bhadrabahu II who breathed his last in 30-31 B.C. Chandragupta is not his namesake of Maurya family, but Guptigupta otherwise known as Arhadbali and Visakacharya, who was a disciple of Bhadrabahu II” [Ep. Carn. Vol. II (1973)Introdn. Also Ep. Ind. Vol. IV., Pp.22ff].

Fleets’ opinion has been endorsed by scholars like Luders and M.D. Vasantarajaiah. But, in general, most of the scholars have not accepted this theory. They have expressed the view that it was Srutakevali Bhadrabahu accompanied by his royal disciple Chandragupta Maurya came to Sravanabelagola and caused the spread of Jainism in the South [Ep. Carn. Vol. II., Introduction. S.R. Sharma: Jainism and Karnataka Culture (1940) Pp. 4-5]. V.A. Smith who was reluctant to accept the traditional account finally says that the tradition of “Chandragupta Maurya having accompanied Bhadrabahu (the last of the Jaina S’rutakevalins) to Mysore and died there by Sallekana, may be accepted without any more ado” [Smith: Early History of India (Revised ed.), P. 154. Also S. R. Sharma (1940) Pp. 4-5].

ROCK EDICT XIII OF ASOKA:

It seems that the above arguments are outside the per-view of the Rock Edict XIII of Asoka. In this Edict Emperor Asoka tells us –“there was no country (in my empire) where these (two) classes- Brahmanas and Sramanas did not exist” [Hultzsch: Asokan Inscriptions C.I.I Vol. I, P. 47. Also: S.R. Sharma: Jainism and Karnataka Culture (1940) Pp. 6-7; P.N. Narasimha Murthy: ‘Koppala Jilleyalli Jaina dharmada prachinate’ in History and Archaeology Of Koppala District (kan. Pub., 2010) edited by Dr. R. Gopal, P.196]. Here Brahmanas refer to the Vedic religion and Sramanas refer to Jainism. This clearly indicates that Jainism had spread throughout the country even before Asoka ascended the throne. This sets aside the opinion of Fleet and others and proves that it was Bhadrabahu, the last of the Srutakevalis along with the Royal disciple Chandragupta

Maurya who came down to South and stayed at Sravanabelagola and caused the spread of Jainism in the South and Karnataka.

Some scholars believe that Asoka sent Buddhist missions to Mahishamandala and Banavasi Desa of Karnataka because there was no religion here [Prof. M.S. Krishna Murthy: Key note address in the recently held National Seminar at T. Narasipura, Mysore district]. Hence Buddhism became the first religion to be introduced in Karnataka. This is baseless for neither the Edicts of Asoka found in Karnataka or elsewhere provide any clue for this nor a condition of this type existed here. This mistake is due to lack of knowledge of the Edicts of Asoka and the inscriptions from Sravanabelagola quoted above. How can we forget the tradition of Sravanabelagola made a part of history by its' first inscription?

PURANIC REFERENCES:

Brahmanical works like Vishnupurana and Bhagavata purana provide some interesting accounts regarding the wanderings of Rishabhadeva, the first Teerthankara. According to Bhagavata Purana Rishabhadeva moved in places like Konka, Venkata, Kutaka and Southern Karnataka. B.A. Saletore thinks that Kutaka "could have been the Kutaka grama of Tuluva [Ancient Karnataka Vol. I History of the Tuluva, (1936), Pp. 404-405]. He identifies Kutakagrama somewhere near the village Hattiyangadi [near Kundapura in Udupi district] which was an abode of Jainism in ancient times. This indicates that Coastal Karnataka came under the influence of the teachings of Rishabhadeva resulting in the introduction of Jainism here. But this information is yet to catch the attention of the scholars.

If the Puranic evidences are considered positively then this would certainly set aside all the discussions made above. Further, the question as to how could Bhadrabahu with his large entourage plan out his long journey from Magadha to South and reach Sravanabelagola safely without any knowledge of the place and the chance of getting succour, gets a suitable answer. Karnataka then must have been a land of plenty and its people with the inner strength of the teachings of Rishabhadeva, must have felt duty bound to welcome and cater the needs of Srutakevali Bhadrabahu and his sea of disciples. Koppana, considered to be one of the ancient sacred centres of Jainism must have played some significant role at this time. Inscriptions describe it as one of the maha-teerthas. Unfortunately, nothing is known about it due to lack of studies. It suffers to-day with total negligence. Fresh discoveries and research may shed more light on this very important matter and make it more authentic.

II

JAINISM IN TAMIL NADU:

In ancient times Jainism played a meaningful role in the life and culture of South India. As Jainism laid foundation to the growth of Kannada literature so it did for Tamil also, but very early. All early Brahmi inscriptions of Tamil Nadu are a collection from the caves, Rock shelters and Rock beds which provide copious references to the movement of the Jaina munis and the services rendered by their lay disciples (the Sravakas). Though we get very early authentic references accounting for the existence of Jainism in Tamil Nadu which are absent in Karnataka, they do not speak of the entry of Jainism into Tamil Nadu. [P.B. Desai: Jainism in South India and some Jaina Epigraphs (1957) Pp. 27-32].

P.B. Desai holds the opinion of two channels for the flow of Jainism into Tamil Nadu. They were (1) Andhra route and (2) the Karnataka route. The movement of Jainism from Andhra may be from 5th-4th century B. C. and from Karnataka from the 3rd century B.C. According to tradition Visakacharya, ordained by Bhadrabahu, led the 'assemblage of monks' to South and propagated Jainism there. Thus Sravanabelagola became the centre for all proselytising activities of Jainism in the South [P.B. Desai: Supra- Pp. 26, 32]. The Pandyan country became the nucleus of the Jaina activities in the Southern Tamil Nadu. Perhaps, the West'wardly route reaching the Nilagiri Mountains in the North connected Tamil Nadu with Karnataka. This was the caravan route that existed between Tamil Nadu and Karnataka in ancient times. The other route was between Chamraja nagar and Satyamangalam. The ancient name of Chamaraja nagar was Arikottara which indeed was a Jaina religious Centre. During the rule of the Gangas of Talakad the present district of Chamaraja nagar was a hub of Jaina religion.

III

JAINISM IN CEYLON AND THE TWO BUDDHIST CHRONICLES:

Perhaps Jainism crossed the sea and reached Ceylon (Sri Lanka) from the Pandyan Tamil Nadu. The early Brahmi inscriptions from Tamil Nadu do not speak of it. However, the reminiscences of Jainism in ancient Ceylon have been very much preserved in the two Buddhist Chronicles, Deepavamsa and Mahavamsa. Buddhism entered Ceylon during the time of Emperor Asoka and within a short period it spread throughout that island. The two literary works produced by the Buddhists are very important from the point of view

of history of both Ceylon and India. Incidentally they provide some information about Jainism in Ceylon also. This, in a way helps us for accounting the antiquity of Jainism in not only Ceylon but also South India [Desai: Supra. P. 25].

Mahavamsa states that Prince Pandukabhaya of Ceylon built a house for Nigantha Jotiya at Anuradhapura, the new capital and a Chapel for Nigantha Kumbhada which was named after him. It also mentions the name of one another saint, Nigantha Giri [P.B. Desai: Supra. Pp. 25-26]. Deepavamsa also mentions Nigantha Giri and his place of residence.

Nigantha in Prakrit means Nirgrantha in Sanskrit. It refers to a Jaina muni and also to a follower of the Jaina faith [Desai: Supra. P. 25]. Thus we find three Jaina munis being mentioned in the two Buddhist works of Ceylon.

Prince Pandukabhaya carried on the works of building a house and a chapel to the Nigantha munis in the capital Anuradhapura and elsewhere before he ascended the throne of Ceylon. It is said that Pandukabhaya ruled the kingdom for a long period from 377 to 307 B.C [Desai: Supra. P. 25].

Scholars have accepted the Ceylonese Chronicles as authentic. They are in no way pro-Jaina. Hence the information provided by them is suggestive of the existence of Jainism in a well established manner long before the advent of Buddhism in Ceylon. It denotes that Jainism existed in Ceylon well before the 4th century B.C. or during the early hours of it. Naturally the religion must have moved from the Pandyan country to which place Jainism reached prior to the 4th century B.C., according to P.B. Desai [Desai: Supra. P. 26]. Probably Southern Tamil nadu with Madurai as its epicentre received Jainism during the 5th century A.D. Karnataka must have played an important role in this regard as a launching pad for the spread of Jainism. This indirectly supports the view that Jainism had a strong footage in Karnataka even before the coming of Srutakevali Bhadrabahu to Sravanabelagola.

IV

JAINISM IN ANDHRA AND THE BHATTIPROLU INSCRIPTION:

In ancient times Andhra remained as a geographical border line link between Karnataka and Tamil Nadu. The northern influence could reach Andhra very easily and quickly through Orissa and even Madhya Pradesh. The eastern portions of northern Karnataka could

quickly get onto this influence and contribute to the cause of its spread. The Nandas by conquering the South, made the entire region comprising of the Valleys of Godavari, Krishna, Tungabhadra and Cauvery very safe for the quick movement of goods and services [P.B. Desai: Supra: Jainism in Andhra]. The caravan carried safely Jainism into Andhra. It got deep rooted in the soil of Andhra well before Buddhism. Buddhism entered Andhra only at a later period. Similar to Karnataka, Jainism suffered at the hands Buddhism in Andhra. However, it survived in Karnataka but not in Andhra. But what lives to-day is only the result of very late rejuvenation.

If Buddhism, backed by the Royal Patronage, could make Jainism and the Vedic religions suffer in the South in the past, modern research with a fascination to Buddhism is trying to enlist every discovery to Buddhism. The best example for this is the discovery of a Stupa at Vaddhamano in Guntur district by T.V.G. Sastry. On the basis of the remains found here Mr. Sastry identified the site of the Stupa as of Jaina. This is no doubt an important discovery in Andhra and Mr. Sastry deserves all praise.

The name 'Vaddhamano' itself is noteworthy as it reflects the name of Vardhamana, the 24th Teerthankara and the relics found here are of Jaina affiliation. But, many scholars, while rejecting the identification of Mr. Sastry have declared Vaddhamano as a Buddhist site. Only further unbiased research in this respect may finally decide the issue and bring to light the real truth of history. However, Vaddhamano in Prakrit can only be Vardhamana in Sanskrit.

Similarly, some Jaina inscriptions too have been termed as Buddhist by some pro-Buddhist epigraphists. Two examples can be cited here: (1) The Davanagere Copper Plates of the Kadamba king Ravivarma. (2) The Bhattiprolu Relic casket inscription (Guntur district). [Rishabh Saurabh(1994), P. 14]. Here I take Bhattiprolu inscription for the discussion.

THE BHATTIPROLU RELIC CASSET INSCRIPTION:

The Bhattiprolu inscription is one of the earliest records discovered in Andhra and Guntur district takes the credit of it. It is stated that the inscription "records the gifts by the king Kubiraka, several members belonging to a negama (guild) and ghosthi (committee) of a casket and box containing the **relics of Buddha**" [C. Somasundara Rao: *Inscriptions of Andhra Pradesh* (2014) P. 34].

The inscription was first published in the Journal Epigraphia Indica (Vol. II. PP.323 ff.,). It begins with the word ‘**Arhadinanam**’ and at the end mentions ‘**Samano**’ and ‘**Samana dasho**’. The language of Bhattiprolu inscription is Prakrit and the words here reflect the Prakrit language. The Casket with inscription has been taken to be Buddhist. What has been stated first has been followed by all scholars without an attempt to review it.

‘**Namo Arihantanam**’ is the first of the Pancha-namaskara mantras of the Jainas. The inscription here begins with salutations to Arhad, i.e. Arhanta whom the record mentions as ‘Arhadinatha’ (Arhadinanam). How can this be taken as salutations to Buddha?

Similarly ‘samano’ in prakrit means sramana in Sanskrit. It means Jaina. According to Bhandarkar ‘Asoka uses the term Sangha while speaking of the Buddhists [Bhandarkar : As’oka, Pp. 168-72]. ‘S’ramana dasho’ in turn means Sramana dasa. Probably it means a faithful servant of Jina. This again has reference only to Jaina and not Buddha or his attendants. Yet all the Jaina attributes have been taken as Buddhist and the record of Bhattiprolu has been declared as Buddhist record. Perhaps this is the earliest Jaina record to be found in Andhra unfortunately declared as Buddhist. Bhattiprolu like Vaddhamano had a Jaina stupa.

The Date of the record:

The record is not dated but placed during 3rd-2nd century B.C.[Somasundara Rao: Supra. Also, Ep.Ind. Vol. II.]. Mr. Rao writes ‘The significance of serif (Tala-kattu) as a short horizontal stroke at the top of consonant is considered as very early in the evolution of Brahmi script’. Yet he has not revised the date of the record.

Devarakonda Reddy puts the record to 4th century B.C. on the basis of the similarity of script found on the coins of Takshasila [Devarakonda Reddy: Lipiya Huttu mattu Belavanige (Kan. 2002) P. 70].

Of late, Dr. K.V. Ramesh has dealt with the problem of Southern scripts. [I.C.H.R., Bangalore, 2006]. Here he draws our attention to the Jaina canonical work ‘**Pannavana-Sutta**’ wherein it is stated that ancient India was conversant with as many as 18 scripts. Of these, three are very prominently mentioned for they were in proper use. They were Bambili, Damili and Polindi. The scripts Damili and Polindi current in the South belong to pre-Asokan period. A lot of variations can be noticed in the scriptural format of these

scripts with that of Asokan Brahmi. The Pandyan cave inscriptions in Damili Script have been shown as pre-Asokan [Ramesh: Ibid. Pp. 16-18 and figures 1-3]. Ramesh says that Damili ``point out to a much more rudimentary and evolutionary stage than that of much improved Asokan Brahmi'' [Ibid: P.5]. The Bhattiprolu casket inscription is pre-Asokan in Damili script and Prakrit language [Ibid: Pp. 6 and 9]. This statement from an epigraphist of great renown is of much importance from the point of the study of Indian Scripts especially the Southern Scripts. P.B. Desai made a suggestion that Jainism must have reached Tamil Nadu by 5th century B.C. The Jaina munis, who moved from Sravanabelagola to Southern Tamil Nadu must have quickly become conversant with the type of writing that existed there and worked for its progress. Since they had a net work of connections with Karnataka and Andhra they moved along with the script and fortunately an example of it survives in Andhra at Bhattiprolu to-day. Thus Bhattiprolu casket inscription also belongs to c. 5th century B.C., the period of the Pandyan cave records which are also Jaina. Thus Bhattiprolu inscription gains importance as one of the earliest Jaina records of Andhra.

It is true Karnataka is bereft of the heritage of this kind of writings in a script of formative nature. Ramesh thinks it as due to lack of knowledge [Ramesh: Ibid: P.5]. This statement has its own limitations for there had been a continuous flow of people and knowledge of Jaina pantheon between Karnataka and Tamil Nadu even before the time of Asoka. The Jaina monks and the lay jainas from the Pandyan country must have visited Sravanabelagola as an act of pilgrimage. Certainly these people must have carried the script with them to this centre. Perhaps due to human and utter negligence the scriptural engravings of these pilgrims must have lost beyond recovery. However, we cannot rule out chanced discoveries in the times to come which may try to fill the gap or gaps.

Anyway, Jainism which at the latest, might have entered South India in general and Karnataka in particular, either during the time of Vardhamana Mahaveera or immediately after his nirvana has played a significant role in the entire South resulting in getting the earliest Royal patronages from Kumbadha in Bhattiprolu (Guntur, Andhra) and Pandukabhaya in Ceylon. The Kannada and Tamil literatures were enriched by it. The cultures of these regions were streamlined. As a result the society became sober tending towards harmony. The principles of administration of the early rulers of Karnataka were greatly marked by these principles and made Jainism find its second home here after its place of birth. For Digambara Jainas

Sravanabelagola is now the greatest spiritual centre. Jainism came from North and took shelter in Sravanabelagola at a time when things were not so good (in the North). This place with its environs nursed the religion very carefully and to-day Sravanabelagola is reflecting the very aims and aspirations of the religion and its followers throughout the country. This indeed is a paradox.

Anyway, Sravanabelagola stands as a testimony to the ebb and flow of Jainism in South India in particular and India in general.

JAINISM IN ANDHRA

A NOTE ON THE BHATTIPROLU INSCRIPTION

I

In ancient times Andhra remained as a geographical border line link between Karnataka and Tamil Nadu. The northern influence could reach Andhra very easily and quickly through Orissa and even Madhya Pradesh. The eastern portions of northern Karnataka could quickly get onto this influence and contribute to the cause of its spread. The Nandas by conquering the South, made the entire region comprising of the Valleys of Godavari, Krishna, Tungabhadra and Cauvery very safe for the quick movement of goods and services [P.B. Desai: Supra: Jainism in Andhra]. The caravan carried safely Jainism into Andhra. It got deep rooted in the soil of Andhra well before Buddhism. Buddhism entered Andhra only at a later period. Similar to Karnataka, Jainism suffered at the hands Buddhism in Andhra. However, it survived in Karnataka but not in Andhra. But what lives to-day is only the result of very late rejuvenation.

If Buddhism, backed by the Royal Patronage, could make Jainism and the Vedic religions suffer in the South in the past, modern research with a fascination to Buddhism is trying to enlist every discovery to Buddhism. The best example for this is the discovery of a Stupa at Vaddhamano in Guntur district by T.V.G. Sastry. On the basis of the remains found here Mr. Sastry identified the site of the Stupa as of Jaina. This is no doubt an important discovery in Andhra and Mr. Sastry deserves all praise.

The name 'Vaddhamano' itself is noteworthy as it reflects the name of Vardhamana, the 24th Teerthankara and the relics found here are of Jaina affiliation. But, many scholars, while rejecting the identification of Mr. Sastry have declared Vaddhamano as a Buddhist site. Only further unbiased research in this respect may finally

decide the issue and bring to light the real truth of history. However, Vaddhamano in Prakrit can only be Vardhmana in Sanskrit.

Similarly, some Jaina inscriptions too have been termed as Buddhist by some pro-Buddhist epigraphists. Two examples can be cited here: (1) The Davanagere Copper Plates of the Kadamba king Ravivarma. (2) The Bhattiprolu Relic casket inscription (Guntur district). [Rishabh Saurabh(1994), P. 14]. Here I take Bhattiprolu inscription for the discussion.

THE BHATTIPROLU RELIC CASKET INSCRIPTION:

The Bhattiprolu inscription is one of the earliest records discovered in Andhra and Guntur district takes the credit of it. It is stated that the inscription “records the gifts by the king Kubiraka, several members belonging to a negama (guild) and ghosthi (committee) of a casket and box containing the **relics of Buddha**” [C. Somasundara Rao: **Inscriptions of Andhra Pradesh** (2014) P. 34].

The inscription was first published in the Journal Epigraphia Indica (Vol. II. PP.323 ff.,). It begins with the word ‘**Arhadinanam**’ and at the end mentions ‘**Samano**’ and ‘**Samana dasho**’. The language of Bhattiprolu inscription is Prakrit and the words here reflect the Prakrit language. The Casket with inscription has been taken to be Buddhist. What has been stated first has been followed by all scholars without an attempt to review it.

‘**Namo Arihantanam**’ is the first of the Pancha-namaskara mantras of the Jinas. The inscription here begins with salutations to Arhad, i.e. Arhanta whom the record mentions as ‘Arhadinatha’ (Arhadinanam). How can this be taken as salutations to Buddha?

Similarly ‘samano’ in prakrit means sramana in Sanskrit. It means Jaina. According to Bhandarkar ‘Asoka uses the term Sangha whiler speaking of the Buddhists [Bhandarkar : As’oka, Pp. 168-72]. ‘S’ramana dasho’ in turn means Sramana dasa. Probably it means a faithful servant of Jina. This again has reference only to Jaina and not Buddha or his attendants. Yet all the Jaina attributes have been taken as Buddhist and the record of Bhattiprolu has been declared as Buddhist record. Perhaps this is the earliest Jaina record to be found in Andhra unfortunately declared as Buddhist. Bhattiprolu like Vaddhamano had a Jaina stupa.

The Date of the record:

The record is not dated but placed during 3rd-2nd century B.C.[Somasundara Rao: Supra. Also, Ep.Ind. Vol. II.]. Mr. Rao

writes “The significance of serif (Tala-kattu) as a short horizontal stroke at the top of consonant is considered as very early in the evolution of Brahmi script”. Yet he has not revised the date of the record.

Devarakonda Reddy puts the record to 4th century B.C. on the basis of the similarity of script found on the coins of Takshasila [Devarakonda Reddy: Lipiya Huttu mattu Belavanige (Kan. 2002) P. 70].

Of late, Dr. K.V. Ramesh has dealt with the problem of Southern scripts. [I.C.H.R., Bangalore, 2006]. Here he draws our attention to the Jaina canonical work ‘Pannavana-Sutta’ wherein it is stated that ancient India was conversant with as many as 18 scripts. Of these, three are very prominently mentioned for they were in proper use. They were Bambili, Damili and Polindi. The scripts Damili and Polindi current in the South belong to pre-Asokan period. A lot of variations can be noticed in the scriptural format of these scripts with that of Asokan Brahmi. The Pandyan cave inscriptions in Damili Script have been shown as pre-Asokan [Ramesh: Ibid. Pp. 16-18 and figures 1-3]. Ramesh says that Damili “point out to a much more rudimentary and evolutionary stage than that of much improved Asokan Brahmi” [Ibid: P.5]. The Bhattiprolu casket inscription is pre-Asokan in Damili script and Prakrit language [Ibid: Pp. 6 and 9]. This statement from an epigraphist of great renown is of much importance from the point of the study of Indian Scripts especially the Southern Scripts. P. B. Desai made a suggestion that Jainism must have reached Tamil Nadu by 5th century B.C. The Jaina munis, who moved from Sravanabelagola to Southern Tamil Nadu must have quickly become conversant with the type of writing that existed there and worked for its progress. Since they had a net work of connections with Karnataka and Andhra they moved along with the script and fortunately an example of it survives in Andhra at Bhattiprolu to-day. Thus Bhattiprolu casket inscription also belongs to c. 5th century B.C., the period of the Pandyan cave records which are also Jaina. Thus Bhattiprolu inscription gains importance as one of the earliest Jaina records of Andhra.

14. Public view-point regarding Print Media coverage of Human rights Violation

* Dr. Arun Pratap, ** Prof. A.R.Dangwal

Abstract: Print Media News Coverage of human rights Violation is important for education, and development of foreign policy. The relationship between the Print Media and Human Rights makes it essential to know how human rights are reported by the Print Media. Previous studies on news coverage of human rights violation have examined only the amount of print media coverage, not its public view-point. The study analyzes human rights violation coverage view-point in Lucknow District of Uttar Pradesh. I found that human rights violation coverage in newspapers, Discussion Reading of Human Rights Violation News in newspapers, Satisfaction for Human Rights Violation Coverage, Satisfaction for Human Rights Violation Coverage, Impact of Human Rights Violation Coverage and Nature of help by Human Rights violation coverage.

Key words: Print Media coverage, Human Rights, Lucknow District, Public View-Point.

Introduction

Human rights are the basic rights and freedoms to which all humans are entitled. They are expressed in the Universal Declaration

* New Writer in Panorama Television Pvt. Ltd.,
Email ID: arunpratap2612@gmail.com

** Professor of Mass Communication & Director, Centre for Journalism and Mass Communication, Hemvati Nandan Bahuguna Garhwal University (A Central University) Srinagar (Garhwal), Uttarakhand, India., Email ID: arandangwal@gmail.com

of Human Rights (UDHR) adopted by the United Nations in 1948 and through international treaties. Media coverage of abuses has played a key role in this effort, helping to generate a wave of international human rights activities and institution –building (Bob, 2005 International council on Human Rights Policy, 2002; Keck & Sikkink, 1998; Ron, Ramos & Ramos & Rodgers, 2005). Many human rights activists view media coverage as vital to their efforts and, consequently, enthusiastically pursue media- savvy strategies.

The Human rights most intimately related to the media is probably the right to freedom of opinion and expression. Freedom of expression, as upheld in human rights instruments, covers the rights to receive or impart information, the right to silence, the right to form your own opinions, for instance the right to your own opinions, for instance the right to choose clothing, headdress, music, literature and film; it includes artistic expression, political speech, commercial, academics freedom and the rights of journalists. The Media, Newspapers and Magazines and news programmes on Television are one of the basic sources where citizens can find information. The can provide reliable information to the audience only if their access to all information, not protected otherwise for legitimate purposes, is guaranteed. Individuals should have free access to information held by authorities about them.

This is despite the many positive developments in recent years that significantly strengthened legal protection against forced eviction under international human rights law, and which continue to confirm that forced evictions are a gross violation of human rights, and despite the many ongoing efforts by human rights organizations to eliminate the practice. The practice of forced eviction shares many characteristics with related phenomenon such as internal displacement, population transfer, mass migration, refugee movements and ethnic cleansing. However, under international law forced eviction is regarded as a distinct practice generating particular legal obligations on behalf of States and particular rights for people threatened by this practice. Since 25 July 2000, there has reportedly been a series of actions against refugees in the Mizoram state of India. Mizoram state borders the Chin-Burmese state in Myanmar and about 40.000 - 50.000 Chin refugees have taken shelter in the Mizoram state as a result of military repression. The Chin ethnic people are Christians and it is reported that they have been subjected to forced conversions, mass instances of slave labour, looting of homes, and rape of women by the Myanmar army which has created

a migration of Chins crossing into Mizoram state in India (www.omct.org 2000).

Geyer and Shapiro's (1988) analysis of story frequency used four subject headings: "Freedom and Human Rights", "Torture", "Political Prisoners" and "Amnesty International. These references only provide a vague understanding of human rights. "Freedom and Human Rights" could refer to any issue including freedom of movement, peaceful assembly, or the right to political participation. Hanson and Miller (1987) encountered the problem that "human rights" is not a subject heading used by the Vanderbilt Television News Index and Abstracts. Instead, they examined the heading "torture" "assassination", "Political assassination", "violence", "disappearances", "repressed" and "oppressed" While each of these topics might relate to human rights, they provide a limited understanding of the concept and, as their findings seem to indicate, define almost any act of violence as a human rights question.

The American media's definition of human rights clearly follows the dominant American view, rather than the international community's view, as to what constitutes human rights. Human rights are defined in terms of civil and political rights, with civil rights being equated with equal protection of the law and the integrity of the person. Political rights are usually presented as the right to political participation. Even with a very broad definition of socio-economic rights that includes some issues which could be categorized under civil rights, there is very little attention given to this issue. Second and third generation rights, which are considered important in minor developed and socialist countries, are almost ignored by the media.

Human rights as a news topic

In recent years, it has become clear to observers as well as practitioners of mass communications that human rights are more newsworthy. The media have become interested not only in violations of human rights, but in the institutional tackle that has been designed to promote and protect human rights. Partially this is due to the fact that many governments and international institutions have integrated human rights principles into their policy frameworks. Formally, therefore, the human rights discourse and human rights law influence directly public policy and diplomatic relations in ways that he was not the case until the end of the Cold War. Since 1945, but more especially in the last twenty five years, numerous international standards and conventions have been approved and

ratified by governments and international organizations. They set out detailed guidelines on unacceptable and acceptable conduct in numerous areas of life.

In parallel, a large number of human rights organizations have emerged from within civil society in many countries around the world. These organizations monitor violations of human rights, lobby for reform and provide for the press with information on the subject. Many humanitarian crises in the last decade have also caused media organizations to increase their coverage of human rights. Some of the most serious human rights violations have either taken place in the context of armed conflict, or have been the immediate cause of conflict erupting. One effect of this has been to muddy a distinction between human rights and humanitarian issues that was already none too clear in the minds of many journalists. Though journalists have expanded coverage of human rights issues into new areas, many human rights issues are under-reported. Issues are less visible, or slow processes, are covered rarely. Human rights are still taken largely to mean political and civil rights, and the importance of economic, social and cultural rights is ignored widely by the media in their coverage of economic issues, including the international economy, poverty, inequity and social and economic discrimination.

The Media and Human Rights

The media can perform this role in different ways. It can make people aware of their rights, expose its violations and focus attention on people and areas in need of the protection of human rights and pursue their case till they achieve them.

There are two main points of connection between the worlds of the media and human rights. One is the considerable degree of overlap of subject matter between the two areas. Much of reporting concerns matters that directly or indirectly has human rights content. The other is the fact that freedom of the media is itself a human right. The media are regarded conventionally as one of the mechanisms by which citizens hold their governments to account. To take the second point of intersection first: the emergence of the first widely circulated newspapers coincided almost exactly with the development of Enlightenment ideas of human rights in eighteenth century Europe and North America. The First Amendment 1791 to the Constitution of the United States 1787 forbade any laws abridging the freedom of the press. The press was regarded in the United States as a fourth branch of government or estate, holding to account the executive,

the legislature and the judiciary. Indeed, in the United States the press was considered to be vital to the functioning of a free society, no less so than other state institutions. This US doctrine on press freedom has found its way almost unchanged into modern human rights thinking. At stake are two sets of rights: that of the media to report and express opinions as they see fit and that of the people to accurate and critical information regarding the actions of those in power.

The Modern Human Rights movements have relied on the press and media as essential partner in its work to hold governments accountable for human rights violation. When Peter Berenson sought to draw attention to the plight of ‘Forgotten Prisoners’, he wrote an article in the London Observer published on May 28, 1961, lurching an ‘Appeal for Amnesty’. Amnesty International was born from the Union of human Rights activists and the press. Similarly, Human Rights Watch began in 1978 with the formation of the Helsinki Watch Committee that sought to enforce compliance with the 1975 Helsinki accords by publicly “naming and shaming” the Soviet Union through media coverage. But at the time these organizations were formed, newspapers were published exclusively on paper printed with ink, television news was broadcast over the airwaves and received by antennas, and letters from human rights activists to government officials were written on typewriters and sent by the post office.

In the face of transnational communication advances, a national, insulated culture is no longer possible. In many parts of the world, therefore, some of the obstacles posed by censorship and control over information have been undermined by the growth of new technologies such as video recording, fax machines, electronic mail and satellite television. These have opened new opportunities for local groups as well as intensified debates about the universality of human rights standards and patronization by the West. New space has also opened up in many societies that have adopted democratic forms of government over the last decade. Domestic coverage of issues such as democracy and human rights is more self-generated and less dependent on international sources. Around the world, the emergence of private media has had enormous significance for broadening coverage of human rights issues.

Media can play a major role in protecting and promoting human rights in the world. It can make people aware of the need to promote certain values in the cause of human rights which are of eternal value

to the mankind. Peace, non-violence, disarmament, maintenance and promotion of ecological balances and unpolluted environment and ensuring human rights to all irrespective of caste, colour and creed should be the minimum common agenda for the media. The media can perform this role in different ways. It can make people aware of their rights, expose its violations and focus attention on people and areas in need of the protection of human rights and pursue their case till they achieve them.

Role of Media in Society

The media plays many roles in society, though; these roles are very much determined by a range of factors relating to the nature of the media itself, in particular the content of the media and the medium used. Thus the media plays a number of different roles in society, including being informative, educational or entertaining.

The media plays a wide-ranging educative role in society. This can be done at a number of levels. For instance, in support of early childhood development, the media can, and often do, broadcast or publish basic educational materials aimed at teaching children (McQuail, 2000).

In a democratic setup, the government is elected by the people representing the interests of the majority and securing the interests of minority. The press in the this process ensures the best possible participation of interests parties, helps people to choose between real alternatives by providing information on them, encourages debate on issues taken up by various parties and performs the 'watchdog' function of protecting against the tendency of the state to abuse the rights of its citizens. The role of Media in early liberal thoughts was defined mainly in terms of watchdog, the expectations from this medium widened with the development of mass society. The Hutchins Commission in 1947 in the US, specified the additional role of the press which was to provide full, truthful, comprehensive and intelligent account of the day's events in a context which he gives them meaning, to serve as a forum for the exchange of comment and criticism and be common carriers of the public expression: to give a representative picture of a constituent groups in society and goals and values of society. With such developments, media occupied a significant role of society. Today, Media acts as a cornerstone of democracy which imparts information on public issues and through which citizens convey their opinions to policy makers (Nautiyal. & Dangwal 2010).

Media within the society plays a critical role in the make-up of the public sphere. It is seen to perform the most critical function which can be the dissemination of information to initiate the process of debate within the spaces which can be identified as part of the public sphere. Media does not perform a neutral role; rather it is a legitimizer of the status quo or an innovator of the existing social equilibrium. The conflict or collaboration of the media with forces that attempt to colonize the public sphere materializes in this context. The mutual relationship that emerges between the state and the media, in both the context of opposition and complement, Media is influenced, among others, by the nature of intervention of the state in the public sphere (Biswajit Das).

Research method: Print Media Coverage has its Special importance. It makes the people aware with regard to any issue/ Subject and also has impact on the people. Similarly, People have their own opinion with regard to such coverage differently.

In this chapter, focus is made on public view-points with regard to Print Media Coverage and Human Rights Violations. In order to the study, questions were asked to the respondents from different view-points to sought their opinion. The respondents were selected by random sampling method from the area of study. On the other hand view-points of respondents regarding impact were also sought.

Area of Study

The Lucknow district is taken as a Universe. Again, from Lucknow district, Lucknow city is chosen by purposive method as it is capital of Uttar Pradesh with higher literacy rate i.e. 79.33%. It has representation of people from different area of Lucknow district also. Lucknow city has total 110 wards. For the sampling, from all 110 wards, 02 wards have been chosen by lottery method for sampling. There is 1. Shankarpurva Ward (Ward No.-31) and 2. Daliganj-Nirala Nagar (Ward No-32). In all, 300 questionnaires were distribution to the respondents by random Sampling method for getting information pertaining to human rights violation (equally in each ward (i.e. 150+150). After filling the questionnaires, those questionnaires of these respondents were rejected who said they do not read newspapers or not know about human right. Questionnaire filled incompletely were also rejected. Thus following these parameters, dully filled 250 questionnaires were selected from both wards for the study.

Objectives of the Study

The scope of this paper centers on Print Media Coverage and Public View-point of Lucknow District. The coverage of print Media related to Human Rights Violation issues are big news paper readers in Lucknow. The Researcher tries to know public view-point of Print Coverage. The research had one basic objective:

1. To study the public opinion regarding print media coverage of human rights violation

Data Analysis

Human Rights Violation Coverage in newspapers

In order to know whether respondents have seen coverage related to Human Rights violation in newspapers, **Question No (1)** was asked as: ‘Have you seen coverage related to Human Rights violation in newspapers?’

The responses obtained are as under:

Table 1

Responses	No. of Respondents	Percentage
Yes	193	77.2
No	57	22.8
Total	250	100

Source: Author’s own survey

Above table shows that out of 250 respondents, 77.2% respondents accept that they have seen coverage related to human rights violation in newspapers. On the other hand 22.8% respondents said that they did not see such coverage in the newspapers. This shows that a higher percentage has seen such coverage.

Discussion Reading of Human Rights Violation News in newspapers:

In order to know whether respondents read human rights violation coverage in newspapers, **Question No. (2)** Was asked as: ‘Do you read coverage related to Human rights violation in newspapers?’

The responses obtained are as under:

Table 2

Responses	No. of Respondents	Percentage
Yes	84	33.6
No	49	19.6
Occasionally	117	46.8
Total	250	100

Source: Author's own survey

It is evident from the above table that out of total 250 respondents, 33.6% respondents read coverage related to human rights violation in newspapers while 49 (19.6%) respondents do not read such coverage. On the other hand 117 (46.8%) respondents 'Occasionally' read such coverage related to human rights violation in newspapers.

Satisfaction for Human Rights Violation Coverage:

In order to know the satisfaction level of the respondents regarding human rights violation coverage, Question No (3) was asked as: 'Are you satisfied with the coverage related to Human rights violation in newspapers?'

The responses obtained are as under:

Table 3

Responses	No. of Respondents	Percentage
Yes	82	32.8
No	45	18.0
Partially	123	49.2
Total	250	100

Source: Author's own survey

It is clear from the above table that out of 250 respondents, 32.8% respondents are satisfied with the coverage of related to human rights violation in newspapers while 18% respondents are not satisfied. Only 49.2% respondents are partially satisfied with the coverage of related to human rights violation in newspapers.

Impact of Human Rights Violation Coverage:

In order to know that whether human rights violation coverage has impact on people or not, respondents were asked **Question No (4)** as: ‘Do you agree that Human Rights violation coverage has impact on people?’

The responses obtained are as under:

Table 4

Responses	No. of Respondents	Percentage
Yes	104	41.6
No	37	14.8
Partially	109	43.6
Total	250	100

Source: Author’s own survey

It is clear from the above table that out of 250 respondents, 41.6% say that they agree with the statement that human rights violation coverage has impact on people while other 14.3% respondents disagree with it. 43.6 % say that they are partially agree with the view that human rights violation coverage has impact on people.

Nature of help by Human Rights violation coverage:

In order to know whether human rights violation coverage in newspapers help the people, **Question No. (5)** was asked as: ‘Whether the regard coverage of Human Rights violation in Newspapers helps the people?’

The responses obtained are as under:

Table 5

Responses	No. of Respondents	Percentage
In Making people aware about Human Rights	158	63.2
Save people from exploitation	46	18.4
In getting social justice	38	15.2
None of the above	8	3.2
Total	250	100

Source: Author’s own survey

It is clear from the above table out of 250 respondents; most of the respondents in making people aware about human rights violation coverage in newspapers help the people. There are 158 i.e. 63.2% respondents who helps the people of human rights violation coverage in newspapers while 46 (18.4%) respondents helps save people from exploitation. On other hand 38 i.e. 15.2% respondents helps the people coverage of human rights violation newspapers while 8 (3.2%) respondents helps the people in getting social justice. Only 8 (3.2%) respondents helps the people none of the above regard coverage of human rights violation in newspapers.

Conclusion

Print Media Coverage of Human Rights Violation: Public Viewpoint

1. 77.2% respondents said that they have seen human rights violation coverage in newspapers while 22.8% respondents said that they have not seen human rights violation coverage in newspapers.
2. A higher percentage of respondents 46.8% accept that they read coverage related to human rights violation 'Occasionally' in newspapers. 33.6% respondents accept that they read coverage related to human rights violation in newspapers while 19.6% respondents accept that they do not read coverage related to human rights.
3. Most of the respondents are either partially or satisfied with the coverage related to human rights violation in newspapers. As only 32.8% respondents are of the view that they are satisfied with the coverage of related to human rights violation in newspapers while 18% respondents are not satisfied with the coverage of related to human rights violation in newspapers and remaining 49.2% respondent are partially satisfied with the coverage of related to human rights in newspapers.
4. Majority of the respondents do agree human rights violation coverage has partially impact on people. 43.6% respondents partially accept that human rights violation coverage has impact on people while 41.6% respondents they are agreed with the statement. Remaining 14.8% respondents expressed that they do not agreed human rights violation coverage has impact on people.

5. Majority of the respondents said that coverage of human rights violation in newspapers helped the people. 63.2% respondents said that coverage of human rights in making people aware about human rights while 18.4% respondents say coverage of human rights violation helped save people from exploitation. Other 15.2% respondents said that this coverage helped in getting social justice and 3.2% respondents say coverage of human rights violation in newspapers they did not help the people.

Suggestion

1. It is observed that only 32% of respondents are fully satisfied with the coverage related to human rights violations in newspapers. It is further a matter of study that why only such a low (32%) is fully satisfied and why not more?
2. However, together a percentage of those who agree or partially agree that human rights violations coverage have impact on people but it needs to be investigated that what are the reasons behind such opinion and what parameters they have taken into consideration.
3. Comparatively a much high percentage favours that the coverage of human rights violations in newspapers helps the people in different ways. Thus, coverage to human rights violation in newspapers needs to be enhanced as it helps the people.

Reference:

1. **Bob, Clifford (2005)**. The Marketing of Rebellion: Insurgents, Media, and International Activism. Cambridge: Cambridge University Press. Accessed on 13 Aug. 2019.
2. **Das, Biswajit**. News and Public sphere in India e-content Pathshala accessed by on date 08/08-2019.
3. **Geyer, Anne E., R. Y. Shapiro (1988)**. Human Rights. Public Opinion Quarterly 52: 386-98.
4. **Hanson, J., Christine M. Miller (1987)**. The Moral Dilemma of Reporting Human Rights: U.S. Television Networks' Coverage of Central America, 1977-1980. In Sari Thomas, ed., Culture and Communication. Norwood, NJ: Ablex Publishing Corp.
5. **International Council on Human Rights Policy (2002)**. Journalism, Media, and the Challenge of Human Rights Reporting. Geneva: International Council on Human Rights Policy.

6. **Keck, Margaret E. & Kathryn Sikkink (1998).** *Activists Beyond: Advocacy Network in International Politics.* Ithaca, NY: Cornell University Press.
7. **Winstorn, E Morton, Pollock, C John (2016).** *Human rights in the news: Balancing new media participation with the authority of Journalists and human Rights professionals.* Taylor & Francis Group: *Journal of Human rights.*
8. **McQuail, D. (2000).** *McQuail's Mass Communication Theory.* 4th Ed. London: Sage Publications pp-37.
9. **Nautical, V., Dangwal, A.R. (2010).** *Surveillance of media on violation of women's human rights*
10. **New Delhi:** *Bilingual Journal of Social Science.*
11. **Ovsiovitch, Jay S.(1993).** *News Coverage of Human Rights.* *Political Research Quarterly* 46(3): 671–689.
12. **Ron, J., Howard R& K. Rodgers (2005).** *Transnational Information Politics NGO Human Rights Reporting, 1986-2000,* *International studies quarterly Journal* 49 (3): 557-587.
13. **<http://www.presscouncil.nic.in>**
14. **India: Forced repatriation of Chin-Burmese refugees (2000).** Available on <http://www.omct.org>

SHODHA

(Biannual Bilingual Research Journal)

Advisory Board

Dr. B. A. Viveka Rai
Former Vice Chancellor
"Suyil"
Jeppu, Kudpadi Road
Mangaluru - 575002

Dr. Hampa Nagarajaya
No. 1079, Swanima, 18th Main
5th Block, Rajajinagar
Bangalore

Dr. Shreepathi K. P.
Professor
P.G. Department of
Studies and Research
in Economics
Mangalore University
Konaje, Mangalore-574199

Editorial Board

Chief Editor

Dr. B. Yashovarma
Rtd. Principal
SDM College
Ujire - 574 240, D. K.

Executive Editor

Dr. S. D. Shetty
Director
Dr. HaMaNa Research Centre
Ujire- 574 240, D. K.

Co Executive Editor

Dr. Divakara K.
Lecturer, Kannada Dept.
SDM College
Ujire- 574 240, D. K.

Sub Editors

Dr. Shankara Narayana K.

H. O. D. of English
SDM College
Ujire- 574 240, D. K.

Dr. B. P. Sampath Kumar

H. O. D. of Kannada
SDM College
Ujire- 574 240, D. K.

Dr. A. Jayakumar Shetty

H. O. D. of Economics
SDM College
Ujire- 574 240, D. K.

Dr. Shashiprabha

Professor, P. G. Dept. of Chemistry
SDM College
Ujire- 574 240, D. K.

Subject Experts

Dr. A. Subbanna Rai

Registrar
Kannada University, Hampi

Dr. Shivarama Holla

Senior Professor in Chemistry
Mangaluru

Dr. K. T. Manjula

Senior Professor in English
Mangaluru

Dr. Ashok Kumar T.

Principal
SDM IT College, Ujire

Subscription Details : Rs. 750/- For Five Years (10 Issues)

Published by : Dr. HaMaNa Research Centre, SDM College,
Ujire - 574 240, Dakshina Kannada, Karnataka
E-Mail : shodha@sdmcyjire.in Fax: 08256 - 236220
Phone: 236225/236488
Website : www.sdmshodha.in

Shodha is a Biannual Bilingual Research Journal of the Dr. HaMaNa Research Centre, Ujire. Its objective is to publish research articles in Humanities, Basic sciences, Commerce and Management. It focuses on the latest findings and observations in the various disciplines. The editorial staff in its work of examining papers received for publication get the articles reviewed by the experts/scholars in the field before selecting for publication. If papers are not as per the stipulated guidelines, the authors are intimated to revise the paper and send.

Regarding the statements and opinions advanced by the contributors, the publisher assumes no responsibility.

Guidelines for Contributors:

Papers must be not more than, 10 Pages or 5000 words papers should be sent in both hard copy and soft copy format, papers should not have been published or has been sent simultaneously for publication, if the paper has been published earlier in a different form, a copy of it should be sent along with the paper. Papers should be neatly typed in Times New Roman 10 font, single space (12 font for headings and sub heading,) Indented MS Word format or Nudi 12 font size (kannada) Papers should have proper foot notes/end notes and references duly cited. Receipt of the papers will be acknowledged by email. References should be complete in all respects and arranged in an alphabetical order. Communication about any revision will be intimated to the author The authors will receive a copy of Shodha free of charge. Papers can be either in English or Kannada.

The authors willing to publish research articles in shodha shall subscribe the journal.

General Guidelines :

Author are requested to provide full details of postal address, phone numbers and email address for correspondence.

Address for communication :

Prof. S. D. Shetty, Executive Editor, Shodha. Biannual Bilingual Research Journal Dr. HaMaNa Research Centre, SDM College, Ujire - 574 240, Dakshina Kannada, Karnataka. Phone: 9448724697

Dr. Divakar K., Co-Executive Editor, Mob. : 9902032480
